

RAPOR

Kars-İğdır-Aralık-Dilucu Yüksek Standartlı Elektrikli Demiryolu Projesi

Geçim Kaynaklarının Geri Kazandırılması dahil Yeniden Yerleşim Eylem Planı

Sunulan:

KC Kars Demiryolu İnşaatı Adi Ortaklığı Ticari İşletmesi

Mimar Sinan Mah. Çavuşdere Cad. No: 41A İç Kapı No: 30 Üsküdar/İstanbul/Türkiye

Sunan:

WSP Danışmanlık ve Mühendislik Ltd. Şti.

Hollanda Cad. 691. Sok. Vadi Sitesi No:4, Yıldız 06550 Ankara, Türkiye

+90 312 4410031

24675557_v3

Şubat 2025

Yasal Uyarı

Bu belge kişisel veriler içermektedir. Taraflar arasında paylaşılırken bu bilgilerin gizliliğine dikkat edilmesi esastır. Bu belgenin kamuya açıklanması durumunda, içerdiği tüm kişisel veriler kaldırılmalı veya yeniden düzenlenmelidir.

Bu doküman, İngilizce hazırlanmış olan RAP Raporu'nun Türkçe çevirisidir. Türkçe ve İngilizce versiyonlar arasında herhangi bir tutarsızlık veya fark olması durumunda, İngilizce versiyon esas alınacaktır.

Dağıtım Listesi

- 1 kopya - Kredi Veren Kurumlar
- 1 kopya - KC Kars Demiryolu İnşaatı Adi Ortaklığı Ticari İşletmesi
- 1 kopya - WSP Danışmanlık ve Mühendislik Ltd. Şti.

Versiyon Kaydı

Şirket	Versiyon	Yayınlandığı Tarih	Teslimat Yöntemi
KC Kars Demiryolu İnşaatı Adi Ortaklığı Ticari İşletmesi	v0	11.10.2024	E-posta
KC Kars Demiryolu İnşaatı Adi Ortaklığı Ticari İşletmesi	v1	10.01.2025	E-posta
KC Kars Demiryolu İnşaatı Adi Ortaklığı Ticari İşletmesi	v2	29.01.2025	E-posta
KC Kars Demiryolu İnşaatı Adi Ortaklığı Ticari İşletmesi	v3	24.02.2025	E-posta

İçindekiler

1.0	GİRİŞ	1
1.1	Genel	1
1.2	Proje Geçmişi	1
1.3	Proje Açıklaması	3
1.4	Proje Bileşenleri	9
1.4.1	Ana Bileşenler	9
1.4.2	Geçici Tesisler	11
1.4.3	İlişkili Tesisler	14
1.5	YYEP'nin Kapsamı ve Amaçları	15
2.0	YASAL ÇERÇEVE	16
2.1	Ulusal Mevzuat ve Yasal Çerçeve	16
2.1.1	Türk Anayasası	16
2.1.2	Kamulaştırma Kanunu (No. 2942)	17
2.1.3	İskân Kanunu (No. 5543)	22
2.1.4	Orman Kanunu (No. 6831)	22
2.1.5	Mera Kanunu (No. 4342)	22
2.1.6	Kadastro Kanunu (No. 3402)	22
2.1.7	Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanunu (No. 3083)	22
2.1.8	Tebliğat Kanunu (No. 7201)	22
2.1.9	Tapu Sicili Tüzüğü (28738 sayılı Resmî Gazete)	23
2.1.10	Yeniden Yerleşim Ödemeleri için Resmi Onay Kararı	23
2.2	Uluslararası Standartlar	23
2.2.1	IFC Performans Standartları	23
2.2.2	Ekvator Prensipleri	26
2.3	Ulusal Mevzuat ve Uluslararası Standartlar Arasındaki Boşluk Analizi	27
3.0	PROJENİN ARAZİ İHTİYACI VE EDİNİMİ	35
3.1	Projenin Arazi İhtiyacı	35
3.2	Özel Arazilerin Edinimi	37
3.3	Ulusal Değerleme Metodolojisi	38

3.3.1	Arazi için değerlendirme (daimî edinim)	39
3.3.1.1	Tarım arazileri	39
3.3.1.2	Tarım dışı arazi	40
3.3.2	Daimî irtifak hakkı için değerlendirme	40
3.3.3	Bekleyen ürünler için değerlendirme	40
3.3.4	Etkilenen ağaçlar ve diğer sabit varlıklar için değerlendirme	40
3.3.5	Konut ve konut dışı yapılar için değerlendirme	41
3.4	Kamu Arazilerinin Edinimi	41
3.4.1	Orman Arazileri	41
3.4.2	Hazine Arazileri	41
3.4.3	Diğer kamu kurumlarına ait araziler	41
3.4.4	Mera Arazileri	41
3.4.5	Köylerin Ortak Arazileri	41
4.0	VERİ TOPLAMA METODOLOJİSİ	42
4.1	Amaç	42
4.2	Veri kaynakları	42
4.3	Örnekleme	43
4.4	Uygulama	44
4.5	Sınırlamalar	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
5.0	ETKİLENEN YERLEŞİMLER, HANELER, ARAZİLER, VARLIKLAR, GEÇİM KAYNAKLARI VE ETKİ DEĞERLENDİRMESİ.....	53
5.1	Projeden Etkilenen Yerleşimler (PEY'ler)	53
5.2	Projeden Etkilenen Haneler (PEH'ler).....	55
5.3	Etkilenen Araziler ve Araziye Dayalı Geçim Kaynakları	57
5.3.1	Tarım Arazileri ve Çiftçilik	57
5.3.1.1	Gayri resmi kullanıcılar	58
5.3.1.2	Ağaçlar	66
5.3.2	Mera Arazileri ve Hayvancılık	66
5.3.3	Orman Arazileri ve Ekosistem Hizmetlerinden Yararlananlar	77
5.3.4	Nehirler/Göller ve Balıkçılık	82
5.3.5	Arıcılık	83
5.4	Etkilenen Binalar ve Yapılar	87

5.4.1	Konut binaları / etkilenen evler	88
5.4.2	Ticari binalar / etkilenen işletmeler	111
5.4.3	Yapılar	111
5.4.4	Seralar	112
6.0	YENİDEN YERLEŞİM VE TAZMİNAT STRATEJİSİ	112
6.1	Ana İlkeler	113
6.1.1	Nakit tazminat gereksinimi	113
6.1.2	Kesim tarihi	113
6.1.3	Ekonomik ve fiziksel yerinden edilmenin önlenmesi	113
6.1.4	Geçim kaynağı geri kazandırma tedbirleri	114
6.1.5	Hassasiyet yardımı	114
6.1.6	Etki Azaltıcı Tedbirler	114
6.1.7	Uygunluk kriterleri	115
6.1.8	Aynı veya daha iyi koşullar	116
6.1.9	Enflasyona karşı koruma	116
6.1.10	YYEP ve GKGKP Ekleri	116
6.2	Fiziksel Yeniden Yerleşim Stratejisi	117
6.2.1	Tam yerine koyma maliyeti üzerinden nakit tazminatlar	117
6.2.2	Nakit tazminat yerine ikame ev	117
6.2.3	Geri kazanılan tüm malzemeleri kullanma hakkı	117
6.2.4	Taşıma desteği	117
6.2.5	Kira yardımı	117
6.2.6	Yeniden yerleşim için müzakereler	117
6.2.7	Yer değiştirecek etkilenen işletmeler için tazminat	117
6.2.8	İşletmeler için yer değiştirme destekleri	118
6.3	Ekonomik Yeniden Yerleşim Stratejisi	118
6.3.1	Arazilerin ve ağaçların tam yerine koyma değerleri üzerinden nakit tazminatlar	118
6.3.2	Aynı tazminat	118
6.3.3	Yapıların tam yerine koyma değerleri üzerinden nakit tazminatlar	118
6.3.4	Yeniden ekimin önlenmesi için bilgiler	119
6.3.5	Verimsiz araziler için nakit tazminat	119

6.3.6	Hasat edilmemiş ürünler için güncellenmiş maliyetler üzerinden ürün sahiplerine yapılan mahsul ödemeleri	119
6.3.7	Geçici erişim bariyerleri için mahsul ödemesi.....	119
6.3.8	Gayri resmî kullanıcılar için mahsul ödemesi	119
6.3.9	İnşaat alanı dışında meydana gelen zarar ve hasarların tazmini	120
6.3.10	Taşınır varlık taşıma desteği.....	120
6.3.11	Hayvan yemi desteği.....	120
6.4	Hak Sahipliği Matrisi.....	120
7.0	HASSASİYET DEĞERLENDİRMESİ	132
7.1	Hassas Gruplar	132
7.2	Hassas Durumdaki PEK'lerin Belirlenmesi	133
7.2.1	Dezavantajlı hane halkı üyeleri.....	133
7.2.2	Mevsimlik işçiler	133
7.2.3	Göçmenler/mülteciler	139
7.2.4	Projeye bağımlı hassas gruplar	139
7.2.4.1	Kendi daimî ikametgahlarını kaybeden fiziksel olarak yerinden edilmiş PEH'ler	139
7.2.4.2	Evlerinin çevresindeki yaşam ve geçim bütünlüğünü kaybeden PEK'ler	139
7.2.4.3	Âtıl bir evi gayri resmi olarak kullanan çoban ve konut alanları Projenin arazi kullanımından etkilenen mevsimlik tarım işçileri	139
7.2.4.4	Toplam arazi varlığı Projeden %20'den fazla etkilenen çiftçiler	140
7.2.4.5	Meraların Projenin arazi ediniminden önemli ölçüde etkilendiği PEY'ler.....	144
7.3	Hassasiyet Yardımı	145
8.0	GEÇİM KAYNAKLARININ GERİ KAZANDIRILMASI PLANI (GKGKP)	146
8.1	Geçim Kaynaklarının Geri Kazandırılması Stratejisi.....	146
8.2	Geçim Kaynaklarının Geri Kazandırılması Araçları	147
8.2.1	Geçiş dönemi geçim Desteği (GGD)	147
8.2.2	Yerel istihdamda öncelik	147
8.2.3	Tarım ve hayvancılık proje yardımı.....	148
8.2.4	Emlak vergisi desteği.....	148
8.2.5	Geçim kaynağı ve yaşam bütünlüğü desteği	148
8.2.6	Tarımsal eğitimler	148
8.2.7	Mevsimlik işçilerin ve çobanların barınma koşullarının iyileştirilmesi	149

8.2.8	Mera ıslahı projesi.....	149
8.3	Geçim Kaynaklarının Geri Kazandırılması Programı	149
9.0	TAMAMLAYICI UYGULAMA ARAÇLARI.....	151
9.1	Danışma ve Bilgilerin Açıklanması.....	151
9.2	Şikâyet Mekanizması (ŞM)	151
9.3	Arazi Edinimi Rehberi (AER).....	154
9.4	İzleme ve Değerlendirme	154
9.4.1	İzleme Sıklığı	154
9.4.2	Anahtar Performans Göstergeleri (APG'ler)	155
9.4.3	Tamamlama Denetimi.....	156
10.0	UYGULAMA SORUMLULUKLARI VE FİNANSMAN	156
10.1	Resmi Düzenlemeler	156
10.2	Roller ve Sorumluluklar	157
10.3	Zaman Çerçevesi	159
10.4	Tahmini Bütçe	159

TABLolar

Tablo 1 :	Proje Tarafları	2
Tablo 2 :	Proje Takvimi	8
Tablo 3 :	Proje Teknik Şartnamesi	9
Tablo 4 :	Proje Yapıları	10
Tablo 5 :	İstasyonların ve Tali hatların Konumları	10
Tablo 6 :	Şalt Sahası ve Enerji Nakil Hattı Bilgileri	11
Tablo 7 :	Proje Kapsamındaki Geçici Tesislerin Sayısı	11
Tablo 8 :	Depo Bilgileri.....	11
Tablo 9 :	Ariyet Ocaklarının Bilgileri	13
Tablo 10 :	Taş Ocaklarının Bilgileri.....	13
Tablo 11 :	Beton Santrallerinin Bilgileri.....	14
Tablo 12 :	Kırma ve Eleme Tesisleri Bilgileri	14
Tablo 13 :	Proje Kapsamındaki İlişkili Tesislerin Sayısı	15
Tablo 14 :	Kamp Alanlarının Bilgileri	15
Tablo 15 :	Prekast Tesislerinin Bilgileri.....	15
Tablo 16 :	Türk Mevzuatı ve IFC Politikaları Arasındaki Temel Boşluklar	28

Tablo 17 : Arazi Edinimi/Kullanımı Etkisine İlişkin Temel Sayılar.....	35
Tablo 18 : Yerleşim Yerlerine Göre Etkilenen Arazi Sayıları.....	35
Tablo 19 : Arazi edinim aşamaları	37
Tablo 20 : YYEP istişarelerinin içeriği ve hedef grupları	42
Tablo 21: Veri Toplama Araçları ve Örneklem Büyüklüklerine Göre Örnekleme Stratejileri.....	43
Tablo 22 : Anket uygulama özeti	45
Tablo 23: Kullanıcısı belirlenemeyen ekilebilir kamu arazileri	53
Tablo 24 : PEY'lerin ana geçim kaynaklarına göre dağılımı.....	53
Tablo 25 : PEY'lerin geçim kaynakları	54
Tablo 26 : Muhtarların Proje hakkındaki bilgileri	54
Tablo 27 : Muhtarların bilgi kaynakları.....	54
Tablo 28 : PEH'lerin geçim kaynağı dağılımı.....	55
Tablo 29 : PEH'lerin giderleri	56
Tablo 30: Projeden olumsuz etki beklentisi	56
Tablo 31 : Olumsuz etki sorunları	57
Tablo 32 : Arazilerdeki tarımsal faaliyetler.....	57
Tablo 33: Tarımsal üretimin amacı	57
Tablo 34 : Gayri resmî kullanılan kamu arazileri	59
Tablo 35: Ağaçların bulunduğu araziler	66
Tablo 36: Ağaçların etki potansiyeli.....	66
Tablo 37 : PEY'lerdeki etkilenen mera parselleri.....	66
Tablo 38 : PEH'lerin mera kullanımı	72
Tablo 39 : PEY'lerin hayvancılık potansiyeli	72
Tablo 40 : Hayvancılık faaliyetleri etkilenebilecek PEK'lere ilişkin muhtar görüşleri	74
Tablo 41 : Meralar/mera erişimi üzerindeki etkilerden etkilenebilecek çiftçi sayıları	75
Tablo 42 : PEK'lerin ortak meralar üzerindeki etki beklentisi	76
Tablo 43 : PEY'lerdeki alternatif mera mevcudiyeti	77
Tablo 44 : PEK'lerin mevcut meralar hakkındaki görüşleri	77
Tablo 45 : PEY'lerde ormanlardan yararlanma faaliyetlerinin durumu	78
Tablo 46 : Doğal ürünler	78
Tablo 47 : Ormanlık alanlardan yararlanan hane sayıları	78
Tablo 48 : PEY'lerdeki fayda sağlayan faaliyetlerin amacı.....	80
Tablo 49 : Faydalandıkları faaliyetleri etkilenebilecek PEK'ler hakkında muhtarların görüşleri	80
Tablo 50 : Doğal kaynaklardan yararlanma faaliyetleri Projeden etkilenebilecek hane sayısı.....	80
Tablo 51: Balıkçılık faaliyeti mevcudiyeti	82

Tablo 52: Balıkçılıkla uğraşan haneler	82
Tablo 53 : Balıkçılık faaliyetlerinin etkilenebileceği PEY'ler	83
Tablo 54: Arı kovani içeren araziler	83
Tablo 55 : Gezici arı yetiştiriciliği ile ilgilenen nüfus bulunan PEY'ler	85
Tablo 56 : Taşınabilecek Binalar/Yapılar	87
Tablo 57: Etkilenen konut kullanıcı tipi	88
Tablo 58: Kullanım türü	88
Tablo 59 : Konut binalarına ilişkin değerlendirme [Not: Özel bilgiler ifşa sürecinde kaldırılacaktır]	89
Tablo 60 : Etkilenen işletmeler	111
Tablo 61 : Projenin etki alanındaki yapılar	112
Tablo 62: Sera içeren araziler	112
Tablo 63 : YYEP'nin Hak Sahipliği Matrisi (HSM)	121
Tablo 64: Projenin hassas grupları	132
Tablo 65 : Hane halkı üyelerinin hassasiyetleri	133
Tablo 66 : PEY'lerdeki mevsimlik işçiler	135
Tablo 68 : Kullanıcıların toplam arazi varlıklarının %20 veya daha fazlasının Projeden etkilendiğini beyan ettikleri araziler	140
Tablo 69 : Hassas gruplar başına hassasiyet yardımları	145
Tablo 70 : Geçim Kaynaklarının Geri Kazandırılması Programı	150
Tablo 71 : Çevresel ve Sosyal Yönetim Kurulu Üyelerinin Rol ve Sorumlulukları	153
Tablo 72 : YYEP'nin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi için APG'ler	155
Tablo 73 : YYEP uygulaması için Roller ve Sorumluluklar	157
Tablo 74: YYEP-GKGKP Uygulama Takvimi	159

ŞEKİLLER

Şekil 1 : Proje Konum Haritası	5
Şekil 2 : En Yakın Yerleşim Yerleri	6
Şekil 3: İşletmenin Fotoğrafları	111
Şekil 4: Yeniden Yerleşim ve Tazminat Stratejisi	113
Şekil 5: Hassas durumdaki PEK'ler için hak sahipliği türleri	145

EKLER

EK A

Arazi Edinim Belgeleri

EK B

YYEP Hazırlama Saha Çalışması

EK C

YYEP-GKGKP Fon Ödemeleri

Kısaltmalar

Proje ve KIAD Projesi	Kars-Iğdır-Aralık-Dilucu Yüksek Standartlı Elektrikli Demiryolu Projesi
KC İnşaat	KC Kars Demiryolu İnşaatı Adi Ortaklığı Ticari İşletmesi KC İnşaat, Kalyon İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. ve Cengiz İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. tarafından geliştirilen bir ortak girişimdir.
WSP Türkiye	WSP Danışmanlık ve Mühendislik Ltd. Şti.
Kalyon	Kalyon İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Cengiz	Cengiz İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş.
AB	Avrupa Birliği
AER	Arazi Edinimi Rehberi
APG'ler	Anahtar Performans Göstergeleri
AYGM ve Müşteri	Altyapı Yatırımları Genel Müdürlüğü
BM	Birleşmiş Milletler
CDŞT	Cinsiyete Dayalı Şiddet ve Taciz
CİMER	Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi
ÇSG	Çevre, Sağlık ve Güvenlik
ÇED	Çevresel Etki Değerlendirmesi
Ç&S	Çevresel ve Sosyal
ÇSS	Çevresel ve Sosyal Standartlar
ÇSSG	Çevresel, Sosyal, Sağlık ve Güvenlik
ÇSED	Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirmesi
ÇSYS	Çevresel ve Sosyal Yönetim Sistemi
ÇŞİDB	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
DSİ	Devlet Su İşleri
EA	Etki Alanı
EİG	Etkilenen İşletme Görüşmesi
EP	Ekvator Prensipleri
EPFI	Ekvator Prensipleri Finansal Kurumlar
ENH	Enerji Nakil Hattı
FA	Finansal Araçlar
GDGD	Geçiş Dönemi Geçim Desteği
GKGKP	Geçim Kaynaklarının Geri Kazandırılması Planı
GT	Geçici Tesis
HHA	Hane Halkı Anketi
HİS	Halkla İlişkiler Sorumlusu

HİT	Halkla İlişkiler Takımı
HSM	Hak Sahipliği Matrisi
IFC	Uluslararası Finans Kurumu
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
İK	İnsan Kaynakları
İT	İlişkili Tesis
İSG	Sağlık ve Güvenlik
KPG	Kilit Paydaş Görüşmeleri
kW	Kilowatt
kW(e)	Kilowatt elektrik
KWh	Kilowatt saat
M ²	Metrekare
N/A	Mevcut değil
OGG	Odak Grup Görüşmeleri
PEK	Projeden Etkilenen Kişi
PEH	Projeden Etkilenen Hane
PEY	Projeden Etkilenen Yerleşim
PUB	Proje Uygulama Birimi
Proje	Kars-Iğdır Yüksek Hızlı Demiryolu Projesi
PS	Performans Standardı
PKP	Paydaş Katılım Planı
SED	Sosyal Etki Değerlendirmesi
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
ŞM	Şikâyet Mekanizması
TDA	Topluluk Düzeyinde Anket
TCDD	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
TOB	Tarım ve Orman Bakanlığı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UAB	Türkiye Cumhuriyeti Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı
UIC	Uluslararası Demiryolları Birliği
UFK ve Kredi Veren Kurumlar	Uluslararası Finansman Kuruluşları
YHT	Yüksek Hızlı Tren
YYEP	Yeniden Yerleşim Eylem Planı
YGUB	YYEP ve GKYYP Uygulama Birimi

Terimler Sözlüğü¹

Dönem	Tanım
İlişkili Tesis	Uluslararası Finans Kuruluşları (UFK) tarafından finanse edilen bir projenin inşaatı veya işletilmesi için gerekli olan ancak kendileri UFK'lar tarafından finanse edilmeyen tesisler. Gönülsüz yeniden yerleşime ilişkin IFC politikası, bu tür tesislerin neden olduğu yeniden yerleşim için geçerli olabilir.
Tazminat	Varlığın yerinden edilmesini gerektiren bir proje tarafından edinilen veya tahsis edilen bir varlığın veya kaynağın nakdi veya aynı olarak ödenmesi.
Tamamlama Denetimi	Proje Yeniden Yerleşim Eylem Planı'nın (YYEP) tamamlanması sonucunda gerçekleştirilen nihai bir denetimdir ve yeniden yerleşim ile geçim kaynaklarını geri kazandırma faaliyetlerinin YYEP veya Geçim Kaynaklarının Geri Kazandırılması Planı'na (GKGKP) uygun şekilde tamamlanıp tamamlanmadığını değerlendirmek amacıyla yapılır. Tamamlama denetimi, yeniden yerleşim sürecinin hedeflerine ulaşıp ulaşılmadığını, etkilenen kişilerin yaşam standartlarının ve geçim kaynaklarının geri kazandırılıp kazandırılmadığını garanti altına alır.
Kapanış Tarihi	Projeden etkilenen kişilerin nüfus sayımı ve varlık envanterinin tamamlanma tarihidir. Kapanış Tarihinden sonra Proje Alanını işgal eden kişiler tazminat ve/veya yeniden yerleşim yardımı almaya uygun değildir. Benzer şekilde, varlık envanterinin tamamlandığı tarihten sonra veya tarih üzerinde karşılıklı olarak mutabık kalınan alternatif bir tarihte (şartlı) kurulan varlıklar (inşa edilmiş yapılar, mahsuller, meyve ağaçları ve ormanlık alanlar gibi) tazmin edilmeyecektir.
Ekonomik Olarak Yerinden Edilme	Bir projenin veya ilgili tesislerinin inşası ve/veya işletilmesinden kaynaklanan arazi edinimi veya kaynaklara (arazi, su, orman veya diğer kaynaklar) erişimin engellenmesinden kaynaklanan gelir akışı veya geçim kaynağı kaybı.
Uygunluk	Yeniden yerleşim nedeniyle hangi etkilenen kişilerin tazminat, yeniden yerleşim yardımı ve/veya diğer haklardan yararlanma hakkına sahip olduğunu belirleyen kriterleri ifade eder. Genellikle yasa ile veya UFK'ların politikaları aracılığıyla belirlenir.
İmtiyazlar	Projeden etkilenen kişilere, hanelere, gruplara ve/veya topluluklara sunulan tazminat. Buna mali tazminat, belirli işlerde tercihi çalışma hakkı, geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması programlarına katılma hakkı, barınma, hizmet sağlama, ulaşım yardımı ve bir sahadan diğerine taşınmak için gereken diğer kısa vadeli yardımlar dahildir.
Hak Sahibi PEK'ler	YYEP kapsamında sağlanan haklara sahip kişiler.

¹ Yeniden Yerleşim Eylem Planı Hazırlamak için IFC EI Kitabına Referans

Dönem	Tanım
Arazi Kamulaştırması	Bir kamu otoritesinin, genellikle tazminat karşılığında, bir kişi, hane halkı veya topluluğun işgal ettiği veya başka bir şekilde kullandığı arazi üzerindeki haklarından feragat etmesini gerektiren süreç.
Projeden Etkilenen Hane Halkı	Bir projenin uygulanması nedeniyle, inşa edilmiş bir yapıya, araziye (konut, tarım veya mera), yıllık veya çok yıllık mahsullere ve ağaçlara veya diğer sabit veya taşınabilir varlıklara sahip olma, bunları kullanma veya bunlardan başka bir şekilde yararlanma hakkını tamamen veya kısmen, daimî veya geçici olarak kaybeden herhangi bir hane.
Projeden Etkilenen Kişi	Bir projenin uygulanması nedeniyle, inşa edilmiş bir yapıya, araziye (konut, tarım veya mera), yıllık veya çok yıllık ürünlere ve ağaçlara veya diğer herhangi bir sabit veya taşınabilir varlığa sahip olma, bunları kullanma veya bunlardan başka bir şekilde yararlanma hakkını tamamen veya kısmen, daimî veya geçici olarak kaybeden kişiler. Bu rapor kapsamında, PEK'ler arazi edinimi üzerindeki etkilerine göre iki grupta ele alınmaktadır: <ul style="list-style-type: none"> ■ Doğrudan-PEK'ler: Etkilenen özel ve/veya kamu arazilerinin sahipleri, kullanıcıları veya yararlanıcıları. ■ Dolaylı- PEK'ler: Projeden etkilenen yerleşim yerlerinde (PEY'ler) yaşayan veya Proje faaliyetleri (erişilebilirlik, sulama ve benzeri) nedeniyle dolaylı olarak etkilenen ancak doğrudan ele alınmayan kişiler.
Projeden Etkilenen Yerleşimler	Projenin arazi kullanımına konu olan arazilerin bulunduğu köyler veya mahalleler.
Fiziksel Yer Değiştirme	Etkilenen kişi(ler)in daimî olarak başka bir yere taşınmasını gerektiren bir projeye ilişkili arazi ediniminden kaynaklanan barınak ve/veya varlık kaybı.
Yerine Koyma Bedeli	Kaybedilen varlıklar için tazminat oranı tam yerine koyma bedeli, yani varlıkların piyasa değeri artı işlem maliyetleri üzerinden hesaplanmalıdır. Arazi ve yapılarla ilgili olarak IFC "yerine koyma bedellerini" aşağıdaki şekilde tanımlamaktadır: <ul style="list-style-type: none"> ■ Tarım arazisi: etkilenen arazinin yakınında bulunan eşit verimli kullanıma veya potansiyele sahip arazinin piyasa değeri, artı etkilenen arazinininkine benzer veya daha iyi seviyelere hazırlama maliyeti, artı herhangi bir kayıt ve transfer vergisinin maliyeti. ■ Kentsel alanlardaki arazi: tercihen etkilenen arazinin yakınında bulunan benzer veya iyileştirilmiş kamu altyapı tesisleri ve hizmetleri ile eşit büyüklük ve kullanımındaki arazinin piyasa değeri artı her türlü kayıt ve devir vergilerinin maliyeti. ■ Ev ve kamu yapıları: etkilenen yapıya benzer veya daha iyi bir alana ve kaliteye sahip yeni bir yapı satın alma veya inşa etme veya kısmen etkilenen bir yapıyı onarma maliyeti, işçilik ve müteahhit ücretleri ile her türlü kayıt ve devir vergileri dahil.

Dönem	Tanım
	Yenileme maliyetinin belirlenmesinde, varlığın amortismanı ve kurtarma malzemelerinin değeri dikkate alınmaz ve projeden elde edilecek faydaların değeri etkilenen bir varlığın değerlemesinden düşülmez.
Yeniden Yerleşim Eylem Planı (YYEP)	Bir proje sponsorunun veya diğer sorumlu kuruluşun bir yatırım projesinden etkilenen kişi ve topluluklara potansiyel olumsuz etkilerin nasıl tespit edileceği ve hafifletileceği, kayıpların nasıl telafi edileceği ve kalkınma faydalarının (mevcut yaşam standartlarının aynı kalmasını veya iyileştirilmesini sağlamak için) nasıl sağlanacağı konusunda izleyeceği prosedürleri belirttiği belge.
Paydaşlar	Bir projeye ilgilenen ve potansiyel olarak projeden etkilenen veya projeyi etkileme kabiliyetine sahip olan tüm bireyler, gruplar, kuruluşlar ve kurumlar.
Uygun Olmayan Arazi	Kamulaştırılan mülkün belirli koşullar altında ekime/yararlanmaya uygun olmayan kalan kısmının adı.
Hassas Gruplar	Cinsiyet, etnik köken, yaş, fiziksel veya zihinsel engellilik, ekonomik olarak dezavantajlı olma veya sosyal statü nedeniyle yeniden yerleşimden diğerlerine göre daha olumsuz etkilenebilecek ve yeniden yerleşim yardımı ve ilgili kalkınma yardımlarından yararlanma veya talep etme becerileri sınırlı olabilecek kişiler.

1.0 GİRİŞ

1.1 Genel

Bu Yeniden Yerleşim Eylem Planı (YYEP), Kars-İğdır Yüksek Hızlı Demiryolu Projesi'nin inşası için gerekli arazi edinim sürecinin fiziksel ve ekonomik yeniden yerleşim etkilerini en aza indirmek için hazırlanmıştır. Projenin bileşenlerinin inşası için tamamen veya kısmen toplam 1789 parsel ihtiyaç duyulmaktadır. İhtiyaç duyulan arazileri içeren kamulaştırma koridorunda 1148 özel arazi ve 641 kamu arazisi bulunmaktadır. Bu YYEP, etkilenen arazilerin Proje'nin inşası için geçici veya kalıcı olarak kullanılmasından kaynaklanan hane halkı ve toplum düzeyindeki etkilerini değerlendirmiş ve telafi edici ve etki azaltıcı önlemleri planlamıştır.

1.2 Proje Geçmişi

KC Kars Demiryolu İnşaatı Adi Ortaklığı Ticari İşletmesi (KC İnşaat), Kars-İğdır-Aralık-Dilucu Yüksek Standartlı Elektrikli Demiryolu Projesi (bundan böyle "KIAD Projesi" veya "Proje" olarak anılacaktır) için Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirmesi'ni ("ÇSED") ulusal ve uluslararası gerekliliklere uygun olarak hazırlamak üzere WSP Danışmanlık ve Mühendislik Ltd. Şti.'yi (bundan böyle "WSP Türkiye" olarak anılacaktır) görevlendirmiştir.

Yapım yüklenicisi KC İnşaat olan Kars-İğdır-Aralık-Dilucu Yüksek Standartlı Elektrikli Demiryolu Projesi, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ("UAB"), Altyapı Yatırımları Genel Müdürlüğü ("AYGM") tarafından planlanmıştır. KC İnşaat, Kalyon İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. ("Kalyon") ve Cengiz İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. ("Cengiz") tarafından geliştirilen bir ortak girişimdir.

Kars İli idari sınırları içerisinde mevcut Kars - Tiflis - Bakü Demiryoluna bağlanacak olan 223,9 km uzunluğundaki Proje, Kars İli Merkez ve Digor İlçeleri, İğdır İli Tuzluca, Merkez ve Karakoyunlu İlçelerinden geçerek İğdır İli Aralık İlçesinde Azerbaycan sınırında son bulacaktır.

Projenin 000+000 km ile 223+900 km arasında geçeceği il ve ilçeler aşağıda listelenmiştir:

- Kars İli, Merkez İlçesi (000+000 - 038+500),
- Kars İli, Digor İlçesi (038+500 - 087+000),
- İğdır İli, Tuzluca İlçesi (087+000 - 109+500),
- İğdır İli, Merkez İlçesi (109+500 - 156+000),
- İğdır İli, Karakoyunlu İlçesi (156+000 - 167+500); ve
- İğdır İli, Aralık İlçesi (167+500 - 223+900).

Proje, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin 2024 Yatırım Programı'na dahil edilmiştir. Projenin bu dönemdeki ihale süreci aşağıda kronolojik olarak açıklanmıştır.

- Proje, Demiryolları, Limanlar ve Havalimanları İnşaatı Genel Müdürlüğü tarafından planlanmış ve 27 Nisan 2011 tarihinde Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından "Çevresel Etki Değerlendirmesi ("ÇED") Olumlu Kararı" almıştır.
- Projenin inşaatına 7 yıl boyunca başlanmadığı için, yürürlükten kaldırılan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği uyarınca "ÇED Olumlu Kararı" geçersiz sayılmıştır.
- Bunun üzerine Kars-İğdır-Aralık-Dilucu Yüksek Standartlı Elektrikli Demiryolu Projesi için 2019 yılında ÇED süreci yeniden başlatılmış ve 14 Eylül 2020 tarihinde Proje için "ÇED Olumlu Kararı" alınmıştır.
- Projenin Mühendislik, Tedarik, İnşaat ve Finansman ("MTİF") Sözleşmesi 22 Ocak 2024 tarihinde UAB AYGM ile KC İnşaat arasında imzalanmıştır.

Proje Sahibi UAB'dir. Projenin inşaat işlerinin tamamlanmasının ardından Proje, MTİF Sözleşmesinde yer alan tüm yapılar ve diğer unsurlarla birlikte AYGM'den TCDD'ye devredilerek işletmeye alınacaktır. Projenin işletmesi TCDD tarafından yürütülecektir. KC İnşaat Projenin işletme aşamasında yer almayacaktır.

AYGM tarafından sağlanan yatırım maliyetleri öz kaynak ve dış finansman ile karşılanacaktır.

KC İnşaat tarafından sağlanan bilgilere dayanarak, Proje taraflarının rolleri ve ana sorumlulukları Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1 : Proje Tarafları

Taraflar	Sorumlu Taraf	Ana Rol ve Sorumluluklar
Proje Sahibi	Türkiye Cumhuriyeti Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ("UAB")	<ul style="list-style-type: none"> Proje Sahibi.
İşveren - İnşaat Sorumlusu	Altyapı Yatırımları Genel Müdürlüğü ("AYGM")	<ul style="list-style-type: none"> Devlet tarafından yapılacak demiryolları, lojistik köyler, merkezler veya üsler, limanlar, barınaklar, kıyı yapıları, havalimanlarının plan ve projelerini hazırlamak veya hazırlatmak ve onaylamak, ulaştırma altyapılarını inşa etmek ve/veya yaptırmak, tamamlanan projeleri ilgili kurumlara devretmek. Ulaştırma altyapılarının inşasını sağlamak üzere MTİF modelini geliştirmek, gerçek ve tüzel kişilerle müzakereler yapmak, katkı paylarını belirlemek, taahhüt vermek ve almak, kiralamak, işletmek, teminat almak ve vermek, özel sektörün katılımını sağlamak ve ortaklık kurmak. Kamulaştırma dosyalarını hazırlamak ve kamulaştırma işlemlerini yürütmek.
Demiryolu İşletmecisi	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları ("TCDD")	<ul style="list-style-type: none"> Demiryolunun İşletilmesi.
MTİF Yüklenicisi	KC Kars Demiryolu İnşaatı Adi Ortaklığı Ticari İşletmesi	<ul style="list-style-type: none"> Proje tasarımının geliştirilmesi Projenin İnşaatı Yatırım maliyetlerinin finansmanı ve dış finansman olanaklarının bulunması

Taraflar	Sorumlu Taraf	Ana Rol ve Sorumluluklar
ÇSED Danışmanı	WSP Türkiye (Bağımsız ulusal ve uluslararası çevresel ve sosyal danışmanlık firması)	<p>Aşağıdakilerin hazırlanması:</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ ÇSED Kapsam Belirleme Raporu ■ Ön Paydaş Katılım Planı ("PKP") ■ ÇSED Raporu ■ PKP ■ Teknik Olmayan Özet ("TOÖ") ■ Geçim Kaynaklarını Geri Kazandırma Planı ("GKGKP") dahil Yeniden Yerleşim Eylem Planı ("YYEP") ■ Biyoçeşitlilik Yönetim Planı ("BYP") ■ Biyoçeşitlilik Eylem Stratejisi ("BES") ■ Dengeleme Stratejisi de dahil olmak üzere Biyoçeşitlilik Eylem Planı ("BEP") ■ Biyoçeşitlilik Dengeleme Yönetim Planı ("BDYP") ■ Rastlantısal Bulgu Prosedürü de dahil olmak üzere Kültürel Miras Yönetim Planı ("KMYP")

Proje ilk olarak, yürürlükten kaldırılan Türk ÇED Yönetmeliği'nin (Resmî Gazete No. 26939, 17.07.2008) Ek-I'sındaki Madde 9- Yollar, geçitler ve havaalanları, "Şehirlerarası demiryolu hatları" kapsamına dahil edilmiştir. Buna dayanarak, yürürlükten kaldırılan ÇED Yönetmeliği'nin gereği olarak, Proje için ÇED Raporu hazırlanmış ve 27 Nisan 2011 tarihinde Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan "ÇED Olumlu Kararı" alınmıştır. Ancak 7 yıl boyunca Proje'nin inşaatına başlanmadığı için "ÇED Olumlu Kararı" yürürlükten kaldırılan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği uyarınca geçersiz sayılmıştır.

ÇED Yönetmeliği'nde 3 Ekim 2013 ve 25 Kasım 2014 tarihlerinde yapılan değişikliklerin ardından Kars-İğdır-Aralık-Dilucu Yüksek Standartlı Elektrikli Demiryolu Projesi için 2019 yılında ÇED süreci yeniden başlatılmıştır. Buna dayanarak, Proje, yürürlükten kaldırılan Türk ÇED Yönetmeliğinin (Resmî Gazete No. 29186, 25.11.2014) Ek-I'sındaki Madde 8- Yollar ve havaalanları, "100 km ve daha uzun demiryolu hatları" kapsamına dahil edilmiştir. Daha sonra, yürürlükten kaldırılan ÇED Yönetmeliği'nin gereklilikleri uyarınca, Proje için ÇED Raporu hazırlanmış ve 14 Eylül 2020 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'ndan "ÇED Olumlu Kararı" alınmıştır.

1.3 Proje Açıklaması

223,9 km uzunluğundaki Kars-İğdır-Aralık-Dilucu güzergahı, Kars ili idari sınırları içerisinde mevcut Kars-Tiflis-Bakü Demiryoluna bağlanacak ve Kars ili Merkez ve Digor ilçeleri ile İğdır ili Tuzluca, Merkez ve Karakoyunlu ilçelerinden geçerek İğdır ili Aralık ilçesinde Azerbaycan sınırında son bulacaktır. Demiryolu güzergahınının 87,0 km'lik kısmı Kars il sınırları içerisinde (Merkez ve Digor İlçeleri), 136,9 km'lik kısmı ise İğdır il sınırları içerisinde (Tuzluca, Merkez, Karakoyunlu ve Aralık İlçeleri) yer alacaktır.

Proje'nin inşaat aşaması boyunca kurulacak ve işletilecek/kullanılacak geçici ve ilişkili tesisler de dahil olmak üzere tüm Proje bileşenleri, Proje ayak izine en yakın yerleşim yerlerinin belirlenmesi için dikkate alınmıştır. Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) ile elde edilen Proje Alanına en yakın yerleşim yerleri ÇSYP'de ve Şekil 1'de

sunulmuştur. YYEP kapsamında, Projenin arazi edinimi ve arazi kullanımından etkilenen yerleşimler dikkate alınmıştır. Bu yerleşimlerle ilgili detaylı bilgi Bölüm 3'te sunulmuştur.

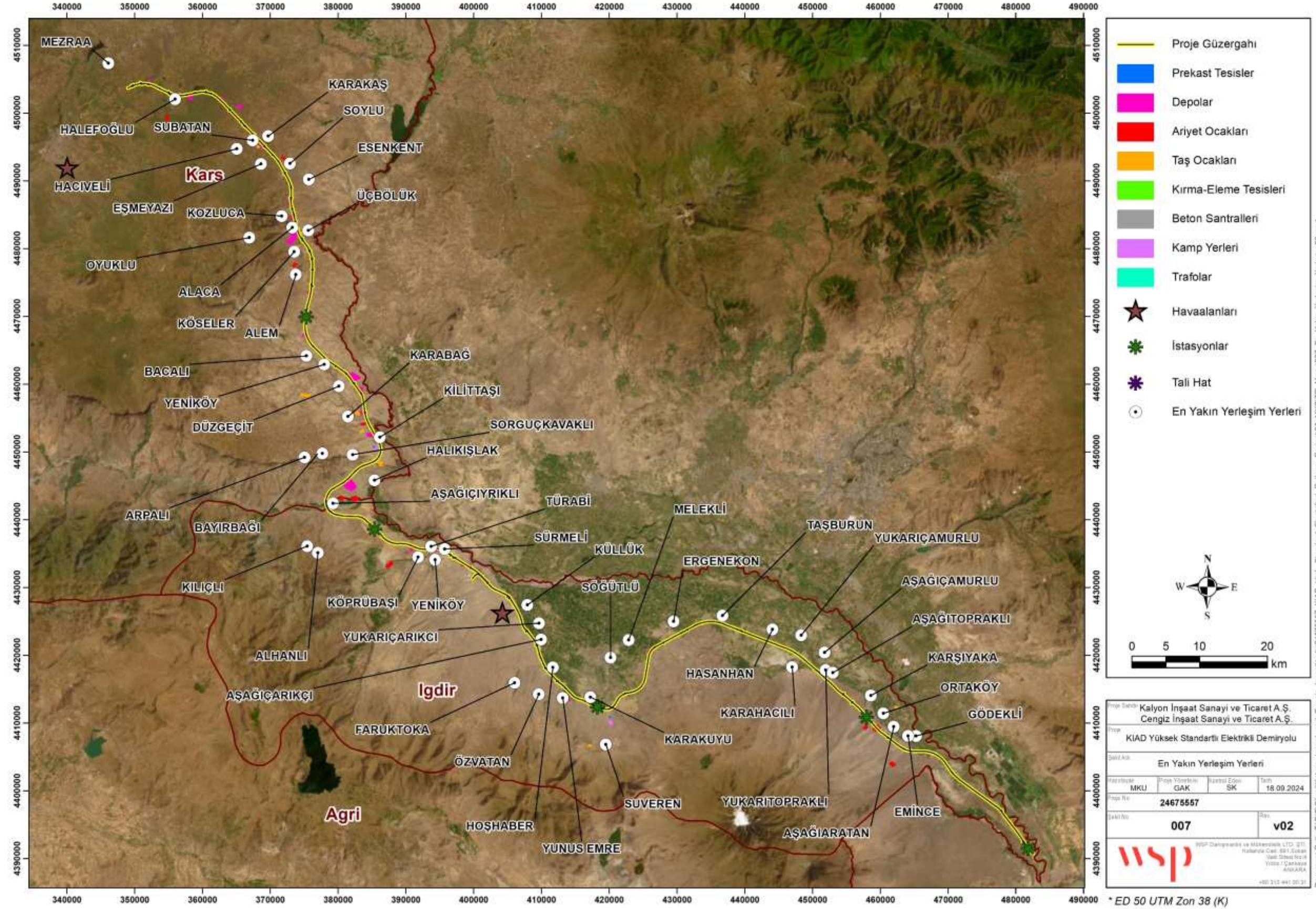
Güzergâh boyunca inşaat faaliyetleri, güzergahların tasarım ve izin çalışmalarının tamamlanmasını takiben başlayacaktır. KC İnşaat tarafından inşaat işlerinin tamamlanmasıyla birlikte Proje, AYGM'den TCDD'ye devredilerek MTİF Sözleşmesinde yer alan tüm yapılar ve diğer unsurlarla birlikte işletmeye alınacaktır.

Projenin inşaat ve işletme aşamalarının süresi sırasıyla 4 yıl ve 30 yıl olarak planlanmıştır. İnşaat ve işletme aşamalarında sırasıyla toplam 2.580 ve 150 personelin istihdam edilmesi beklenmektedir.

Projenin konum haritası Şekil 1'de ve Proje Güzergahına en yakın yerleşim yerleri Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 1 : Proje Konum Haritası

Şekil 2 : En Yakın Yerleşim Yerleri

Proje kapsamında altyapı inşaatı, üstyapı inşaatı, elektrifikasyon işlemleri, sinyalizasyon ve telekomünikasyon işlemleri gerçekleştirilecektir. Buna göre, Projenin inşaat aşaması 4 yıl, işletme aşaması ise 30 yıl olarak planlanmıştır. Proje takvimi ve ana Proje faaliyetlerinin tanımlanması Tablo 2'de sunulmaktadır.

Tablo 2 : Proje Takvimi

Ana Ölçütler	2020	2024				2025				2026				2027				2028				2029
		Q 1	Q 2	Q 3	Q4	Q 1	Q 2	Q 3	Q4	Q 1	Q 2	Q 3	Q 4	Q 1	Q 2	Q 3	Q 4	Q 1	Q 2	Q 3	Q 4	Q1
1. Planlama Aşaması																						
1.1 ÇED Çalışmaları																						
1.2. Çevresel ve Sosyal Veri Tabanı Çalışmaları																						
1.3. Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirmesinin Değerlendirme Süresi (Öngörülen)																						
1.4. Temel Tasarım ve Mühendislik Çalışmaları																						
1.5. Detaylı Tasarım ve Mühendislik Çalışmaları																						
1.6. Kamp Alanlarının Mobilizasyonu																						
2. Arazi Hazırlığı ve İnşaat Aşaması																						
2.1. Ekipman ve Malzeme Satın Alma ve Sevkiyatı																						
2.2. Zemin Etüdü ve Zemin İyileştirme Çalışmaları																						
2.3. Kazı Çalışmaları																						
2.4. Mühendislik Yapıları																						
2.5. Tünellerin İnşaatı																						
2.6. Demiryolu Üstyapı İşleri																						
2.7. İstasyon Binalarının İnşaatı																						
2.8. Arazi Hazırlık ve İnşaat Aşaması Çevresel İzleme Faaliyetleri																						
3. Elektromekanik Faz																						
3.1. Tünel E&M																						
3.2. Elektrifikasyon																						
3.3. Sinyalizasyon																						
4. Kapanış ve Sonrası																						
4.1. Taş Ocaklarının ve İlişkili Tesislerin Kapatılması ve Rehabilitasyonu																						
4.2. Kamp Alanlarının Demobilizasyonu																						

1.4 Proje Bileşenleri

Projenin inşaat aşaması boyunca kurulacak ve işletilecek/kullanılacak geçici tesisler de dahil olmak üzere tüm Proje bileşenleri, Proje ayak izine en yakın yerleşim yerlerinin belirlenmesinde dikkate alınmıştır.

Projenin etki değerlendirmesini gerçekleştirmek için, her bir Proje aşaması (inşaat, işletme ve hizmetten çıkarma) için, ana "Proje bileşenleri" belirli özelliklere (örneğin fiziksel, inşaat özellikleri ve işlevsellik) dayalı olarak tanımlanacaktır.

Proje bileşeni aşağıdakileri içerecektir:

- Mühendislik yapıları
- İstasyonlar
- Elektrifikasyon, Sinyalizasyon ve Telekomünikasyon Yapısı
- Şalt Sahaları
- Geçici Tesisler (Kamp Sahası, Beton Santrali, Prekast Tesisi, Projeye ait Depolama Alanı gibi)
- İlişkili tesisler

1.4.1 Ana Bileşenler

Proje bileşenlerinin teknik tanımı ve Proje Güzergahı boyunca yer alan mühendislik yapılarının sayısı Tablo 3 ve Tablo 4'te sunulmaktadır. Proje bileşenlerinin teknik özellikleri hakkında daha fazla bilgi ÇSED Raporunda verilecektir.

Tablo 3 : Proje Teknik Şartnamesi

Parametre	Proje Şartnamesi
Güzergahın uzunluğu	223,9 km
Operasyon türü	Yolcu + Yük
Demiryolu Güzergahı	Elektrikli çift hat
Hız	160 km/saat
Elektrifikasyon	25 kV monofaz 50 hz
Çizgi eksenleri arasındaki mesafe	4,5 m
Ray tipi	UIC 60
Travers tipi	B70 güçlendirilmiş traversler
Travers uzunluğu	2,6 m
Travers aralığı	60 cm
Balast	En az 30 cm ila 60 cm arasında derecelendirilmiş
Minimum yatay eğri	3500 m
Maksimum aks yükü	25 ton
Maksimum dikey eğim	%1,6

Proje kapsamında aşağıdaki yapılar inşa edilecektir.

Tablo 4 : Proje Yapıları

Yapı Tipi	Sayı
Menfezler	480
Alt Geçitler	145
Üst Geçitler	27
Köprüler	10
Viyadükler	3
Aç-Kapa Tüneller	19
Tüneller	5
İstasyonlar	5
Tali Hat	1
Şalt Sahaları	6

Demiryolu hattı platformu, taban zemininin üstünden altına kadar balast, alt balast ve hazırlanmış alt zemin (gerekirse) katmanlarından oluşacaktır. Demiryolu hattı platformunun gövdesi zeminin özelliğine göre farklı kalınlıklarda dolgu malzemesi ile inşa edilecek, dolgu malzemesi üzerine minimum 35 cm kalınlığında alt zemin, minimum 30 cm alt balast malzemesi ve minimum 30 cm balast malzemesi serilecektir. Balast tabakası üzerine yerleştirilecek B 70 tipi beton traversler, Uluslararası Demiryolları Birliği ("UIC") -60 tipi rayların elastik bağlantı malzemesi ile monte edilmesiyle oluşturulacaktır.

Proje kapsamında toplam 5 istasyon ve 1 tali hat inşa edilecek olup, önerilen istasyon ve tali hatlara ilişkin bilgiler Tablo 5 adresinde yer almaktadır.

İstasyonların ve tali hatların konumunu ve düzenini gösteren harita Şekil 2'de sunulmaktadır.

Tablo 5 : İstasyonların ve Tali hatların Konumları

İstasyon/Tali hat Adı	Başlangıç Km	Bitiş Km	Uzunluk (m)
Tali hat			
Subatan Tali hattı	19+220,00	20+691,00	1.471
İstasyon			
Digor İstasyonu	50+302,00	51+786,00	1.484
Tuzluca İstasyonu	94+216,00	95+687,00	1.471
İğdır İstasyonu	139+066,00	140+531,00	1.465
Aralık İstasyonu	190+249,00	191+741,00	1.492
Dilucu İstasyonu	220+447,00	223+221,00	2.774

Demiryolu hattı için gerekli olan Enerji Nakil Hattı (ENH), hat güzergahı çevresinde bulunan trafo merkezlerinden sağlanacak ve elektrik direkleri dikilerek bir şebeke sistemi kurulacaktır. Ancak yaklaşık 3 yıl içinde inşa edilmesi gereken olan ENH'ler henüz projelendirilmemiştir. Bu hatların tasarımı sırasında güzergâh seçimlerinin mümkün olduğunca kamu arazileri ve yol güzergahları üzerinden yapılması ve özel parsellerden kaçınılması planlanmaktadır. İhtiyaç halinde yapılacak olan kamulaştırmanın IFC PS5 kurallarına uygun olarak YYEP raporunda belirlenen çerçevede gerçekleştirileceği taahhüt edilmektedir.

Proje kapsamında 50 MVA kapasiteli 6 adet enerji nakil hattı ("ENH") kurulacak ve kurulacak 6 adet şalt sahasına bağlanacaktır. Şalt sahaları ve planlanan ENH'lere ilişkin bilgiler Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6 : Şalt Sahası ve Enerji Nakil Hattı Bilgileri

Şalt Sahası Adı	İl	İlçe	Köy	Km	Uzunluk (m)	Kapasite (MVA)
Şalt Sahası-1	Kars	Merkez	Subatan	18+695	995	50
Şalt Sahası-2	Kars	Digor	Düzgeçit	64+625	300	50
Şalt Sahası-3	İğdır	Tuzluca	Turabi	104+800	-	50
Şalt Sahası-4	İğdır	Merkez	Erhacı ²	145+000	425	50
Şalt Sahası-5	İğdır	Aralık	Yukarı topraklı	185+000	5.033	50
Şalt Sahası-6	İğdır	Aralık	Emince	210+000	672	50

1.4.2 Geçici Tesisler

Proje kapsamında kullanılacak ve/veya inşa edilecek geçici tesislerin sayısı Tablo 7'de özetlenmiştir. ÇSED ve YYEP kapsamında bu yerleşimler dikkate alınmıştır.

Tablo 7 : Proje Kapsamındaki Geçici Tesislerin Sayısı

Yapı Tipi	Sayı
Depolar	32
Ariyet Ocakları	12
Taş Ocakları	9
Beton Santralleri	6
Kırma ve Eleme Tesisleri	9

Proje kapsamında inşa edilecek depo alanları, tünel ve güzergâh kazı çalışmalarından kaynaklanabilecek ve dolgu malzemesi olarak kullanılmayacak fazla hafriyat malzemesinin depolanması için kullanılacaktır. Ayrıca, arazi hazırlık faaliyetleri sırasında sıyrılan üst toprak da depo alanlarında depolanacaktır.

Proje kapsamında toplam 32 depo kurulacak olup, önerilen depolara ilişkin bilgiler Tablo 8'de yer almaktadır.

Tablo 8 : Depo Bilgileri

Depo Adı	İl	İlçe	Köy	Km	Uyg. (m ²)	Alanı
D1_DEPO 0-5	Kars	Merkez	Mezra	3+200	29.383	
D2_DEPO 5-10	Kars	Merkez	Hacıveli	9+300	25.042	

² Türkiye'de köy isimleri bazen idari yapılanma gibi çeşitli faktörler nedeniyle değişmekte, ancak Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü (TKGM) eski isimleri kullanmaya devam edebilmektedir. Buna karşılık, TÜİK sistemi köy isimlerini güncellemektedir. ÇSED'de güncellenmiş isimler kullanılırken, YYEP'deki isimler TKGM verilerine dayanan kamulaştırma listesine karşılık gelmektedir. Söz konusu köyler şunlardır: YYEP'de **Cıvrıklı** - ÇSED'de **Aşağıcıvrıklı**, YYEP'de **Söğütlü**, **Kars** - ÇSED'de **Atayurt**, **Kars**, YYEP'de **Kiti** - ÇSED'de **Çalpala** ve YYEP'de **Erhacı** - ÇSED'de **Aşağıerhacı**.

Depo Adı	İl	İlçe	Köy	Km	Uyg. (m ²)	Alanı
D3_DEPOKC-1	Kars	Merkez	Hacıveli	9+700	276.258	
D4_DEPO 10-15	Kars	Merkez	Subatan	14+200	75.389	
D5_DEPOKC-3	Kars	Merkez	Subatan	17+000	200.638	
D6_DEPO 15-20	Kars	Merkez	Subatan	17+900	56.679	
D7_DEPOKC-4	Kars	Merkez	Subatan	23+300	162.683	
D8_DEPO 25-30	Kars	Merkez	Soylu	27+000	43.503	
D9_DEPO 30-33	Kars	Merkez	Atayurt	33+300	68.480	
D10_DEPO 33-38	Kars	Merkez	Kozluca	35+700	119.837	
D11_DEPOKC-7	Kars	Digor	Oyuklu	38+000	481.333	
D12_KFDA-1	Kars	Digor	Oyuklu	38+800	675.605	
D13_DEPO 42-52	Kars	Digor	Alem	47+600	61.250	
D14_DEPOKC-8	Kars	Digor	Bacalı	54+100	152.760	
D15_DEPO 55-60	Kars	Digor	Bacalı	58+400	52.855	
D16_DEPO 60-62	Kars	Digor	Yeniköy	61+200	38.252	
D17_KFDA-3	Kars	Digor	Düzgeçit	63+000	1.017.129	
D18_DEPOKC-9	Kars	Digor	Düzgeçit	64+000	411.818	
D19_DEPOKC-10	Kars	Digor	Karabağ	68+700	217.667	
D20_DEPOKC-11	Kars	Digor	Kilittaşı	73+000	265.016	
D21_KFDA-4	Kars	Digor	Bayırbağı - Sorguçkavak - Cıyıklı	82+000	1.853.979	
D22_DEPO 83-85	İğdır	Tuzluca	Cıyıklı	85+000	36.549	
D23_DEPO 85-86	İğdır	Tuzluca	Cıyıklı	85+800	17.200	
D24_DEPOKC-12	İğdır	Tuzluca	Aşağı	93+000	69.742	
D25_DEPO 99-105	İğdır	Tuzluca	Köprübaşı	101+800	62.646	
D26_DEPO 105-107	İğdır	Tuzluca	Sürmeli	105+600	77.463	
D27_DEPO 107-115	İğdır	Tuzluca	Sürmeli	111+000	71.623	
D28_DEPO 136	İğdır	Merkez	Halfeli	136+000	62.246	
D29_DEPO 150-155	İğdır	Merkez	Melekli/ Karabağ	153+500	62.005	
D30_DEPOKC-14	İğdır	Karakoyunlu	Ergenekon	162+700	8.331	
D31_DEPOKC-15	İğdır	Aralık	Karşıyaka	188+000	53.376	
D32_DEPOKC-16	İğdır	Aralık	Emince	203+000	20.093	

Projenin inşaat aşamasında güzergâh boyunca gerekli dolgu malzemelerini sağlamak için ariyet ocakları kullanılacaktır.

Proje kapsamında toplam 12 adet ariyet ocağı kurulacak olup, önerilen ariyet ocaklarına ilişkin bilgiler Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9 : Ariyet Ocaklarının Bilgileri

Ariyet Ocaklarının Adı	İl	İlçe	Köy	Km	Uyg. (m ²)	Alanı
Halefoğlu	Kars	Merkez	Halefoğlu	7+000	200.000	
Anıyolu	Kars	Merkez	Soylu	25+800	100.000	
Alem	Kars	Digor	Alem	39+200	120.000	
Kilittaş	Kars	Digor	Kilittaş	70+200	100.000	
Aras-1	İğdır	Tuzluca	Çıyıklı	86+250	148.692	
Aras-2	İğdır	Tuzluca	Çıyıklı	90+000	151.618	
Aras-3	İğdır	Tuzluca	Aşağı Çıyıklı	90+000	149.784	
Tuzluca	İğdır	Tuzluca	Cumhuriyet	102+800	400.000	
KGM '76/2015-35	İğdır	Tuzluca	Sürmeli	110+000	34.500	
Aralık-2	İğdır	Aralık	Ortaköy	192+000	149.317	
Aralık-1	İğdır	Aralık	Ortaköy	193+000	194.394	
Aralık-3	İğdır	Aralık	Aşağı Aratan	198+000	276.400	

Proje inşaat aşamasında, güzergâh boyunca gerekli dolgu malzemelerinin temin edilmesi amacıyla taş ocakları kullanılacaktır.

Proje kapsamında toplamda 9 taş ocağı kurulacaktır ve önerilen taş ocaklarına dair bilgiler Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10 : Taş Ocaklarının Bilgileri

Taş Ocağı Adı	İl	İlçe	Köy	Km	Uyg. (m ²)	Alanı
Subatan	Kars	Merkez	Subatan	23+000	50.000	
Üçbölük	Kars	Digor	Oyuklu	38+000	125.000	
Köseler	Kars	Digor	Köseler	39+000	125.000	
KGM 36/2015-05	Kars	Digor	Kocaköy	63+000	64.500	
Digor Vadisi	Kars	Digor	Karabağ	69+000	165.000	
Kilittaş	Kars	Digor	Kilittaş	73+000	100.000	
KGM'36/2011-04	Kars	Digor	Halıkışlak	76+600	167.000	
KGM'76/2017-01	İğdır	Merkez	Gülpınar	142+000	62.000	
KGM'76/2005-03	İğdır	Aralık	Yukarı çiftlik	194+000	43.000	

Proje kapsamında, inşaat aşamasında Projenin beton ihtiyacını karşılamak üzere 6 adet beton santrali kurulacaktır. Planlanan beton santrallerine ilişkin bilgiler Tablo 11'de yer almaktadır.

Tablo 11 : Beton Santrallerinin Bilgileri

Beton Santrali Adı	İl	İlçe	Köy	Km	Uyg. Alanı (m ²)	Kapasite (m ³)
Köseler	Kars	Digor	Köseler	39+000	5.000	90
Tünel-1 Portal	Kars	Digor	Düzgeçit	64+000	5.000	90
Kilittaş	Kars	Digor	Kilittaş	73+000	5.000	90
Ergüder	İğdır	Tuzluca	Kılıçlı	88+000	5.000	90
İğdır	İğdır	Merkez	Suveren	142+000	5.000	90
Dilucu	İğdır	Aralık	Emince	205+000	5.000	90

Proje kapsamında, taş ocaklarının alanlarına 9 adet kırma ve eleme tesisi kurulacaktır. Planlanan kırma ve eleme tesislerine ilişkin bilgiler Tablo 12'de verilmektedir.

Tablo 12 : Kırma ve Eleme Tesisleri Bilgileri

Taş Adı	Ocağı	Kırma ve Eleme Tesisi Adı	İl	İlçe	Köy	Km	Uygulama Alanı (m ²)	Kapasite (ton/saat)
Subatan	Subatan	Subatan	Kars	Merkez	Subatan	23+000	50.000	300
Üçbölük	Üçbölük	Üçbölük	Kars	Digor	Oyuklu	38+000	125.000	300
Köseler	Köseler	Köseler	Kars	Digor	Köseler	39+000	125.000	300
KGM 36/2015-05	KGM 36/2015-05	KGM 36/2015-05	Kars	Digor	Kocaköy	63+000	64.500	300
Digor Vadisi	Digor Vadisi	Digor Vadisi	Kars	Digor	Karabağ	69+000	165.000	300
Kilittaş	Kilittaş	Kilittaş	Kars	Digor	Kilittaş	73+000	100.000	300
KGM'36/2011-04	KGM'36/2011-04	KGM'36/2011-04	Kars	Digor	Halıkışlak	76+600	167.000	300
KGM'76/2017-01	KGM'76/2017-01	KGM'76/2017-01	İğdır	Merkez	Gülpınar	142+000	62.000	300

1.4.3 İlişkili Tesisler

Ana daimî ve geçici bileşenlere ek olarak, inşaat ve işletme aşamaları için ilişkili tesisler (İT'ler) kullanılacaktır. Bu tesisler geçici veya daimî olarak kullanılabilir, ancak her durumda geçim kaynakları üzerinde bir etkisi olabilir. ÇSED ve YYEP kapsamında İT'lerden etkilenen yerleşimler de dikkate alınmıştır.

Buna göre, kamp alanları ve prekast tesisleri ilişkili tesisler olarak kabul edilmektedir. Proje kapsamında kullanılacak ve/veya inşa edilecek ilişkili tesislerin sayısı Tablo 13'te özetlenmiştir.

Tablo 13 : Proje Kapsamındaki İlişkili Tesislerin Sayısı

Tesis	Sayı
Kamp Alanları	3
Prekast Tesisler	2

Proje kapsamında toplam 3 adet şantiye kamp alanı kurulacak olup, önerilen kamp alanlarına ilişkin bilgiler Tablo 14'te yer almaktadır.

Tablo 14 : Kamp Alanlarının Bilgileri

Kamp Alanı Adı	İl	İlçe	Köy	Km	Uygulama Alanı (m ²)	Kapasite (Kişi Sayısı)
Köseler	Kars	Digor	Köseler	39+000	200.000	500
Kilittaş	Kars	Digor	Kilittaş	72+500	200.000	500
İğdır	İğdır	Merkez	Suveren	142+000	200.000	1000

Proje kapsamında, Projenin inşaat aşamasında 2 adet prekast tesisi kurulacaktır. Planlanan prekast tesislerine ilişkin bilgiler Tablo 15'te yer almaktadır.

Tablo 15 : Prekast Tesislerinin Bilgileri

Prekast Tesisinin Adı	İl	İlçe	Köy	Km	Uygulama Alanı (m ²)	Kapasite (m ³ /saat)
Kilittaş	Kars	Digor	Kilittaş	73+500	22.000	90
İğdır	İğdır	Merkez	Suveren	142+000	22.000	90

Proje kapsamında 50 MVA kapasiteli 6 adet enerji nakil hattı ("ENH") tesis edilecek ve Proje'nin ana bileşenleri olarak kurulacak 6 adet şalt sahasına bağlanacaktır. Şalt sahalrı ve planlanan ENH'lere ilişkin bilgiler yukarıda Tablo 6'da yer almaktadır.

1.5 YYEP'nin Kapsamı ve Amaçları

Proje arazi ediniminin etkileri ÇSED'de ortaya konmuş ve bu etkilerin azaltılmasına yönelik temel ilkeler belirtilmiştir. Bu YYEP, Projenin arazi ihtiyacının etkilenen kişiler/varlıklar üzerindeki etkileri hakkında ayrıntılı bilgi sağlamakta ve ayrıca bu etkileri önlemek veya en aza indirmek için benimsenecek yaklaşımları ve önlemleri açıklamaktadır.

YYEP'nin yerel sosyo-ekonomik bağlamı, Temmuz 2024'te gerçekleştirilen saha araştırmasının bulgularına dayanmaktadır. YYEP, Proje faaliyetleriyle ilişkili yeniden yerleşim etkilerini tanımlamak ve tartışmak için hazırlanmıştır.

Proje, etkilenen kişiler üzerindeki etkileri en aza indirmek için bu rapor kapsamında başta Performans Standardı 5 ve Ekvator Prensipleri (EP'ler) olmak üzere tüm IFC Ç&S Performans Standartlarına uygun hareket etmekte ve Projenin yeniden yerleşim etkilerini en aza indirecek önlemlerin nasıl uygulanacağını ve bu YYEP aracılığıyla etki azaltma tedbirlerinin etkinliğinin nasıl izleneceğini açıklamaktadır. IFC Ç&S performans standartlarının ana hedefleri şunlardır:

- Fiziksel ve ekonomik olarak yerinden edilmeyi önlemek veya en aza indirmek amacıyla Proje için uygun tasarım alternatiflerini değerlendirmek.
- Zorla tahliyeden kaçınmak,
- Arazi ediniminden veya arazi kullanımındaki kısıtlamalardan kaynaklanan olumsuz sosyal ve ekonomik etkileri öngörmek ve önlemek veya önlemenin mümkün olmadığı durumlarda (i) varlıkların kaybı için yerine koyma bedeli üzerinden tazminat sağlamak ve (ii) yeniden yerleşim faaliyetlerinin uygun bilgilendirme, istişare ve etkilenenlerin bilgilendirilmiş katılımı ile uygulanmasını sağlamak,
- Yerinden edilmiş kişilerin geçim kaynaklarını ve yaşam standartlarını muhafaza etmek veya iyileştirmek,
- Fiziksel olarak yerinden edilmiş kişilerin yaşam koşullarını, yeniden yerleşim alanlarında kullanım güvencesine sahip yeterli konut sağlanması yoluyla muhafaza etmek veya iyileştirmek.

Proje kapsamında, güzergâh seçim aşamasında fiziksel yerinden edilmenin sınırlandırılması bir seçim kriteri olduğundan, fiziksel yeniden yerleşim mümkün olduğunca önlenmiştir.

Planlanan güzergâh, insanların gelir kaynaklarının yalnızca minimum düzeyde etkilenmesini sağlayacak şekilde seçilmiştir. Bununla birlikte, etkilenen çok az sayıda konut, konut dışı bina ve tarım arazisi bulunmaktadır. Bu bağlamda, YYEP'nin temel amacı, fiziksel ve ekonomik yerinden edilmeye ve Projenin arazi ihtiyacından kaynaklanan diğer sorunlara neden olabilecek etkileri en aza indirmek veya etki azaltıcı tedbirler sağlamaktır. Bu temel amaç doğrultusunda, bu belge şunları sağlamaktadır:

- Arazi edinimine dayalı potansiyel etkilerin bir ön analizi,
- YYEP'de benimsenecek arazi edinimi yaklaşımının tanımı,
- Kaçınmanın mümkün olmadığı durumlarda, alternatif proje tasarımları araştırılarak fiziksel ve ekonomik yerinden edilmenin en aza indirilmesi,
- Potansiyel olarak fiziksel ve/veya ekonomik olarak yerinden edilmiş kişilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik tedbirler,
- Hassas PEK'ler de dahil olmak üzere fiziksel ve/veya ekonomik olarak yerinden edilmiş ve edilecek PEK gruplarının/türlerinin belirlenmesi,

Arazi ediniminden veya arazi kullanımındaki olası kısıtlamalardan kaynaklanan olumsuz sosyal ve ekonomik etkilerin (i) varlıkların kaybı için yerine koyma bedeli üzerinden tazminat sağlanması ve (ii) yeniden yerleşim faaliyetlerinin uygun bilgilendirme, istişare ve etkilenenlerin bilgilendirilmiş katılımı ile uygulanmasının sağlanması yoluyla öngörülmesi, belirlenmesi ve önlenmesi veya önlemenin mümkün olmadığı durumlarda en aza indirilmesi.

2.0 YASAL ÇERÇEVE

Bu Bölüm, arazi edinimi ve tamamlayıcı YYEP çalışmaları boyunca geçerli olacak yasal çerçeveyi açıklamaktadır. Bu kapsamda, Türk mevzuatı, IFC Performans Standartları ve Ekvator Prensipleri dikkate alınacaktır.

2.1 Ulusal Mevzuat ve Yasal Çerçeve

2.1.1 Türk Anayasası

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 46. Maddesi, "Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Sorumluluklar" başlıklı 3. Bölümün 3. Alt Bölümü altında kamulaştırma konularını ele almaktadır. Madde, bir kalkınma projesi kamu yararına hizmet ettiğinde, hükümetin kamulaştırma sürecini başlatma ve yürütme yetkisine sahip olduğunu

belirtmektedir. Tüm hidroelektrik, havaalanı, otoyol ve diğer yollar ve benzeri büyük ölçekli altyapı projelerinin kamu yararına olduğu kabul edilir ve 46. Maddeye temel oluşturur. 46. Madde Kamulaştırma Kanunu'na ayrılmıştır.

Anayasa'nın ilgili maddesi, özel durumlar haricinde, tazminat bedelinin ve kararlaştırılan artırılmış değer kullanıcılarına tam ve nakit olarak ödeneceğini belirtmektedir. Satın alınan araziyi işleyen çiftçilerin tazminatları her halükârda tam ve nakit olarak ödenir. Kamu arazileri üzerindeki özel kullanıcılar, hükümetle resmi bir kira sözleşmesi yapmadıkları sürece, yerel kanunlar veya yönetmelikler tarafından ele alınmamaktadır.

Arazinin kamu yararı için edinildiği durumlarda bile, kamulaştırma kurumları, kamulaştırılan varlıkların değerini araziye girişten önce bir banka hesabına ödemediği özel arazilerin ve varlıkların kamulaştırılmasından yararlanamaz.

Anayasa'nın 44. ve 45. maddeleri dolaylı olarak yeniden yerleşim faaliyetleriyle ilgilidir. Madde 44 toprak mülkiyetini ele almakta ve hükümetin toprak sahibi olmayanları ve yetersiz toprağa sahip olanları koruma sorumluluğunu öngörmektedir. Madde 45, hükümetin tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde çalışanları destekleme sorumluluğunu tanımlamaktadır. Madde 56 herkesin sağlıklı bir çevrede yaşama hakkını teyit etmektedir.

2.1.2 Kamulaştırma Kanunu (No. 2942)

Kamulaştırma Kanunu, kamu yararı için gerekli olması halinde ve gerektiğinde, gerçek kişilere veya özel hukuka tabi tüzel kişilere ait taşınmaz malların ve varlıkların kamulaştırılması, kamulaştırma bedelinin hesaplanması ve taşınmaz malın ve eklentilerinin kamulaştırma idaresi adına tescil edilmesi usullerini belirler.

Proje'nin arazi edinim faaliyetleri sırasında atıfta bulunulacak olan Kanun'un ilgili maddeleri aşağıdaki bölümlerde kısaca açıklanmaktadır.

Madde 3. Kamulaştırma Şartları

Enerji, sulama, ağaçlandırma vb. konuları ilgilendiren büyük projelerin uygulanması için idareler, kanunlara göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin veya müdahalelerinin gerektirdiği taşınmaz malları, kaynakları ve bunların irtifak haklarını kamulaştırma bedelini peşin veya eşit taksitlerle ödemek suretiyle kamulaştırabilirler.

Madde 4. İrtifak Hakkı Kurulması

İrtifak hakkı, başkasına ait bir araziye, o arazinin zilyetliğine sahip olmaksızın kullanma veya toprağından ya da ürününden herhangi bir parça alma hakkı veren yasal bir haktır. 2942 sayılı Kanun'un 4. maddesine göre, bir taşınmaz malın kamulaştırılması yerine, o taşınmaz malın belirli bir kısmı, yüksekliği ve derinliği veya Türkiye'de bulunan bir kaynak üzerinde, amacına uygun olması şartıyla irtifak hakkı tesis edilebilir. Böylelikle taşınmaz malın tapuda malikinin değiştirilmesine gerek kalmadan idare lehine irtifak hakkı tesis edilebilmekte ve arazi bütünlüğü korunmaktadır.

Ancak arazilerin mülkiyet hakkının kullanımının ihlal edilmemesi halinde arazilerle ilgili kamulaştırma yapılmayacağı hükmü de aynı maddede açıkça belirtilmiştir. Kamulaştırma Kanunu'nun 4. Maddesi "Maliklerinin mülkiyet hakkının kullanılmasının engellenmemesi, can ve mal güvenliği açısından gerekli tedbirlerin alınması kaydıyla, kamu yararı gözetilerek arazilerin altında veya üstünde her türlü köprü, viyadük ve benzeri ulaşım hatları ile metro, tünel ve benzeri raylı taşıma sistemleri yapılabilir. Arazinin mülkiyet hakkının kullanılmasının engellenmemesi halinde arazi ile ilgili kamulaştırma yapılmaz." demektedir. Bu özel durum için, Projenin tünellerinde irtifak hakkı tesis edilecektir.

Madde 5. Kamu Yararı Kararı Verecek Merciler

Kanunun 5. Maddesi kamu yararı kararını alabilecek yetkili kurumları belirtmektedir. Proje söz konusu olduğunda, bu karar AYGM tarafından alınacaktır.

Madde 7. Kamulaştırmada önce yapılacak işlemler ve idari şerh

Kamulaştırmayı yapacak idare, kamulaştırma veya kamulaştırma yolu ile üzerinde irtifak hakkı kurulacak taşınmaz malların veya kaynakların sınırını, yüzölçümünü ve cinsini gösterir ölçekli planını yapar veya yaptırır; kamulaştırılan taşınmaz malın sahiplerini, tapu kaydı yoksa zilyetlerini ve bunların adreslerini, tapu, vergi ve nüfus kayıtları üzerinden veya ayrıca haricen yaptıracığı araştırma ile belgelere bağlamak suretiyle tespit ettirir.

İlgili vergi dairesi idarenin isteği üzerine taşınmaz mal ve kaynakların vergi beyan ve değerlerini, vergi beyanı bulunmadığı hallerde beyan yerine geçecek takdir edilecek değeri en geç bir ay içerisinde verir.

İdare kamulaştırma kararı verdikten sonra kamulaştırmanın tapu siciline şerh verilmesini kamulaştırmaya konu taşınmaz malın kayıtlı bulunduğu tapu idaresine bildirir. Bildirim tarihinden itibaren malik değiştiği takdirde, mülkiyette veya mülkiyetten gayri aynı haklarda meydana gelecek değişiklikleri tapu idaresi kamulaştırmayı yapan idareye bildirmek zorundadır. İdare tarafından, şerh tarihinden itibaren altı ay içinde 10 uncu maddeye göre kamulaştırma bedelinin tespitiyle idare adına tescilli isteğinde bulunulduğuna dair mahkemeden alınacak belge tapu idaresine ibraz edilmediği takdirde, bu şerh tapu idaresince resen sicilden silinir.

Madde 8. Satın alma usulü

Madde 8'e göre, kamulaştırma kararı alındıktan sonra, idare taşınmazları değerlemek için bir veya daha fazla değerlendirme komisyonu (en az 3 kişiden oluşan) atayacaktır. Ayrıca, müzakereler için bir veya daha fazla müzakere komisyonu (yine en az 3 kişiden oluşan) görevlendirilecektir.

İdarenin taşınmazı devralma niyetini mal sahibine bildirmesinden sonra, mal sahibi veya temsilcisinin taşınmazı satma niyetiyle idareye başvurması halinde (bildirimden itibaren 15 gün içinde), komisyon tarafından belirlenen tarihte pazarlık görüşmeleri yapılır ve muhammen bedelden fazla olmayan bir bedel üzerinde anlaşmaya varılması halinde resmi anlaşma protokolü imzalanır. Bu imza ile tüm hakların idareye devredilmesi kabul edilmiş olur ve herhangi bir yasal itiraz girişimi dikkate alınmaz.

İdare, 45 gün içinde protokolde kararlaştırılan tutarı hazırlar ve mal sahibinden tapuda belirtilen tarihte mülkiyet haklarını idare adına devretmesini ister. Kamulaştırma ücreti, hakların devri gerçekleşir gerçekleşmez ödenir.

Anlaşmaya varılamadığı veya devir gerçekleşmediği durumlarda, bu Kanunun 27. Maddesi (Acele Kamulaştırma) veya 10. Maddesi (Arazi Değerinin Belirlenmesi ve Tescil Davası) uyarınca mahkemede dava açılır.

Madde 10. Kamulaştırma bedelinin mahkemece tespiti ve taşınmaz malın idare adına tescili

Madde 10, kamulaştırmanın herhangi bir nedenle ihale yoluyla gerçekleştirilememesi durumunda, idarenin taşınmaz varlıkların bulunduğu yerdeki ilk derece mahkemesine başvurarak taşınmaz varlığın kamulaştırma bedelinin tespit edilmesini ve bu bedelin ödenmesi karşılığında idare adına tesciline karar verilmesini talep ettiğini belirtmektedir.

İdarenin başvurusundan itibaren 30 gün içinde Mahkeme tarafından taşınmaz malikine duruşma gününü bildirir şerhli davetiye tebliğ edilir. Soruşturmalar sonucunda adresleri bulunamayanlara 7201 sayılı Tebligat Kanununa göre duruşmaya katılmaya davet eden bir duyuru yapılır. Mahkeme ayrıca kamulaştırma ile ilgili bilgileri taşınmazın bulunduğu yerde yayınlanan yerel bir gazetede (varsa) ve Türkiye genelinde dağıtımı yapılan gazetelerden birinde en az bir kez yayınlar.

Duruşma gününde, hâkim tarafları taşınmaz varlığın değeri üzerinde anlaşmaya varmaya davet eder. Bir anlaşmaya varılırsa, hâkim bu tazminat tutarını kamulaştırma bedeli olarak kabul eder. Bir anlaşmaya varılamadığı durumlarda, hâkim taşınmaz varlığın değerini belirlemek için bir saha araştırması (on gün içinde) ve ikinci duruşma için bir tarih (keşiften sonraki otuz gün içinde) planlar.

İkinci duruşmada, taraflar değer üzerinde bir kez daha anlaşamazlarsa, hâkim on beş gün içinde değer tespiti için yeni bir bilirkişi heyeti atayacak ve daha sonra hem tarafların hem de bilirkişilerin raporlarına ve beyanlarına atıfta bulunarak adil ve hakkaniyete uygun bir kamulaştırma bedeli belirleyecektir. Belirlenen ücret, taşınmazın, kaynağın veya irtifak hakkının kamulaştırma ücretidir. Mahkeme, ücretin mal sahibi adına bir bankaya yatırılması için idareye on beş gün süre verir. Hak sahibinin tespit edilemediği hallerde mahkeme, bedelin bloke edildiğini gösteren banka dekontunun ileride ortaya çıkarılmak üzere hak sahibine verilmesi ve bu kararın tapu dairesine ve bedelin yatırıldığı bankaya bildirilmesi şartıyla taşınmazın idare adına tesciline karar verir. Tescile ilişkin hüküm kesin olup, tarafların harca ilişkin temyiz hakları saklıdır.

Madde 11. Kamulaştırma Bedelinin Tespiti Esasları

Bu madde "15. Madde uyarınca oluşturulacak bilirkişi heyeti, mahkeme heyeti ile kamulaştırılacak taşınmazın veya kaynağın bulunduğu yere gider, hazır bulunan ilgili tarafların beyanlarını dinler ve kamulaştırma bedelini belirleyen gerekçeli bir rapor hazırlar" der.

Taşınmazın değerinin belirlenmesi, kamulaştırma yoluyla gerçekleştirilen kamu işleri ve hizmetlerinin neden olduğu herhangi bir değer artışını ve gelecekteki kullanımlardan kaynaklanacak herhangi bir kârı dikkate almaz.

Kamulaştırma yoluyla irtifak hakkı tesisinde, bu kamulaştırma sebebiyle taşınmaz mal veya kaynakta meydana gelecek kıymet düşüklüğü gerekçeleriyle belirtilir. Bu kıymet düşüklüğü kamulaştırma bedelidir.

Madde 12. Kısmen Kamulaştırma

Kısmen kamulaştırılan taşınmazın değeri bu maddede tanımlanırken, taşınmazın kamulaştırma dışında kalan kısmının bayındırlık mevzuatı kapsamında kullanılmaya uygun olması halinde, herhangi bir tesisin kullanılabilir duruma getirilmesi için gereken masraf ve maliyetin hesaplanacağı ve kamulaştırma bedeline ekleneceği de belirtilmektedir.

Kısmen kamulaştırılan taşınmaz malın değeri aşağıdaki şekilde tahmin edilecektir:

- Taşınmaz malın etkilenmeyen kısmının değerinde herhangi bir değişiklik olmaması koşuluyla, kısmen kamulaştırılan taşınmaz malın değeri, 11. Madde hükümlerine göre o taşınmaz mal için belirlenen tutarda kamulaştırılacak orana eşit olacaktır.
- Etkilenmeyen kısmın değerinde bir düşüş olması halinde, kısmen kamulaştırılan taşınmaz malın değeri, taşınmaz malın etkilenen kısmı için (a) paragrafı uyarınca belirlenen kamulaştırma bedeli artı etkilenmeyen kısmın değerindeki düşüşe karşılık gelen miktardan oluşacaktır.

Kısmen kamulaştırılan bir taşınmazın kalan kısmının kullanıma uygun olmaması halinde, kamulaştırma işlemine karşı idare mahkemesinde dava açılmadığı durumlarda, kamulaştırma kararının tebliğinden itibaren otuz gün içinde yasal mal sahibi tarafından yapılan yazılı başvuru üzerine bu kısım da kamulaştırılabilir.

Kullanılamaz Araziler:

Kamulaştırılan mülkün kalan kısmı ekonomik olarak ekime/faydaya uygun değilse veya erişilebilir değilse, kalan mülkün kamulaştırılması için idare mahkemesinde dava açmaya gerek kalmadan yazılı bir bildirim sunulmasından sonraki otuz gün içinde başvuru yapılmalıdır (pr.7). Bununla birlikte, AYGM proaktif olarak en başından itibaren kamulaştırma tutarına işlenemez arazileri (küçük ve/veya şekilsiz) de dahil etmektedir.

Madde 14. Dava Hakkı

Kamulaştırma işlemine karşı, kamulaştırmaya tabi tutulan taşınmaz malın maliki tarafından 10. madde uyarınca mahkeme tarafından verilen tebligat tarihinden itibaren otuz gün içinde - tebligat tarihi, tebligat yapılamayanlar

için mahkeme tarafından gazetede ilan edildiği tarih olarak değiştirilir - idare mahkemesinde arazi edinimi kararının iptali veya maddi hataların düzeltilmesi için dava açılabilir.

Madde 18. Aynın İhtilafı Bulunması

İdare, taşınmazın bulunduğu yerdeki tapu dairelerinde, kadastro dairelerinde ve hukuk mahkemelerinde bir araştırma yaparak kamulaştırılacak taşınmaz üzerinde herhangi bir anlaşmazlık olup olmadığını tespit eder. Soruşturmalar, mülkiyeti konusunda bir anlaşmazlık olduğunu veya bir davaya konu olduğunu gösteriyorsa, 10. madde uyarınca hazırlanan belgelerin tamamı taşınmazın bulunduğu yerdeki asliye hukuk mahkemesine sunulur ve taşınmazın kamulaştırma bedelinin belirlenmesi ve devam eden anlaşmazlık davasına göre belirlendikleri anda hak sahibine yapılacak ödeme karşılığında idare adına tescilinin yapılması istenir.

Mahkeme tarafından belirlenen kamulaştırma bedelinin ilk ve sonraki taksitleri, mahkeme tarafından belirlenen bankadaki vadeli mevduat hesaplarına üçer aylık dönemler halinde yatırılır.

Mülkiyete ilişkin anlaşmazlıkların çözümünde izlenecek süreç, ilgili mevzuatta tanımlanan usullere uygun olacaktır.

Madde 19. Tapuda kayıtlı olmayan taşınmaz malların tescili ve zilyedin hakları

İdare, tapuda kayıtlı olmayan ve kamulaştırılmasına karar verilen taşınmaz malın 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanununun 16. maddesinde sayılan kamu mallarından olup olmadığını ilgili yerlerden sorarak tespit eder.

İdarece yapılan bu araştırma sonucunda tapuda kayıtlı olmayan taşınmaz malın zilyedinin bulunduğu ve zilyetlikle iktisap iddiasında bulunulduğu tespit edilirse, bilirkişilerce yerinde inceleme yapılarak deliller toplanır ve bir tutanağa bağlanır. Bu tutanakta taşınmazın yüzölçümü, zilyedin kimliği, vergi kaydı, zilyetliğin başlangıç tarihi ve süresi ile mülkiyeti kazanma şartlarının oluşup oluşmadığı belirtilir.

İdare tarafından hazırlanan ve toplanan tüm belgeler, taşınmaz malın kamulaştırma bedelinin belirlenmesi için asliye hukuk mahkemesine aktarılır. Mahkeme, taşınmaz malın kamulaştırma bedelini 10. maddede belirtilen şekilde ve süre içinde belirler. Mahkeme, idare tarafından sağlanan bilgi ve belgeleri zilyetliği belirtmek için yeterli görürse, kamulaştırma bedelinin tespitine ilişkin bilirkişi raporunu idareye bildirir ve bu raporla birlikte idare tarafından sağlanan diğer belgeler belirlenen zilyede tebliğ edilir.

Başka bir kişi adına kayıtlı, sahihsiz ve/veya zilyet tarafından edinilmemiş bir arazinin kamulaştırılmasında, binaların asgari bakım maliyeti ve ağaçların maliyeti zilyede ödenir. Arazi bedeli ödenmeyecektir.

Bu Projede, tapu ile belgelenemeyen gayri resmi fiili bina ve ağaç mülkiyetlerinin Madde 19 kapsamında tazmin edilmemesi halinde, bunlar Bölüm 6 kapsamında tazmin edilecektir.

Madde 25. Hakların Sınırlandırılması ve Mülkiyetin İdareye Geçmesi

Hakların kullanılması ve borçların yerine getirilmesi bakımından kamulaştırma işlemi, mal sahibi için 10. madde uyarınca mahkemece yapılan tebligatla başlar. Mülkiyetin idareye geçmesi, mahkemece verilen tescil kararı ile olur.

Mahkemece verilen tescil kararı tarihinden itibaren taşınmaz mal sahibinin, kamulaştırılması kararlaştırılan taşınmaz malda yeni inşaat veya ekim yapmak veya mevcut inşaatla esaslı değişiklikler meydana getirmek gibi kullanma hakları kalkar. Bundan sonra yapılanların değeri dikkate alınmaz.

2013'te eklenen ek bir paragraf, barajlar, sulama şebekeleri ve boru hatları, otoyollar, demiryolları, limanlar ve havaalanları gibi büyük projeler için kamu yararı kararının kamulaştırılacak taşınmazın bulunduğu mahalle ve/veya köy muhtarlığında ilan edileceğini belirtmektedir. İlanın (kamu yararı) son gününden sonra, taşınmaz

üzerindeki sabit tesislerin ve dikilen ağaçların maliyeti kamulaştırma bedelinin belirlenmesinde dikkate alınmaz. Taşınmaz için bu sınırlama, duyurunun yapılmasından sonra beş yıldan fazla olamaz.

Madde 27. Acele Kamulaştırma

Yurt savunması için lüzum ve acele hallerde veya Cumhurbaşkanınca kararlaştırılan veya 3634 sayılı Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanununun uygulanması bakımından özel kanunlarda öngörülen olağanüstü durumlarda gerekli olan taşınmaz malların kamulaştırılmasında, 10. maddedeki esaslara (Değişik ibare: 24/04/2001 - 4650/15 md.) göre mahkemece tespit edilen taşınmaz malın değerine karşılık gelen bedeli yatıran idare tarafından söz konusu taşınmaz mala el konulabilir ve 15. madde uyarınca seçilen bilirkişiler aracılığıyla 10. maddeye (Değişik ibare: 24/04/2001 - 4650/15 md.) göre yapılan davet ve ilanda belirtilen bankaya ilgili idarenin talebi üzerine yedi gün içinde yatırılması ve kıymet takdiri dışındaki işlemlerin daha sonra tamamlanması suretiyle el konulabilir.

Acele Kamulaştırma, Kanunun 27. Maddesi

- Cumhurbaşkanı tarafından karar verilecek hallerde veya özel kanunlarda öngörülen olağanüstü durumlarda,
- Taşınmaz malların kamulaştırılmasında ise, kıymet takdiri dışındaki işlemler sonradan tamamlanmak kaydıyla, ilgili idarenin talebi üzerine yedi gün içinde 10. maddedeki esaslar çerçevesinde 15. maddeye göre seçilecek bilirkişiler tarafından tespit edilen taşınmaz malın değeri, 10. maddeye göre yapılacak davetiye ve tebligatta belirtilen bankaya mal sahibi adına yatırılarak taşınmaz mala mahkemece el konulabilir.

Acele kamulaştırma açısından, mahkeme tarafından atanan bilirkişiler tarafından yapılan arazi değerlemesi sadece bir tespittir ve belirleyici değildir. Bu bedel tespit edildikten ve İdare tarafından mahkemece belirlenen hesap numarasına yatırıldıktan sonra 8, 9 ve 10. maddelerde öngörülen işlemler uygulanır.

Madde 30. Bir idareye ait taşınmaz malın diğer idareye devri

Bu madde, kamu tüzel kişilerinin ve kurumlarının sahip olduğu taşınmazların, kaynakların ve irtifak haklarının başka bir kamu tüzel kişisi veya kurumu tarafından kamulaştırılmayacağını ifade etmektedir.

Taşınmaz, kaynak veya irtifak hakkı talep eden idare, Kamulaştırma Kanununun 8. Maddesine göre ücreti belirler. Bu ücrete göre ödeyeceği miktarı belirterek varlığın sahibi olan idareye yazılı başvuruda bulunur. Varlığın sahibi altmış gün içinde devire uymaz ve cevap vermezse, uyuşmazlık, alıcı idarenin başvurusu üzerine Danıştay'ın ilgili idari dairesi tarafından incelendikten sonra iki ay içinde onaylanmış bir kararla çözülür.

Tarafların bedel üzerinde anlaşamamaları halinde, alıcı idare Danıştay kararının tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde 10. maddede yazılı usule göre mahkemeye başvurarak kamulaştırma bedelinin tespitini ister. Bu davada yapılacak yargılama sürecinde mahkemece 9/6/1938 tarihli ve 3533 sayılı Kanun hükümleri uygulanmaz.

Madde 10'da öngörülen usule göre kamulaştırma bedeli olarak belirlenen ücretin idarece belirlenen bankaya yatırılarak mal sahibi idareye verilmesi ve yatırılan ücretin makbuzunun ibraz edilmesi için alıcı idareye on beş günlük süre verilir. Bu süre mahkeme tarafından gerektiğinde bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir. Mahkeme, kamulaştırma bedelinin alıcı idare tarafından mal sahibi idare adına bankaya yatırıldığına dair makbuzun ibrazı üzerine taşınmaz malın idare adına tesciline ve kamulaştırma bedelinin mal sahibi idareye ödenmesine karar verir ve bu karar tapu dairesine ve paranın yatırıldığı bankaya bildirilir. Tescile ilişkin hüküm kesindir ve tarafların ücrete ilişkin itiraz hakları saklıdır.

Bu şekilde devralınan taşınmaz, kaynak ve irtifak hakları kamulaştırma yoluyla alınmış sayılır ve devir amaçları veya devreden idare tarafından izin verilenler dışında herhangi bir kamusal amaç için kullanılamaz. Aksi

takdirde, devreden idare 23. Madde uyarınca taşınmazı geri alabilir. Bu husus tapu kütüğünde beyanlar hanesine şerh edilir.

2.1.3 İskân Kanunu (No. 5543)

Yeniden yerleşim faaliyetleri 5543 sayılı Yeniden Yerleşim Kanunu ve Yeniden Yerleşim Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik ile düzenlenmektedir. Yeniden Yerleşim Kanunu, Proje bölgesindeki ilgili devlet kurumlarına başvuran ve devlet destekli yeniden yerleşim talep eden ailelerle ilgilidir. Hak sahibi aileler için devletten yeniden yerleşim yardımı sağlanırken, Proje alanında taşınmaz mülkleri olan tüm bireylere kamulaştırma tazminatı ödemeleri yapılır. Ancak bu kanun sadece Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDB) ve onun yetkilendirdiği kurumlar tarafından kullanılabilir. AYGM yetkili kurumlar arasında yer almamaktadır.

2.1.4 Orman Kanunu (No. 6831)

Orman Kanunu uyarınca, Proje'nin ormanlarda veya orman olarak sınıflandırılan arazilerde faaliyet göstermek için Tarım ve Orman Bakanlığından (TOB) izin alması ve demiryolu inşaatından kaynaklanan kamu ormanlarına verilen zararları tazmin etmesi gerekmektedir.

Orman ve mera alanlarının kullanımı 6831 sayılı Orman Kanunu ve 4342 sayılı Mera Kanunu ile düzenlenmektedir. Mülkiyet veya irtifak haklarının tescili 3402 sayılı Kadastro Kanunu ve Tapu Sicili Tüzüğü (28738 sayılı Resmî Gazete) uyarınca yapılacaktır.

Kanuna göre (17.06.2004 madde 5192/1), Bakanlık orman arazisinin kullanımına izin verme yetkisine sahiptir. Bu izin 49 yıldan uzun olamaz.

2.1.5 Mera Kanunu (No. 4342)

Mera Komisyonunun görüşlerine dayanan bu Kanuna göre, Projeden etkilenen illerdeki Valiler mera alanlarının sınıflandırılmasının değiştirilmesine izin verme yetkisine sahiptir.

Ne kamunun ne de meraların belirli kullanıcılarının hakları yerel yasal çerçevede kapsamında tanınmaktadır. Mera arazileri için ilgili kamu kurumlarına tazminat ödenecektir. Ancak AYGM gibi genel bütçeye tabi kurumlarda bu parseller için herhangi bir ödeme yapılmamaktadır.

2.1.6 Kadastro Kanunu (No. 3402)

Kadastro Kanunu, Medeni Kanun'un (No. 4721) öngördüğü şekilde, arazinin kayıt altına alınması ve mekânsal bilgi sisteminin temelini oluşturmak üzere ulusal koordinat sistemine ve kadastral veya topografik kadastro haritalarına dayalı olarak taşınmaz malların sınırlarını ve yasal statüsünü belirler.

2.1.7 Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanunu (No. 3083)

Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanunu, sulanan ve Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen araziler için çeşitli hususları düzenlemektedir. Kanun, arazi toplulaştırması ve ihtiyaç halinde arazinin tarım dışında başka amaçlara tahsisine ilişkin hususları kapsamaktadır. Kanunda, parçalanma nedeniyle tarımsal üretimin ekonomik olarak yapılabilirliğinin kalmadığı alanlarda, herhangi bir ailenin hem geçim kaynağını hem de iş gücünü etkileyecek parçalanmayı önlemek için arazi toplulaştırma çalışmalarının yapılacağı öngörülmektedir.

2.1.8 Tebligat Kanunu (No. 7201)

2003, 2008 ve 2011 yıllarında yapılan değişikliklerle birlikte 7201 sayılı Tebligat Kanunu, mülk sahiplerine yönelik tebligat sürecinin temelini oluşturmaktadır. Kanun, adresleri bilinmeyenler de dahil olmak üzere bir dizi kamu ve özel mülk sahibine ulaşmak için izlenecek belirli prosedürlerden oluşmaktadır. Kanuna göre tebligat hükümleri arasında bilinen adreslere posta gönderilmesi, yerel makamlardan destek istenmesi, ülke çapında

önemli sayıda yayınlanan ulusal bir gazetede ilan yoluyla yayın yapılması ve elektronik iletişim yer almaktadır. Kanun, yerleşik malikler, gaip malikler, Türkiye dışındaki malikler ve çeşitli kamu kurumları da dahil olmak üzere farklı kategorilerdeki hissedarlarla iletişim kurulmasına rehberlik etmektedir. Kanunun spesifikliği ve genişliği, uluslararası politikaların iletişim ve istişareye yaptığı vurguyu desteklemektedir.

Tebliğat Kanunu, Tebliğat Memuru tarafından belirlenen adresi bilinmeyen arazi sahipleri ve arazi kullanıcıları için tebliğat sürecini detaylandırmaktadır. Kanunda 2011 yılında yapılan değişikliklere göre (Madde 10), tebliğat, etkilenen malikin uygun olduğu yere ve/veya bilinen son adresine yapılabilir. Kişiye ulaşılamaması halinde, tebliğat bilinen en son ikametgahına gönderilir ve köy veya belediye mahalle muhtarlarına yönlendirilir.

2.1.9 Tapu Sicili Tüzüğü (28738 sayılı Resmî Gazete)

Bu kanun, Medeni Kanun (4721 sayılı) ile ilgili tapu sicil kayıtlarının düzenli tutulmasını amaçlamaktadır. Taşınmaz malların mülkiyetine, sınırlı ayni ve şahsi haklara, bunların tapu siciline tesciline, değiştirilmesine, terkinine ve düzeltilmesine ilişkin esas ve usulleri kapsar.

2.1.10 Yeniden Yerleşim Ödemeleri için Resmî Onay Kararı

Aşağıdaki konularda uluslararası standartların uygulanması 29 Kasım 2023 tarihli resmi yazı ile (Bkz. Ek A2) UAB'de onaylanmıştır:

- Kamulaştırma tazminatının yerine koyma bedeli üzerinden ödenmesi,
- Etkilenen yapılar için tam ikame maliyeti üzerinden tazminata ek olarak ek destek (kira, taşınma desteği gibi) sağlanması,
- Geçim kaynağı kayıplarını telafi etmek için topluluk ve hane temelli destek sağlanması,
- Kamu arazilerinin gayri resmi kullanıcılarının dikkate alınması,
- Arazi bölünmesi, erişim sorunları, toz, gürültü vb. gibi dolaylı etkilerden kaynaklanan geçim kaynağı kayıplarının dikkate alınması,
- İhtiyaç duyulduğunda savunmasız kişilere yardım sağlanması,
- İzleme ve denetim faaliyetlerinin yürütülmesi.

2.2 Uluslararası Standartlar

2.2.1 IFC Performans Standartları

IFC'nin Sürdürülebilirlik Çerçevesi, Kurumun sürdürülebilir kalkınmaya yönelik stratejik taahhüdünü ifade eder ve IFC'nin risk yönetimi yaklaşımının ayrılmaz bir parçasıdır. Sürdürülebilirlik Çerçevesi, IFC'nin Çevresel ve Sosyal Sürdürülebilirlik Politikası ve Performans Standartları ile IFC'nin Bilgiye Erişim Politikasından oluşur. Çevresel ve Sosyal Sürdürülebilirlik Politikası, IFC'nin çevresel ve sosyal sürdürülebilirlikle ilgili taahhütlerini, rollerini ve sorumluluklarını açıklar. IFC'nin Bilgiye Erişim Politikası, IFC'nin faaliyetlerinde şeffaflık ve iyi yönetişime olan bağlılığını yansıtır ve Kurumun yatırım ve danışmanlık hizmetlerine ilişkin kurumsal açıklama yükümlülüklerini ana hatlarıyla belirtir. Performans Standartları müşterilere yönelik olup risk ve etkilerin nasıl tespit edileceğine rehberlik eder ve müşterinin proje düzeyindeki faaliyetlere ilişkin paydaş katılımı ve açıklama yükümlülükleri de dahil olmak üzere sürdürülebilir iş yapmanın bir yolu olarak risk ve etkilerden kaçınmaya, bunları azaltmaya ve yönetmeye yardımcı olmak üzere tasarlanmıştır. Doğrudan yatırımlarında (finansal araçlar yoluyla sağlanan proje ve kurumsal finansman dahil) IFC, müşterilerinin çevresel ve sosyal riskleri ve etkileri yönetmek için Performans Standartlarını uygulamalarını ve böylece kalkınma fırsatlarının geliştirilmesini talep eder.

IFC'nin Kılavuz Notu 5'e göre, arazi edinimi ve yeniden yerleşimin hükümetin sorumluluğunda olduğu durumlarda müşteri, bu Performans Standardı ile tutarlı sonuçlar elde etmek için kurumun izin verdiği ölçüde sorumlu devlet kurumu ile iş birliği yapacaktır. Buna ek olarak, hükümet kapasitesinin sınırlı olduğu durumlarda,

müşteri yeniden yerleşim planlaması, uygulaması ve izlemesi sırasında aktif bir rol oynayacaktır³. Bu nedenle, bu YYEP, AYGM ve KC İnşaat arasındaki görev paylaşımını da ortaya koyacaktır.

IFC, Sürdürülebilirlik Çerçevesini diğer stratejiler, politikalar ve girişimlerle birlikte, genel kalkınma hedeflerine ulaşmak amacıyla Kurumun ticari faaliyetlerini yönlendirmek için kullanır. Performans Standartları diğer finans kuruluşları tarafından da uygulanabilir. Sekiz Performans Standardı birlikte, müşterinin IFC tarafından yapılan yatırımın ömrü boyunca karşılaması gereken standartları belirler:

- Performans Standardı 1: Çevresel ve Sosyal Risk ve Etkilerin Değerlendirilmesi ve Yönetimi
- Performans Standardı 2: İş ve Çalışma Koşulları
- Performans Standardı 3: Kaynak Verimliliği ve Kirliliğin Önlenmesi
- Performans Standardı 4: Toplum Sağlığı, Güvenliği ve Emniyeti
- Performans Standardı 5: Arazi Alımları ve Zorunlu Yeniden Yerleşim
- Performans Standardı 6: Biyolojik Çeşitliliğin Korunması ve Canlı Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Yönetimi
- Performans Standardı 7: Yerli Halklar
- Performans Standardı 8: Kültürel Miras

Bu listedeki Performans Standardı 5, bu YYEP'nin temelini oluşturmaktadır.

PS 5: Arazi Alımları ve Zorunlu Yeniden Yerleşim⁴

Performans Standardı 5, projeye ilgili arazi ediniminin ve arazi kullanımına getirilen kısıtlamaların bu araziye kullanan topluluklar ve kişiler üzerinde olumsuz etkileri olabileceğini kabul eder. Gönülsüz yeniden yerleşim, projeye ilgili arazi edinimi ve/veya arazi kullanımına getirilen kısıtlamalar nedeniyle hem fiziksel yerinden edilmeyi (yer değiştirme veya barınak kaybı) hem de ekonomik yerinden edilmeyi (gelir kaynaklarının veya diğer geçim kaynaklarının kaybına yol açan varlıkların veya varlıklara erişimin kaybı) ifade eder. Etkilenen kişiler veya topluluklar fiziksel veya ekonomik yerinden edilmeye sonuçlanan arazi edinimini veya arazi kullanımındaki kısıtlamaları reddetme hakkına sahip olmadığında yeniden yerleşim gönülsüz olarak kabul edilir.

Bu, (i) yasal kamulaştırma veya arazi kullanımına geçici veya daimî kısıtlamalar getirilmesi ve (ii) alıcının kamulaştırmaya başvurabileceği veya satıcıyla müzakerelerin başarısız olması halinde arazi kullanımına yasal kısıtlamalar getirebileceği müzakere edilmiş anlaşmalar durumlarında ortaya çıkar. KC İnşaat, IFC PS 5'in hedeflerine ulaşmak için AYGM ile iş birliği yapacaktır.

Bu Performans Standardı, aşağıdaki arazi ile ilgili işlem türlerinden kaynaklanan fiziksel ve/veya ekonomik yerinden edilme durumları için geçerlidir:

- Ev sahibi ülkenin yasal sistemine göre kamulaştırma veya diğer zorunlu prosedürler yoluyla edinilen arazi hakları veya arazi kullanım hakları,
- Uzlaşmaya varılamaması kamulaştırma veya diğer zorunlu prosedürlerle sonuçlanacaksa, mülk sahipleri veya arazi üzerinde yasal hakları olan kişilerle müzakere edilerek elde edilen arazi hakları veya arazi kullanım hakları,

³ IFC Kılavuz Notu 5 (2012) https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/61320ff7-0e9a-4908-bef5-5c9671c8ddfd/GN5_English_2012.pdf?MOD=AJPERES&CVID=mRQjWGZ

⁴ IFC Performans Standardı 5 (2012) https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/75de96d4-ed36-4bdb-8050-400be02bf2d9/PS5_English_2012.pdf?MOD=AJPERES&CVID=iqex59b

- Arazi kullanımı ve doğal kaynaklara erişim konusundaki gönülsüz kısıtlamaların, bir topluluk içindeki bir grubun veya grupların geleneksel veya tanınan kullanım haklarına sahip oldukları kaynak kullanımına erişimini kaybetmesine neden olduğu proje durumları.
- Resmi, geleneksel veya tanınabilir kullanım hakları olmadan araziyi işgal eden insanların tahliyesini gerektiren belirli proje durumları,
- Deniz ve su kaynakları, kereste ve kereste dışı orman ürünleri, tatlı su, tıbbi bitkiler, avlanma ve toplanma alanları, otlatma ve mahsul alanları gibi ortak mülkiyet ve doğal kaynaklar dahil olmak üzere araziye erişim veya diğer kaynakların kullanımı konusunda kısıtlama.

Standartta göre, fiziksel yerinden edilme durumunda Müşteri, etkilenen kişi sayısına bakılmaksızın asgari olarak bu Performans Standardının uygulanabilir gerekliliklerini kapsayan bir Yeniden Yerleşim Eylem Planı geliştirecektir. Bu Plan, kaybedilen arazi ve diğer varlıklar için tam ikame maliyeti üzerinden tazminat ödenmesini de içerecektir. Plan, yerinden edilmenin olumsuz etkilerini azaltmak, kalkınma fırsatlarını belirlemek, bir yeniden yerleşim bütçesi ve programı geliştirmek ve etkilenen tüm kişi kategorilerinin (ev sahibi topluluklar dahil) haklarını belirlemek üzere tasarlanacaktır. Yoksulların ve hassas durumdaki kişilerin ihtiyaçlarına özel önem verilecektir. Müşteri, arazi haklarının elde edilmesine yönelik tüm işlemlerin yanı sıra tazminat önlemlerini ve yeniden yerleşim faaliyetlerini belgeleyecektir.

Proje alanında yaşayan insanların başka bir yere taşınması gerekiyorsa, müşteri (i) yerinden edilmiş kişilere, uygun olduğunda yeterli ikame konut veya nakit tazminat da dahil olmak üzere, uygulanabilir yeniden yerleşim seçenekleri arasında seçenekler sunacak ve (ii) yerinden edilmiş her bir grubun ihtiyaçlarına uygun yeniden yerleşim yardımı sağlayacaktır. Yerinden edilmiş kişiler için inşa edilen yeni yeniden yerleşim alanları daha iyi yaşam koşulları sunmalıdır. Yerinden edilmiş kişilerin önceden var olan topluluklar ve gruplar içinde yer değiştirme konusundaki tercihleri dikkate alınacaktır. Yerinden edilmiş kişilerin ve ev sahibi toplulukların mevcut sosyal ve kültürel kurumlarına saygı gösterilecektir.

Paragraf 17 (i) veya (ii) kapsamında fiziksel olarak yerinden edilmiş kişiler söz konusu olduğunda, müşteri eşit veya daha yüksek değerde, kullanım güvencesine sahip, eşdeğer veya daha iyi özelliklere sahip ve konum avantajlarına sahip ikame mülk veya uygun olduğu durumlarda nakit tazminat seçeneklerini sunacaktır. Nakit yerine aynı tazminat verilmesi düşünülmelidir. Nakdi tazminat seviyeleri, kaybedilen arazi ve diğer varlıkların yerel piyasalarda tam yerine koyma bedeliyle değiştirilmesi için yeterli olmalıdır.

PS 1: Çevresel ve Sosyal Risklerin ve Etkilerin Değerlendirilmesi ve Yönetimi⁵

Performans Standardı 1, (i) projelerin çevresel ve sosyal etkilerini, risklerini ve fırsatlarını belirlemek için bütünlüğe değerlendirmenin, (ii) projeye ilgili bilgilerin açıklanması ve kendilerini doğrudan etkileyen konularda yerel topluluklara danışılması yoluyla etkili toplum katılımının ve (iii) müşterinin projenin ömrü boyunca çevresel ve sosyal performansını yönetmesinin önemini ortaya koymaktadır. Performans Standartları 2 ila 8, çalışanlar, Etkilenen Topluluklar ve çevre üzerindeki risk ve etkilerin önlenmesi, en aza indirilmesi ve kalan etkilerin olduğu durumlarda telafi edilmesi/dengelenmesi için hedefler ve gereklilikler belirler. Çevresel veya sosyal risk ve etkilerin tespit edildiği durumlarda, müşterinin bunları Performans Standardı 1 ile tutarlı olarak Çevresel ve Sosyal Yönetim Sistemi (ÇSYS) aracılığıyla yönetmesi gerekmektedir. Bu standart kapsamında AYGM ve KC İnşaat, uluslararası standartlara uygun olarak ÇSED ve ÇSYP belgelerini hazırlamaktadır.

PS 1 kapsamında dikkat çeken ve Proje için önem arz eden bir diğer konu ise özel sektör ve kamu arasındaki rol paylaşımıdır.

⁵ IFC Performans Standardı 1 (2012) https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/8804e6fb-bd51-4822-92cf-3dfd8221be28/PS1_English_2012.pdf?MOD=AJPERES&CVID=jiVQlfe

2.2.2 Ekvator Prensipleri

Ekvator Prensipleri (EP'ler), proje finansmanında sosyal ve çevresel risklerin belirlenmesi, değerlendirilmesi ve yönetilmesi için gönüllü bir finans sektörü ölçütüdür.

EP'ler, sürdürülebilir Proje finansmanı için finans sektörünün 'altın standardı' olarak kabul edilmektedir. Sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğe ilişkin IFC PS'lerine ve Dünya Bankası Grubu'nun Çevre, Sağlık ve Güvenlik genel kılavuzlarına dayanan EP'lerin, Proje finansmanı faaliyetleriyle ilgili kendi iç sosyal ve çevresel politikalarını, prosedürlerini ve standartlarını benimseyen her kurum tarafından uygulanması için ortak bir temel ve çerçeve olarak hizmet etmesi amaçlanmıştır.

Ekvator Prensipleri Finans Kuruluşları (EPFI), kredi alanın EP'leri uygulayan sosyal ve çevresel politika ve prosedürlerine uymayacağı veya uyamayacağı projelere kredi vermemeyi taahhüt eder. EP'lerin listesi aşağıda sunulmuştur:

- Prensipten 1: İnceleme ve Sınıflandırma
- Prensipten 2: Çevresel ve Sosyal Değerlendirme
- Prensipten 3: Uygulanabilir Çevresel ve Sosyal Standartlar
- Prensipten 4: Çevresel ve Sosyal Yönetim Sistemi ve EP Eylem Planı
- Prensipten 5: Paydaş Katılımı
- Prensipten 6: Şikâyet Mekanizması
- Prensipten 7: Bağımsız İnceleme
- Prensipten 8: Taahhütler
- Prensipten 9: Bağımsız İzleme ve Raporlama
- Prensipten 10: Raporlama ve Şeffaflık

Prensipten 5, spesifik olarak şunları belirtir: “Tüm Kategori A ve Kategori B Projeler için, EPFI, müşteriden etkilenen topluluklar ve ilgili olduğunda diğer paydaşlarla yapılandırılmış ve kültürel olarak uygun bir şekilde devam eden bir süreç olarak etkili bir paydaş katılımı sağlandığını ortaya koymasını isteyecektir. Müşteri, etkilenen topluluklar üzerinde potansiyel olarak önemli olumsuz etkileri olan projeler için bilgilendirilmiş bir istişare ve katılım süreci yürütecektir. Müşteri, istişare sürecini Projenin risklerine ve etkilerine, Projenin geliştirme aşamasına, etkilenen toplulukların dil tercihlerine, karar verme süreçlerine ve dezavantajlı ve hassas grupların ihtiyaçlarına göre uyarlayacaktır. Bu süreç dış manipülasyon, müdahale, zorlama ve yıldırımlardan arındırılmalıdır”.

“Paydaş katılımını kolaylaştırmak için Proje kapsamında, Projenin riskleri ve etkileriyle orantılı olarak, uygun değerlendirme belgeleri, etkilenen topluluklara ve ilgili olduğunda diğer paydaşlara yerel dilde ve kültürel olarak uygun bir şekilde hazır hale getirilecektir”.

“Müşteri, bu süreçten kaynaklanan üzerinde mutabık kalınan eylemler de dahil olmak üzere, paydaş katılımı sürecinin sonuçlarını dikkate alacak ve belgeleyecektir. Çevresel veya sosyal riskleri ve olumsuz etkileri olan projeler için, açıklama, değerlendirme sürecinin başlarında, her halükârda Proje inşaatı başlamadan önce ve sürekli olarak yapılmalıdır”.

Prensipten 6, spesifik olarak “Tüm Kategori A ve uygun olduğu şekilde Kategori B Projeleri için, EPFI, müşteriden, YYEP dahil Çevresel ve Sosyal Yönetim Sisteminin (ÇSYS) bir parçası olarak, Projenin çevresel ve sosyal performansıyla ilgili endişeleri ve şikayetleri almak ve bunların çözümünü kolaylaştırmak için tasarlanmış bir

şikâyet mekanizması kurmasını isteyecektir. Şikâyet mekanizması, Projenin risklerine ve etkilerine göre ölçeklendirilmelidir ve birincil kullanıcısı olarak toplulukları etkilemiştir. Şikâyet mekanizması; kültürel olarak uygun, kolayca erişilebilir, ücretsiz ve sorunu veya endişeyi yaratan tarafa karşı herhangi bir misilleme olmaksızın anlaşılır ve şeffaf bir istişare süreci kullanarak endişeleri derhal çözmeye çalışacaktır. Mekanizma adli veya idari yollara erişimi engellememelidir. Müşteri, paydaş katılımı süreci sırasında etkilenen toplulukları mekanizma hakkında bilgilendirecektir.

Paydaş katılımı ile ilgili ulusal mevzuat ve EP'ler arasındaki boşlukların doldurulmasına yönelik taahhütler için Projenin Paydaş Katılım Planına (PKP) bakınız.

2.3 Ulusal Mevzuat ve Uluslararası Standartlar Arasındaki Boşluk Analizi

YYEP hazırlanmasına ilişkin uluslararası standartlar (IFC ve Ekvator Prensipleri) ile ulusal mevzuat arasında bazı boşluklar bulunmaktadır. YYEP, Nüfus ve Mevcut Durum Bilgileri, Kesim Tarihleri, Arazi ve Sabit Varlıklar için Tam Yerine Koyma Bedeli ve Tazminat, Yeniden Yerleşim Eylem Planı Hazırlama Zorunluluğu, Hassas Kişiler için Önlemler, İzleme ve Değerlendirme (İ&D), Bilgilendirme, Proje Düzeyinde Şikâyet Mekanizmaları (ŞM) vb. gibi boşlukları gidermek için ek önlemler içermektedir. Türk Mevzuatı ile IFC Politikaları arasındaki temel boşluklar Tablo 16'da özetlenmiştir. Tablo 16 ayrıca Müşterinin etki azaltma tedbirlerini de içermektedir.

Tablo 16 : Türk Mevzuatı ve IFC Politikaları Arasındaki Temel Boşluklar

Boşluk Konusu	IFC Standartları	Türk Mevzuatı	Boşluklar	Boşlukları kapatmaya yönelik sorumluluklar
Kaçınma ve Minimizasyon	IFC PS 5'e göre, mümkün olan yerlerde gönülsüz yeniden yerleşimden kaçınılmalı veya en aza indirilmelidir.	Türk Kamulaştırma Kanunu'nda yeniden yerleşimin önlenmesi ve en aza indirilmesine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak, yerel toplulukların fiziksel olarak yerlerinden edilmesi, yüksek sosyal ve ekonomik maliyetleri nedeniyle devlet tarafından tercih edilmemektedir.	Yasal bir boşluk var, ancak uygulamada bir boşluk yok.	AYGM fiziksel yeniden yerleşimden kaçınmaya çalışıyor. Ancak etkilenen evler var. KC İnşaat, fiziksel ve ekonomik yeniden yerleşimi yönetmek için AYGM adına GKGKP'yi de içeren bir YYEP hazırlamış ve hak sahipliklerini tanımlamıştır. KC İnşaat ve YYEP-GKGKP uygulama sorumluluğu AYGM'ye aittir. Projeye özel bir Proje Uygulama Birimi (PUB), projenin çevresel ve sosyal performansını yönetecektir. KC İnşaat bu süreçlerde AYGM ve PUB'a destek verecektir.
Nüfus Sayımı ve Mevcut Durum Bilgileri ve Kesim Tarihleri	PS 5'e göre, arazi edinimi veya arazi kullanımında kısıtlamalar kaçınılmaz olduğunda, Kredi Alan, çevresel ve sosyal değerlendirmenin bir parçası olarak, Projeden etkilenecek kişileri belirlemek, etkilenecek arazi ve varlıkların bir envanterini oluşturmak, tazminat ve yardım için kimlerin uygun olacağını belirlemek ve fırsatçı yerleşimciler gibi uygun olmayan kişileri fayda talep etmekten caydırmak için bir nüfus sayımı yapacaktır.	Türk Mevzuatı, varlıkların envanterinin hazırlanmasını gerektirmektedir. Kamulaştırma yoluyla arazi edinimi, etkilenen taşınmaz varlıkların bir sayımının (tam sayım) ve sahiplerinin tam bir listesinin hazırlanmasını gerektirir.	Ulusal gereklilik, taşınmaz varlıkların ve yasal tapu sahiplerinin sayımı ile sınırlıdır. Kiracılar, ortak arazi kullanıcıları ve yasal veya geleneksel tapusu olmayan arazi sahipleri/işgalcileri de dahil olmak üzere IFC PS5'te tanımlanan Projeden etkilenen nüfus hakkında nüfus sayımı ve mevcut durum bilgileri gerekli değildir.	Varlıkların envanteri hazırlanmıştır. KC İnşaat, tüm yerleşim yerlerinde etkilenen parsellerin kullanıcılarını, kiracılarını ve gayri resmi kullanıcılarını tespit etmiş ve inşaat başlamadan önce inşaat sorumluluğu kapsamında tazminatların ödenmesini sağlamıştır. Varlık envanteri, uluslararası standartlara uygun olarak resmi/gayri resmi arazi kullanıcılarının hane halkı gelir kaynaklarını, toplam arazi varlıkları üzerindeki etkileri ve hane halkı hassasiyetlerini içerecek şekilde detaylandırılmıştır (Ek A1). Araziler üzerindeki yapıların tespiti tamamlanmış olup yapı bulunmayan diğer arazilerde varlık envanteri çalışmaları devam etmektedir. Arazi değerlendirme süreci tamamlanmıştır. Son tarih, resmi "varlık envanteri gözleminin" yapıldığı ve arazi üzerindeki varlıkların kayıt altına alındığı tarihtir (Temmuz 2024).
Yeniden Yerleşim Eylem Planı	IFC PS 5'e göre, ekonomik ve/veya fiziksel yerinden edilme durumunda, Kredi alan bir Yeniden	Türk Mevzuatı kapsamında, Proje destekleyicilerini yeniden yerleşim eylem planı hazırlamaya zorlayan	Yeniden yerleşim planlaması önemli bir eksiklik, çünkü	KC İnşaat, AYGM adına IFC PS5'e uygun olarak ekonomik ve fiziksel yerinden edilmeyi ele almak için bu YYEP'yi hazırlamıştır.

Boşluk Konusu	IFC Standartları	Türk Mevzuatı	Boşluklar	Boşlukları kapatmaya yönelik sorumluluklar
hazırlama gerekliliği	Yerleşim Eylem Planı geliştirecektir.	herhangi bir yasal hüküm bulunmamaktadır.	yeniden yerleşim ile ilgili belgeler yalnızca kadastro bilgilerini, varlık listesini ve tazminatları içermektedir. Geçim kaynakları üzerindeki etkiler ve kayıplar ele alınmamıştır.	Bu YYEP'de tanımlanamayan yeni etkiler ortaya çıkarsa ve ek araziye ihtiyaç duyulursa, bu YYEP'ye Ek(ler) hazırlanacaktır.
Tam Yerine Koyma Bedeli ve Tazminat	<p>PS 5'e göre, arazi edinimi veya arazi kullanımına ilişkin kısıtlamalar (daimî veya geçici olsun) önlenemediğinde, Kredi Alan etkilenen kişilere yerine koyma bedeli üzerinden tazminat ve yaşam standartlarını veya geçim kaynaklarını iyileştirmelerine veya en azından eski haline getirmelerine yardımcı olmak için gerekli olabilecek diğer yardımları sunacaktır.</p> <p>PS 5, Kredi Alanın eşit veya daha yüksek değerde, kira güvencesine sahip, eşdeğer veya daha iyi özelliklere ve konum avantajlarına sahip ikame mülk veya yerine koyma bedeli üzerinden nakit tazminat seçeneği sunacağını belirtmektedir.</p> <p>Arazi üzerinde yasal olarak tanınabilir bir hak iddiası olmayan ekonomik olarak yerinden edilmiş kişilere, arazi dışında kaybettikleri</p>	<p>Tarım arazilerinin değerlendirilmesi, piyasa fiyatları dikkate alınarak hesaplanan yıllık net gelirin kapitalizasyonuna bağlıdır.</p> <p>Binalar, ÇŞİDB tarafından tanımlanan referans değerler ve piyasa değeri ile verilen inşaat maliyetleri kullanılarak tazmin edilmektedir. Ancak, amortisman (yıpranma payı) ve yıkım maliyetleri hesaplanan değerlerden düşülür.</p>	<p>Arazi ve binalar tam yerine koyma bedeli üzerinden tazmin edilmemektedir.</p> <p>Ağaçların ve diğer sabit varlıkların tazminatları, ulusal Kamulaştırma Kanunu uyarınca mülk sahiplerine nakit olarak ödenir. Bu ödeme, belirli kalemler (amortisman, kesim maliyetleri, vb.) düşüldüğü için tam bir yerine koyma bedeli değildir.</p>	<p>Bu yaklaşım, ulusal gereklilikler uyarınca tazminat sağlamak için gereken nihai değeri tanımlar, ancak PS5'in gerektirdiği şekilde yerine koyma bedelini karşılamaz ve bu nedenle binalar da dahil olmak üzere taşınmazların yerine koyma bedelini karşılamak için ek tazminat (tamamlayıcı ödeme) gerekir.</p> <p>Bu açık, Projenin YYEP Fonu aracılığıyla karşılanacaktır.</p> <p>Ulusal arazi değerlendirme yöntemi bazı açılardan IFC PS5 ile uyumludur. Ancak bazı kesintiler (amortisman, enkaz, ahşap maliyeti gibi) nedeniyle nihai tazminat, yerine koyma bedelinin altında kalmaktadır. Bununla birlikte, uluslararası standartlara uygun bir arazi edinim süreci için AYGM, PS5 ile uyumlu olmayan kesintileri de mevcut bütçeden ödeyecektir.</p>

Boşluk Konusu	IFC Standartları	Türk Mevzuatı	Boşluklar	Boşlukları kapatmaya yönelik sorumluluklar
	varlıklar (mahsuller, sulama altyapısı ve arazide yapılan diğer iyileştirmeler gibi) için tam ikame maliyeti üzerinden tazminat ödenecektir.			
İş Kaybı	Arazi edinimi veya arazi kullanımına ilişkin kısıtlamaların ticari yapıları etkilediği durumlarda, etkilenen işletme sahiplerine ticari faaliyetlerini başka bir yerde yeniden kurma maliyeti, geçiş dönemi boyunca kaybedilen net gelir ve tesis, makine veya diğer ekipmanların nakil ve yeniden kurulum maliyetleri için tazminat ödenecektir.	Ulusal mevzuat, yalnızca mal ve/veya yapı kayıpları için tazminat öngörmektedir.	Ulusal mevzuatta kamulaştırmadan kaynaklanan gelir kaybı için işletme sahiplerine tazminat ödenmesine yönelik hükümler bulunmamaktadır.	PS5'in gerekliliklerini karşılamak için, arazi ediniminin ticari faaliyetler üzerindeki etkileri bu YYEP kapsamında değerlendirilmiş ve ek haklar tanımlanmıştır. İş kaybının önlenmesi aynı zamanda işçilerin işlerini ve ücretlerini kaybetmelerini de önler. Ancak, işçiler hassas bir grup olarak değerlendirilmiştir.
Ortak Varlıkların Kaybı İçin Tazminat	Geçim kaynakları doğal kaynaklara dayalı olan ve erişimde projeye ilgili kısıtlamaların öngörüldüğü kişiler için, etkilenen kaynaklara erişimin devam etmesine izin vermek veya eşdeğer geçim kaynağı kazanma potansiyeline ve erişilebilirliğe sahip alternatif kaynaklara erişim sağlamak için önlemler alınacaktır. Uygun olduğu durumlarda, doğal kaynak kullanımıyla ilişkili faydalar ve tazminatlar doğrudan bireylere veya hanelere yönelik olmaktan ziyade kolektif nitelikte olabilir.	Ortak varlıklar Kamulaştırma Kanunu'nun 30. Maddesine göre tazmin edilir. 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 30. Maddesi, kamu tüzel kişilerinin ve kurumlarının sahip olduğu taşınmazların, kaynakların ve irtifak haklarının başka bir kamu tüzel kişisi veya kurumu tarafından kamulaştırılmayacağını ifade etmektedir. Kamu kurumlarının sahip olduğu mülkler kamulaştırılmaz ancak sadece devire konu olabilir. Eğer izin verilen bir devir söz konusu	Meralar, orman arazileri, hazine arazileri veya diğer devlet organlarının (belediyeler, vb.) yetkisi altındaki araziler gibi kamu arazilerinin ve ortak mülklerin ortak kullanıcıları tanınmamakta ve/veya tazmin edilmemektedir.	Ortak varlıkların kullanımında arazi edinimi nedeniyle gelir kaybı yaşanmışsa, topluluk düzeyinde veya hane düzeyinde tazminatlar YYEP Fonundan sağlanacaktır. Ayrıntılar için Bölüm 6 ve Bölüm 8'e bakınız.

Boşluk Konusu	IFC Standartları	Türk Mevzuatı	Boşluklar	Boşlukları kapatmaya yönelik sorumluluklar
		değilse, anlaşmazlık Yüksek Mahkeme'de çözülür. Mera ve orman arazilerinden yararlanan yerinden edilmiş kişiler için herhangi bir tazminat söz konusu değildir.		
İşgalciler / gayri resmî arazi kullanıcılarının durumu	IFC PS 5, etkilenen kişilerin Proje ile ilgili kayıplarının, taşınmaz varlıkların fiilen edinilmesinden veya araziye erişimden önce tam ve nakit olarak tazmin edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu kullanıcılara tazminat hakkı tanınmalıdır.	Ev ve/veya işyeri kiralayanlar, araziye kiracı olarak kullananlar, kamu ve orman alanlarını kullananlar ve taşınmaz malı olmayan tüccarlar kamulaştırma tazminatı alma hakkına sahip değildir.	Türk mevzuatında, kamu arazileri üzerindeki gayri resmi kullanıcılar/işgalciler için herhangi bir tazminat söz konusu değildir. Uygunluk, arazinin yasal mülkiyetine dayanmaktadır. Bu tür arazilerin kullanıcılarına tazminat ödenmemektedir.	YYEP kapsamında, gayri resmi kullanıcı grupları belirlenmiş ve hak sahipliğine dahil edilmiştir. Kamu tarım arazilerinin gayri resmi kullanıcılarına da YYEP Fonu aracılığıyla ürün tazminatı ödenecektir. Arazi üzerindeki varlıkların gayri resmi sahiplerine (belgelenebilen veya elektrik ve su faturaları gibi destekleyici belgelerle tespit edilebilen) Kamulaştırma Kanunu'nun 19. Maddesi uyarınca tazminat ödenmezse veya tazminat tam ikame değerine ulaşmazsa, tazminat YYEP fonundan sağlanacaktır.
Hassas Kişiler için Tedbirler	IFC, özellikle yoksulluk sınırının altındakiler, toprak sahibi olmayanlar, yaşlılar, kadınlar ve çocuklar gibi hassas grupların ihtiyaçlarına özel dikkat gösterilmesi gerektiğini belirtmektedir. Geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması planlaması kadınlara, azınlıklara veya hassas gruplara özel yardım sağlamalıdır.	Türk mevzuatında Kamulaştırma Kanunu kapsamında hassas gruplar belirtilmemiştir. Ancak, Türk Anayasası uyarınca Devlet, vatandaşlarının huzur ve güven içinde yaşamlarını sürdürmelerini garanti altına almakta ve aynı zamanda sosyo-ekonomik olarak daha yüksek bir yaşam standardına ulaşmalarını teşvik etmektedir. Bu bağlamda Devlet, muhtaç, güçsüz, çaresiz ve kimsesiz vatandaşlarını korumak	Türk Arazi Kamulaştırma Kanunu, hassasiyeti ele almamaktadır. Süreç, gerginlikler ve komşuluk ilişkileri gibi sosyal konuları dikkate alırken, hassaslığa yönelik bir yaklaşım belirlememekte ve kırılgan grupların geçişini kolaylaştıracak bir strateji tanımlamamaktadır.	YYEP kapsamında hassas gruplar belirlenmiş ve hak sahibi yapılmıştır. Ayrıca, hassas grupların tazminata, YYEP haklarına ve paydaş katılım süreçlerine erişimini kolaylaştırmak için Hassasiyet yardımı sağlanacaktır (Bölüm 7).

Boşluk Konusu	IFC Standartları	Türk Mevzuatı	Boşluklar	Boşlukları kapatmaya yönelik sorumluluklar
		ve desteklemek için çeşitli kurallar ve tedbirler uygulamaktadır.		
Geçiş Dönemi Geçim Desteği (GDGD)	PS5'e göre, Kredi Alan ekonomik olarak yerinden edilen herkese geçiş dönemi geçim desteği sağlayacaktır.	Geçiş dönemi geçim desteği yalnızca hükümet öncülüğündeki yeniden yerleşim için mevcuttur.	Geçiş dönemi geçim desteği için bir bütçe ayrılması gerekmektedir.	YYEP Fonu, fiziksel olarak yerinden edilmiş haneler ve toplam arazi varlıkları önemli ölçüde etkilenen PEK'ler için Geçim Kaynaklarının Geri Kazandırılması Planı (Bölüm 8) kapsamına GDGD'yi de dahil etmektedir.
İzleme ve Değerlendirme (İ&D)	Fiziksel ve ekonomik yerinden edilmeyi önleyemeyen projeler için İzleme ve Değerlendirme gereklidir. Bu tür projeler için etkilenen kişilerin yeniden yerleşimi ve geçim kaynaklarının restorasyonu izlenmelidir.	Kamulaştırma veya yeniden yerleşimin uygulanması veya etkilerinin izlenmesine yönelik hükümler bulunmamaktadır.	İ&D'nin bir planı ve bütçesi olmalıdır.	YYEP, Bölüm 9'da bir İzleme ve Değerlendirme bölümü içermektedir.
Bilgi Açıklaması	IFC bilginin açıklanmasını vurgular ve kredi alanın Etkilenen Topluluklara aşağıdaki konularda ilgili bilgilere erişim sağlamasını bekler: (i) Projenin amacı, niteliği ve ölçeği; (ii) önerilen proje faaliyetlerinin süresi; (iii) söz konusu topluluklar üzerindeki riskler ve potansiyel etkiler ve ilgili etki azaltma tedbirleri; (iv) öngörülen paydaş katılım süreci ve (v) şikâyet mekanizması.	Halkın katılımı toplantıları, ÇED sürecinin bir parçası olarak ulusal ÇED Yönetmeliği'nin gereklilikleri uyarınca gerçekleştirilmektedir. Bu, ulusal ÇED sürecinin kapsam belirleme aşamasında Projeden etkilenen topluluklarla belirli bir ölçüde istişarede bulunulmasını sağlar. Tamamlandıktan sonra ÇED'in açıklanması zorunludur. Halkı bilgilendirme toplantısı, toplantıdan 10 gün önce resmi olarak ilan edilir.	Bilgilendirme içeriği ÇED ile sınırlıdır ve sosyal konuları/endişeleri içermez.	PKP, Proje açıklamasını ayrıntılı olarak açıklamaktadır. YYEP, AYGM adına KC İnşaat tarafından bu YYEP'nin 9. Bölüm'üne göre açıklanacaktır.
Proje Düzeyinde Şikâyet	Etkilenen Toplulukların bulunduğu yerlerde, müşteri, Etkilenen Toplulukların müşterinin çevresel	Arazi edinim süreci, PEK'lerin itiraz etme hakkını tanır. İtirazlar	Herhangi bir şikâyet mekanizması gerekliliği bulunmamaktadır.	ŞM, PEK'lerin sorunlarının yasal yollara başvurulmadan hızlı, adil ve şeffaf bir şekilde

Boşluk Konusu	IFC Standartları	Türk Mevzuatı	Boşluklar	Boşlukları kapatmaya yönelik sorumluluklar
Mekanizmaları (ŞM)	ve sosyal performansı ile ilgili endişelerini ve şikayetlerini almak ve çözümünü kolaylaştırmak için bir şikâyet mekanizması kuracaktır.	<p>kaydedilir ve yazılı olarak yanıtlanır.</p> <p>Ulusal Mevzuat kapsamındaki kamulaştırma sürecinde, ilk etapta taşınmaz mal için mal sahibinin rızası aranır, ancak rıza her zaman sağlanamaz ve kamulaştırma zorunlu hale gelir.</p> <p>Kamulaştırma, kamu yararı için taşınmaz mala Devlet tarafından zorunlu olarak el konulmasını içerir. Ancak, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu kamulaştırmaya tabi taşınmaz malın sahibi ve işgalcisinin ve diğer ilgili tarafların kamulaştırma prosedürüne veya takdir edilen değerlere ve gerçek hatalarına karşı adli mahkemelerde dava açabilmelerine izin vermektedir.</p> <p>Ayrıca 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'na atıfta bulunulabilir. 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu "Kurumlar, bu Kanunda belirtilen istisnalar dışında her türlü bilgi veya belgeyi başvuranların yararlanmasına sunmak ve bilgi edinme başvurularını hızlı, etkin ve doğru bir şekilde inceleyerek karara bağlamak üzere, idari ve teknik tedbirleri almakla yükümlüdürler.</p>		çözülmesini sağlayacaktır. Mekanizmanın işleyişi PKP'de ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

Boşluk Konusu	IFC Standartları	Türk Mevzuatı	Boşluklar	Boşlukları kapatmaya yönelik sorumluluklar
		Kamu şikayetlerinin ele alındığı merkezi bir birim olan Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) bulunmaktadır.		

3.0 PROJENİN ARAZİ İHTİYACI VE EDİNİMİ

3.1 Projenin Arazi İhtiyacı

223,9 km uzunluğundaki demiryolunun inşası için toplam 1789 adet arazi parseli gerekmektedir. Bunların 1148'i özel arazi, 641'i ise kamu arazisidir.

Tablo 17 : Arazi Edinimi/Kullanımı Etkisine İlişkin Temel Sayılar

Etkilenen parsel sayısı	Özel parsel sayısı	Hissedar sayısı	Kamu parsellerinin sayısı	Daimî kamulaştırmanın boyutu	İrtifak hakkının boyutu	Arazi edinimi/kullanımından etkilenen yerleşim sayısı
1789	1148	3093	641	10.155,95 m ²	3.625.755,70 m ²	55

Kaynak: Mevcut kamulaştırma planı, 2024

Arazilerin Projeden etkilenen yerleşim yerlerine (PEY) göre dağılımı Tablo 18'de sunulmaktadır.

Tablo 18 : Yerleşim Yerlerine Göre Etkilenen Arazi Sayıları

No	Yerleşim	İlçe	İl	Özel arazi sayısı	Kamu arazilerinin sayısı	Toplam Etkilenen Arazi Sayısı
1	Mezra	Merkez	Kars	13	3	16
2	Halefoğlu	Merkez	Kars	101	14	115
3	Subatan	Merkez	Kars	121	52	173
4	Eşmeyazı	Merkez	Kars	32	5	37
5	Soylu	Merkez	Kars	26	26	52
6	Kozluca	Merkez	Kars	42	19	61
7	Alaca	Merkez	Kars	50	19	69
8	Üçbölük	Merkez	Kars	0	0	0
9	Köseler	Digor	Kars	14	5	19
10	Alem	Digor	Kars	107	17	124
11	Bacalı	Digor	Kars	88	24	112
12	Yeniköy (Kars)	Digor	Kars	17	3	20
13	Düzgeçit	Digor	Kars	0	3	3
14	Karabağ	Digor	Kars	0	6	6
15	Kilittaş	Digor	Kars	0	7	7
16	Sorguçkavak	Digor	Kars	0	1	1
17	Halıkışlak	Digor	Kars	0	1	1
18	Köprübaşı	Tuzluca	İğdır	15	9	24
19	Turabi	Tuzluca	İğdır	64	7	71
20	Sürmeli	Tuzluca	İğdır	59	5	64

No	Yerleşim	İlçe	İl	Özel arazi sayısı	Kamu arazilerinin sayısı	Toplam Etkilenen Arazi Sayısı	
21	Yeniköy (İğdır)	Tuzluca	İğdır				
22	Küllük	Merkez	İğdır	1	3	4	
23	Yukarıçarıklı	Merkez	İğdır	0	2	2	
24	Aşağıçarıklı	Merkez	İğdır	0	3	3	
25	Faruktoka Kasabasında	Hoşhaber	Merkez	İğdır	0	1	1
26	Hoşhaber Yenimahalle	Kasabası	Merkez	İğdır			
27	Karakuyu	Merkez	İğdır	0	2	2	
28	Taşburun	Karakoyunlu	İğdır	38	71	109	
29	Hasanhan	Aralık	İğdır	43	17	60	
30	Yukarıçamurlu	Aralık	İğdır	8	18	26	
31	Yukarıtopraklı	Aralık	İğdır	11	27	38	
32	Ortaköy	Aralık	İğdır	0	2	2	
33	Aşağıaratan	Aralık	İğdır	11	6	17	
34	Emince	Aralık	İğdır	0	61	61	
35	Alhanlı	Tuzluca	İğdır	0	7	7	
36	Bayırbağı	Digor	Kars	0	2	2	
37	Cıyıklı (Aşağıcıyıklı)	Tuzluca	İğdır	13	4	17	
38	Ergenekon	Karakoyunlu	İğdır	100	23	123	
39	Erhacı (Aşağıerhacı)	Merkez	İğdır	20	27	47	
40	Kılıçlı	Tuzluca	İğdır	0	2	2	
41	Kiti / Çalpala	Merkez	İğdır	1	8	9	
42	Melekli/Karabağ	Merkez	İğdır	10	1	11	
43	Orta	Tuzluca	İğdır	0	1	1	
44	Halfeli Beldesinde Özvatan	Halfeli (Belde)	İğdır	4	4	8	
45	Suveren	Merkez	İğdır	0	1	1	
46	Yunus Emre Halfeli beldesinde	Merkez	İğdır	39	34	73	
47	Halfeli Kasabası	Merkez	İğdır	0	1	1	
48	Arpalı	Digor	Kars	0	2	2	
49	Atayurt	Merkez	Kars	57	21	78	
50	Haciveli	Merkez	Kars	0	0	0	
51	Oyuklu	Digor	Kars	35	4	39	

No	Yerleşim	İlçe	İl	Özel arazi sayısı	Kamu arazilerinin sayısı	Toplam Etkilenen Arazi Sayısı
52	Karşıyaka	Aralık	İğdır	0	3	3
53	Söğütlü (Hanego)	Merkez	İğdır	0	3	3
54	Esenkent	Merkez	Kars	0	1	1
55	Aşağı	Tuzluca	İğdır	8	53	61
TOPLAM				1148	641	1789

Kaynak: Mevcut kamulaştırma planı, 2024

3.2 Özel Arazilerin Edinimi

Projeden etkilenecek araziler belirlenmiş ve arazi değerlendirme süreci tamamlanmıştır. Proje için AYGM tarafından kamu yararı ve acele kamulaştırma kararı alınmış ve Resmî Gazete'de yayınlanmıştır (Kamu Yararı Kararı Tarihi: 11.11.2024, Karar No: 2287018 ve Acele Kamulaştırma Kararı Tarihi: 10.01.2025, Karar No: 9397). Bu kararlar Projenin yasal uygunluğunu göstermektedir. Kamulaştırma bildirim resmi mektubu ve haritası Aralık 2024'te etkilenen yerleşim yerlerine gönderilmiştir.

Projenin arazi edinim sürecine ilişkin uluslararası standartların uygulanması 29 Kasım 2023 tarihli resmi yazı ile Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nda onaylanmıştır (Bkz. Ek A2). Bu nedenle AYGM, PS5 ve ulusal mevzuat arasındaki boşlukları ortadan kaldıracak bir yerine koyma bedeli üzerinden varlıklar için tazminat ödeyecektir.

Proje inşaatı, mal sahibi veya kullanıcılara IFC PS5 gerekliliklerine uygun bir tazminat paketi sunulduktan ve tazminat ödendikten sonra başlayabilir.

Türkiye Cumhuriyeti Kamulaştırma Kanunu'na (No: 2942, Yıl: 1983) göre, arazi edinim aşamaları Tablo 19'da sunulduğu gibi gerçekleştirilecektir.

Tablo 19 : Arazi edinim aşamaları

Aşama No	Aşama
1	Kadastro müdürlüğünde kadastro altlıklarının sağlanması
2	Tapu kayıtlarının elde edilmesi
3	Kamulaştırma planlarının hazırlanması
4	Kamu yararı ve kamulaştırma kararı alınması
5	Kamulaştırma dosyalarının alınması ve değerlendirme çalışmaları
6	PEK'lerle istişareler ve müzakereler
7	Kamulaştırma tazminatlarının ödenmesi
8	Tapu kaydı
9	Araziye erişim kararı için arazi sahipleri ile anlaşmaya varılamayan arazilere 27. Madde davalarının açılması
10	Arazinin yükleniciye teslimi
11	Yeniden yetiştirme için kamu kurumlarına yazı yazılması

Aşama No	Aşama
12	Araziye İlk Giriş ve Tazminatların Ödenmesine İlişkin 27. Madde Davaları
13	Mahkeme kararları
14	Acele kamulaştırma kararı için tapu kayıtlarına şerh konulması
15	YYEP-GKGKP uygulaması
16	Mahkeme kararları ile tapu devirleri
17	Varsa inşaat etkileri için tazminat
18	Arazi çıkışı

Proje kapsamında elde edilecek üç tür arazi hakkı bulunmaktadır. Bunlar

- **Mülkiyet Hakkı (Daimî Edinim):** Mülkiyet hakları daimî arazi edinimi anlamına gelir. Arazi kamulaştırması kalıcıdır ve mülkiyet hakkı idare adına tescil edilir. Devredilen arazi üzerine daimî bir tesis inşa edileceği için eski sahibi araziyi kullanamaz.
- **Daimî İrtifak Hakkı:** Parsel bölünmez; bu hak asıl malikin tapu sahibi olarak kalmasını sağlar ancak idare lehine (şerh olarak) hak tesis eder.
- Daimî tesis (tüneller veya viyadükler) devredilen arazinin altından veya üstünden geçtiği için, arazi sahibi araziye belirli kısıtlamalarla (ev inşa edememek gibi) kullanmaya devam edebilecektir.
- **Kira Sözleşmeleri Yoluyla Arazi Kiralamaları:** Herhangi bir geçici arazi ihtiyacı durumunda (örneğin kamp alanı, depolama alanı için) arazi, Yüklenici ve arazi sahibi arasında karşılıklı olarak kararlaştırılan şartlar ve oranlar altında belirli bir süre için kiralanabilir. Sözleşme sona erdikten sonra arazi eski haline getirilecek ve orijinal haliyle sahibine iade edilecektir.

3.3 Ulusal Değerleme Metodolojisi

Türk yasal çerçevesi kapsamında, arazi ediniminden sorumlu kurum tarafından dahili olarak atanan en az üç kişiden oluşan bir değerlendirme komitesi, uzman kişi, kurum ve makamlardan elde edilecek bilgi ve belgeleri dikkate alarak kamulaştırılacak taşınmaz malın tahmini değerini belirler.

SPK'nın 01.02.2017 tarihli ve 29966 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Sermaye Piyasasında Değerleme Standartları Hakkında Tebliğ (III-62.1)'in 3. Maddesine göre "Türkiye Değerleme Uzmanları Birliği ve Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği" tarafından yürütülen değerlendirme faaliyetlerinde, yayımlanan Uluslararası Değerleme Standartlarına uyulması zorunludur. **Bu nedenle arazilerin kamulaştırılması sırasında PS5'e uygun olarak değerlendirilmektedir.** Ancak, yapıların/binaların kamulaştırılması sırasında ulusal mevzuat ile uluslararası standartlar arasında hala boşluklar bulunmaktadır. Bu nedenle, aşağıda sunulan ulusal değerlendirme yöntemine göre belirlenen kamulaştırma bedellerinin IFC PS5 ile uyumlu olması için gereken ek tazminatlar ve etki azaltma yöntemleri ilerleyen bölümlerde ayrıca sunulacaktır:

- BÖLÜM 6. YENİDEN YERLEŞİM VE TAZMİNAT STRATEJİSİ
- BÖLÜM 8. GEÇİM KAYNAKLARININ GERİ KAZANDIRILMASI PLANI

3.3.1 Arazi için değerlendirme (daimî edinim)

3.3.1.1 Tarım arazileri

Net Gelir Kapitalizasyonu, Türkiye'de tarım arazilerinin kaybına ilişkin tazminatın hesaplanmasında kullanılan değerlendirme yöntemidir.

Projeden etkilenen tarım arazisinden elde edilen net gelir aşağıdaki adımlara göre belirlenir:

- Brüt gelir, her bir arazi parseli tarafından üretilen yıllık ürün miktarının ilgili değerlendirme yılı için ürün birim fiyatıyla (örneğin kg başına fiyat) çarpılmasıyla hesaplanır.
- Net gelir, her bir arazi parselinden elde edilen yıllık mahsulle ilişkili üretim maliyetlerinin o mahsulün brüt gelirinden çıkarılmasıyla elde edilir.

Net gelir daha sonra kapitalizasyon oranı ile çarpılarak tazminatın ulusal değerlemesi elde edilir.

Tarım arazilerinin değerlemesi sırasında kullanılan formül $R / F = K^6$

Kapitalizasyon oranı, tarım arazilerinin değerlemesinde önemli bir ölçüttür. Etkilenen tarım arazisinin net geliri, mevcut değerini belirlemek için bu oranla çarpılır. Ortalama kapitalizasyon oranı, ürün veriminin (her yıl Tarım ve Orman Bakanlığı ve İl İdareleri tarafından belirlenir) ürün birim fiyatına bölünmesiyle hesaplanır. Bağımsız varlık değerlendirme bilirkişileri daha sonra değerlendirme yapılan tarım arazisinin belirli özelliklerine (olumlu ve olumsuz) bağlı olarak arazi parselinin değerini ayarlayacaktır. Arazinin olumlu özellikleri kapitalizasyon oranını düşürürken, olumsuz özellikleri artıracaktır.

Kapitalizasyon oranını olumlu yönde etkileyen (yani kapitalizasyon oranını düşüren) ve dolayısıyla tarım arazisi parselinin hesaplanan değerini artıran faktörler aşağıdaki gibidir:

- Bir şehre veya kasabaya yakınlık,
- Bağlantı yollarına (karayolu, demiryolu, havayolu) yakınlık
- Uygun ulaşım koşulları
- Binaların (varsa) iyi durumda olması
- Toprağın bölünmemiş olması
- Kesintisiz ve şekli iyi arazi
- Arazi güvenliği ve emniyeti
- Satın alma ve satma kolaylığı
- Arazinin tapu kaydı olması
- Arazi için kadaströ etütlerinin yapılmış olması
- Yüksek nüfus yoğunluğu
- Kolay değiştirilebilir dönüşümlü yetiştirme sistemi (ürün çeşitliliğinin uygulanabilirliği)
- Sulanan bir arazi ise uygun sulama koşulları

⁶ R: Net gelir (brüt gelir - üretim maliyetleri)

F: kapitalizasyon oranı (tarım arazisine yatırılan sermaye ile ilgili risk)

K: Değer (ulusal tazminat değerlemesi)

Kapitalizasyon oranını olumsuz etkileyen (yani kapitalizasyon oranını artıran) ve dolayısıyla tarım arazisi parselinin hesaplanan değerini azaltan faktörler yukarıda listelenenlerin tersi olacaktır.

Net gelir kapitalizasyonu değerlemesinin doğru bir şekilde uygulandığından emin olmak için bağımsız varlık değerlendirme bilirkişileri kamulaştırılacak arazi parsellerini ziyaret ederek hem mevcut arazi kullanımını tespit eder hem de ulusal mevzuatta tanımlandığı üzere arazi parselinin hesaplanan nihai değerini etkileyebilecek tüm faktörleri belirler. Bu yaklaşım, ulusal gerekliliklere uygun olarak tazminat sağlamak için gereken nihai değeri belirler, ancak PS5'in gerektirdiği tam yerine koyma değerini karşılamaz ve bu nedenle tarım arazileri için yerine koyma değerini karşılamak için ek tazminat gerekir. Yerine koyma bedelinde tazminat gerekliliğini karşılama yöntemi Bölüm 6'da açıklanmaktadır.

Kullanılamaz Araziler

Proje bir arazi parselini, kalan kısım(lar)ın daha fazla kullanım için uygun olmayacağı veya erişimin kısıtlanacağı ölçüde bölerse, bu durum ekonomik faydalar veya erişilebilirlik koşulları açısından bir sorun haline gelir. Bu gibi durumlarda, arazi edinimi sürecinde AYGM pro-aktif olarak harekete geçer; koşulları değerlendirir ve önceden harekete geçer.

3.3.1.2 Tarım dışı arazi

"Piyasa Karşılaştırmalı Değerleme Yöntemi" Türkiye'de tarım dışı arazi parsellerinin değerinin hesaplanmasında kullanılan yöntemdir. Tarım dışı arazi parselleri için ulusal mevzuatta açıkça tanımlanan bu değerlendirme yöntemi, değerlemesi yapılan arazi parselinin benzer özelliklere sahip tarım dışı arazi parsellerinin satış fiyatlarıyla karşılaştırılmasıyla hesaplanır.

3.3.2 Daimî irtifak hakkı için değerlendirme

Ulusal mevzuata göre, kamulaştırma yerine bir arazi parselinin belirli bir kısmı için (veya yer altı/yer üstü kotu/derinliği) irtifak hakkı verilebilir. İrtifak sözleşmeleri, arazinin sahibinin idare adına değiştirilmesini gerektirmez ve arazinin bütünlüğü korunur (tarımsal ve tarım dışı arazi).

İrtifak bedeli, ulusal mevzuata uygun olarak, arazinin yatırımdan önceki ve sonraki değeri arasındaki fark olarak hesaplanır. İrtifak nedeniyle arazinin değerindeki kayıp, arazinin kaybedilen ekonomik potansiyelinden türetilecektir.

Mahkeme uygulamalarının (içtihatların) daimî irtifak bedelini tarım dışı araziler için daimî edinim bedelinin %50'si, tarım arazileri için ise %35'i ile sınırlandırdığı unutulmamalıdır.

3.3.3 Bekleyen ürünler için değerlendirme

Mümkün olduğunca ekili ürünlerin hasadına izin vermek birincil yöntemdir. Eğer bu mümkün değilse, etkilenen mahsuller için değerlendirme, yıldan yıla değişebilen gerçek yıllık mahsul birim fiyat değerlerine göre hesaplanır. Gerçek mevsimsel ürün değerleri Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından açıklanır ve yıllık olarak ilan edilir. Ancak Resmî Gazete'de yayınlanan ürün birim fiyatları bir önceki yıla ait olup, son dönemlerde Türkiye'de ve dünyada enflasyon oranı yüksek seyretmektedir.

3.3.4 Etkilenen ağaçlar ve diğer sabit varlıklar için değerlendirme

Kamulaştırma Kanunu uyarınca, her bir arazi parseli için varlık envanteri güncellemesinin bir parçası olarak tam bir ağaç sayımı gerçekleştirilir. Bu sayım, Proje için kamulaştırma koridorundaki tüm ağaçların ve diğer sabit varlıkların türünü, yaşını ve çapını tercihen mümkünse mülk sahipleriyle birlikte kaydeder. Bir ağacın değerini telafi etmek için kullanılan ulusal değerlendirme yöntemi aşağıdaki iki kritere dayanmaktadır:

- Kereste değeri; ve
- Ağaç tarafından üretilen meyve sayısı.

Bir ağacın kereste değerinin ve ortalama meyve üretim miktarının hesaplanması, ağacın türü, çapı, uzunluğu ve hacmi gibi ayrıntılarla bilgilendirilir. Ağaçtan elde edilen yıllık brüt gelir, kereste değeri ve meyve satışlarından elde edilen gelirin (standartlaştırılmış ağırlık başına ortalama bölgesel fiyatlarla) toplamına göre hesaplanır. Daha sonra net gelir, yıllık brüt gelirden ağacın ve çevresindeki alanın verimliliğini sürdürme maliyetinin çıkarılmasıyla hesaplanır.

Etkilenen ağaçlar ve diğer sabit varlıklar için hesaplanan nihai değer ulusal gereklilikleri karşılar, ancak normalde PS5 gerekliliklerini karşılamaz. Ancak AYGM bu kesintileri yapmayacak ve ağaçları tam yerine koyma değeri üzerinden tazmin edecektir.

3.3.5 Konut ve konut dışı yapılar için değerlendirme

Kamulaştırılacak konut ve konut dışı yapıların değerlendirilmesi, belirlenen birim fiyatlar kullanılarak ulusal mevzuat kapsamında varlık değerlendirme bilirkişileri tarafından yapılacaktır. Bu değerlendirmeler, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yıllık olarak yayınlanan farklı ana malzemelerden (taş, tuğla veya ahşap gibi) yapılmış yapıların resmi birim fiyatlarına dayanacaktır. Mal sahibine ödenen bu maliyet fiyatları, tamamlanma oranı, amortisman maliyeti ve enkazı dikkate alan maliyet yöntemine uygun olarak hazırlanır.

Mal sahibine ödenmek üzere konut ve konut dışı yapılar için hesaplanan nihai değer ulusal gereklilikleri karşılamaktadır, ancak PS5 gerekliliklerini karşılamamaktadır ve bu nedenle kamulaştırılacak konut ve konut dışı yapılar için ek tazminat gerekmektedir. Ek tazminatlar, yer değiştirme destekleri ve diğer haklar hakkında ayrıntılı bilgi Bölüm 6'da sunulmaktadır.

3.4 Kamu Arazilerinin Edinimi

AYGM, ayrıca diğer devlet dairelerinde kayıtlı arazilerin edinimi, devri ve girişini de üstlenecektir.

3.4.1 Orman Arazileri

Orman arazisi (tamamı Tarım ve Orman Bakanlığı'na aittir) yerel Orman Müdürlükleri tarafından yapılan 49 yıllık uzun vadeli kiralama yoluyla temin edilecektir. Sonraki izinler AYGM'den alınır.

3.4.2 Hazine Arazileri

Hazine arazilerinin edinimi yazışma yoluyla gerçekleştirilmekte ve bu araziler için herhangi bir ödeme yapılmamaktadır.

3.4.3 Diğer kamu kurumlarına ait araziler

Diğer devlet kurumlarına ait araziler (belediyeler, Su ve Kanalizasyon İdaresi, Karayolları Genel Müdürlüğü gibi) Kamulaştırma Kanunu'nun 30. Maddesine tabidir. Bu süreç özel arazi mülkiyetine çok benzemektedir, ancak pazarlık yazılı yazışmalarla yürütülmektedir. AYGM tarafından yapılan fiyat teklifi idare tarafından kabul edilirse, yani anlaşmaya varılırsa, ödeme yapılır ve AYGM'ye tapu devri tamamlanır. Mal sahibi kuruluşun dilekçeye 60 gün içinde rıza göstermemesi veya yanıt vermemesi durumunda, AYGM, sorunu 60 gün içinde çözmek için Danıştay'a başvuracaktır (Kamulaştırma Kanunu'nun 30. Maddesi uyarınca). İlgili kamu arazisi sahibi hak devrini kabul edebilir ancak arazi değerine itiraz edebilir. Bu durumda, 10. Maddedeki mahkeme süreci uygulanacaktır.

3.4.4 Mera Arazileri

Mera olarak tahsis edilen araziler, mera statüsünden Hazine arazisine dönüştürülerek edinilecek ve Hazine arazisi olarak işlem görecektir.

3.4.5 Köylerin Ortak Arazileri

Köylere tahsis edilen araziler, mera statüsünden Hazine arazisine dönüştürülerek edinilecek ve Hazine arazisi olarak işlem görecektir.

4.0 VERİ TOPLAMA METODOLOJİSİ

Bu YYEP'nin ana stratejisi, fiziksel ve ekonomik yerinden edilmeye karşı ulusal mevzuat ile IFC standartları arasındaki boşlukları kapatmaktır. Bu boşlukları kapatmak için gerekli uygulamaları planlamak amacıyla Proje'nin arazi ediniminin sosyo-ekonomik etkileri belirlenmiştir. Bu etkilerin belirlenmesinde katılımcı bir yaklaşım benimsenmiş ve Proje'nin arazi ediniminden etkilenen arazilerin sahipleri, kullanıcıları ve yararlanıcıları ile istişarelere dayalı bir saha çalışması planlanmıştır.

4.1 Amaç

YYEP metodolojisinin üç ana amacı vardır:

- 1) Projenin arazi edinimi ve arazi kullanımı etkilerini önceden belirlemek için istatistiksel analizler yapmak ve doğrudan etkilenen haneler üzerinde belirlenen etkileri en aza indirmek için geçim kaynaklarını geri kazandırma tedbirleri de dahil olmak üzere ekonomik ve fiziksel yeniden yerleşimi yönetmek.
- 2) Projenin arazi ediniminden etkilenen tüm hane halklarını (geçim kaynakları, toplam arazi varlıkları üzerindeki etki oranları ve kırılabilirlik durumlarına ilişkin bilgilerle birlikte) ve toplulukları belirleyerek, uluslararası standartlara uygun şekilde Varlık Envanteri ve Nüfus Sayımı hazırlanması (Ek A1).
- 3) Projenin daimî ve geçici arazi kullanımının Projeden dolayı olarak etkilenen insanların yerleşim yerleri ve geçim kaynakları üzerindeki olumsuz etkilerini yönetmek için topluluk düzeyinde önlemlerin belirlenmesi.

4.2 Veri kaynakları

Saha çalışmalarının veri kaynakları şunlardır:

- Etkilenen evlerin sakinleri de dahil olmak üzere doğrudan ve dolaylı olarak etkilenen PEK'lerle yapılandırılmış görüşmeler (anket)
- PEY'lerin temsilcileri (muhtarlar) ile yapılandırılmış görüşmeler (anket).
- Etkilenen işletmelerin sahipleri ile yapılandırılmış görüşmeler (anket),
- Farklı sosyo-ekonomik kategorileri ve hassas grupları temsil eden Projeden Etkilenen Kişiler (PEK) ile yapılandırılmamış kilit paydaş görüşmesi (KPG).

Bu kapsamda YYEP için anketler hazırlanmıştır. Hedef gruplar ve anketlerin içerikleri Tablo 20'de sunulmaktadır.

Tablo 20 : YYEP istişarelerinin içeriği ve hedef grupları

Veri Toplama Aracı	Hedef grup	İçerik
Toplum Düzeyinde Anketi (TDA)	PEY'lerin muhtarları	Ortak mülkler ve insanlar da dahil olmak üzere etkilenen araziler hakkında bilgi paylaşımı Nüfus Mevsimlik işçilik Geçim Kaynağı Projenin etkileri hakkındaki görüşler
Hane Halkı Anketi (HHA)	-Etkilenen arazide doğrudan etkilenen Projeden Etkilenen Kişiler (PEK), bunlar arasında etkilenen evlerin sakinleri ile kamu arazileri ve ortak kullanım	Etkilenen özel araziler Etkilenen sabit varlıklar Etkilenen kamu arazisi ve ortak mülk Hane halkının demografik ve sosyo-ekonomik özellikleri Arazi mülkiyeti, tarım ve hayvancılık

Veri Toplama Aracı	Hedef grup	İçerik
	alanlarının resmi/gayri resmi kullanıcıları - PEY'lerde yaşayan Dolaylı PEK'ler	
Etkilenen İşletme Görüşmesi (EİG) ⁷	Etkilenen işletme sahipleri	İşletmeler hakkında genel hukuki ve ekonomik bilgiler İşyerinin taşınması ile ilgili konular / planlar Çalışanlar hakkında bilgi Yer değiştirme olmadan etkiler
Doğrudan ve dolaylı PEK'lerle yapılan Kilit Paydaş Görüşmesi (KPG)	Doğrudan ve dolaylı PEK'ler	Etki konusuna bağlı olarak, görüşmeler yapılandırılmamış olabilir.

4.3 Örneklem

YYEP hazırlık saha çalışmasının örneklem stratejisi tam sayıdır. Etkilenen yerleşim yerlerinde (PEY) yaşayan, etkilenen arazi ile devam eden ilişkileri olan ve etkilenen arazi ile geçim kaynağı ilişkisi olan PEK'lere ulaşmak için tüm PEY'ler ziyaret edilerek veri toplama faaliyetleri yürütülmüştür. Tapu kayıtlarına göre, bazı arazilerin birden fazla sahibi bulunmaktadır. Ancak bu maliklerin hepsi etkilenen yerleşimde yaşamamakta, bu yerleşimi ziyaret etmemekte, arazi ile ilişkilerini kaybetmiş ve arazi ile geçim ilişkisi olmayabilmektedir. Bu PEK'lere odaklanmak yerine, arazi ile ilişkileri devam eden PEK'lere ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu nedenle, çoğu durumda arazilerin sahibi-kullanıcıları ile görüşülmüştür. Mal sahipleri tarafından kullanılmayan araziler için hem mal sahibi hem de kullanıcı ankete dahil edilmiştir. Nüfus Sayımı için, resmi/gayri resmî kamu arazisi kullanıcıları da dahil olmak üzere tüm arazi kullanıcıları belirlenmiştir (Bkz. Ek A1).

Tablo 21: Veri Toplama Araçları ve Örneklem Büyüklüklerine Göre Örneklem Stratejileri

Veri Toplama Aracı	Hedef grup	Strateji	Hedeflenen danışma sayısı	Ulaşılan sayılar
Toplum Düzeyinde Anket (TDA)	Demiryolu ve ana, geçici, ilişkili tesislerinin arazi ediniminden / kullanımından etkilenen tüm PEY muhtarları	Tam nüfus sayımı	55 PEY arazi edinimi/ Proje kullanımından etkilenecektir	53
Hane Halkı Anketi (HHA)	-Etkilenen arazilerin tüm sahipleri/hissedar kullanıcıları -Yalnızca etkilenen özel arazilerin kullanıcıları -Etkilenen kamu arazilerinin resmi/gayri resmi kullanıcıları	Tam nüfus sayımı	1148 özel arazinin sahipleri ve kullanıcıları. Etkilenen 641 kamu arazisinin 542'si tarıma elverişli değildir/kamu kullanımına açık değildir. Ekilebilir 42 kamu arazisinin resmi/gayri resmi kullanıcıları.	585 malik/kullanıcı haneyle (toplam 2885 hane üyesi içeren), 1122 parseli kapsayan Hane Halkı Anketi (HHA)

⁷ Herhangi bir taşınma söz konusu olmadığından, etkilenen işletmeler aile üyelerinin çalıştığı işyerleri olduğundan ve bazı dönemlerde geçici işçiler istihdam edildiğinden, işçilerle herhangi bir görüşme yapılmamıştır. Ancak, işçiler bu YYEP'nin hassas grupları arasındadır ve GKYGKP kapsamında değerlendirilmektedir.

Veri Toplama Aracı	Hedef grup	Strateji	Hedeflenen danışma sayısı	Ulaşılan sayılar
	Etkilenen evlerin sahipleri ve kullanıcıları	Tam nüfus sayımı	28 daimî konut, 2 mevsimlik konut, 3 boş/kullanılmayan ev. 2 tamamlanmamış. Etkilenen araziler üzerinde toplam 35 ev	28 evin maliklerine yönelik 27 Hane Halkı Anketi (HHA) gerçekleştirilmiştir. Komşuların yardımıyla 4 Projeden Etkilenen Hane (PEH) tespit edilmiştir. 3 PEH kayıt altına alınmış ancak kendilerine ulaşılamamıştır.
Nitel Kilit Paydaş Görüşmeleri (KPG)	Doğrudan ve dolaylı PEK'ler	Amaçlı olarak seçilmiş örnekleme	Saptanamadı	PEK'ler ile 42 KPG
Etkilenen İşletme Görüşmesi (EİG)	Etkilenen işletmenin sahibi (taşınacak veya tesisin sadece bir kısmı etkilenecek)	Tam nüfus sayımı	2	2

4.4 Uygulama

Saha çalışmasının 21 Temmuz 2024 - 4 Ağustos 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmesi için nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanılması planlanmıştır. Saha çalışması sırasında bazı PEK'lere ulaşılamamıştır. Bu nedenle, 7 Ağustos 2024 - 15 Ağustos 2024 tarihleri arasında uzaktan bir boşluk kapatma çalışması gerçekleştirilmiştir. Tamamlanan TDA, HHA, KPG sayılarını içeren YYEP saha çalışması uygulama özeti Tablo 22'de sunulmuştur.

Tablo 22 : Anket uygulama özeti

No	Yerleşim	İlçe	İl	Ana demiryolu yapıları dışındaki bileşenler	Özel arazi sayısı	Kamu arazilerinin sayısı	Toplam Etkilenen Arazi Sayısı	YYEP HHA sayısı	YYEP KPG sayısı	YYEP TDA sayısı	Açıklama
1	Mezra	Merkez	Kars	Depo	13	3	16	5	0	1	
2	Halefoğlu	Merkez	Kars	Ariyet Ocağı	101	14	115	58	0	1	
3	Subatan	Merkez	Kars	Depolar, Taş Ocağı, Kıрма Eleme Tesisi, Şalt Sahası ve Enerji Nakil Hattı	121	52	173	58	0	1	
4	Eşmeyazı	Merkez	Kars		32	5	37	16	0	1	
5	Soylu	Merkez	Kars	Ariyet Ocağı	26	26	52	14	0	1	
6	Kozluca	Merkez	Kars	Depo	42	19	61	11	0	1	
7	Alaca	Merkez	Kars		50	19	69	18	0	1	
8	Üçbölük	Merkez	Kars	Taş Ocağı	0	0	0	0	0	1	Sadece geçici ve ilişkili tesislerden etkilenecektir. Bu nedenle, PEY TDA'ya dahil edilmiştir.
9	Köseler	Digor	Kars	Kamp alanı, Taş ocağı, Beton Santrali, Kıрма ve Eleme Tesisi	14	5	19	5	0	1	
10	Alem	Digor	Kars	Depo, Ariyet Ocağı	107	17	124	53	0	1	
11	Bacalı	Digor	Kars	Depolar	88	24	112	35	0	1	

No	Yerleşim	İlçe	İl	Ana demiryolu yapıları dışındaki bileşenler	Özel arazi sayısı	Kamu arazilerinin sayısı	Toplam Etkilenen Arazi Sayısı	YYEP HHA sayısı	YYEP KPG sayısı	YYEP TDA sayısı	Açıklama
12	Yeniköy (Kars)	Digor	Kars	Depo	17	3	20	9	0	1	
13	Düzgeçit	Digor	Kars	Depolar, Beton Santrali, Şalt Sahası ve Enerji Nakil Hattı	0	3	3	0	0	1	Özel araziler etkilenmemektedir; etkilenen kamu arazilerinde hiçbir gayri resmi kullanıcı tespit edilmemiştir.
14	Karabağ	Digor	Kars	Depo, Taş Ocağı, Kırma ve Eleme Tesisi	0	6	6	0	0	1	Özel araziler etkilenmemektedir; etkilenen kamu arazilerinde hiçbir gayri resmi kullanıcı tespit edilmemiştir.
15	Kilittaş	Digor	Kars	Kamp alanı, Prekast Tesisleri, Depo, Ariyet Ocağı, Taş Ocağı, Beton Santrali, Kırma ve Eleme Tesisi	0	7	7	0	0	1	Özel araziler etkilenmemektedir; etkilenen kamu arazilerinde hiçbir gayri resmi kullanıcı tespit edilmemiştir.
16	Sorguçkavak	Digor	Kars	Depo	0	1	1	0	0	1	Özel araziler etkilenmemektedir; etkilenen kamu arazilerinde hiçbir gayri resmi kullanıcı tespit edilmemiştir.

No	Yerleşim	İlçe	İl	Ana demiryolu yapıları dışındaki bileşenler	Özel arazi sayısı	Kamu arazilerinin sayısı	Toplam Etkilenen Arazi Sayısı	YYEP HHA sayısı	YYEP KPG sayısı	YYEP TDA sayısı	Açıklama
17	Halıkışlak	Digor	Kars	Taş Ocağı, Kıрма ve Eleme Tesisi	0	1	1	0	0	1	Sadece mera etkilenebilir.
18	Köprübaşı	Tuzluca	İğdır	Depo	15	9	24	4	0	1	
19	Turabi	Tuzluca	İğdır	Şalt Sahası ve Enerji Nakil Hattı	64	7	71	24	0	1	
20	Sürmeli	Tuzluca	İğdır	Depolar, Ariyet Ocağı	59	5	64	21	0	1	Heyelandan sonra Sürmeli yerleşimindeki nüfusun bir kısmı bu yerleşime gitmiş ve bu nedenle TDA'ya dahil edilmiştir.
21	Yeniköy (İğdır)	Tuzluca	İğdır							1	
22	Küllük	Merkez	İğdır		1	3	4	1	0	1	
23	Yukarıçarıkçı	Merkez	İğdır		0	2	2	0	0	1	Sadece mera alanları etkilenebilir.
24	Aşağıçarıkçı	Merkez	İğdır		0	3	3	0	0	1	Özel araziler etkilenebilir; etkilenebilir kamu arazilerinde hiçbir gayri resmi kullanıcı tespit edilmiştir.

No	Yerleşim	İlçe	İl	Ana demiryolu yapıları dışındaki bileşenler	Özel arazi sayısı	Kamu arazilerinin sayısı	Toplam Etkilenen Arazi Sayısı	YYEP HHA sayısı	YYEP KPG sayısı	YYEP TDA sayısı	Açıklama
25	Faruktoka Hoşhaber Beldesi	Merkez	İğdır		0	1	1	5	0	1	Sadece mera etkilenmiştir, ancak merada gayri resmi yapılar tespit edilmiştir. Kullanıcılar HHA'ya dahil edilmiştir.
26	Hoşhaber Beldesi Yenimahalle	Merkez	İğdır							1	Yakın zamanda Faruktoka'dan ayrılmış bir yerleşim. Kamulaştırma listesinde Faruktoka olarak listelenmesine rağmen, HHA ve TDA'ya dahil edilmiştir.
27	Karakuyu	Merkez	İğdır		0	2	2	2	0	1	Sadece mera etkilenmiştir, ancak merada gayri resmi yapılar tespit edilmiştir. Kullanıcılar HHA'ya dahil edilmiştir.
28	Taşburun	Karakoyunlu	İğdır		38	71	109	19	0	1	
29	Hasanhan	Aralık	İğdır		43	17	60	36	0	1	
30	Yukarıçamurlu	Aralık	İğdır		8	18	26	6	0	1	

No	Yerleşim	İlçe	İl	Ana demiryolu yapıları dışındaki bileşenler	Özel arazi sayısı	Kamu arazilerinin sayısı	Toplam Etkilenen Arazi Sayısı	YYEP HHA sayısı	YYEP KPG sayısı	YYEP TDA sayısı	Açıklama
31	Yukarıtopraklı	Aralık	İğdır	Şalt Sahası ve Enerji Nakil Hattı	11	27	38	14	0	1	
32	Ortaköy	Aralık	İğdır	Ariyet Ocağı	0	2	2	0	0	1	Sadece mera etkilenmiştir.
33	Aşağıaratan	Aralık	İğdır	Ariyet Ocağı	11	6	17	7	0	1	
34	Emince	Aralık	İğdır	Depo, Beton Santrali, Şalt Sahası ve Enerji Nakil Hattı	0	61	61	0	0	0	Etkilenen tüm araziler kamu kurumlarına ait olduğundan ve gayri resmi kullanıma açık olmadığından, muhtar soruları yanıtlamak istemedi.
35	Alhanlı	Tuzluca	İğdır		0	7	7	0	0	1	Özel araziler etkilenmemektedir; etkilenen kamu arazilerinde hiçbir gayri resmi kullanıcı tespit edilmemiştir.
36	Bayırbağı	Digor	Kars	Depo	0	2	2	0	0	1	Özel araziler etkilenmemektedir; etkilenen kamu arazilerinde hiçbir gayri resmi kullanıcı tespit edilmemiştir.

No	Yerleşim	İlçe	İl	Ana demiryolu yapıları dışındaki bileşenler	Özel arazi sayısı	Kamu arazilerinin sayısı	Toplam Etkilenen Arazi Sayısı	YYEP HHA sayısı	YYEP KPG sayısı	YYEP TDA sayısı	Açıklama
37	Cıyıklı (Aşağıcıyıklı)	Tuzluca	İğdır	Depolar, Ariyet Ocağı	13	4	17	11	0	1	
38	Ergenekon	Karakoyunlu	İğdır	Depo	100	23	123	53	0	1	
39	Erhacı (Aşağıerhacı)	Merkez	İğdır	Şalt Sahası ve Enerji Nakil Hattı	20	27	47	19	0	1	
40	Kılıçlı	Tuzluca	İğdır	Beton Santrali	0	2	2	0	0	1	Özel araziler etkilenmemektedir; etkilenen kamu arazilerinde hiçbir gayri resmi kullanıcı tespit edilmemiştir.
41	Kiti / Çalpala	Merkez	İğdır		1	8	9	0	1	1	Bireylere ait etkilenen özel arazi bulunmamaktadır (1 özel arazi tüzel kişiliğe aittir); etkilenen kamu arazilerinde gayri resmi kullanıcı tespit edilmemiştir.
42	Melekli/Karabağ	Merkez	İğdır	Depo	10	1	11	6		1	
43	Orta	Tuzluca	İğdır		0	1	1	0	0	1	Özel araziler etkilenmez; sadece tuz madeni alanı etkilenir (tarıma elverişsiz)

No	Yerleşim	İlçe	İl	Ana demiryolu yapıları dışındaki bileşenler	Özel arazi sayısı	Kamu arazilerinin sayısı	Toplam Etkilenen Arazi Sayısı	YYEP HHA sayısı	YYEP KPG sayısı	YYEP TDA sayısı	Açıklama
44	Halfeli Beldesi Özvatan	Halfeli (Belde)	İğdır		4	4	8	7	0	1	
45	Suveren	Merkez	İğdır	Kamp alanı, Prekast Tesisleri, Beton Santrali	0	1	1	0	0	1	Özel araziler etkilenmemektedir; etkilenen kamu arazilerinde hiçbir gayri resmi kullanıcı tespit edilmemiştir.
46	Yunus Emre Halfeli Beldesi	Merkez	İğdır	Depo	39	34	73	31	0	1	
47	Halfeli Beldesi	Merkez	İğdır	Depo	0	1	1	0	0	0	Beldelerde muhtar bulunmamaktadır. Halfeli Beldesi PEY'leri tarafından kullanılan mera. PEY'lerin muhtarları TDA'ya dahil edilmiştir.
48	Arpalı	Digor	Kars		0	2	2	0	0	1	Özel araziler etkilenmemektedir; etkilenen kamu arazilerinde hiçbir gayri resmi kullanıcı tespit edilmemiştir.
49	Atayurt	Merkez	Kars	Depo	57	21	78	22	0	1	

No	Yerleşim	İlçe	İl	Ana demiryolu yapıları dışındaki bileşenler	Özel arazi sayısı	Kamu arazilerinin sayısı	Toplam Etkilenen Arazi Sayısı	YYEP HHA sayısı	YYEP KPG sayısı	YYEP TDA sayısı	Açıklama
50	Hacıveli	Merkez	Kars	2 Depo	0	0	0	0	0	1	Geçici ve ilişkili tesislerden etkilenecektir. Bu nedenle, PEY TDA'ya dahil edilmiştir.
51	Oyuklu	Digor	Kars	2 Depo, Taş Ocağı, Kırma ve Eleme Tesisi	35	4	39	15	0	1	
52	Karşıyaka	Aralık	Iğdır	Depo	0	3	3	0	0	1	Özel araziler etkilanmemektedir; etkilenen kamu arazilerinde hiçbir gayri resmi kullanıcı tespit edilmemiştir.
53	Söğütlü (Hanego)	Merkez	Iğdır	1 Depo	0	3	3	0	0	1	Özel araziler etkilanmemektedir; etkilenen kamu arazilerinde hiçbir gayri resmi kullanıcı tespit edilmemiştir.
54	Esenkent	Merkez	Kars		0	1	1	0	0	1	Sadece mera etkilanmıştır
55	Aşağı	Tuzluca	Iğdır		8	53	61	0	0	1	Etkilenen alanın çoğu mera ve hazinedir
TOPLAM					1148	641	1789	585	1	53	

4.5 Sınırlılıklar

Hane halkı üyelerinin yaş, cinsiyet, çalışma ve eğitim durumu ve hassasiyet kategorisi bilgileri HHA uygulaması ile elde edilmiştir. Ancak hane halkı temsilcileri hane halkı üyelerinin isimlerini vermek istemedikleri için isim sorulmadan hane halkı üyelerinin diğer özellikleri sorulmuştur.

Arazi parselleri ve tarımsal faaliyetlerle ilgili soruların çokluğu nedeniyle kadınlar HHA sorularını yanıtlamak istememiştir. Bu nedenle, hane bazlı veriler ağırlıklı olarak erkek hane temsilcilerinden elde edilmiştir.

Varlık envanteri çalışmaları devam etmektedir. Ancak, öncelik YYEP'ye dahil edilecek binaların/yapıların belirlenmesine verilmiştir.

58 arazinin sahipleri muhtarlar ve yerel halk tarafından bilinmemektedir. Bunun temel nedeni, bazı arazilerin yatırım amacıyla satın alınmış olması ve şu anda araziye dayalı faaliyetler için kullanılmamasıdır.

İğdır Merkezin Yunus Emre yerleşiminde bulunan Hazineye ait 6 adet ekilebilir kamu arazisinin kullanıcıları henüz belirlenmemiştir. Bu arazilerin kullanıcıları başvuru aşamasında belirlenecek ve uygunlukları tespit edilecektir.

Tablo 23: Kullanıcısı belirlenemeyen ekilebilir kamu arazileri

PEY	Blok	Parsel	Tür	Boyut (m ²)	Kamulaştırma büyüklüğü (m ²)
Yunus Emre	115	101	Saha	1413,61	1413,61
Yunus Emre	117	48	Saha	11405,80	2031,30
Yunus Emre	117	51	Saha	475,96	402,81
Yunus Emre	115	110	Saha	16834,04	5214,51
Yunus Emre	115	142	Saha	21171,24	5631,22
Yunus Emre	115	143	Saha	36969,64	5808,42

5.0 ETKİLENEN YERLEŞİMLER, HANELER, ARAZİLER, VARLIKLAR, GEÇİM KAYNAKLARI VE ETKİ DEĞERLENDİRMESİ

5.1 Projeden Etkilenen Yerleşimler (PEY'ler)

54 PEY, Projenin arazi edinimi/kullanımından etkilenecektir. Projeden etkilenen yerleşimlerin nüfusuna ilişkin bilgiler ÇSED'de sunulmuştur. Yerleşimlerin ana gelir kaynakları incelendiğinde, ana gelir kaynağının hayvancılık olduğu görülmektedir (%78,8).

Tablo 24 : PEY'lerin ana geçim kaynaklarına göre dağılımı

Geçim Kaynağı	Sayı	Yüzde
Tarım	11	20,7
Hayvancılık	41	77,4
Maaş	1	1,9

Geçim Kaynağı	Sayı	Yüzde
Toplam	53	100

Kaynak: YYEP saha çalışması (TDA), 2024

PEY'lerdeki tüm gelir kaynakları birlikte değerlendirildiğinde, tarım ve hayvancılık tüm yerleşim yerlerinde baskın gelir kaynakları arasında yer alırken (%100), bunu emekli maaşı (%73,10) ve inşaat işçiliği (%59,60) takip etmektedir.

Tablo 25 : PEY'lerin geçim kaynakları

Geçim Kaynağı	Yanıtlar		PEY'lerin Yüzdesi
	Sayı	Yüzde	
Tarım	52	%26	%100
Hayvancılık	52	%26	%100
Arıcılık	6	%3	%11,5
Turizm	2	%1	%3,8
Ticaret	3	%1,5	%5,8
Zanaat	1	%0,5	%1,9
Emeklilik	38	%19	%73,1
İnşaat işçisi	31	%15,5	%59,6
Tarım işçisi	12	%6	%23,1
Maden işçisi	2	%1	%3,8
Ulaşım	1	%0,5	%1,9
Toplam	200	%100	

Kaynak: YYEP saha çalışması (TDA), 2024

YYEP uygulamasında, topluluk temsilcileri olan muhtarlar önemli birer paydaş olacaktır. TDA uygulamasına katılan 53 muhtardan 51'i Projeden haberdar olduklarını beyan etmiştir.

Tablo 26 : Muhtarların Proje hakkındaki bilgileri

Proje hakkında bilginiz var mı	Sayı	Yüzde
Evet	51	96,2
Hayır	2	3,8
Toplam	53	100

Kaynak: YYEP saha çalışması (TDA), 2024

Muhtarlar Proje hakkında aşağıdaki kaynaklardan bilgi almışlardır.

Tablo 27 : Muhtarların bilgi kaynakları

Bilgi kaynakları	Sayı	Yüzde
Kurum yetkilileri	16	32

Bilgi kaynakları	Sayı	Yüzde
Arazi değerlendirme uzmanları	15	30
Çevre	15	30
Medya	4	8
Toplam	50	100
<i>Bilgi yok</i>	3	
<i>Genel toplam</i>	53	

Kaynak: YYEP saha çalışması (TDA), 2024

5.2 Projeden Etkilenen Haneler (PEH'ler)

Projeden etkilenen hanelerin nüfus özellikleri için Ek B3'e bakınız.

Projeden etkilenen hanelerin geçim kaynakları Varlık Envanteri ve Nüfus Sayımına kaydedilmiştir (Ek A1). Hanelerin birincil ve ikincil geçim kaynakları birlikte değerlendirildiğinde 585 hanede toplam 1469 geçim kaynağı kaydedilmiştir. Anket sonuçları, PEH'lerin %96,40'ının ana geçim kaynağı faaliyetinin tarım, %71,30'unun ise hayvancılık olduğunu göstermektedir. Hanelerin yaklaşık %30'u emekli maaşı ve ücret gelirine sahiptir (Tablo 28).

Tablo 28 : PEH'lerin geçim kaynağı dağılımı

Kaynaklar	Yanıtlar		PEH'lerin Yüzdesi
	Sayı	Yüzde	
Tarım (bitki üretimi)	558	%38	%96,4
Hayvancılık (hayvansal üretim)	413	%28,1	%71,3
Emeklilik maaşı	183	%12,5	%31,6
Ücretli, maaşlı çalışma	179	%12,2	%30,9
İşletme ve serbest gelir	51	%3,5	%8,8
Arıcılık	8	%0,5	%1,4
Kurumlar tarafından sağlanan sosyal destek (engelli maaşı, dul-yetim maaşı, belediye, kaymakamlık yardımı vb.)	37	%2,5	%6,4
Öğrenci bursu	2	%0,1	%0,3
Kira geliri	37	%2,5	%6,4
Traktör gibi makine ve ekipmanların köylülere ve komşulara kullanılması ve taşeronluk yoluyla elde edilen gelir	1	%0,1	%0,2
Toplam	1469	%100	

Kaynak: YYEP saha çalışması (HHA), 2024

Etkilenen hanelere yıllık gelirlerini hangi alanlara harcadıkları sorulmuş ve aşağıdaki cevaplar alınmıştır.

Tablo 29 : PEH'lerin giderleri

Gider kalemleri	Yanıtlar		PEH'lerin Yüzdesi
	Sayı	Yüzde	
Market ve gıda giderleri	560	%27,4	%98,4
Tarımsal giderler (yakıt, gübre, yem, vb.)	536	%26,2	%94,2
Faturalar (su, elektrik, internet, vb.)	398	%19,4	%69,9
Tarım, ticaret, sanayi yatırımları	22	%1,1	%3,9
Faiz, döviz, gayrimenkul yatırımları	1	%0	%0,2
Hayvan satın alma	37	%1,8	%6,5
Sağlık ve kişisel bakım giderleri	162	%7,9	%28,5
Giyim ve eşya (ev eşyası, elektronik, vb.) giderleri	133	%6,5	%23,4
Eğitim harcamaları	147	%7,2	%25,8
Borç ödemesi	47	%2,3	%8,3
Diğer	4	%0,2	%0,7
Toplam	2047	%100	

Kaynak: YYEP saha çalışması (HHA), 2024

Projeden etkilenen hane halkı temsilcilerinin %76,5'i Projenin arazi ediniminden olumsuz etkileneceklerini düşünmektedir.

Tablo 30: Projeden olumsuz etki beklentisi

Arazi ediniminden olumsuz etkileneceğinizi düşünüyor musunuz?	Sayı	Yüzde
Evet	447	76,5
Hayır	98	16,8
Hiçbir fikrim yok	37	6,3
Cevap yok	3	0,3
Toplam	585	100

Kaynak: YYEP saha çalışması (HHA), 2024

PEK'lere olumsuz beklentilerinin nedenleri sorulmuş ve birden fazla yanıt seçeneği sunulmuştur. Toplam 585 haneden 1241 yanıt alınmıştır. Hane temsilcilerinin yaklaşık %90'ının cevapları arasında, arazi kaybı nedeniyle araziye dayalı geçim faaliyetleri üzerinde olumsuz etkiler olabileceğini düşünenler çoğunluktadır. Hane temsilcilerinin %60,5'i tarım arazilerinin bölünmesiyle ilgili pratik sorunlardan, %61,2'si ise arazilerin değer kaybından endişe duymaktadır. İnşaat kaynaklı toz etkisinin ürünlere zarar vereceğini düşünen hane temsilcilerinin oranı ise %51,1'dir. Aşağıdaki tablo, arazi ediniminden kaynaklanan olumsuz etkilere göre yanıtların ve hanelerin yüzdelere göstermektedir. Toz etkisinin olası şikayetleri önlemek için ÇSYP doğrultusunda proaktif olarak yönetilmesi gerektiği görülmektedir. Ayrıca, otlatma faaliyetleri üzerindeki etkiler, hayvancılıkla uğraşan kişilerin kat ettiği mesafedeki değişiklikler ve ek maliyetler açısından YYEP İ&D faaliyetlerinin önemli bir yönü olacaktır.

Tablo 31 : Olumsuz etki sorunları

Olumsuz etki sorunları	Yanıtlar		PEH'lerin Yüzdesi
	Sayı	Yüzde	
Arazi kaybı nedeniyle araziye dayalı geçim faaliyetleri (tarım ve hayvancılık) üzerinde olumsuz etki	404	%32,6	%90,2
Araziye erişim ve sulama sorunları ve arazinin bölünmesi nedeniyle ek maliyetler	271	%21,8	%60,5
Arazi değer kaybı	274	%22,1	%61,2
Ürünler inşaattan kaynaklanan tozdan zarar görebilir	229	%18,5	%51,1
Ev kaybı riski	21	%1,7	%4,7
Evin etrafındaki arazi veya geçim kaynaklarının (ahır vb.) kaybı	24	%1,9	%5,4
Diğer	18	%1,5	%4
Toplam	1241	%100	

Kaynak: YYEP saha çalışması (HHA), 2024

5.3 Etkilenen Araziler ve Araziye Dayalı Geçim Kaynakları

5.3.1 Tarım Arazileri ve Çiftçilik

Projeden etkilenen arazilerde kuru ve sulu tarım faaliyetleri yürütülmektedir. Tablo 32 türlerine göre tarımsal faaliyetleri göstermektedir.

Tablo 32 : Arazilerdeki tarımsal faaliyetler

Arazi üzerinde tarımsal faaliyet	Sayı	Yüzde
Evet (kuru)	641	57,2
Evet (sulu)	430	38,4
Tarımsal faaliyet yok	50	4,5
Toplam	1121	100
<i>Cevap yok</i>	1	
<i>Genel toplam</i>	1122	

Kaynak: YYEP saha çalışması (HHA), 2024

Bu tarımsal faaliyetin yaklaşık %90'ı hayvan yemi üretimine yöneliktir.

Tablo 33: Tarımsal üretimin amacı

Tarım amacı	Sayı	Yüzde
Yem üretimi	1011	90,2
Diğer	110	9,8
Toplam	1121	100
<i>Cevap yok</i>	1	

Tarım amacı	Sayı	Yüzde
<i>Genel toplam</i>	1122	

5.3.1.1 **Gayri resmi kullanıcılar**

Proje kapsamında 51 gayri resmi kullanıcı tespit edilmiştir. Bu gayri resmi arazi kullanıcılarının sahip olduğu sabit varlıklar Tablo 34'te listelenmiştir. Yasadışı olduğu için kayıt dışı arazi kullanımını beyan etmekte tereddüt eden PEK'ler olabilir. Bu nedenle, kayıt dışı kullanıcıların sayısı tespit edilen sayıdan daha fazla olabilir. Ancak, hem ulusal kamulaştırma yasasına (Madde 19) hem de Proje tarafından benimsenen IFC standartlarına göre, kayıt dışı kullanıcılar tazminat alma hakkına sahip olabilir. Ayrıntılar için Bölüm 6. YENİDEN YERLEŞİM VE TAZMİNAT STRATEJİSİ ve Hak Sahipliği Matrisi (HSM)'ne bakınız.

Tablo 34 : Gayri resmî kullanılan kamu arazileri

Parsel no	İl	İlçe	Yerleşim	Boyut (m ²)	Kamulaştırılan büyüklük (m ²)	Parsel üzerinde hiç ağaç var mı?	Ağaç sayısı ve türleri	Parsel üzerinde herhangi bir bina var mı?	Bina sayısı ve türleri	Parsel üzerinde herhangi bir tarımsal faaliyet var mı?	Parsel üzerinde hayvan otlatılıyor mu?	Parsel üzerinde arı kovanları var mı?
207/4	İğdır	Aralık	Hasanhan	86301	6932	Evet	4 yaşında 20 adet kayısı, 3 yaşında 5 adet söğüt	Evet	Tek katlı 7 yıllık betonarme ev	Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
110/4	İğdır	Aralık	Hasanhan	12738	3348	Evet	30 Söğüt ve Dut ağaçları	Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
212/1	İğdır	Aralık	Yukarı Çamurlu	92163	11434	Hayır		Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
177/1	İğdır	Aralık	Yukarı Çamurlu	329557	16636	Hayır		Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
124/43	İğdır	Merkez	Yunus Emre (Halfeli)	11737	8429	Evet	5 yaşında 230 adet meyve ağacı	Hayır		Evet (sulanabilir)	Hayır	Evet
115/61	İğdır	Merkez	Yunus Emre (Halfeli)	1682	1302	Hayır		Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
115/74	İğdır	Merkez	Yunus Emre (Halfeli)	6810	997	Hayır		Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
115/75	İğdır	Merkez	Yunus Emre (Halfeli)	10042	185	Hayır		Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
115/78	İğdır	Merkez	Yunus Emre (Halfeli)	14485	4661	Hayır		Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
115/73	İğdır	Merkez	Yunus Emre (Halfeli)	16056	6537	Evet	200 kayısı fidanı	Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır

Parsel no	İl	İlçe	Yerleşim	Boyut (m ²)	Kamulaştırılan büyüklük (m ²)	Parsel üzerinde hiç ağaç var mı?	Ağaç sayısı ve türleri	Parsel üzerinde herhangi bir bina var mı?	Bina sayısı ve türleri	Parsel üzerinde herhangi bir tarımsal faaliyet var mı?	Parsel üzerinde hayvan otlatılıyor mu?	Parsel üzerinde arı kovanları var mı?
115/43	İğdır	Merkez	Yunus Emre (Halfeli)	1225	1010	Hayır		Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
124/46	İğdır	Merkez	Yunus Emre (Halfeli)	12397	5270	Hayır		Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
124/42	İğdır	Merkez	Yunus Emre (Halfeli)	7219	631	Hayır		Hayır		Hayır	Evet	Hayır
115/36	İğdır	Merkez	Yunus Emre (Halfeli)	6250	4083	Evet	3 yaşında 10 kavak, 10 dut, 20 ceviz ağacı	Hayır		Evet (kuru)	Evet	Hayır
115/71	İğdır	Merkez	Yunus Emre (Halfeli)	5721	2014	Evet	350 kayısı	Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
115/72	İğdır	Merkez	Yunus Emre (Halfeli)	1942	407	Evet	350 kayısı	Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
115/73	İğdır	Merkez	Yunus Emre (Halfeli)	16056	6537	Evet	350 kayısı	Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
122/89	Kars	Merkez	Soylu	23296	469	Hayır		Hayır		Evet (kuru)	Evet	Hayır
101/99	İğdır	Merkez	Karakuyu	344144	41533	Evet	5 yaşında 86 meyve ağacı	Evet	Tek katlı, müstakil, 10 yıllık, 160 m ² ev	Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
146/456	İğdır	Merkez	Erhacı	21762	2200	Evet	20 yaşında 150 kavak	Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır

Parsel no	İl	İlçe	Yerleşim	Boyut (m ²)	Kamulaştırılan büyüklük (m ²)	Parsel üzerinde hiç ağaç var mı?	Ağaç sayısı ve türleri	Parsel üzerinde herhangi bir bina var mı?	Bina sayısı ve türleri	Parsel üzerinde herhangi bir tarımsal faaliyet var mı?	Parsel üzerinde hayvan otlatılıyor mu?	Parsel üzerinde arı kovanları var mı?
146/472	İğdır	Merkez	Erhacı	17836	4787	Hayır		Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
146/472	İğdır	Merkez	Erhacı	17836	4787	Evet	10 yaşında 20 kavak, 20 meyve ağacı	Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
146/433	İğdır	Merkez	Erhacı	90383	29043	Hayır		Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
146/460	İğdır	Merkez	Erhacı	7558	736	Evet	8 yaşında 100 kavak ağacı	Hayır		Evet (kuru)	Evet	Hayır
146/433	İğdır	Merkez	Erhacı	90383	29043	Hayır		Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
108/11	Kars	Merkez	Kozluca	4702	2242	Hayır		Hayır		Evet (kuru)	Evet	Hayır
156/45	İğdır	Aralık	Yukarı Topraklı	222159	27986	Evet	10 yaşında 30 kavak , 10 yaşında 15 dut , 2 yaşında 2 söğüt	Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
101/99	İğdır	Merkez	Karakuyu	344144	41533	Evet	10 yaşında 30 kavak, 5 kayısı, 2 yaşında 3 söğüt	Evet	Tek katlı, 12 yaşında, betonarme, 160 m ² ev	Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır

Parsel no	İl	İlçe	Yerleşim	Boyut (m ²)	Kamulaştırılan büyüklük (m ²)	Parsel üzerinde hiç ağaç var mı?	Ağaç sayısı ve türleri	Parsel üzerinde herhangi bir bina var mı?	Bina sayısı ve türleri	Parsel üzerinde herhangi bir tarımsal faaliyet var mı?	Parsel üzerinde hayvan otlatılıyor mu?	Parsel üzerinde arı kovanları var mı?
0/664	İğdır	Aralık	Yukarı Topraklı	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Hayır		Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
0/665	İğdır	Aralık	Yukarı Topraklı	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Evet	15 yaşında 6 dut ağacı, 2 elma ağacı	Evet	Tek katlı, 16 yaşında, 160 m ² ev	Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
0/665	İğdır	Aralık	Yukarı Topraklı	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Evet	7 yaşında 25 kayısı ve söğüt ağacı	Evet	Tek katlı, 15 yaşında, 160 m ² ev	Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
0/665	İğdır	Aralık	Yukarı Topraklı	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Evet	15 yaşında 60 kavak ağacı	Evet	15 yaşında, briket evi	Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
0/665	İğdır	Aralık	Yukarı Topraklı	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Evet	15 yaşında 60 kavak ağacı	Evet	3 yaşında, 160 m ² briket ev	Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
0/665	İğdır	Aralık	Yukarı Topraklı	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Evet	20 yaşında 4000 kavak ağacı	Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
0/665	İğdır	Aralık	Yukarı Topraklı	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Evet	15 yaşında 6 dut ağacı, 15 yaşında 2 elma ağacı	Evet	Tek katlı, 16 yaşında, 200 m ² ev	Evet (sulanabilir)	Evet	Evet
0/666	İğdır	Aralık	Yukarı Topraklı	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Hayır		Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır

Parsel no	İl	İlçe	Yerleşim	Boyut (m ²)	Kamulaştırılan büyüklük (m ²)	Parsel üzerinde hiç ağaç var mı?	Ağaç sayısı ve türleri	Parsel üzerinde herhangi bir bina var mı?	Bina sayısı ve türleri	Parsel üzerinde herhangi bir tarımsal faaliyet var mı?	Parsel üzerinde hayvan otlatılıyor mu?	Parsel üzerinde arı kovanları var mı?
105/51	İğdir	Merkez	Faruktoka	3439590	233803	Evet	10 yaşında 60 kavak ağacı ve 60 ceviz ağacı	Evet	1 katlı, 10 yaşında, 130 m ² ev, 1 küçük müstemilat	Evet (sulanabilir)	Hayır	Hayır
105/51	İğdir	Merkez	Faruktoka	3439590	233803	Hayır		Hayır		Hayır	Evet	Hayır
109/259	İğdir	Merkez	Faruktoka	527310	52868	Hayır		Hayır		Evet (kuru)	Evet	Hayır
109/133	İğdir	Merkez	Erhacı	14478	3198	Hayır		Hayır		Evet (kuru)	Hayır	Hayır
101/770	İğdir	Karakoyunlu	Taşburun (Karakoyunlu)	48705	13063	Hayır		Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
105/51	İğdir	Merkez	Faruktoka	3439590	233803	Evet	2 Yaşında 30 Kayısı Ağacı	Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
256/170	İğdir	Merkez	Melekli (Karabağ)	22352042	218232	Evet	50 yaşında 40 adet söğüt, 50 yaşında 12 adet kavak	Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
148/91	İğdir	Merkez	Özvatan (Halfeli)	5307761	58661	Evet	9 yaşında 40 kayısı, 4 yaşında 21 kayısı	Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır

Parsel no	İl	İlçe	Yerleşim	Boyut (m ²)	Kamulaştırılan büyüklük (m ²)	Parsel üzerinde hiç ağaç var mı?	Ağaç sayısı ve türleri	Parsel üzerinde herhangi bir bina var mı?	Bina sayısı ve türleri	Parsel üzerinde herhangi bir tarımsal faaliyet var mı?	Parsel üzerinde hayvan otlatılıyor mu?	Parsel üzerinde arı kovanları var mı?
148/91	İğdır	Merkez	Özvatan (Halfeli)	5307761	58661	Evet	30 yaşında ortalama 2000 kavak, 50 meyve ağacı	Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Evet
148/91	İğdır	Merkez	Özvatan (Halfeli)	5307761	58661	Evet	8 yaşında 15 adet dut, 20 yaşında 40 adet kayısı, 5 yaşında 20 adet kayısı, 4 yaşında 4 adet şeftali, 2 yaşında 1 adet elma, 10 yaşında 2 adet erik, 5 yaşında 300 adet kavak, 5 yaşında 10 adet ceviz, 7 yaşında 1 adet meşe	Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
148/91	İğdır	Merkez	Özvatan (Halfeli)	5307761	58661	Evet	20 yaşında 200 kavak, 20 dut	Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
148/91	İğdır	Merkez	Özvatan (Halfeli)	5307761	58661	Evet	13 yaşında 430 kayısı, 8 yaşında 100 şeftali	Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır

Parsel no	İl	İlçe	Yerleşim	Boyut (m ²)	Kamulaştırılan büyüklük (m ²)	Parsel üzerinde hiç ağaç var mı?	Ağaç sayısı ve türleri	Parsel üzerinde herhangi bir bina var mı?	Bina sayısı ve türleri	Parsel üzerinde herhangi bir tarımsal faaliyet var mı?	Parsel üzerinde hayvan otlatılıyor mu?	Parsel üzerinde arı kovanları var mı?
148/91	İğdır	Merkez	Özvatan (Halfeli)	5307761	58661	Evet	15 yaşında 400 kavak	Hayır		Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
105/51	İğdır	Merkez	Faruktoka	3439590	233803	Evet	5 yaşında 150 meyve	Evet	Tek katlı 100 m ² ev	Evet (sulanabilir)	Evet	Hayır
117/54	İğdır	Merkez	Halfeli	2816399	38357	Evet	8 yaşında 40 kayısı ağacı	Evet	10 yıllık 2 katlı 270 m ² ev	Evet (sulanabilir)	Evet	Evet

Kaynak: YYEP saha çalışması (HHA), 2024

5.3.1.2 Ağaçlar

Varlık envanteri hazırlama çalışmaları devam etmektedir. Bu alışmalar sonucunda Projeden etkilenecek ağaçlar tespit edilecektir. YYEP hazırlık saha çalışmasında ağaçlarla etkilenme potansiyeli olan arazilerin yaklaşık oranı incelenmiştir. Buna göre, Projeden etkilenen arazilerin yaklaşık %14,7'sinde aa bulunmaktadır.

Tablo 35: Ağaçların bulunduğu araziler

Arazide aa var mı?	Sayı	Yüzde
Evet	165	14,7
Hayır	956	85,3
Toplam	1121	100
<i>Cevap yok</i>	1	
<i>Genel toplam</i>	1122	

Kaynak: YYEP saha alışması (HHA), 2024

Projenin arazi ediniminden etkilenecek aa sayısı, varlık envanteri tamamlandığında netleşecektir. Arazilerinde aa bulunan PEK'lerin %67,3' ağaçlarının etkilenmesini beklerken, %32,1'i bu konuda görüş bildirmemiştir. Projeden etkilenecek araziler bellidir, ancak arazilerdeki hangi ağaçların etkileneceği henüz belli değildir.

Tablo 36: Ağaçların etki potansiyeli

Ağaçların etki potansiyeli	Sayı	Yüzde
Evet	111	67,3
Hayır	1	0,6
Bilinmiyor	53	32,1
Toplam	165	100
<i>Aasız araziler</i>	957	
<i>Arazilerin genel toplamı</i>	1122	

Kaynak: YYEP saha alışması (HHA), 2024

5.3.2 Mera Arazileri ve Hayvancılık

Projeden etkilenen arazilerin büyük çoğunluğu hayvan otlatmak için kullanılmaktadır. Ayrıca ortak mülkiyet olan meralarda da otlatma faaliyetleri yürütülmektedir. Projenin arazi ediniminden, 36 yerleşim yerinde toplam 156 mera parseli etkilenmektedir. Özellikle Taşburun (Iğdır-Karakoyunlu) yerleşiminde çok sayıda mera arazisi (toplam kamulaştırma büyüklüğü 142.574,16 m²) etkilenmektedir.

Tablo 37 : PEY'lerdeki etkilenen mera parselleri

il-ilçe	Yerleşim	Blok	Parsel	Tr	Boyut (m ²)	Kamulaştırılan byklk (m ²)
Iğdır Merkez	Aşağı arıkkı	114	2	Mera	Bilinmiyor	Bilinmiyor
		113	13	Mera	2411939	78116,11
		114	18	Mera	939812,8	75533,86
	Erhacı	109	10	Mera	2143306	14269,68

İl-İlçe	Yerleşim	Blok	Parsel	Tür	Boyut (m ²)	Kamulaştırılan büyüklük (m ²)
		109	240	Mera	790394,9	38468,52
	Halfeli	117	54	Mera	2816389	38357,94
	Hoşhaber-Faruktoka	105	51	Mera	3469520	233803,8
	Karakuyu	101	111	Mera	7263971	54181,56
	Kiti / Çalpa	163	168	Mera	9716481	189698,6
	Küllük	188	81	Mera	5642201	95160,43
		188	66	Mera	708637	132379,1
	Melekli/Karabağ	256	170	Mera	22352043	218232,1
	Özvatan	148	91	Mera	5307761	58661,71
	Yukarı Çarıklı	143	10	Mera	3320735	42891,48
		144	9	Mera	645791,6	28178,3
İğdir-Tuzluca	Alhanlı	104	4	Mera	230516,9	15213,29
	Çıyrıklı	101	6	Mera	5698328	108506,1
	Köprübaşı	127	1	Mera	145902,6	41529,95
		101	1	Mera	87614,71	2201,69
		102	8	Mera	91225,38	3731,79
		126	1	Mera	627373,5	13666,93
	Sürmeli	107	483	Mera	2411474	137761,8
		136	402	Mera	14589117	216748
İğdir Karakoyunlu	Taşburun	101	642	Mera	26547,75	2914,57
		101	662	Mera	28779,63	1847,14
		101	26	Mera	8622,38	867,72
		101	27	Mera	9166,12	1771,09
		101	28	Mera	9819,54	2211,44
		101	29	Mera	7992,56	2240,57
		101	30	Mera	9404,22	2389,44
		101	31	Mera	11820,48	3543,34
		101	32	Mera	10199,57	3432,4
		101	33	Mera	6408,9	2176,68
		101	34	Mera	10316,46	3448,5
		101	35	Mera	16425,92	7134,55
		101	36	Mera	9512,63	2660,94

İl-İlçe	Yerleşim	Blok	Parsel	Tür	Boyut (m ²)	Kamulaştırılan büyüklük (m ²)
		101	45	Mera	10780,96	619,22
		101	44	Mera	13138,67	1260,97
		101	43	Mera	14983,38	3216,38
		101	37	Mera	6370,42	120,73
		101	42	Mera	18796,88	4467,03
		101	187	Mera	34835,09	6874,59
		101	204	Mera	12688,41	3077,85
		101	205	Mera	14075,75	3227,43
		101	206	Mera	13202,28	2935,64
		101	207	Mera	15164,74	3302,35
		101	208	Mera	11521,67	2695,72
		101	209	Mera	14344,98	3141
		101	210	Mera	12664,5	3677,76
		101	211	Mera	15716,07	3249,7
		101	227	Mera	13389,77	165
		101	212	Mera	11863,12	2286,17
		101	228	Mera	14102,82	983,24
		101	213	Mera	12322,43	1964,53
		101	229	Mera	13674,41	1749,11
		101	214	Mera	9195,93	1010,41
		101	230	Mera	13867,18	2375,13
		101	215	Mera	13845,32	76,86
		101	231	Mera	14056,36	2943,02
		101	232	Mera	14842,89	3339,87
		101	233	Mera	13538,09	3102,06
		101	234	Mera	13061,57	2866,68
		101	235	Mera	15653,8	3521,51
		101	236	Mera	12248,4	2675,4
		101	237	Mera	15607,67	3569,38
		101	238	Mera	21646,39	7241,81
		101	753	Mera	46447,27	7144,44
		101	770	Mera	48705,14	13063,63
		178	50	Mera	14143,87	3991,16

İl-İlçe	Yerleşim	Blok	Parsel	Tür	Boyut (m ²)	Kamulaştırılan büyüklük (m ²)
İğdır-Karakoyunlu	Ergenekon	189	758	Mera	59398869	141721,6
Kars-Merkez	Alaca	104	16	Mera	635558,9	6716,61
		104	4	Mera	1919,65	160,19
		120	20	Mera	471,51	471,51
	Atayurt	104	156	Mera	1619295	11268,08
		117	20	Mera	605233,8	14033,63
	Kozluca	125	1	Mera	17750,61	528,63
		125	2	Mera	8913,08	5815,95
		125	3	Mera	7693,78	547,54
		125	4	Mera	8488,85	2595,98
		125	5	Mera	Bilinmiyor	Bilinmiyor
		125	6	Mera	Bilinmiyor	Bilinmiyor
	Mezra	179	73	Mera	59003,73	31265,88
		179	103	Mera	40182,44	6966,98
		187	6	Mera	70682,18	9995,56
		187	1	Mera	2462823	96927,8
	Soylu	122	78	Mera	28835,08	117
		123	8	Mera	55355,59	4661,65
		124	125	Mera	3010000	40310,89
		124	74	Mera	10222,47	2903,95
		124	77	Mera	7936,81	5248,94
		124	78	Mera	5240,06	1179,67
		124	92	Mera	53873,87	5108,07
		124	91	Mera	29888,51	268,73
		126	9	Mera	5714,7	968,36
		128	12	Mera	13296,98	3382,98
		128	11	Mera	17179,24	1618,32
		128	9	Mera	31367,55	6458,84
		128	8	Mera	797503,6	12661,1
		Subatan	101	1	Mera	8040314
	101		225	Mera	29419,51	4620,26
	104		8	Mera	17318,83	8837,1

İl-İlçe	Yerleşim	Blok	Parsel	Tür	Boyut (m ²)	Kamulaştırılan büyüklük (m ²)
		104	7	Mera	45470,8	4682,62
		105	53	Mera	11286,22	1607,2
		105	80	Mera	31164,62	1868,73
		105	79	Mera	6174,63	317,78
		105	97	Mera	453315,8	23821,87
		105	99	Mera	10280,77	501,32
		108	1	Mera	29389,24	2929,63
		108	2	Mera	17635,03	4803,48
		108	8	Mera	11812,04	6803,24
		109	62	Mera	95813,63	7723,3
		151	47	Mera	6461,33	2993,36
		151	48	Mera	64619,12	8076,56
		151	50	Mera	25316,53	1129,84
		151	67	Mera	26707,24	417,45
		151	99	Mera	377464,9	33994,19
	Esenkent	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Mera	Bilinmiyor	Bilinmiyor
Kars-Digor	Bacalı	101	94	Mera	1304035	35978,73
		101	7	Mera	1148,85	342,76
		101	8	Mera	5071,61	532,78
		154	26	Mera	118847,8	9096,78
		144	117	Mera	650590,5	8390,56
		138	122	Mera	608798,9	34894,38
		110	94	Mera	567404,2	32157,68
		109	39	Mera	322270	31270,39
		109	24	Mera	3837,21	3837,21
	Bayırbağı	108	133	Mera	7604172	155540,5
		109	11	Mera	5775521	530,77
	Düzgeçit	111	21	Mera	941091,6	95297,08
		113	148	Mera	4965133	122840
	Halıkışlak	137	8	Mera	5573946	Bilinmiyor
	Karabağ	108	28	Mera	2497027	31056,97
		106	8	Mera	873261,4	25318,55

İl-İlçe	Yerleşim	Blok	Parsel	Tür	Boyut (m ²)	Kamulaştırılan büyüklük (m ²)
		110	1	Mera	175871,9	10991,74
		111	69	Mera	2495806	9568,05
	Kilittaş	108	4	Mera	3731250	Bilinmiyor
		109	13	Mera	1676733	60036,86
		113	139	Mera	4736056	96471,57
		115	1	Mera	2499458	Bilinmiyor
	Oyuklu	143	68	Mera	13262115	40786,79
	Sorguçkavak	152	1	Mera	17631608	273398,6
	Yeniköy	105	115	Mera	4050027	4198,96
İğdır-Aralık	Aşağı Aratan	108	1	Mera	35525276	Bilinmiyor
	Emince	137	41	Otlatma Arazisi	Bilinmiyor	Bilinmiyor
		137	42	Otlatma Arazisi	Bilinmiyor	Bilinmiyor
		137	48	Otlatma Arazisi	Bilinmiyor	Bilinmiyor
		137	56	Otlatma Arazisi	3691708	Bilinmiyor
		137	58	Otlatma Arazisi	3690819	Bilinmiyor
		137	60	Otlatma Arazisi	3570720	Bilinmiyor
		137	64	Otlatma Arazisi	1032334	Bilinmiyor
		137	120	Otlatma Arazisi	682017,8	Bilinmiyor
		137	364	Otlatma Arazisi	9327860	Bilinmiyor
	Karşıyaka	181	2	Mera	836698,1	Bilinmiyor
		181	4	Mera	47136252	Bilinmiyor
	Ortaköy	161	1	Mera	12347953	Bilinmiyor
		161	2	Mera	8710658	Bilinmiyor

Kaynak: Mevcut kamulaştırma planı, 2024

Projenin arazi ediniminden etkilenen hanelerin %57,5'i hayvan otlatmak için kendi arazilerinin yanı sıra ortak meraları da kullanmaktadır.

Tablo 38 : PEH'lerin mera kullanımı

Mera kullanımı	Sayı	Yüzde
Evet	336	57,5
Hayır	237	40,6
Cevap yok	12	1,9
Toplam	585	100

Kaynak: YYEP saha çalışması (HHA), 2024

Meraların veya meralara erişim yollarının kapatılmaması Projenin öncelikli sosyo-ekonomik performans hedeflerinden biridir. İl ve ilçe bazında meralara erişimden etkilenebilecek hane ve hayvan sayıları aşağıdaki gibidir.

Tablo 39 : PEY'lerin hayvancılık potansiyeli

No	Yerleşim	İlçe	İl	Büyükbaş yetiştiriciliği			Küçükbaş yetiştiriciliği		
				Hayvanı olan hane sayısı	Hayvan sayısı	Hayvan satan hane sayısı	Hayvanı olan hane sayısı	Hayvan sayısı	Hayvan satan hane sayısı
1	Halefoğlu	Merkez	Kars	600	5000	600	3	1000	3
2	Subatan	Merkez	Kars	60	1500	60	10	2500	10
3	Kozluca	Merkez	Kars	12	450	12	3	1500	3
4	Alaca	Merkez	Kars	70	800	70	5	1500	5
5	Soylu	Merkez	Kars	50	650	50	10	300	10
6	Atayurt(Söğütlü)	Merkez	Kars	30	250	30	0	0	0
7	Üçbölük	Merkez	Kars	18	250	18	2	1400	2
8	Esenkent	Merkez	Kars	50	750	4	30	3000	30
9	Eşmeyazı	Merkez	Kars	150	1300	150	18	2500	18
10	Mezra	Merkez	Kars	110	3600	110	3	2500	3
11	Hacıveli	Merkez	Kars	95	1500	95	30	1500	30
12	Halıkışlak	Digor	Kars	60	300	60	0	0	0
13	Bayırbağı	Digor	Kars	17	300	17	1	200	1
14	Köseler	Digor	Kars	20	650	20	10	3000	10
15	Arpalı	Digor	Kars	75	750	75	15	5000	15
16	Sorguçkavaklı	Digor	Kars	45	600	45	5	800	5
17	Alem	Digor	Kars	100	1500	100	100	10000	100
18	Kilittaşı	Digor	Kars	35	1100	35	1	700	1

No	Yerleşim	İlçe	İl	Büyükbaş yetiştiriciliği			Küçükbaş yetiştiriciliği		
				Hayvanı olan hane sayısı	Hayvan sayısı	Hayvan satan hane sayısı	Hayvanı olan hane sayısı	Hayvan sayısı	Hayvan satan hane sayısı
19	Düzgeçit	Digor	Kars	25	400	25	30	4500	30
20	Bacalı	Digor	Kars	70	900	70	20	6000	20
21	Karabağ	Digor	Kars	84	1000	84	2	300	2
22	Yeniköy	Digor	Kars	27	412	27	0	0	0
49	Oyuklu	Digor	Kars	60	1500	60	30	4000	30
23	Köprübaşı	Tuzluca	İğdir	4	50	4	8	2000	8
24	Cıyıklı	Tuzluca	İğdir	15	200	15	1	300	1
25	Orta	Tuzluca	İğdir	100	500	100	10	300	10
26	Kılıçlı	Tuzluca	İğdir	6	300	6	0	0	0
27	Sürmeli	Tuzluca	İğdir	15	150	15	80	2500	80
28	Yeniköy (İğdir)	Tuzluca	İğdir	5	40	5	4	1000	4
29	Turabi	Tuzluca	İğdir	10	70	10	3	1000	3
30	Kiti / Çalpala	Merkez	İğdir	20	100	20	15	5000	15
31	Erhacı	Merkez	İğdir	500	2000	500	1000	30000	1000
32	Yukarı Çarıklı	Merkez	İğdir	10	100	10	40	7000	40
33	Suveren	Merkez	İğdir	40	200	40	50	60000	50
34	Küllük	Merkez	İğdir	35	4000	1	10	5000	10
35	Faruktoka	Merkez	İğdir	200	300	200	150	15000	150
36	Aşağı Çarıklı	Merkez	İğdir	20	260	20	40	10000	40
37	Karakuyu	Merkez	İğdir	150	2000	150	350	40000	350
38	Yenimahalle (Hoşhaber)	Merkez	İğdir	60	100	60	100	6000	100
39	Melekli (Karabağ)	Merkez	İğdir	200	5000	200	20	4000	20
40	Yunus Emre (Halfeli)	Merkez	İğdir	470	500	470	470	45000	470
41	Özvatan (Halfeli)	Merkez	İğdir	20	100	20	250	10000	250
50	Söğütlü (Hanego)	Merkez	İğdir	250	1500	250	100	20000	100

N o	Yerleşim	İlçe	İl	Büyükbaş yetiştiriciliği			Küçükbaş yetiştiriciliği		
				Hayvanı olan hane sayısı	Hayvan sayısı	Hayva n satan hane sayısı	Hayvanı olan hane sayısı	Hayvan sayısı	Hayvan satan hane sayısı
42	Taşburun	Karakoyu nlu	İğdır	200	800	200	4	3000	4
43	Ergenekon	Karakoyu nlu	İğdır	500	1500	5	10	4000	10
44	Aşağı Aratan	Aralık	İğdır	4	50	4	15	600	15
45	Yukarı Çamurlu	Aralık	İğdır	280	1000	280	10	6000	10
46	Hasanhan	Aralık	İğdır	50	150	50	20	150	20
47	Yukarı Topraklı	Aralık	İğdır	80	90	80	40	5000	40
48	Ortaköy	Aralık	İğdır	75	250	75	2	60	2
51	Karşıyaka	Aralık	İğdır	500	2000	500	50	5000	50
52	Alhanlı	Tuzluca	İğdır	5	100	5	5	300	5
53	Aşağı	Tuzluca	İğdır	150	1500	150	100	9000	100
TOPLAM				5837	50372	5262	3285	349410	3285

Kaynak: YYEP saha çalışması (TDA), 2024

Muhtarların %82,7'si "Mera alanları veya meralara erişimleri Proje'den etkilenebileceği için hayvancılık faaliyetleri etkilenebilecek haneler var mı?" sorusuna "evet" yanıtını vermiştir. Bu durum, Proje alanındaki ana gelir kaynağının hayvancılık olması ve çok sayıda meraya ihtiyaç duyulması ile ilgilidir. Bu nedenle, Bölüm 6. YENİDEN YERLEŞİM VE TAZMİNAT STRATEJİSİ, Projenin hayvancılık faaliyetleri üzerindeki etkilerini en aza indirecek ve telafi edecek önlemleri içermektedir.

Tablo 40 : Hayvancılık faaliyetleri etkilenebilecek PEK'lere ilişkin muhtar görüşleri

Cevap	Sayı	Yüzde
Evet	44	83,0
Hayır	8	15,0
Bilinmiyor	1	1,0
Toplam	53	100

Kaynak: YYEP saha çalışması (TDA), 2024

Muhtarlara göre, meralar üzerindeki etki nedeniyle Projeden olumsuz etkilenebilecek hane sayısı aşağıdaki gibidir.

Tablo 41 : Meralar/mera erişimi üzerindeki etkilerden etkilenebilecek çiftçi sayıları

N o	Yerleşim	İlçe	İl	Meralardan dolayı etkilenebilecek hane sayısı
1	Halefoğlu	Merkez	Kars	500
2	Subatan			130
3	Kozluca			12
4	Alaca			70
5	Soylu			50
6	Atayurt (Söğütlü)			30
7	Üçbölük			18
8	Esenkent			0
9	Eşmeyazı			150
10	Mezra			110
11	Haciveli			0
12	Halıkışlak	Digor		60
13	Bayırbağı			17
14	Köseler			0
15	Arpalı			75
16	Sorguçkavaklı			50
17	Alem			136
18	Kilittaşı			35
19	Düzgeçit			50
20	Bacalı			70
21	Karabağ			84
22	Yeniköy	27		
49	Oyuklu	60		
23	Köprübaşı	Tuzluca	İğdir	12
24	Cıyrıklı			16
25	Orta			110
26	Kılıçlı			0
27	Sürmeli			80
28	Yeniköy (İğdir)			7
29	Turabi			13
30	Kiti / Çalpala	Merkez		20
31	Erhacı			1000

N o	Yerleşim	İlçe	İl	Meralardan dolayı etkilenebilecek hane sayısı
32	Yukarı Çarıklı			0
33	Suveren			140
34	Küllük			40
35	Faruktoka			200
36	Aşağı Çarıklı			40
37	Karakuyu			650
38	Yenimahalle (Hoşhaber)			60
39	Melekli (Karabağ)			200
40	Yunus Emre (Halfeli)			470
41	Özvatan (Halfeli)			7
50	Söğütlü (Hanego)			0
42	Taşburun	Karakoyunlu		200
43	Ergenekon	Karakoyunlu		0
44	Aşağı Aratan	Aralık		100
45	Yukarı Çamurlu			280
46	Hasanhan			50
47	Yukarı Topraklı			0
48	Ortaköy			0
51	Karşıyaka			50
52	Alhanlı	Tuzluca		5
53	Aşağı			250
TOPLAM				5734

Kaynak: YYEP saha çalışması (TDA), 2024

Projenin arazi ediniminden etkilenen hanelere ortak meralar üzerinde olumsuz bir etki bekleyip beklemedikleri de sorulmuş ve aşağıdaki yanıtlar alınmıştır. Meraları kullanan hane temsilcilerinin %62,2'si olumsuz bir etki belediklerini belirtmiştir.

Tablo 42 : PEK'lerin ortak meralar üzerindeki etki beklentisi

Ortak meralar üzerindeki etki beklentisi	Sayı	Yüzde
Evet	209	62,2
Hayır	88	2,4
Bilinmiyor	39	11,6
Toplam	336	100

Ortak meralar üzerindeki etki beklentisi	Sayı	Yüzde
<i>Mera kullanımı yok</i>	237	
<i>Cevap yok</i>	12	
<i>Genel toplam</i>	585	

Kaynak: YYEP saha çalışması (HHA), 2024

Bölgede çok sayıda mera imkânı bulunduğundan, yerleşim yeri temsilcilerine etkilenen yerleşim yerlerinde alternatif mera imkanlarının olup olmadığı sorulmuştur. Muhtarların %26,9'u Proje'nin etkisinden sonra alternatif mera imkanlarının olmadığını belirtmiştir. Etkilenen 52 yerleşim yerinden 23'ünde topluluk temsilcileri alternatif meraların mevcut olduğunu ancak çeşitli eksiklikleri olduğunu belirtmiştir. Bu yerleşim yerlerindeki mera ve otlama olanaklarının iyileştirilmesi, Projenin sosyo-ekonomik performans göstergelerinden biri olacaktır.

Tablo 43 : PEY'lerdeki alternatif mera mevcudiyeti

Alternatif mera mevcudiyeti	Sayı	Yüzde
Mevcut ve yeterli	15	28,3
Mevcut ancak yeterli değil	24	45,3
Mevcut değil	14	26,4
Toplam	53	100

Kaynak: YYEP saha çalışması (TDA), 2024

Projenin arazi ediniminden sonra, kalan mera alanlarının veya alternatif meraların uygunluğu da PEK'lerle istişare edilmiş ve aşağıdaki yanıtlar alınmıştır. Buna göre, mera kullanıcısı olan hanelerin temsilcilerinin %14,7'si kalan/alternatif meranın yeterli olduğunu düşünürken, %52,6'sı kalan mera alanının yetersiz olduğundan endişe duymakta ve alternatif mera olmadığını beyan etmektedir.

Tablo 44 : PEK'lerin mevcut meralar hakkındaki görüşleri

Alternatif meralar	Sayı	Yüzde
Kalan mera alanı veya alternatif mera yeterlidir	31	14,7
Alternatif bir mera alanı var ancak geliştirilmesi gerekiyor	69	32,7
Kalan mera alanı yetersizdir ve alternatif bir mera alanı yoktur	111	52,6
Toplam	211	100
<i>Cevap yok, mera kullanımı yok ve fikir yok</i>	374	
<i>Genel toplam</i>	585	

Kaynak: YYEP saha çalışması (HHA), 2024

Meraların yanı sıra meralara erişim yolları üzerindeki etkiler, hafifletilmediği takdirde Projenin geçim kaynakları üzerinde olumsuz bir etki yaratmasına neden olabilir.

5.3.3 Orman Arazileri ve Ekosistem Hizmetlerinden Yararlananlar

Yatırım projelerinin arazi ediniminden etkilenen ormanlar, yerel halkın mantar, bitki ve odun toplama gibi orman kullanım faaliyetlerini olumsuz etkileyebilir. Muhtarlardan alınan bilgilere göre, PEY'in %38,5'inde faydalı orman faaliyetleri yürüten haneler bulunmaktadır.

Tablo 45 : PEY'lerde ormanlardan yararlanma faaliyetlerinin durumu

Ormanlardan yararlanan haneler var mı?	Sayı	Yüzde
Evet	20	38,0
Hayır	33	62,0
Toplam	53	100

Kaynak: YYEP saha çalışması (TDA), 2024

Ormanlar gibi ekosistem hizmetlerinden elde edilen doğal ürünler Tablo 46'da gösterilmektedir.

Tablo 46 : Doğal ürünler

Doğal ürünler	Sayı	Yüzde
Mantar	13	65
Kekik	3	15
Ahşap	1	5
Kuşburnu	1	5
Diğer bitkiler	2	10
Toplam	20	100
<i>Yarar sağlayan faaliyet yok</i>	32	
<i>Genel toplam</i>	52	

Kaynak: YYEP saha çalışması (TDA), 2024

PEY'lerde doğal kaynaklardan yararlanan hane sayıları Tablo 47'de sunulmaktadır.

Tablo 47 : Ormanlık alanlardan yararlanan hane sayıları

No	Yerleşim	İlçe	İl	PEH sayısı
1	Halefoğlu	Merkez	Kars	100
2	Subatan			130
3	Kozluca			12
4	Alaca			70
5	Soylu			0
6	Atayurt (Söğütlü)			30
7	Üçbölük			18
8	Esenkent			70
9	Eşmeyazı			0
10	Mezra			110
11	Hacıveli	Digor	Kars	0
12	Halıkışlak			0
13	Bayırbağı			17

No	Yerleşim	İlçe	İl	PEH sayısı
14	Köseler			5
15	Arpalı			0
16	Sorguçkavak			0
17	Alem			0
18	Kilittaşı			45
19	Düzgeçit			0
20	Bacalı			50
21	Karabağ			0
22	Yeniköy			0
23	Oyuklu			0
24	Köprübaşı	Tuzluca	İğdır	15
25	Cıyıklı			40
26	Orta			0
27	Kılıçlı			0
28	Sürmeli			70
29	Yeniköy (İğdır)			0
30	Turabi			40
31	Kiti / Çalpala	Merkez		0
32	Erhacı			0
33	Yukarı Çarıkçı			0
34	Suveren			0
35	Küllük			0
36	Faruktoka			0
37	Aşağı Çarıkçı			0
38	Karakuyu			0
39	Yenimahalle (Hoşhaber)			0
40	Melekli (Karabağ)			0
41	Yunus Emre (Halfeli)			50
42	Özvatan (Halfeli)			0
43	Söğütlü (Hanego)			0
44	Taşburun	Karakoyunlu		50
45	Ergenekon			0
46	Aşağı Aratan	Aralık		0
47	Yukarı Çamurlu			280

No	Yerleşim	İlçe	İl	PEH sayısı
48	Hasanhan			0
49	Yukarı Topraklı			0
50	Ortaköy			0
51	Karşıyaka			300
52	Alhanlı	Tuzluca		0
TOPLAM				1502

Kaynak: YYEP saha çalışması (TDA), 2024

Orman faaliyetlerinin birincil amacı hane halkı tüketimidir ve daha küçük bir yüzde yerel olarak ürün satmaktadır.

Tablo 48 : PEY'lerdeki fayda sağlayan faaliyetlerin amacı

Yararlanma faaliyetlerinin amacı	Sayı	Yüzde
Hane halkı tüketimi	18	90
Hem hane halkı tüketimi hem de satış amaçlı	2	10
Toplam	20	100
<i>Yararlanma yok</i>	32	
<i>Genel toplam</i>	52	

Kaynak: YYEP saha çalışması (TDA), 2024

Muhtarların %13,5'i "Proje nedeniyle ekosistem hizmetlerinin etkilenmesi sonucu, faydalanıcılık faaliyetleri etkilenebilecek haneler var mı?" sorusuna "evet" yanıtını vermiştir.

Tablo 49 : Faydalandıkları faaliyetleri etkilenebilecek PEK'ler hakkında muhtarların görüşleri

Cevap	Sayı	Yüzde
Evet	7	13,2
Hayır	44	83,1
Bilinmiyor	2	3,7
Toplam	53	100

Kaynak: YYEP saha çalışması (TDA), 2024

Muhtarlara göre, PEY'lerde doğal kaynaklardan yararlanan ve Proje'nin arazi ediniminden etkilenebilecek tahmini hane sayısı aşağıda sunulmuştur. Beklenen bu etkinin ortaya çıkmasını önlemek için, tarım arazilerine, ormanlara ve meralara erişim yolları yerel toplulukların taleplerine göre sağlanacaktır. Meralara, ormanlara ve tarım arazilerine erişim sağlamak için teknik ve uygulanabilir önlemler araştırılacak ve erişimin yeniden sağlanması için uygun geçişler sağlanacaktır.

Tablo 50 : Doğal kaynaklardan yararlanma faaliyetleri Projeden etkilenebilecek hane sayısı

No	Yerleşim	İlçe	İl	Hane halkı sayısı
1	Halefoğlu	Merkez	Kars	0
2	Subatan			12

No	Yerleşim	İlçe	İl	Hane halkı sayısı		
3	Kozluca			0		
4	Alaca			0		
5	Soylu			0		
6	Atayurt (Söğütlü)			18		
7	Üçbölük			70		
8	Esenkent			0		
9	Eşmeyazı			110		
10	Mezra			0		
11	Hacıveli			0		
12	Halıkışlak			Digor		0
13	Bayırbağı					5
14	Köseler	0				
15	Arpalı	0				
16	Sorguçkavak	0				
17	Alem	0				
18	Kilittaş	0				
19	Düzgeçit	0				
20	Bacalı	0				
21	Karabağ	0				
22	Yeniköy	0				
23	Oyuklu	0				
24	Köprübaşı	Tuzluca	İğdır	40		
25	Cıyrıklı			0		
26	Orta			0		
27	Kılıçlı			0		
28	Sürmeli			0		
29	Yeniköy (İğdır)			40		
30	Turabi	0				
31	Kiti / Çalpala	Merkez		0		
32	Erhacı			0		
33	Yukarı Çarıkçı			0		
34	Suveren			0		
35	Küllük			0		
36	Faruktoka			0		

No	Yerleşim	İlçe	İl	Hane halkı sayısı
37	Aşağı Çarıkçı			0
38	Karakuyu			0
39	Yenimahalle (Hoşhaber)			0
40	Melekli (Karabağ)			0
41	Yunus Emre (Halfeli)			0
42	Özvatan (Halfeli)			0
43	Söğütlü (Hanego)			0
44	Taşburun	Karakoyunlu		0
45	Ergenekon			0
46	Aşağı Aratan	Aralık		0
47	Yukarı Çamurlu			0
48	Hasanhan			0
49	Yukarı Topraklı			0
50	Ortaköy			0
51	Karşıyaka			0
52	Alhanlı	Tuzluca		0
53	Aşağı			0

Kaynak: YYEP saha çalışması (TDA), 2024

5.3.4 Nehirler/Göller ve Balıkçılık

Toplam 22 yerleşimde hane halkı tüketimi için balıkçılık faaliyetlerine uygun nehir ve göller bulunmaktadır.

Tablo 51: Balıkçılık faaliyeti mevcudiyeti

Köyünüzde balıkçılık faaliyetlerinin yürütülebileceği göl veya nehir gibi sular var mı?	Sıklık	Yüzde
Evet	22	41,5
Hayır	31	58,5
Toplam	53	100

Kaynak: YYEP saha çalışması (TDA), 2024

Toplam 22 yerleşimin 6'sında balıkçılık faaliyetleriyle uğraşan haneler bulunmaktadır.

Tablo 52: Balıkçılıkla uğraşan haneler

Balıkçılıkla uğraşan hane var mı?	Sıklık	Yüzde
Evet	6	27,3
Hayır	16	72,7
Toplam	22	100
Göl/nehir yok	31	

Balıkçılıkla uğraşan hane var mı?	Sıklık	Yüzde
Genel toplam	52	

Kaynak: YYEP saha çalışması (TDA), 2024

Projenin arazi kullanımı nedeniyle balıkçılık için uygun alanlara erişimin potansiyel olarak etkilendiği yerleşimler Tablo 53'te listelenmiş olup, tablonun son sütununda balıkçılıkla uğraşan hane sayısı verilmiştir.

Tablo 53 : Balıkçılık faaliyetlerinin etkilenebileceği PEY'ler

No	Yerleşim	İlçe	İl	Nehir/Göl adı	Balıkçılıkla uğraşan herhangi bir hane	Etkilenebilir	Balıkçılıkla uğraşan ve etkilenebilecek hane halkı sayısı
7	Üçbölük	Merkez	Kars	Alaca	Evet	Evet	3
18	Kilittaşı	Digor	Kars	Arpaçay	Evet	Evet	45
26	Kılıçlı	Tuzluca	İğdir	Aras	Evet	Hayır	
45	Yukarı Çamurlu	Aralık	İğdir	Aras, Karasu	Evet	Hayır	
46	Hasanhan	Aralık	İğdir	Karasu	Evet	Evet	7
48	Ortaköy	Aralık	İğdir	Aras, Tahliye, Karasu	Evet	Hayır	
TOPLAM							55

Kaynak: YYEP saha çalışması (TDA), 2024

5.3.5 Arıcılık

PEK'lerle gerçekleştirilen YYEP saha araştırmasında Projeden etkilenen parsellerde arı kovanı olup olmadığı da sorgulanmış ve 25 parselde arı kovanı olduğu beyan edilmiştir. Arı kovanlarının taşınması (toz ve titreşim etkisi dikkate alınarak) YYEP kapsamında desteklenecektir.

Tablo 54: Arı kovanı içeren araziler

No	Parsel numarası	İl	İlçe	Yerleşim	Tür	Boyut (m ²)	Kamulaştırılabilir büyüklük (m ²)	Arazi şekli üzerindeki etki
48	105/77	Kars	Merkez	Subatan	Tarım arazisi	9601	2037	İki parçaya ayrıldı
154	148/60	İğdir	Merkez	Özvatan (Halfeli)	Tarım arazisi	21164	4636	Bir parça kaldı
155	124/43	İğdir	Merkez	Yunus Emre (Halfeli)	Tarım arazisi	11737	8429	İki parçaya ayrıldı
165	124/33	İğdir	Merkez	Yunus Emre (Halfeli)	Tarım arazisi	3508	3508	Tamamen kamulaştırıldı
165	124/72	İğdir	Merkez	Yunus Emre (Halfeli)	Tarım arazisi	4040	3056	Kenarı geçti ama geriye işe yaramaz bir parça kaldı.

No	Parsel numarası	İl	İlçe	Yerleşim	Tür	Boyut (m ²)	Kamulaştırılma büyüklük (m ²)	Arazi şekli üzerindeki etki
165	124/27	İğdır	Merkez	Yunus Emre (Halfeli)	Tarım arazisi	2466	849	Bir parça kaldı
165	124/34	İğdır	Merkez	Yunus Emre (Halfeli)	Tarım arazisi	2154	2154	Tamamen kamulaştırıldı
165	121/45	İğdır	Merkez	Yunus Emre (Halfeli)	Tarım arazisi	8614	1706	Bir parça kaldı
171	121/50	İğdır	Merkez	Yunus Emre (Halfeli)	Tarım arazisi	5852	4036	Bir parça kaldı
173	148/91	İğdır	Merkez	Özvatan (Halfeli)	Diğer	5307761	58661	İki parçaya ayrıldı.
213	124/86	Kars	Merkez	Soylu	Tarım arazisi	5018	3124	Bir parça kaldı
218	187/5	Kars	Merkez	Mezra	Diğer	81092	6864	Bir parça kaldı
273	105/98	Kars	Digor	Yeniköy	Tarım arazisi	13291	3623	İki parçaya ayrıldı.
273	105/96	Kars	Digor	Yeniköy	Tarım arazisi	29044	7835	İki parçaya ayrıldı.
337	189/570	İğdır	Karakoyunlu	Ergenekon (Karakoyunlu)	Tarım arazisi	5012	43	Bir parça kaldı
337	189/280	İğdır	Karakoyunlu	Ergenekon (Karakoyunlu)	Tarım arazisi	4287	599	Bir parça kaldı
337	189/278	İğdır	Karakoyunlu	Ergenekon (Karakoyunlu)	Tarım arazisi	3737	1194	Bir parça kaldı
337	189/279	İğdır	Karakoyunlu	Ergenekon (Karakoyunlu)	Tarım arazisi	3135	583	Bir parça kaldı
393	104/1	Kars	Merkez	Alaca	Diğer	15371	3077	Bir parça kaldı
412	0/665	İğdır	Aralık	Yukarı Topraklı	Diğer			
416	117/54	İğdır	Merkez	Halfeli	Diğer	2816399	38357	İki parçaya ayrıldı.
1200	120/16	İğdır	Merkez	Yunus Emre (Halfeli)	Tarım arazisi	19188	7775	Kenarı geçti ama geriye işe yaramaz bir parça kaldı.
7800	146/164	İğdır	Merkez	Erhacı	Tarım arazisi	1199	219	Kenarı geçti ama geriye

No	Parsel numarası	İl	İlçe	Yerleşim	Tür	Boyut (m ²)	Kamulaştırılma büyüklük (m ²)	Arazi şekli üzerindeki etki
								işe yaramaz bir parça kaldı.
7800	146/161	Iğdır	Merkez	Erhacı	Tarım arazisi	3234	2124	Bir parça kaldı
9700	204/6	Iğdır	Aralık	Hasanhan	Tarım arazisi	78783	8755	İki parçaya ayrıldı.

Arıcılık faaliyetleri gezici olarak yürütülmektedir⁸. Yerleşim yerlerinde gezici arıcılık faaliyeti yürüten hane sayısı Tablo 55'te sunulmaktadır.

Tablo 55 : Gezici arı yetiştiriciliği ile ilgilenen nüfus bulunan PEY'ler

No	Yerleşim	İlçe	İl	Gezici arıcı sayısı
1	Halefoğlu	Merkez	Kars	0
2	Subatan	Merkez	Kars	5
3	Kozluca	Merkez	Kars	1
4	Alaca	Merkez	Kars	2
5	Soylu	Merkez	Kars	2
6	Atayurt (Söğütlü)	Merkez	Kars	0
7	Üçbölük	Merkez	Kars	1
8	Esenkent	Merkez	Kars	2
9	Eşmeyazı	Merkez	Kars	0
10	Mezra	Merkez	Kars	0
11	Hacıveli	Merkez	Kars	2
12	Halıkışlak	Digor	Kars	10
13	Bayırbağı	Digor	Kars	0
14	Köseler	Digor	Kars	0
15	Arpalı	Digor	Kars	0
16	Sorguçkavaklı	Digor	Kars	0
17	Alem	Digor	Kars	0
18	Kilittaşı	Digor	Kars	2
19	Düzgeçit	Digor	Kars	1
20	Bacalı	Digor	Kars	0

⁸ Gezici arıcılık, ekinleri tozlaştırmak için çok sayıda arı kovaniyle ülke çapında seyahat eden arıcıları ifade eder ve mobil arıcılar olarak da adlandırılır.

No	Yerleşim	İlçe	İl	Gezici aracı sayısı
21	Karabağ	Digor	Kars	1
22	Yeniköy	Digor	Kars	0
23	Oyuklu	Digor	Kars	0
24	Köprübaşı	Tuzluca	İğdır	0
25	Cıyıklı	Tuzluca	İğdır	5
26	Orta	Tuzluca	İğdır	3
27	Kılıçlı	Tuzluca	İğdır	0
28	Sürmeli	Tuzluca	İğdır	15
29	Yeniköy (İğdır)	Tuzluca	İğdır	0
30	Turabi	Tuzluca	İğdır	1
31	Kiti / Çalpala	Merkez	İğdır	0
32	Erhacı	Merkez	İğdır	0
33	Yukarı Çarıkçı	Merkez	İğdır	0
34	Suveren	Merkez	İğdır	0
35	Küllük	Merkez	İğdır	0
36	Faruktoka	Merkez	İğdır	0
37	Aşağı Çarıkçı	Merkez	İğdır	0
38	Karakuyu	Merkez	İğdır	0
39	Yenimahalle (Hoşhaber)	Merkez	İğdır	0
40	Melekli (Karabağ)	Merkez	İğdır	50
41	Yunus Emre (Halfeli)	Merkez	İğdır	0
42	Özvatan (Halfeli)	Merkez	İğdır	0
43	Söğütlü (Hanego)	Merkez	İğdır	0
44	Taşburun	Karakoyunlu	İğdır	1
45	Ergenekon	Karakoyunlu	İğdır	0
46	Aşağı Aratan	Aralık	İğdır	0
47	Yukarı Çamurlu	Aralık	İğdır	0
48	Hasanhan	Aralık	İğdır	0
49	Yukarı Topraklı	Aralık	İğdır	0
50	Ortaköy	Aralık	İğdır	0
51	Karşiyaka	Aralık	İğdır	2
52	Alhanlı	Tuzluca	İğdır	2
53	Aşağı	Tuzluca	İğdır	0
TOPLAM				108

5.4 Etkilenen Binalar ve Yapılar

Binalara ilişkin bilgiler aşağıdaki kaynaklardan elde edilmiştir:

- Tapu kayıtlarını yansıtan kamulaştırma listesi/planı,
- Varlık envanteri hazırlama çalışmaları,
- YYEP hazırlama saha çalışması.

Buna göre, Proje tarafından kamulaştırılacak kamu ve özel parseller üzerinde 65 bina ve yapı tespit edilmiştir (Tablo 56). Varlık envanterine dayanmamakla birlikte kendi evlerinin etkileneceğini düşünen PEK'lerin beyanları da değerlendirmeye dahil edilmiştir. Evlerinin etkileneceğini düşünen bazı PEK'lerin etkilenmediği tespit edilmiştir (Tablo 56). Henüz doğrulanmamış vakalar için fiziksel yeniden yerleşim gerekiyorsa, ev sahipleri bu YYEP kapsamında hak sahibidir.

Tablo 56 : Taşınabilecek Binalar/Yapılar

PEY	Konut binaları				Diğer yapılar				Toplam
	Daimî ikamet	Mevsimlik ev	Boş/kullanılmıyor	Tamamlanmamış inşaat/temel	Ahır	Depolama	Mağaza	Diğer	
Erhacı			1						1
Halfeli	5				4	3			12
Karakuyu	2				2	4			8
Kiti / Çalpala							1		1
Özvatan	1								1
Yunus Emre	1	1		2	4				8
Ergenekon						1			1
Halefoğlu					1				1
Mezra			1						1
Subatan	2			1					3
Hasanhan	4	1			2			2	9
Yukarı topraklı	7		1						8
Faruktoka	4				3				7
Melekli						1			1
Alaca	2							2	4
Toplam	28	2	3	2	16	9	1	4	65

Kaynak: Varlık Envanteri ve YYEP saha çalışması, 2024

5.4.1 Konut binaları / etkilenen evler

Tüm bu kaynaklardan elde edilen verilere göre, Proje'nin etki alanında 35 konut bulunmaktadır. AYGM ve KC İnşaat, fiziksel yeniden yerleşimi en aza indirmek için revizyon çalışmalarına devam etmektedir. Etkilenen konutların 26'sında sürekli ikamet edilmekte, 2 ev mevsimsel olarak kullanılmaktadır. 3 ev kullanılmamaktadır, boştur. 2 ev tamamlanmamıştır.

Hane halkı anketine 35 evden 26'sının sahipleri ve kullanıcıları dahil edilmiştir. Evlerin sahipleri/hissedarları tarafından kullanıldığı, kiracı olmadığı öğrenilmiştir. Sahibi tarafından kullanılmayan ve âtil durumda olan bir ev, bir çoban tarafından çobanlık faaliyetlerini sürdürürken zaman zaman kullanılmaktadır. Evin (Kars-Merkez-Halefoğlu 135/233 Parsel) etkilenmesinin önlenmesi beklenmektedir. 2 ev boş/kullanılmıyor, 2 ev ise tamamlanmamış inşaat halindedir.

Tablo 57: Etkilenen konut kullanıcı tipi

Etkilenen konut kullanıcı tipi	Sıklık	Yüzde
Ev sahibi/hissedarı	22	80,8
Kiracı	0	0,0
Boş, kullanılmamış	2	7,7
Tamamlanmamış inşaat	2	7,7
Mevsimsel olarak/bazen bir çoban tarafından gayri resmi olarak kullanılır	1	3,8
Toplam	27	100

Kaynak: YYEP saha çalışması (HHA), 2024

Tablo 58: Kullanım türü

Kullanım Türü	Sıklık	Yüzde
Daimî ikamet	20	73,1
Mevsimlik / geçici kullanım	3	11,5
Boş, kullanılmamış	4	15,4
Toplam	27	100

Kaynak: YYEP saha çalışması (HHA), 2024

Hem varlık envanteri çalışmaları hem de YYEP anketi kapsamında tespit edilen tüm konutların değerlendirmeleri Tablo 59'da sunulmuştur. Sahip ve kullanıcı tanımlamaları Ek A1'de sunulmuştur.

Tablo 59 : Konut binalarına ilişkin değerlendirme

No	Yerleşim	Parsel	YYEP anketi	Açıklama	İkamet türü	Fiziksel yer değiştirme	Fotoğraf (daha fazla fotoğraf için bkz. Ek B1. Fotoğraf arşivi)
H1	İğdır, Aralık, Yukarı Topraklı	0/665 (mera)	1 Ev sahibi ile HHA	Mera parseli içinde NT'ye ait 1 adet çatısız kargir ev olduğu görülmüştür. Sahibi tarafından daimî ikametgâh olarak kullanılmaktadır. Gelir kaynakları: Tarım ve hayvancılıktır. PEK kamu arazisinin gayri resmi kullanıcıdır. Kendisi herhangi bir araziye sahip olmadığını beyan etmiştir. PEK'e ait bir su kuyusu ve bir ahır gibi ek yapılar ve ağaçlar da bulunmaktadır.	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Evet	

No	Yerleşim	Parsel	YYEP anketi	Açıklama	İkamet türü	Fiziksel yer değiştirme	Fotoğraf (daha fazla fotoğraf için bkz. Ek B1. Fotoğraf arşivi)
H2	İğdır, Aralık, Yukarı Topraklı	0/665 (mera)	1 Ev sahibi ile HHA	Yukarı Topraklı'da 665 numaralı "Mera" parselinde AY'ya (0 541 395 62 67) ait 1 adet çatısız kargir ev olduğu görülmüştür. Ev sahibi tarafından daimî ikametgâh olarak kullanılmaktadır. Gelir kaynakları tarım, hayvancılık, yevmiyedir.	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Evet	

No	Yerleşim	Parsel	YYEP anketi	Açıklama	İkamet türü	Fiziksel yer değiştirme	Fotoğraf (daha fazla fotoğraf için bkz. Ek B1. Fotoğraf arşivi)
H3	İğdır, Aralık, Yukarı Topraklı	0/665 (mera)	0 (ulaşamadı)	Yukarı Topraklı Köyü'nde 665 numaralı "Mera" parselinde NA'ya (05318540291) ait 1 adet çatılı yığma ev olduğu görülmüştür. Ev sahibinin iletişim bilgileri alınmasına rağmen kendisine ulaşamamıştır.	Bilinmiyor	Bilinmiyor	

No	Yerleşim	Parsel	YYEP anketi	Açıklama	İkamet türü	Fiziksel yer değiştirme	Fotoğraf (daha fazla fotoğraf için bkz. Ek B1. Fotoğraf arşivi)
H4	İğdır, Aralık, Yukarı Topraklı	0/665 (mera)	1 Ev sahibi ve kullanıcısı ile HHA	Mera parseli içinde MC'ye ait 1 adet çatılı yığma ev olduğu görülmüştür. Sahibi tarafından daimî ikametgâh olarak kullanılmaktadır. Gelir kaynakları: Tarım ve hayvancılıktır. PEK kamu arazisinin gayri resmi kullanıcısıdır. PEK 100.000 m ² araziye sahip olduğunu beyan etmiştir. PEK'e ait duvar ve ahır gibi ek yapılar ve ağaçlar da bulunmaktadır.	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Evet	

No	Yerleşim	Parsel	YYEP anketi	Açıklama	İkamet türü	Fiziksel yer değiştirme	Fotoğraf (daha fazla fotoğraf için bkz. Ek B1. Fotoğraf arşivi)
H5	İğdır, Aralık, Yukarı Topraklı	0/665 (mera)	0 (ulaşamadı)	Yukarı Topraklı Köyü'nde 665 numaralı "Mera" parselinde HN'ye ait 1 adet çatılı yığma ev olduğu görülmüştür. Ev kullanılmamaktadır. Evin gayri resmi sahibi Fransa'da yaşamaktadır ve bu nedenle kendisiyle görüşme yapılamamıştır. İletişim bilgilerine ulaşılammıştır.	Kullanılmıyor	Hayır	
H6	İğdır, Aralık, Yukarı Topraklı	0/665 (mera)	1 Ev sahibi ile HHA	Mera parselinde SC'ye ait 1 adet çatılı yığma ev olduğu görülmüştür. Sahibi tarafından daimî ikametgâh olarak kullanılmaktadır. Gelir kaynakları: Tarım ve hayvancılıktır. PEK 100.000 m ² araziye sahip olduğunu beyan etmiştir.	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Evet	

No	Yerleşim	Parsel	YYEP anketi	Açıklama	İkamet türü	Fiziksel yer değiştirme	Fotoğraf (daha fazla fotoğraf için bkz. Ek B1. Fotoğraf arşivi)
H7	İğdır, Aralık, Yukarı Topraklı	0/665 (mera)	1 Ev sahibi ile HHA	Mera parselinde CT'ye ait 1 adet çatısız yığma ev olduğu görülmüştür. Sahibi tarafından daimî ikametgâh olarak kullanılmaktadır. Gelir kaynakları: Tarım, hayvancılık ve maaşdır. PEK herhangi bir araziye sahip olmadığını beyan etmiştir. PEK'e ait damlar ve ağaçlar da bulunmaktadır.	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Evet	
H8	İğdır, Aralık, Yukarı Topraklı	0/665 (mera)	1 Ev sahibi ile HHA	Mera parseli içinde BT'ye ait 1 adet çatılı yığma ev olduğu görülmüştür. Sahibi tarafından daimî ikametgâh olarak kullanılmaktadır. Gelir kaynakları: Tarım, hayvancılık ve sosyal yardımlardır. PEK herhangi bir araziye sahip olmadığını beyan etmiştir. PEK'e ait damlar ve ağaçlar da bulunmaktadır.	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Evet	
H9	İğdır, Aralık, Hasanhan	121/2	1 Ev sahibi ile HHA	Hasanhan Köyü, 121 ada, 2 parsel, "Tarla parseli" 1 numaralı çatılı yığma ev olduğu görülmüştür. Sahibi KK	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Evet	

No	Yerleşim	Parsel	YYEP anketi	Açıklama	İkamet türü	Fiziksel yer değiştirme	Fotoğraf (daha fazla fotoğraf için bkz. Ek B1. Fotoğraf arşivi)
				(5399269715) tarafından daimî konut olarak kullanılmaktadır. Ana gelir kaynağı maaş ve tarımdır. PEK toplam arazi varlığının 21.165 m ² olduğunu beyan etmiştir.			
H10	İğdır, Aralık, Hasanhan	121/2 (özel arazi)	1 Ev sahibi (oğlu) ile HHA	Aynı arazi üzerinde 1 adet çatısız yığma ev olduğu görülmüştür. Bu ev KK'nın oğlu NK tarafından mevsimlik olarak kullanılmaktadır (05412682211). Başlıca gelir kaynakları maaş ve tarımdır. PEK başka arazisi olmadığını beyan etmiştir.	Sahibinin mevsimlik ikametgahı	Evet	
H11	İğdır, Aralık, Hasanhan	204/18 (özel arazi)	1 Ev sahibi ile HHA	AT, 204 ada 18 parsel numaralı arazide bulunan evinin etkileneceğinden endişe ettiğini belirtmiştir. Ancak evin etkilenmediği görülmüştür.	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Hayır	Fotoğraf yok
H12	İğdır, Aralık, Hasanhan	207/4 (Hazine)	1 Ev sahibi ile HHA	YG, 207 ada 4 parseldeki evinin etkileneceğinden endişe duyduğunu belirtmiştir. Ev üzerindeki etki henüz teyit edilmemiştir. PEK'in	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Olabilir	Fotoğraf yok

No	Yerleşim	Parsel	YYEP anketi	Açıklama	İkamet türü	Fiziksel yer değiştirme	Fotoğraf (daha fazla fotoğraf için bkz. Ek B1. Fotoğraf arşivi)
				geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Kendisi adresindeki evi daimî ikametgâh olarak kullanmaktadır. PEK toplam arazi varlığının 600 m ² olduğunu beyan etmiştir.			
H13	İğdır, Aralık, Hasanhan	219/7 (özel arazi)	1 Ev sahibi ile HHA	MM, 219 ada, 7 parsel numaralı evinin etkileneceğinden endişe duyduğunu belirtmiştir. Ev üzerindeki etki henüz teyit edilmemiştir. PEK'in geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Evi daimî ikametgâh olarak kullanmaktadır. PEK, toplam arazi varlığının 72.000 m ² olduğunu beyan etmiştir.	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Olabilir	Fotoğraf yok

No	Yerleşim	Parsel	YYEP anketi	Açıklama	İkamet türü	Fiziksel yer değiştirme	Fotoğraf (daha fazla fotoğraf için bkz. Ek B1. Fotoğraf arşivi)
H14	İğdır, Merkez, Erhacı	146/164 (özel arazi)	1 Ev sahibi ile HHA	Erhacı Köyü 146 ada 164 parsel sayılı "Ev ve Arsa parseli" içerisinde HA'ya ait çok eski ve kullanılmayan taştan yapılmış çatısız bir ev ve parselin etrafında taştan yapılmış harçsız bir duvar olduğu görülmüştür.	Kullanılmıyor / boş	Hayır	

No	Yerleşim	Parsel	YYEP anketi	Açıklama	İkamet türü	Fiziksel yer değiştirme	Fotoğraf (daha fazla fotoğraf için bkz. Ek B1. Fotoğraf arşivi)
H15	İğdır, Merkez, Karakuyu	101/99 (Hazine)	1 Ev sahibi ile HHA	Karakuyu Köyü 99 ada 101 parsel sayılı "Ham arazi parseli" içerisinde AN'ye ait 1 adet çatılı yığma ev ve 1 adet çatısız yığma ahır olduğu görülmüştür. Evi daimî ikametgâh olarak kullanmaktadır. Başlıca gelir kaynakları hayvancılık, tarım ve maaşdır. PEK, 22.000 m ² araziye sahip olduklarını beyan etmiştir.	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Evet	
H16	İğdır, Merkez, Karakuyu	101/99 (Hazine)	1 Ev sahibi ile HHA	Karakuyu Köyü 99 ada 101 parsel sayılı "Ham arazi parseli" içerisinde Al'ye (05358227506) ait 1 adet çatılı yığma ev, 1 adet çatılı yığma ahır ve 2 adet çok eski depo/müştemilat tipi yığma yapı olduğu	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Evet	

No	Yerleşim	Parsel	YYEP anketi	Açıklama	İkamet türü	Fiziksel yer değiştirme	Fotoğraf (daha fazla fotoğraf için bkz. Ek B1. Fotoğraf arşivi)
				görölmüştür. Evi daimî ikametgâh olarak kullanmaktadır. Başlıca gelir kaynakları hayvancılık, tarım ve kira geliridir. PEK herhangi bir araziye sahip olmadığını beyan etmiştir.			
H17	İğdır, Merkez, Yunus Emre (Halfeli beldesinde)	121/35 (özel arazi)	1 Ev sahibi ile HHA	Yunus Emre, 35 Ada, 121 Parsel sayılı "Tarla parseli" içerisinde MB'ye ait 1 adet çatısız yığma ev ve 2 adet çatısız yığma dam/ahır tipi yapı olduğu görölmüştür. Evin oğlu Tekin Baylan tarafından mevsimlik olarak kullanıldığı öğrenilmiştir.	Sahibinin mevsimlik ikametgahı	Evet	

No	Yerleşim	Parsel	YYEP anketi	Açıklama	İkamet türü	Fiziksel yer değiştirme	Fotoğraf (daha fazla fotoğraf için bkz. Ek B1. Fotoğraf arşivi)
H18	İğdır, Merkez, Yunus Emre (Halfeli beldesinde)	122/5 ve 122/4 (özel araziler)	1 Ev sahibi ile HHA	Yunus Emre 122 ada 5 parselde HD'ye ait "Tarla parseli "nde parselin etrafını çevreleyen briket duvarlar ve inşaat halinde 1 adet tek katlı betonarme ev olduğu görülmüştür. İnşaatı tamamlanmamış olan ev henüz kullanımda değildir. Ev sahibine kamulaştırma bilgisi verilmiştir. Gelir kaynağı tarım, hayvancılık ve maaştır. PEK, toplam arazi varlığının 35.000 m ² olduğunu beyan etmiştir.	Kullanılmıyor / tamamlanmamış	Hayır	

No	Yerleşim	Parsel	YYEP anketi	Açıklama	İkamet türü	Fiziksel yer değiştirme	Fotoğraf (daha fazla fotoğraf için bkz. Ek B1. Fotoğraf arşivi)
H19	İğdir, Merkez, Yunus Emre (Halfeli beldeinde)	122/2 (Köyün Ortak Arazisi)	1 Ev sahibi ile HHA	Yunus Emre yerleşimi 122 ada 2 parselin etrafında briket duvarlar ve inşaat halinde 1 adet iki katlı betonarme ev olduğu görülmüştür. İnşaatı tamamlanmamış olan ev henüz kullanılmamaktadır. Kamu arazisi üzerindeki ev MD'ye (1) aittir. Gelir kaynakları tarım, hayvancılık, maaş ve emekli maaşıdır. PEK toplam arazi varlığının 6000 m ² olduğunu beyan etmiştir.	Kullanılmıyor / tamamlanmamış	Hayır	
H20	İğdir, Merkez, Yunus Emre (Halfeli beldeinde)	121/28	1 Ev sahibi ile HHA	AK, evinin de Projeden etkilendiğini beyan etmiştir. Bu nedenle, PEK HHA başvurusuna dahil edilmiştir. Arazi üzerinde başka yapılar ve ağaçlar da bulunmaktadır. Geçim kaynakları tarım,	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Olabilir	Fotoğraf yok

No	Yerleşim	Parsel	YYEP anketi	Açıklama	İkamet türü	Fiziksel yer değiştirme	Fotoğraf (daha fazla fotoğraf için bkz. Ek B1. Fotoğraf arşivi)
				hayvancılık ve ücretleridir. PEK, toplam arazi varlığının 10.000 m ² olduğunu beyan etmiştir.			
H21	İğdır, Merkez, Halfeli	117/54	1 Ev sahibi ile HHA	Halfeli Beldesi'nde 117 ada, 54 numaralı "Mera parseli"nde 1 adet çatılı yığma ev olduğu görülmüştür. MD'ye (2) ait ev daimî ikametgâh olarak kullanılmaktadır. Geçim kaynakları: Maaşlı çalışan, İşyeri ve serbest meslek, Tarım, Hayvancılıktır. PEH'de işsiz, okuma yazma bilmeyen yaşlı üyeler bulunmaktadır. Toplam arazi varlığı yaklaşık 7500 m ² 'dir.	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Evet	

No	Yerleşim	Parsel	YYEP anketi	Açıklama	İkamet türü	Fiziksel yer değiştirme	Fotoğraf (daha fazla fotoğraf için bkz. Ek B1. Fotoğraf arşivi)
H22	İğdır, Merkez, Halfeli	117/54	HHA yok - Ancak kardeşi Mehmet Doğruyol yardımıyla tespit edildi	Halfeli Beldesi, 117 Ada, 54 Parsel, "Mera parseli", 1 adet çatılı yığma ev olduğu görölmüştür. MDnin kardeşi SD'ye aittir. Ortak bir ekonomiye sahiptirler. Toplam arazi varlığı yaklaşık 7500 m ² dir.	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Evet	

No	Yerleşim	Parsel	YYEP anketi	Açıklama	İkamet türü	Fiziksel yer değiştirme	Fotoğraf (daha fazla fotoğraf için bkz. Ek B1. Fotoğraf arşivi)
H23	İğdır, Merkez, Halfeli	117/54	HHA yok - Ancak Mehmet Doğruyol yardımıyla tespit edildi	Halfeli Beldesi 117 ada 54 parsel numaralı "Mera parseli" 1 adet çatısız yığma ev olduğu görölmüştür. Ev MD'ye aittir. Kendisi vefat etmiştir, eşi yalnız yaşamaktadır (Kadın hane reisi). Kadın, geçim kaynakları akrabalarının ve devletin yardımları olan hassas bir PEK'tir.	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Evet	
H24	İğdır, Merkez, Halfeli	117/54	HHA yok - Ancak Mehmet Doğruyol yardımıyla tespit edildi	Halfeli Beldesi, 117 Ada, 54 Parsel, "Mera parseli" numaralı 1 adet çatısız yığma ev olduğu görölmüştür. Ev, köylülerin yardımıyla YK için inşa edilmiştir. Hassas PEH, akrabalarının/köylülerin ve devletin yardımıyla geçinmektedir. Hane üyeleri eve bağımlı ve hastadır.	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Evet	

No	Yerleşim	Parsel	YYEP anketi	Açıklama	İkamet türü	Fiziksel yer değiştirme	Fotoğraf (daha fazla fotoğraf için bkz. Ek B1. Fotoğraf arşivi)
H25	İğdir, Merkez, Halfeli	117/54	HHA yok - Ancak Mehmet Doğruyol yardımıyla tespit edildi	Halfeli Beldesi, 117 Ada, 54 Parsel, "mera parseli" numaralı 1 adet çatısız yığma ev olduğu görölmüştür. Ev, köylülerin yardımıyla MK için inşa edilmiştir. Hassas durumdaki PEH, akrabalarının/köylülerin ve devletin yardımıyla geçinmektedir. Hane üyeleri engellidir.	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Evet	
H26	Kars, Merkez, Alaca	104/1 (özel)	1 Ev sahibi sahipleri ile HHA	CV, kendisine ait iki evin de Projeden etkilendiğini beyan etmiştir. Bu nedenle PEK HHA başvurusuna dahil edilmiştir. Arazi üzerinde başka yapılar ve ağaçlar da bulunmaktadır. Geçim kaynağı hayvancılık, tarım, emekli maaşı ve serbest meslektir. PAP toplam arazi varlığının 110.000 m ² olduğunu beyan etmiştir.	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Evet	Fotoğraf yok
H27	Kars, Merkez, Alaca	104/1 (özel)					Fotoğraf yok
H28	Kars, Merkez, Mezra	187/5 (özel arazi)	1 Ev sahibi ile HHA	Tapu kaydına göre parsel "Ev, Ahır ve Tarla" olarak sınıflandırılmıştır. Arşanın hissedarı ve evin sahibi TAdır. Ancak ev eskidir ve	Kullanılmıyor / boş	Hayır	Fotoğraf yok

No	Yerleşim	Parsel	YYEP anketi	Açıklama	İkamet türü	Fiziksel yer değiştirme	Fotoğraf (daha fazla fotoğraf için bkz. Ek B1. Fotoğraf arşivi)
				kullanılmamaktadır. PEK'in geçim kaynakları hayvancılık, tarım, arıcılık ve kira geliridir. PEK toplam arazi varlığının 135.000 m ² olduğunu beyan etmiştir.			
H29	Kars, Merkez, Subatan	117/4	1 Ev sahibi ile HHA	SD, 117 ada 4 parsel numaralı arazide kendi evinin etkileneceğinden endişe ettiğini belirtmiştir. Ancak evin etkilenmediği görülmüştür.	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Hayır	Fotoğraf yok
H30	Kars, Merkez, Subatan	150/4 (özel arazi)	1 Ev sahibi ile HHA	HA, 150 ada 4 parseldeki evinin etkileneceğinden endişe duyduğunu belirtmiştir. Ev üzerindeki etki henüz teyit edilmemiştir. PEK evi daimî ikametgâh olarak kullanmaktadır. Geçim kaynakları tarım ve emekli maaşıdır. PAP toplam arazi varlığının 190.000 m ² olduğunu beyan etmiştir.	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Olabilir	Fotoğraf yok

No	Yerleşim	Parsel	YYEP anketi	Açıklama	İkamet türü	Fiziksel yer değiştirme	Fotoğraf (daha fazla fotoğraf için bkz. Ek B1. Fotoğraf arşivi)
H31	İğdır, Merkez, Özvatan (Halfeli beldesinde)	148/60 (özel arazi)	1 Ev sahibi ile HHA	Özvatan'da 148 Ada 60 parsel numaralı "Tarla parseli" içerisinde AB'ye ait 1 adet çatılı yığma ev ve 1 adet çatılı yığma ahır bulunduğu, ayrıca parsel çevresinde bir miktar briket ve bir miktar taş duvar olduğu görülmüştür. Hissedar kullanıcı evi daimî ikametgâh olarak kullanmaktadır. Gelir kaynakları tarım, hayvancılık, maaş ve emekli maaşıdır. PEK toplam arazi varlığının 30.000 m ² olduğunu beyan etmiştir.	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Evet	

No	Yerleşim	Parsel	YYEP anketi	Açıklama	İkamet türü	Fiziksel yer değiştirme	Fotoğraf (daha fazla fotoğraf için bkz. Ek B1. Fotoğraf arşivi)
H32	İğdır, Merkez, Faruktoka Hoşhaber beldesinde	105/51 (mera)	1 Ev sahibi ile HHA	Hoşhaber Beldesi, Faruktoka yerleşimi, 105 ada, 51 numaralı "Mera" parselinde NE'a (05444970076) ait 1 adet çatılı yığma ev, 1 adet yığma ahır ve bir adet briket yığma duvar olduğu görülmüştür.	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Evet	

No	Yerleşim	Parsel	YYEP anketi	Açıklama	İkamet türü	Fiziksel yer değiştirme	Fotoğraf (daha fazla fotoğraf için bkz. Ek B1. Fotoğraf arşivi)
H33	İğdır, Merkez, Faruktoka Hoşhaber Beldesinde	105/51 (Mera)	0 (ulaşamadı)	Hoşhaber Beldesi, Faruktoka yerleşimi, 105 ada, 51 numaralı "Mera" parselinde AÇ'ye (05368114132) ait 1 adet çatılı kargir ev, 1 adet çatılı kargir ahır ve küçük bir kargir müştemilat olduğu görülmüştür.	Bilinmiyor	Evet	
H34	İğdır, Merkez, Faruktoka Hoşhaber Beldesinde	105/51 (Mera)	1 Ev sahibi ile HHA	OÇ, Hoşhaber Beldesi Faruktoka yerleşiminde 105 ada 51 parsel numaralı "Mera" parselindeki evinin etkileneceğinden endişe ettiğini belirtmiştir. Ancak adresinde evin	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Hayır	Fotoğraf yok

No	Yerleşim	Parsel	YYEP anketi	Açıklama	İkamet türü	Fiziksel yer değiştirme	Fotoğraf (daha fazla fotoğraf için bkz. Ek B1. Fotoğraf arşivi)
				etkilenmediği görülmüştür.			
H35	İğdır, Merkez, Faruktoka Hoşhaber Beldesinde	105/51 (Mera)	1 Ev sahibi ile HHA	Hoşhaber Beldesi Faruktoka yerleşiminde 105 ada 51 parsel numaralı "Mera" parselinde yaşayan MEY, kendi evinin etkilenmesinden endişe duyduğunu belirtmiştir. Etkilenme henüz doğrulanmamıştır.	Mal sahibinin daimî ikametgahı	Olabilir	Fotoğraf yok

Fiziksel olarak yerinden edilmiş kişiler için telafi stratejileri Bölüm 6'da sunulmuştur. Hassas gruplar YYEP'de belirlenmiştir ve GKGKP kapsamında değerlendirilmiştir. Evler doğrudan etkilenmese de evlerin çevresindeki yaşam ve geçim bütünlüğünün bozulması nedeniyle ek zorluklar ve maliyetler yaşayan haneler de hassas gruplara dahildir (Bkz. BÖLÜM 6. GEÇİM KAYNAKLARININ GERİ KAZANDIRILMASI PLANI (GKGKP)). Yaşam ve geçim bütünlüğünün bozulması, bunlarla sınırlı olmamak üzere aşağıdaki şekillerde meydana gelebilir: 'ta

- Ev etkilenmese bile evin etrafındaki tavuk kümesleri ve ahırlar gibi geçim kaynakları etkilenebilir.
- Ev etkilenmese bile ev çevresinde bulunan ve ev tüketimi için ürün elde edilen bahçeler, meyve ağaçları vb. etkilenebilir.
- Ev etkilenmese bile, depolama alanları veya tuvaletler gibi ek yapılar etkilenebilir.

5.4.2 Ticari binalar / etkilenen işletmeler

Tablo 60'ta sunulan kamu arazisi üzerinde Projenin arazi ediniminden etkilenen bir işletme tespit edilmiştir.

Tablo 60 : Etkilenen işletmeler

No	Yerleşim	Parsel	Röportaj	Taşınacak yapı hakkında açıklama
B1	İğdır, Merkez, Kiti (Çalpala)	105/1 (Hazine arazisi)	1 İşletme sahibi ile HHA	Kiti Köyü 105 ada 1 parsel sayılı "Orman parseli" içerisinde bulunan İğdır Orman Park isimli özel işletmeye ait giriş takı ve takın hemen yanında bulunan beton harçlı taş duvarlar ile market olarak kullanılan bina demiryolu güzergahı üzerindedir.

Kaynak: Varlık Envanteri ve Nüfus Sayımı, 2024

Şekil 3: İşletmenin Fotoğrafları

Etkilenen İşletme Görüşmesi (EİG) işletme sahibi ile gerçekleştirilir.

5.4.3 Yapılar

Proje alanında konut veya ticari bina olmayan, ancak geçim kaynaklarıyla bağlantılı başka kullanımlara sahip toplam 31 yapı bulunmaktadır. Mevcut tasarım bunlardan 7'sini etkilemekten kaçınmıştır; ancak 24 yapının yerinin değiştirilmesi beklenmektedir. Yapıların parselleri ve sahipleri/kullanıcıları Ek A1 Varlık Envanteri ve Nüfus Sayımında listelenmiştir.

Tablo 61 : Projenin etki alanındaki yapılar

Yerleşim	Ahır	Depolama	İşletme	Diğer	Toplam
Halfeli	4	3			7
Karakuyu	2	4			6
Kiti / Çalpala			1		1
Yunus Emre	4				4
Ergenekon		1			1
Halefoğlu	1				1
Hasanhan	2			2	4
Faruktoka	3				4
Melekli		1			1
Alaca				2	2
Toplam	16	9	19	4	31

Kaynak: Varlık Envanteri ve YYEP saha çalışması, 2024

5.4.4 Seralar

Projeden etkilenen arazilerin dördünde sera tespit edilmiştir. Araziler üzerindeki etki oranları düşüktür (en fazla %21,9) ve seraların rahatsız edilmemesi için çaba gösterilmektedir. Seraların 2'si kamu arazileri üzerindedir.

Tablo 62: Sera içeren araziler

Parsel no	İl	İlçe	Yerleşim	Mülkiyet durumu	Boyut (m ²)	Kamulaştırılan büyüklük (m ²)	Etki oranı (%)	Arazi üzerindeki etki türü
148/60	İğdır	Merkez	Özvatan (Halfeli)	Özel	21164	4636	21,9	Bir parça kaldı
105/51	İğdır	Merkez	Faruktoka	Kamu	3439590	233803	6,8	İki parçaya ayrıldı
117/54	İğdır	Merkez	Halfeli	Kamu	2816399	38357	1,36	İki parçaya ayrıldı
117/4	Kars	Merkez	Subatan	Özel	16715	1265	7,57	Bir parça kaldı

Kaynak: YYEP saha çalışması (HHA), 2024

6.0 YENİDEN YERLEŞİM VE TAZMİNAT STRATEJİSİ

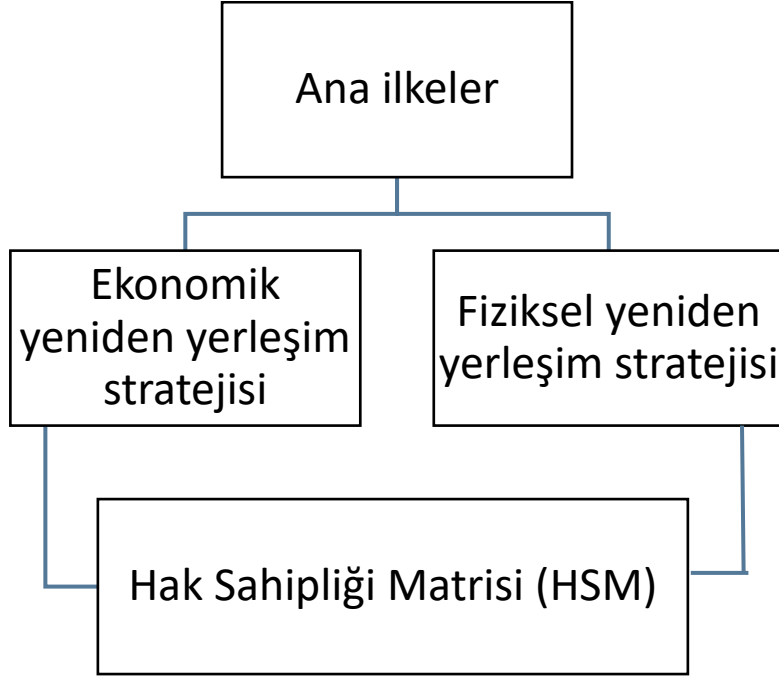
Bu Bölümde, Proje'nin yeniden yerleşim ve tazminat stratejisi dört başlık altında sunulmaktadır:

- Ana ilkeler,
- Fiziksel yeniden yerleşim stratejisi,

⁹ Yukarıdaki başlık altında değerlendirilmiştir.

- Ekonomik yeniden yerleşim stratejisi,
- Hak Sahipliği Matrisi (HSM).

Ana ilkeler ekonomik ve fiziksel yeniden yerleşim için temel kriterleri içerirken, PS5 uyumluluğu için Proje tarafından benimsenen tazminat taahhütleri fiziksel ve ekonomik yeniden yerleşim stratejisi başlıkları altında sunulmuştur. HSM bölümünde ise tüm stratejiler uygunluk kriterleri ile özetlenmiştir.

Şekil 4: Yeniden Yerleşim ve Tazminat Stratejisi

6.1 Ana İlkeler

6.1.1 Nakit tazminat gerekliliği

Tazminat yaklaşımı yalnızca nakit tazminata (artı diğer işlemsel, geçiş ve geçici destek önlemleri) dayanmaktadır ve arazi karşılığı arazi tazminatı için hüküm içermemektedir. PEK'lerin nakit tazminatlarını kullanarak satın alabilecekleri arazi açık piyasada mevcuttur ve PEK'lerin ikame arazi satın almak için açık piyasayı kullanmalarının önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Ayrıca, ulusal mevzuat bu Proje için sadece nakit tazminata izin vermektedir ve bu nedenle alternatif sistemler getirmek yerine ulusal yaklaşımla tutarlı bir tazminat yaklaşımının uygulanması tercih edilmiştir.

6.1.2 Kesim tarihi

Kesim tarihi, "varlık envanteri gözleminin" yapıldığı ve arazi üzerindeki varlıkların kayıt altına alındığı tarihtir. Varlık envanteri gözlem aşaması Temmuz 2024'te tamamlanmıştır.

6.1.3 Ekonomik ve fiziksel yerinden edilmeden kaçınılması

Projenin fiziksel yeniden yerleşim stratejisi, IFC PS5'e uygun olarak yer değiştirmeden kaçınmaktır. Ancak, Projenin etki alanlarında konut binaları bulunmaktadır. AYG ve KC İnşaat, fiziksel yeniden yerleşimi en aza indirmek için revizyon çalışmalarına devam etmektedir.

Proje'nin ön ekonomik yerinden edilme stratejisi, PS5 uyarınca ekonomik yerinden edilmeden kaçınmaktır. Bu nedenle aşağıdaki ilkeler benimsenmiştir:

- Ekili ürünlere zarar vermektan kaçınmak (hasadı beklemek),

- Ürünlerin hassas olduğu dönemlerde inşaat faaliyetlerinden kaçınılması veya toz emisyonuna karşı önlem alınması,
- Sulama sistemlerinin zarar görmesini önleme,
- Tarımsal erişimin kapatılmasından kaçınılması,
- Hayvan erişiminin kapatılmasından kaçınılması.

İnşaat takvimi, çiftçilerin ürünlerini hasat edebilmeleri için Proje tarafından PEY'lerin muhtarlarıyla paylaşılacaktır. Ekili ürünlerin hasat edilmesini beklemek öncelikli yöntem olacaktır. Bu mümkün olmadığında, ekili ürünler için tazminat sağlanacaktır (ayrıntılar aşağıda sunulmuştur).

Proje bölgelerindeki mahsullerin toz kaynaklı zararlardan korunması için ŞM başvuruları titizlikle incelenecektir. Toz etkisini sınırlandırmak için yeterli önlemler alınacak ve tozun neden olduğu herhangi bir ürün hasarı için tazminat sağlanacaktır. Bu prosedürlere ilişkin taahhütler inşaat alt yüklenici anlaşmalarında ayrıntılı olarak belirtilecektir.

Kamulaştırmaya konu olan alandaki sulama sistemlerinin zarar görmesi, geri kalan alanların sulanmasını etkileyebilir. Bu nedenle bozulan sulama sistemleri tamir edilecektir. Sulama sistemleri gerektiği gibi onarılacaktır. Alt yüklenicilerin sulama sistemlerine zarar vermemesi için gerekli önlemler alınacak ve sözleşmelerle garanti altına alınacaktır.

Yerel toplulukların tarım arazilerine, ormanlarına ve otlaklarına erişimlerinin sağlanması için topluluk temsilcileri olan muhtarlar aracılığıyla alınan talepler doğrultusunda çaba gösterilecektir. Teknik ve uygulanabilir çözümlerin araştırılması, ormanlara ve tarım arazilerine erişimin sürdürülmesinde, güzergahların oluşturulmasında veya restore edilmesinde kilit rol oynayacaktır. Benzer şekilde hem insan hem de hayvan kullanımı için uygun yolların eski haline getirilmesiyle, hayvan otlatma alanlarına ve otlaklara erişimin garanti altına alınması için stratejiler geliştirilecektir.

Tarım arazilerine, ormanlara ve meralara erişim yolları yerel toplulukların taleplerine göre sağlanacaktır. Meralara, ormanlara ve tarım arazilerine erişim sağlamak için teknik ve uygulanabilir önlemler araştırılacak ve erişimin yeniden sağlanması için uygun geçişler sağlanacaktır.

Sulama ve erişim kısıtlaması ve toz etkilerinden kaçınılamazsa, aşağıdaki bölümlerde ayrıntılı olarak açıklandığı üzere tazminat yükümlülüğü ortaya çıkacaktır.

6.1.4 Geçim kaynağı geri kazandırma tedbirleri

Projenin arazi ediniminden etkilenen bazı PEK'ler üzerindeki etkiler diğerlerine göre daha fazla olabilir. Etkileri yüksek olan PEK'ler "Projeye bağımlı hassas gruplar" olarak kabul edilir. Bu gruplarla ilgili değerlendirmeler için Bölüm 7'ye ve geçim kaynaklarını geri kazandırılma tedbirleri için Bölüm 8'e bakınız.

6.1.5 Hassasiyet yardımı

Kadın hane reisleri, yaşlı PEK'ler, engelliler vb. gibi bağımsız hassas grupların üyeleri doğrudan veya dolaylı olarak Proje ile ilgili bir hizmete ulaşmak istediklerinde ancak hassasiyetleri nedeniyle ulaşmakta zorluk yaşadıklarında, Projenin yerel birimlerinden banka veya noter çalışanı ile görüşme, belge imzalama, bilgi sağlayıcıya erişme, ulaşım, profesyonellere erişim, avukat, emlakçı vb. yardım talep edebilirler (Ayrıntılar için bkz. Bölüm 7).

6.1.6 Etki Azaltıcı Tedbirler

Etki azaltıcı tedbirler, Projenin tüm sosyal ve çevresel etkileriyle ilgili olarak ÇSED raporunda sunulan önerilerdir. Etki azaltıcı tedbirler, Projenin toprak, su kaynakları, flora ve fauna, nüfus, geçim kaynakları vb. üzerindeki etkilerini azaltarak Projenin geçim kaynakları üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmaya da hizmet etmektedir.

6.1.7 Uygunluk kriterleri

"Ek A1 Varlık Envanteri ve Nüfus Sayımı"nda tanımlanan ve kaydedilen PEK'ler bu YYEP'deki taahhütler için uygundur. Varlıkların envanteri hazırlanmıştır. AYGM, arazi temizleme gibi inşaat öncesi faaliyetlere başlamadan önce tüm yerleşim yerlerinde etkilenen parsellerin kullanıcılarını, kiracılarını ve gayri resmi kullanıcılarını belirlemekten ve inşaat şirketinin sorumluluğu altında tazminatların ödenmesini sağlamaktan sorumludur. Varlık envanteri, uluslararası standartlara uygun olarak resmi/ gayri resmi arazi kullanıcılarının hane gelir kaynaklarını, toplam arazi varlıkları üzerindeki etkileri ve hane hassasiyetlerini içerecek şekilde detaylandırılmıştır. Araziler üzerindeki yapıların tespiti tamamlanmıştır; yapı içermeyen diğer arazilerde varlık envanteri çalışmaları devam etmektedir.

Arazi değerlendirme süreci henüz başlamamıştır. Arazi değerlendirme süreci tamamlandığında, varlık envanteri PS5 ile uyumlu olacak şekilde değerleri ve ek ödemeleri içerecek ve bunlar YYEP fonundan ödenecektir.

Kesim tarihi, resmi "varlık envanteri gözleminin" yapıldığı ve arazi üzerindeki varlıkların kaydedildiği tarihtir. Varlık envanteri çalışmaları devam etmekte olup, öncelik sabit varlıkları olan arazilere verildiğinden Ek A1 tüm varlıkları kapsamaktadır. Ulusal mevzuata uygun olarak yürütülen varlık envanteri gözlem çalışmaları, arazi değerlendirme uzmanları tarafından başlatılmış ve bu tarih itibarıyla (Haziran 2024) bitiş tarihi ilan edilmiştir. Tespit edilen varlıklar, uluslararası gerekliliklere uygun olarak gerçekleştirilen YYEP saha araştırması sırasında da teyit edilmiştir. Varlık envanteri gözlemleri sırasında tespit edilmeyen evler bile, bir PEK tarafından bu konuda bir endişe dile getirildiği takdirde envantere eklenmiştir.

Buna göre uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanan varlık envanterinde parsel no, malik, büyüklük, kamulaştırma büyüklüğü gibi bilgilerin yanı sıra aşağıdaki bilgiler de yer almaktadır:

- Varlık envanteri çalışmalarına göre arazi üzerindeki binalar
- Varlık envanteri çalışmalarına göre arazi üzerindeki diğer yapılar
- Yapıların/binaların sahibi
- YYEP saha araştırmasına göre arazi üzerindeki binalar
- Binalardaki evler
- İkamet türü (daimî/mevsimlik)
- Binalardaki işletmeler
- Binalar üzerindeki etki
- Fiziksel yeniden yerleşim
- İş yerinin taşınması
- Yer değiştirme olmadan etkilenen işletmeler
- YYEP saha araştırmasına göre arazi üzerindeki diğer yapılar
- YYEP saha araştırmasına göre arazideki ağaçlar
- Anket yapılan PEK'in sahiplik/kullanıcılık durumu
- Anket yapılan PEK'in adı (sahip ve kullanıcı)
- Ankete katılan PEK'in ana ve yardımcı geçim kaynakları
- Hanedeki hassasiyetler

- PEK'in toplam arazi varlığı
- Toplam arazi varlığı üzerindeki etki oranı
- Hak kazanılan YYEP fonu ödemeleri
- Hak kazanılan GKGKP fonu ödemeleri

Bu envanter YYEP uygulama aşaması boyunca sürekli olarak güncellenecektir. Arazi değerlendirme süreci tamamlandığında, kamulaştırma maliyetleri ve IFC PS5 ile uyumlu olmayan ve bu nedenle YYEP fonundan ödenmesi gereken aşağıdaki kalemler listeye eklenecektir:

- Etkilenen binalara ilişkin amortisman ve enkaz maliyeti kesintileri (eksik imalat kesintisi hariç)
- Yapılarda amortisman ve enkaz bedeli kesintileri
- Ağaçlar için ödenen tazminatlarda varsa ağaç maliyeti kesintisi veya kesim maliyeti kesintisi

6.1.8 Aynı veya daha iyi koşullar

YYEP'nin uygulama aşamasında, bu YYEP'de yer alan hak sahipliklerinin yetersiz kaldığı durumlarda, Proje faaliyetleri nedeniyle halkın mevcut durumundan daha kötü bir sosyo-ekonomik duruma gelmemesi temel ilke olarak kabul edilmektedir. Mevcut durumlarını korumalı veya iyileştirmelidirler.

6.1.9 Enflasyona karşı koruma

Son yıllarda Türkiye'de yüksek enflasyon sorunu yaşanmaktadır. YYEP fonundan yapılacak tazminat ve geçim desteği ödemeleri, Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) Parasal Değerleri Güncelleme Aracı ile Tüketici Fiyat Endeksi'ne (TÜFE) göre güncellenecek ve PEK'lere ödenecektir. YYEP ödemeleri (örneğin ek ödemeler) Madde 27 ödemelerine paralel olarak veya en azından minimum zaman aralığıyla (örneğin, en fazla 3 ay arayla) yapılacaktır. Aksi takdirde, ek ödemeler ödeme yapılmaya kadar üç ayda bir güncellenecektir. Mevcut fiyatın üç ay içinde ödenmemesi halinde fiyat yeniden güncellenecektir.

6.1.10 YYEP ve GKGKP Ekleri

Tanımlanmamış bir etkiyle karşılaşırsa, YYEP tavsiyelerine uyulacak ve destek stratejileri geliştirilecektir.

- Revizyonlar nedeniyle dahil olan PEK'ler, bu rapordaki ilkeler çerçevesinde tazminat ve desteklere hak kazanacaktır.
- Ek Proje bileşenlerinden veya tasarımdaki değişikliklerden etkilenen kişileri belirlemek için YYEP'ye ek hazırlanacak ve belirlenen PEK'ler bu YYEP'ye uygun olarak tazminat ve önlem alma hakkına sahip olacaktır.
- Gerekirse revizyonlar için ek çalışmalar yapılacaktır. İzleme ve değerlendirme faaliyetleri sırasında yeni hak sahipleri tespit edilebilecek ve YYEP ilkeleri çerçevesinde tedbirler geliştirilecektir.

AYGM, revizyonlar (tasarım değişiklikleri) olması durumunda bu raporda yer almayan Proje bileşenleri için YYEP Ekleri hazırlayacaktır. Eklerde tespit edilen PEH'ler/PEK'ler de bu YYEP'deki yetkilendirmeler için uygundur.

İç ve/veya dış izleme sırasında tespit edilen etkileri en aza indirmek veya geçim kaynaklarını eski haline getirmek için yetersiz önlemler, gerektiğinde iyileştirme için daha fazla takip edilecektir. Ayrıca, her türlü talep ŞM aracılığıyla ele alınacaktır.

6.2 Fiziksel Yeniden Yerleşim Stratejisi

Kaçınmanın mümkün olmadığı durumlarda, fiziksel yerinden edilmeyi en aza indirmek için Proje tarafından benimsenen Hak Sahipliği ve Uygunluk aşağıda sunulmuştur.

6.2.1 Tam yerine koyma maliyeti üzerinden nakit tazminatlar

Ulusal mevzuata göre, inşa edildikleri andan itibaren değer kaybeden yapılar amortisman düşülerek tazmin edilecektir. Ancak, PS5'in gerektirdiği yerine koyma değerini karşılamak için, amortisman ve yıkım maliyeti değerlemeden düşülmemelidir. Amortisman için ek tazminat, Hak Sahipliği Matrisinde tanımlandığı şekilde mal sahiplerine sağlanacaktır.

Tam ikame değeri için nakit tazminat (enkaz ve amortisman maliyetleri de dahil olmak üzere yararlanıcıya kamulaştırma tazminatının ödenmesi) YYEP-GKGKP Fonundan ödenecektir. Yerine koyma maliyetinin belirlenmesinde, varlığın amortismanı ve kurtarma malzemelerinin değeri dikkate alınmaz ve Projeden elde edecek faydaların değeri etkilenen bir varlığın değerlemesinden düşülmez. Eksik üretim ve amortisman maliyetleri de dahil olmak üzere, yararlanıcıya kamulaştırma tazminatının ödenmesi AYGM tarafından sağlanmamaktadır. Aradaki fark YYEP-GKGKP fonundan ödenecektir.

Etkilenen konutlar için, Türk yasaları ile uluslararası gereklilikler arasındaki fark, amortisman ve enkaz kesintileridir. Binalar için değerlendirme referansları her yıl Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından açıklanmaktadır. Binaların eskimesi nedeniyle gayrimenkul değerindeki düşüş ve hesaplamada kullanılan oranlar, binaların türüne ve hizmet ettikleri alana göre değişmektedir.

6.2.2 Nakit tazminat yerine ikame ev

Yaşadıkları bölgede benzer bir ev bulmaları zor olduğu için nakit tazminat yerine ikame bir evi tercih eden PEK'ler olabilir. Yerleşim yerindeki potansiyel satıcılar, muhtar, yerel kamu kurumları ile iletişime geçilerek bu kişilere nakit tazminat yerine ikame bir ev temin edilmesi sağlanacaktır.

6.2.3 Geri kazanılan tüm malzemeleri kullanma hakkı

Bina sökülmeden önce, haneler, pencereler, kapılar, mutfaklar, banyolar, metal parçalar, ahşap parçalar dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere geri kazanılan tüm malzemeleri evlerinde kullanma hakkına sahiptir.

6.2.4 Taşıma desteği

Projenin arazi ediniminden daimî ikametgahları etkilenen PEH'lerin fiziksel yeniden yerleşimi sırasında ve Projenin arazi ediniminden etkilenen işletmelerin taşınması sırasında taşıma desteği aynı olarak sağlanacaktır.

6.2.5 Kira yardımı

Kamulaştırma kararı alındıktan sonra, fiziksel yeniden yerleşime ihtiyaç duyacak ve yerleşecek başka bir evi (daimî ikametgâh) olmayan haneler bilgilendirilecektir. Kamulaştırma ücreti ödendikten sonra, bu hanelere yeni bir ev inşa etmeleri için (kamulaştırma ödemesi ile yeni bir ev inşa etmek istiyorlarsa) altı aydan az olmamak kaydıyla süre verilecektir. Bu süre verilmeden önce inşaatın başlaması gerekiyorsa, hanelere altı ay boyunca nakit olarak kira yardımı sağlanacaktır.

6.2.6 Yeniden yerleşim için müzakereler

Kamulaştırma sürecinde, konut ve ticari binaların sahipleri ve kullanıcıları bilgilendirilecek ve ardından görüşmeler yoluyla mülklerinin kalıcı olarak edinileceği ve inşaat programına göre tahliye edilmeleri gerektiği konusunda bilgilendirilecektir. Gerekirse, mülk sahiplerine ŞM uyarınca yardım edilecektir.

6.2.7 Yer değiştirecek etkilenen işletmeler için tazminat

Ulusal mevzuat, kamulaştırmadan kaynaklanan gelir kaybı için işletme sahiplerine tazminat ödenmesini öngörmemektedir, yalnızca mülk ve/veya yapıların kaybı için tazminat ödenmesini öngörmektedir. PS5'in

gerekliliklerini karşılamak için, geçici veya kalıcı arazi edinimi ticari yapıları ve dolayısıyla bir ticari faaliyeti etkiliyorsa, etkilenen işletme sahibi YYEP-GKGKP Fonu tarafından ele alınacaktır. Bu tazminat, ticari faaliyetlerin başka bir yerde yeniden kurulmasının maliyeti (yer değiştirme), yeniden kuruluş döneminde (ikame bir ticari yapıya) net gelir kaybı ve tesis, makine veya diğer ekipmanların nakli ve yeniden kurulmasının maliyetleri gibi ek maliyetleri kapsar. Ancak, işyerlerinin yeniden yerleştirilmesinden kaçınılmıştır.

6.2.8 İşletmeler için yer değiştirme destekleri

Etkilenen tesislerin taşınması sırasında yapılacak ön hazırlıklar ek maliyetler getirmektedir. Faaliyetin kesintiye uğramasını engelleyecek her türlü ek masraf YYEP-GKGKP Fonundan ödenecek veya aynı olarak karşılanacaktır.

6.3 Ekonomik Yeniden Yerleşim Stratejisi

Kaçınmanın mümkün olmadığı durumlarda, ekonomik yerinden edilmeyi en aza indirmek için Proje tarafından benimsenen Hak Sahipliği ve Uygunluk aşağıda sunulmuştur.

6.3.1 Arazilerin ve ağaçların tam yerine koyma değerleri üzerinden nakit tazminatlar

SPK'nın 01.02.2017 tarih ve 29966 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Sermaye Piyasasında Değerleme Standartları Hakkında Tebliğ (III-62.1)'in 3. Maddesine göre "Yürütülen değerlendirme faaliyetlerinde, Türkiye Değerleme Uzmanları Birliği ve Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği" tarafından yayımlanan Uluslararası Değerleme Standartlarına uyulması zorunludur. Bu nedenle arazilerin kamulaştırılması sırasında PS5'e uygun olarak değerlendirme yapılmaktadır. Ancak, yapıların/binaların kamulaştırılması sırasında ulusal mevzuat ile uluslararası standartlar arasında hala boşluklar bulunmaktadır.

Ağaçların tazminatı, ulusal Arazi Kamulaştırma Kanunu uyarınca mülk sahiplerine nakit olarak ödenir. Ağaçların değerleri her yıl Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından açıklanmaktadır. Etkilenen ağaçlar ve diğer sabit varlıklar için hesaplanan nihai değer ulusal gereklilikleri karşılar, ancak normalde PS5 gerekliliklerini karşılamaz. Ancak AYGM kesinti yapmayacak ve ağaçları tam yerine koyma değeri üzerinden tazmin edecektir.

6.3.2 Aynı tazminat

PS5, Kredi Alanın eşit veya daha yüksek değerde, kira güvencesine sahip, eşdeğer veya daha iyi özelliklere ve konum avantajlarına sahip ikame mülk seçeneği sunacağını belirtmektedir. Nakit yerine aynı tazminat düşünülmelidir. Proje, talep edilmesi halinde, kira güvencesine, eşdeğer veya daha iyi özelliklere ve konum avantajlarına sahip, eşit veya daha yüksek değerde ikame mülk seçeneği sunacaktır.

6.3.3 Yapıların tam yerine koyma değerleri üzerinden nakit tazminatlar

Ulusal mevzuata göre, inşa edildikleri andan itibaren değer kaybeden yapılar amortisman düşülerek tazmin edilecektir. Ancak, PS5'in gerektirdiği yerine koyma değerini karşılamak için, amortisman ve yıkım maliyeti değerlendirilmeden düşülmemelidir. Kamulaştırma yoluyla edinilen yapılar için, tam ikame değerine ulaşmak amacıyla mal sahiplerine amortisman için ek tazminat (tamamlayıcı ödeme) sağlanır.

Etkilenen araziler üzerinde bulunan ve arazi ediniminden etkilenen ikincil yapılar bulunmaktadır. Bunlar su kuyusu, sulama sistemi, tel çit gibi yapılardır. Bu yapıların maliyeti kamulaştırma bedeline eklenerek ödenir. Ancak, ödenmemiş tam yerine koyma ödemeleri YYEP-GKGKP Fonundan sağlanacaktır. Etkilenen sabit varlıklar için tam yerine koyma değeri üzerinden nakit tazminat sağlanacaktır. Toplanan ek ödeme tutarının, ikame maliyeti üzerinden tazminat için GKGKP Fonundan yapılması beklenmektedir. Ödenecek tutar, değerlendirme raporlarında belirtilen kesinti tutarları olacaktır.

6.3.4 Yeniden ekimin önlenmesi için bilgilendirme

Kamulaştırılan arazilerin yeniden ekilmesini önlemek için bilgilendirme faaliyetleri yürütülecektir. AYGM, kamulaştırılan arazilerin arazi ediniminden önce yeniden ekilmemesini sağlamak için köy ziyaretleri sırasında gerekli bilgileri sağlayacaktır. Projenin kamulaştırma sınırı içindeki kamu arazilerinin yeniden ekilmemesini sağlamak için inşaat programı önceden paylaşılacaktır.

6.3.5 Kullanışsız araziler için nakit tazminat

Kısmi kalıcı kamulaştırmadan sonra arazinin kalan kısmının "kullanılamaz" olması halinde, kalan kısımlar AYGM tarafından "kullanılamaz arazi edinim kriterleri" uyarınca kanun kapsamında kamulaştırılabilir. Ancak, AYGM proaktif olarak en başından itibaren kamulaştırma miktarına elverişsiz arazileri (küçük ve/veya şekilsiz) de dahil etmektedir.

6.3.6 Hasat edilmemiş ürünler için güncellenmiş maliyetler üzerinden ürün sahiplerine yapılan mahsul ödemeleri

AYGM yetkilileri arazi edinim süreci boyunca tüm yerleşim yerlerini ziyaret edecek ve bilgilendirme çalışmaları yürütecektir. Bu esnada çiftçiler, kamulaştırılan arazileri yeniden ekmeleri için bilgilendirilecektir. Çiftçilerin ürünlerini hasat edebilmeleri için inşaat takvimi AYGM tarafından PEY muhtarları ile paylaşılacaktır. İnşaat faaliyetlerinden hemen önce kamulaştırılan arazilerde mahsul varsa ve inşaat belirli nedenlerden dolayı bekleyemiyorsa, mahsullerin maliyeti Proje tarafından kullanıcıya ödenecektir. Arazi edinimi tamamlandıktan ve arazi henüz ekilmeden önce, KC İnşaat kullanıcılarından "bundan sonra araziye ekmeyeceğim" şeklinde imzalı bir mektup alırsa, ürün ödeme yükümlülüğü ortadan kalkabilir.

İnşaat faaliyetlerinin aciliyeti nedeniyle hasat mümkün değilse ve imzalı bir mektup yoksa, Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından belirlenen yıllık ürünlerin piyasa değeri üzerinden ürün sahibine nakit tazminat KC İnşaat tarafından ödenecektir. Ürün tazminat oranları bir önceki yılın birim fiyatları yerine enflasyon oranına göre güncellenecektir. Güncelleme için TÜİK'in "Parasal Değerleri Güncelleme Aracı" kullanılmaktadır. Güncelleme, Tüketici Fiyat Endeksine (TÜFE) göre yapılmaktadır.

Arazi sahiplerinden ziyade arazi edinimi nedeniyle tarımsal gelir kaybı yaşayacak kullanıcıları belirlemek önemlidir. Mahsul ödemesi, farklı olmaları halinde arazi sahibine değil, mahsul sahibine ödenir. Mahsul ödemeleri kiracılara, ortak arazilerin gayri resmi kullanıcılarına, yasal veya geleneksel tapusu olmayan arazi sahiplerine/işgalcilerine YYEP-GKGKP Fonundan yatırılacaktır. Kayıt dışı kullanıcılar, Proje'nin inşaat faaliyetleri nedeniyle zarar gören ürünlerinin tazmini için ŞM aracılığıyla KC İnşaat'a ulaşabilirler.

6.3.7 Geçici erişim engelleri için mahsul ödemesi

Tarım arazilerine erişim sağlanacaktır. İnşaat çalışmaları nedeniyle geçici erişim engelleri bazı arazilerin kullanılamaz hale gelmesine, dolayısıyla ürünlerin yetiştirilememesine ve/veya hasat edilememesine neden olabilir. Bu gibi durumlarda ürün sahiplerine tazminat ödenecektir.

İnşaat alanı dışındaki arazinin inşaat süresi boyunca tarımsal faaliyet için elverişsiz hale gelmesi durumunda, elverişsiz arazilerdeki mahsullerin ödenmesi için ŞM aracılığıyla alınan talep (gerçek arazi kullanıcısının) AYGM tarafından değerlendirilecektir. Arazinin inşaat çalışmaları nedeniyle hasat edilemeyen kısmının ürün ödemesi Proje kapsamındadır.

6.3.8 Gayri resmî kullanıcılar için mahsul ödemesi

Alt yüklenici, inşaattan hemen önce kamu arazilerinde ekili mahsul tespit ederse, hasada izin verebilir veya AYGM kamulaştırma birimi ile iş birliği yaparak ekili mahsul için ödeme yapabilir. AYGM, kamulaştırılan arazilerin arazi ediniminden önce yeniden ekilmemesini sağlamak için köy ziyaretleri sırasında gerekli bilgileri sağlayacaktır. Projenin kamulaştırma sınırı içindeki kamu arazilerinin yeniden ekilmemesini sağlamak için inşaat programı önceden paylaşılacaktır.

6.3.9 İnşaat alanı dışında meydana gelen zarar ve hasarların tazmini

İnşaat faaliyetlerinin inşaat alanı dışındaki ürün ve varlıklara verdiği zararlar alt yüklenici firmalar tarafından tazmin edilir. KC İnşaat'ın alt yüklenici sözleşmelerinde, KC İnşaat'ın taahhüt ettiği her bir proje standardı için zarar ve ziyanların tazmini taahhüdü ve sorumluluğu yer alacaktır.

6.3.10 Taşınır varlık taşıma desteği

Güneş enerjisi panelleri ve baz istasyonları gibi taşınabilir varlıkların başka bir arazi parseline taşınması için destek sağlanacaktır. Sahiplerinin talebi üzerine, etkilenen arazideki taşınabilir varlıklar aynı yerleşim yerindeki başka bir araziye taşınabilecektir.

6.3.11 Hayvan yemi desteği

Meralara ve hayvan besleme alanlarına erişim sağlamak için teknik ve uygulanabilir önlemler araştırılacak ve erişimi yeniden sağlamak için uygun geçişler sağlanacaktır. İnşaat döneminde hayvancılık faaliyetleri için erişim sağlanamazsa, ana geçim kaynağı¹⁰ hayvancılığa bağlı olan arazi kullanıcılarına yem desteği sağlanacaktır. Bu destek, kooperatifler ve ilgili kurumlarla iş birliği içinde doğrudan yem temini ve dağıtımı şeklinde sağlanabilir.

Mera alanlarına erişim geçiş boşluklarından sağlanıyorsa, meralara geçiş açık ve insan ve hayvan sağlığı açısından güvenli ise telafiye gerek yoktur. Ancak kısmi geçişin geleneksel kullanımdan uzak olması, insan ve hayvan sağlığı açısından tehlike arz etmesi durumunda bir önceki maddede belirtilen yem desteği sağlanmalıdır.

Projenin inşaat faaliyetleri nedeniyle mera erişiminin kesintiye uğraması durumunda hayvanların kaba yem ihtiyaçları karşılanamayacaktır. Bu nedenle meraya geçişin engellendiği günler için kaba yem (kuru ot ve buğday silajı) desteği sağlanacaktır.

6.4 Hak Sahipliği Matrisi

YYEP hazırlık çalışmalarından elde edilen verilere göre, arazi ediniminden farklı şekillerde etkilenen farklı hak sahipleri bulunmaktadır. Hak sahipliği matrisi (HSM), yukarıda belirtilen stratejik araçlar ışığında telafi önlemlerini Tablo 63'te sunmaktadır.

¹⁰ Hayvancılık, örnekleme oluşturan haneler arasında ikinci en önemli geçim kaynağıdır.

Tablo 63 : YYEP'nin Hak Sahipliği Matrisi (HSM)

No	PEK Kategorisi	YYEP bulguları	Kayıp türleri	Hak sahiplikleri	Sorumluluklar
1	Konut sahibi sakinler	28 kalıcı konut, 2 mevsimlik konut, 3 boş/kullanılmayan ev, 2 tamamlanmamış. Etkilenen araziler üzerinde toplam 35 ev	Ev kaybı	<ul style="list-style-type: none"> Yapı kaybı için tazminat; Tam yerine koyma değeri için nakit tazminat (eksik üretim ve amortisman maliyetleri dahil olmak üzere hak sahibine kamulaştırma tazminatının ödenmesi). Bina yıkılmadan önce, haneler, pencereler, kapılar, mutfaklar, banyolar, metal parçalar, ahşaplar dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere kurtarılan tüm malzemeleri evlerinde kullanma hakkına sahiptir. Yeni bir ev inşa etmek isteyen ev sahipleri için kira yardımı yapılacaktır. Taşınma desteği sağlanacaktır. Geçim kaynakları destekleri ve restorasyon fırsatları sağlanacaktır. Bu ilkeler, evlerin gayri resmi sahiplerinin tespit edilmesi halinde de geçerli olacaktır. Yaşadıkları bölgede benzer bir ev bulmaları zor olduğu için nakit tazminat yerine ikame bir evi tercih eden PEK'ler olabilir. Bu kişilere nakit tazminat yerine ikame bir ev sağlamak için yerleşim 	<p>Konutlar için tazminat AYGM'nin Kamulaştırma Bütçesinden ödenecektir. Ancak, yasal mevzuatın kapsamadığı tam yenileme maliyeti YYEP-GKGKP Fonundan sağlanacaktır.</p> <p>Konutlarda yaşayan insanlar, başka bir konaklama yeri bulabilmelerini sağlamak için inşaattan üç ay önce bilgilendirilecektir.</p> <p>AYGM, resmi ve gayri resmi PEH'lerin hak sahipliklerinin sağlanmasından sorumludur ve Proje Uygulama Birimi (PUB) PEK'lerin hak sahipliklerine erişimini kolaylaştırmada rol oynayacaktır. Bu sorumluluğun ilk aşaması, YYEP açıklama sürecinin iyi bir şekilde yürütülmesi olacaktır.</p> <p>İkamet ettikleri bölgede benzer bir ev bulmaları zor olduğu için nakit tazminat yerine ikame bir ev tercih eden PEK'lere yeni bir ev bulmaları için yardımcı olunacaktır.</p> <p>Projenin arazi ediniminden daimî ikametgahları etkilenen PEH'lerin fiziksel yeniden yerleşimi sırasında taşınma desteği aynı olarak sağlanacaktır.</p> <p>Kamulaştırma ücreti ödendikten sonra, bu hanelere yeni bir ev inşa etmeleri için (kamulaştırma ödemesi ile yeni bir ev inşa etmek istiyorlarsa) altı aydan az olmamak kaydıyla süre verilecektir. Bu süre tanınmadan önce inşaatın başlaması gerekiyorsa, hanelere</p>

No	PEK Kategorisi	YYEP bulguları	Kayıp türleri	Hak sahiplikleri	Sorumluluklar
				yerindeki potansiyel satıcılar, muhtar, yerel kamu kurumları ile iletişime geçilecektir.	altı ay boyunca nakit olarak kira yardımı sağlanacaktır. Ayrıca, daimî ikametgahlarını kaybeden fiziksel olarak yerinden edilmiş PEH'ler GKGKP kapsamındadır.
2	Taşınacak ticari binaların sahipleri	1 işletme	Yapıların kaybı	<ul style="list-style-type: none"> Bina sahibine tam yerine koyma maliyeti üzerinden nakit tazminat ödenir. Bina yıkılmadan önce, mal sahipleri, pencereler, kapılar, mutfaklar, banyolar, metal parçalar, ahşaplar dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere geri kazanılan tüm malzemeleri yapılarında kullanma hakkına sahiptir. 	<p>Binalar için tazminat AYGM'nin Kamulaştırma Bütçesinden ödenecektir. Ancak, yasal mevzuatın kapsamadığı tam yerine koyma maliyeti YYEP-GKGKP Fonundan sağlanacaktır.</p> <p>AYGM, resmi ve gayri resmi PEH'lerin hak sahipliklerini sağlamaktan sorumludur ve PUB, PEK'lerin hak sahipliklerine erişimini kolaylaştırmada rol oynayacaktır. Bu sorumluluğun ilk aşaması, YYEP açıklama sürecinin iyi bir şekilde yürütülmesi olacaktır.</p> <p>YYEP ilkeleri, YYEP kapsamında belirlenemeyen ancak taşınması gereken işyerleri için de geçerlidir.</p>
3	İşletmelerin sahipleri ve taşınacak olanlar (ticari bina kullanıcısı)	1 işletme	İş kaybı	<ul style="list-style-type: none"> İyileştirmeler ticari binaların kullanıcılarına aitse, bina yıkılmadan önce, mal sahipleri, pencereler, kapılar, mutfaklar, banyolar, metal parçalar, ahşaplar dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere geri kazanılan tüm malzemeleri yapılarında kullanma hakkına sahiptir. 	<p>Malzemelerin ve mekaniklerin teslimi YYEP-GKGKP Fonundan desteklenecektir.</p> <p>Etkilenen işletmelerin faaliyetlerinin durmaması için gerekli hazırlıkların önceden yapılması amacıyla YYEP-GKGKP Fonundan destek sağlanacaktır.</p> <p>AYGM, resmi ve gayri resmi PEH'lerin hak sahipliklerinin sağlanmasından sorumludur ve PUB, PEK'lerin hak sahipliklerine erişimini kolaylaştırmada rol oynayacaktır. Bu</p>

No	PEK Kategorisi	YYEP bulguları	Kayıp türleri	Hak sahiplikleri	Sorumluluklar
				<ul style="list-style-type: none"> İşletme sahibinin malzemelerinin teslimi desteklenecektir. Taşınma desteği sağlanacaktır. Yer değiştirme destekleri sağlanacaktır. Faaliyetlerin durmasını önleme: Etkilenen işletmenin faaliyetinin durmaması için gerekli hazırlıkların önceden yapılması için destek sağlanacaktır. Faaliyetlerin aksamasını önlemek için işletme sahipleriyle istişare ve planlama yapılacaktır. 	<p>sorumluluğun ilk aşaması YYEP açıklama sürecinin iyi bir şekilde yürütülmesi olacaktır.</p> <p>Etkilenen işletmenin faaliyeti durdurulmaması için iş birliği sağlanacaktır. PUB, işletme sahipleri ile iş birliği ve istişareden sorumlu olacaktır.</p> <p>Projenin arazi ediniminden etkilenen işletmenin taşınması sırasında taşınma desteği aynı olarak sağlanacaktır.</p> <p>Etkilenen tesislerin taşınması sırasında yapılacak ön hazırlıklar ek maliyetlere neden olmaktadır. Faaliyetin kesintiye uğramasını önleyecek her türlü ek masraf YYEP-GKKGK Fonundan ödenecek veya aynı olarak karşılanacaktır.</p> <p>YYEP ilkeleri, YYEP kapsamında belirlenemeyen ancak taşınması gereken işyerleri için de geçerlidir.</p>
4	Taşınmayacak ancak ek masrafları olabilecek işletme sahipleri	Tanımlama yok	Etkilenen işletmelerin ek maliyetleri (varsa)	<ul style="list-style-type: none"> Proje'nin arazi ediniminden etkilenen tesislerin yeniden kurulması için işletmelere gerekli süre verilecektir. Faaliyetlerin durmasını önleme: Etkilenen işletmenin faaliyetinin durmaması için gerekli hazırlıkların önceden yapılması için destek sağlanacaktır. 	<p>Taşınması gereken bir işletme yoktur. Bu madde, gerekli olması halinde gelecekteki ihtiyaçları karşılamak üzere eklenmiştir.</p> <p>Etkilenen işletmenin faaliyeti durdurulmaması için iş birliği sağlanacaktır. PUB, işletme sahipleri ile iş birliği ve istişareden sorumlu olacaktır.</p> <p>Etkilenen işletmelerin faaliyetlerinin GKKGK kapsamında durmaması için gerekli hazırlıkların önceden yapılması amacıyla</p>

No	PEK Kategorisi	YYEP bulguları	Kayıp türleri	Hak sahiplikleri	Sorumluluklar
				<ul style="list-style-type: none"> Faaliyetlerin aksamasını önlemek için işletme sahipleriyle istişare ve planlama yapılacaktır. 	<p>YYEP-GKGKP Fonu'ndan destek sağlanacaktır.</p> <p>AYGM, işletme sahiplerinin haklarının sağlanmasından sorumludur ve PUB, PEK'lerin haklarına erişimini kolaylaştırmada rol oynayacaktır. Bu sorumluluğun ilk aşaması YYEP bilgilendirme sürecinin iyi bir şekilde yürütülmesi olacaktır. YYEP ilkeleri, YYEP kapsamında tespit edilemeyen işyerleri için de geçerlidir.</p>
5	Etkilenen arazilerin sahipleri	1148 özel arazinin 3093 sahibi/hissedarı.	Özel arazilerin kaybı	<ul style="list-style-type: none"> Hak sahiplerine tam yerine koyma maliyeti üzerinden nakit tazminat ödenir. Kısmi kalıcı kamulaştırmadan sonra arazinin kalan kısmının "kullanılamaz" olması halinde, kalan kısımlar kullanılamaz arazi edinimi kriterlerine göre kanun kapsamında kamulaştırılabilir.¹¹ Bununla birlikte, AYGM proaktif olarak en başından itibaren kamulaştırma miktarına elverişsiz arazileri (küçük ve/veya şekilsiz) de dahil etmektedir. 	<p>Araziler için tazminat, AYGM'nin Kamulaştırma Bütçesinden tam yenileme maliyeti üzerinden ödenecektir.</p> <p>AYGM, halkın konu hakkında bilgilendirilmesinde rol alacak ve Proje, Arazi Edinimi Kılavuzu (AER) hazırlayarak tüm yerleşim yerlerine dağıtacaktır.</p> <p>Tam yerine koyma maliyetinde, yeni bir mülk satın almak için gerekli işlem maliyetleri de dahil olmak üzere tazminat ödenir. Ancak bazen mal sahipleri kamulaştırma ödemesi ile arazi satın almayı tercih etmemektedir. Proje, geçim kaynaklarının korunması ve sürdürülebilirliğin sağlanması hedefi nedeniyle kaybedilen arazilerin yerine yenilerinin alınmasını desteklemektedir.</p>

¹¹ Kamulaştırılan mülkün kalan kısmı ekime/faydaya uygun değilse, kalan mülkün kamulaştırılması, idari mahkemede dava açmaya gerek kalmadan yazılı bir bildirim sunulmasından sonraki otuz gün içinde yapılmalıdır (Kamulaştırma Kanunu Madde 12, pr.7).

No	PEK Kategorisi	YYEP bulguları	Kayıp türleri	Hak sahiplikleri	Sorumluluklar
					AYGM, resmi ve gayri resmi PEH'lerin hak sahipliklerinin sağlanmasından sorumludur ve PUB, PEK'lerin hak sahipliklerine erişimini kolaylaştırmada rol oynayacaktır. Bu sorumluluğun ilk aşaması YYEP açıklama sürecinin iyi bir şekilde yürütülmesi olacaktır.
6	Özel ve kamu arazilerinin resmi ve gayri resmi kullanıcıları (ürün sahipleri)	Özel 1148 arazinin sahipleri ve kullanıcıları. Etkilenen 641 kamu arazisinin 542'si tarıma elverişli değildir/kamu kullanımına açık değildir. Ekilebilir 42 kamu arazisinin 51 gayri resmî kullanıcısı tespit edildi.	Ürün kaybı	<ul style="list-style-type: none"> Kamulaştırılan arazilerin yeniden ekilmemesini sağlamak için ön bilgi sağlanacak ve bir inşaat takvimi paylaşılacaktır. Bilgilendirilmesine rağmen yeniden ekim yapan çiftçiler için birincil yöntem, inşaat programının izin vermesi halinde hasada izin vermektir. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından belirlenen yıllık ürünlerin piyasa değeri üzerinden ürün sahibine nakit tazminat sağlanacaktır. Arazi sahiplerinden ziyade, arazi edinimi nedeniyle tarımsal gelir kaybı yaşayacak kullanıcıların belirlenmesi önemlidir. Erişim sağlanacaktır. İnşaat çalışmaları nedeniyle geçici erişim engelleri ürünlerin hasat edilememesine neden olabilir. Bu gibi durumlarda ürün sahiplerine tazminat ödenecektir. 	<p>İnşaat takvimi, çiftçilerin ürünlerini hasat edebilmeleri için AYGM tarafından PEY'lerin muhtarlarıyla paylaşılacaktır. İnşaat faaliyetlerinden hemen önce kamulaştırılan arazilerde mahsul varsa, mahsulün bedeli mahsul sahibine ödenecektir.</p> <p>Ulusal gereklilik, taşınmaz varlıkların ve yasal tapu sahiplerinin sayımı ile sınırlıdır. Kiracılar, ortak arazi kullanıcıları, yasal veya geleneksel tapusu olmayan arazi sahipleri/işgalcileri tespit edilmemiştir. Sayım verilerinin ulusal standartlara uygun olarak uluslararası standartlara getirilmesi AYGM'nin sorumluluğundadır. AYGM, AYGM'nin inşaat sorumluluğundaki PEY'lerdeki etkilenen parsellerin kullanıcılarını, kiracılarını ve gayri resmi kullanıcılarını belirleyecektir.</p> <p>Tarım arazilerine erişim sağlanacaktır. İnşaat çalışmaları nedeniyle geçici erişim engelleri bazı arazilerin kullanılamaz hale gelmesine, dolayısıyla ürünlerin yetiştirilememesine ve/veya hasat edilememesine neden olabilir. Bu gibi durumlarda ürün sahiplerine tazminat ödenecektir.</p> <p>Tarım arazilerinin demiryolu ile bölünmesi tarımsal faaliyetlerde zorluklar yaratmaktadır.</p>

No	PEK Kategorisi	YYEP bulguları	Kayıp türleri	Hak sahiplikleri	Sorumluluklar
				<ul style="list-style-type: none"> Verimliliği artırmak için seminerler düzenlenecektir Zarar ve hasarların tazmini: İnşaat faaliyetlerinin inşaat alanı dışındaki ürün ve varlıklara verdiği zararlar alt yüklenici firmalar tarafından tazmin edilir. 	<p>Bu nedenle Proje, kalan arazilerin daha etkin kullanımı için tüm PEY'lerde verimliliği artırmaya yönelik seminerler düzenleyecektir.</p> <p>KC İnşaat'ın alt yüklenici sözleşmeleri, zarar ve zararların tazmini taahhüdünü ve sorumluluğunu içerecektir.</p>
7	Etkilenen arazilerdeki ağaçların resmi/gayri resmi sahipleri	111 arazinin üzerindeki ağaçlar	Ağaç kayıpları	<ul style="list-style-type: none"> Ağaçların ve diğer sabit varlıkların tazminatı, ulusal Arazi Kamulaştırma Kanunu uyarınca mülk sahiplerine nakit olarak ödenir. Ağaçlar için tazminatlar, UAB'nin onayına göre tam yerine koyma değeri üzerinden olacaktır (Ek A2). 	<p>Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesindeki özel bir komisyon ağaçların değerlerini belirler. İdare tarafından yapılan bu ödemeler tam yenileme maliyeti üzerinden olacaktır. PUB, resmi ve gayri resmi PEH'lerin hak sahipliklerini sağlamaktan sorumludur ve KC İnşaat, PEK'lerin hak sahipliklerine erişimini kolaylaştırmada rol oynayacaktır.</p>
8	Etkilenen yapıların resmi/ gayri resmi sahipleri/kullanıcıları	22 yapı	Yapı kayıpları	<ul style="list-style-type: none"> Sabit varlıkların tazminatı, ulusal Arazi Kamulaştırma Kanunu uyarınca mülk sahiplerine nakit olarak ödenir. Kalan tam yerine koyma ödemeleri YYEP-GKGKP Fonundan sağlanacaktır. Etkilenen sabit varlıklar için tam yenileme değerinde nakit tazminat sağlanacaktır. Sabit varlıklar için tazminatlar, UAB'nin onayına göre tam yerine koyma değerinde olacaktır (Ek A2). 	<p>Kamulaştırma sürecinin başladığı araziler için tazminat AYGM'nin Kamulaştırma Bütçesinden ödenecektir. Ancak, yasal mevzuatın karşılamadığı tam yerine koyma maliyeti YYEP-GKGKP Fonundan sağlanacaktır. Toplanan ek ödeme tutarının YYEP-GKGKP Fonu'ndan sabit varlıkların yerine koyma maliyeti üzerinden tazmin edilmesi için yapılması beklenmektedir.</p> <p>Mal sahiplerinin talebi üzerine, etkilenen arazideki taşınır varlıklar KC İnşaat tarafından aynı mahalle/ilçedeki başka bir araziye taşınabilir.</p>

No	PEK Kategorisi	YYEP bulguları	Kayıp türleri	Hak sahiplikleri	Sorumluluklar
				<ul style="list-style-type: none"> Ulusal yasalara göre ruhsatlandırılmamış sabit varlıklar tazmin edilmeyebilir. Gelir kaybı tespit edilirse veya mal sahibinin herhangi bir hassasiyeti varsa veya hanenin geçim kaynakları sınırlıysa, ŞM başvurusu durumunda, ödenmeyen ruhsatsız etkilenen yapıların tazminatı YYEP-GKGKP Fonundan yapılacaktır. Haneler, geri kazanılan malzemelerin tamamını kullanma hakkına sahiptir. Güneş enerjisi panelleri ve baz istasyonları gibi taşınabilir varlıkların başka bir araziye nakli için destek sağlanacaktır. Bozulan sulama sistemleri onarılacak ya da inşaata yardımcı olunacaktır. 	<p>KC İnşaat, inşaat sırasında ŞM'nin bu YYEP'deki haklarına erişmek isteyenler için her zaman açık olmasını sağlayacaktır.</p> <p>KC İnşaat, resmi ve gayri resmi PEH'lerin hak sahipliklerini sağlamaktan sorumludur ve PUB, PEK'lerin hak sahipliklerine erişimini kolaylaştırmada rol oynayacaktır. Bu sorumluluğun ilk aşaması, YYEP açıklama sürecinin iyi bir şekilde yürütülmesi olacaktır.</p>
9	Etkilenen seraların resmi/gayri resmi sahipleri/kullanıcıları	Etkilenen araziler üzerinde 2 sera	Seraların kaybı	<ul style="list-style-type: none"> Sabit varlıkların tazminatı, ulusal Arazi Kamulaştırma Kanunu uyarınca mülk sahiplerine nakit olarak ödenir. Kalan tam ikame ödemeleri YYEP-GKGKP Fonundan sağlanacaktır. Etkilenen sabit varlıklar için tam yenileme değeri üzerinden nakit tazminat sağlanacaktır. 	Kamulaştırma sürecinin başladığı araziler için tazminat AYGK'nin Kamulaştırma Bütçesinden ödenecektir. Ancak, yasal mevzuatın karşılamadığı tam ikame maliyeti YYEP-GKGKP Fonundan sağlanacaktır. Toplanan ek ödeme tutarının YYEP-GKGKP Fonu'ndan sabit varlıklar için yerine koyma maliyeti üzerinden tazminat ödenmesi için yapılması beklenmektedir.

No	PEK Kategorisi	YYEP bulguları	Kayıp türleri	Hak sahiplikleri	Sorumluluklar
				<ul style="list-style-type: none"> Hane halkları geri kazanılan tüm malzemeleri kullanma hakkına sahiptir. Güneş enerjisi panelleri ve baz istasyonları gibi taşınabilir varlıkların başka bir araziye nakli için destek sağlanacaktır. 	<p>Mal sahiplerinin talebi üzerine, etkilenen arazideki taşınır varlıklar KC İnşaat tarafından aynı şehirdeki başka bir araziye taşınabilir.</p> <p>KC İnşaat, inşaat sırasında ŞM'nin bu YYEP'deki haklarına erişmek isteyenler için her zaman açık olmasını sağlayacaktır.</p> <p>KC İnşaat, resmi ve gayri resmi PEH'lerin hak sahipliklerini sağlamaktan sorumludur ve PUB, PEK'lerin hak sahipliklerine erişimini kolaylaştırmada rol oynayacaktır. Bu sorumluluğun ilk aşaması, YYEP açıklama sürecinin iyi bir şekilde yürütülmesi olacaktır.</p>
10	Etkilenen ortak mülklerin faydalanıcıları (mera, ormanlık alan, nehir)	40 mera ve ormandan etkilenen PEY. 5837 hanenin büyükbaş hayvanı vardır. 50372 büyükbaş. 3285 hanenin küçükbaş hayvanı vardır. 349410 küçükbaş hayvan	Ortak mülkiyet alanlarının ve erişimin kaybı	<ul style="list-style-type: none"> Meralara ve diğer ekosistem hizmetlerine erişim sağlanacaktır. İnşaat döneminde hayvancılık faaliyetleri için erişim sağlanamazsa, geçimi hayvancılığa bağlı olan arazi kullanıcılarına yem desteği sağlanacaktır. Mera alanlarına erişim geçiş boşluklarından sağlanıyorsa; meralara geçiş açık, insan ve hayvan sağlığı açısından güvenli ise çobanlara tazminat ödenmesine gerek yoktur. Ancak kısmi geçiş geleneksel kullanımdan uzak, insan ve hayvan sağlığı açısından tehlike arz ediyorsa bir önceki maddede belirtilen yem desteği kısmi olarak sağlanmalıdır. 	<p>Mera alanlarına erişim sağlamak için teknik ve uygulanabilir önlemler araştırılacak ve KC İnşaat tarafından inşaat sonrasında erişimin yeniden sağlanması için uygun geçişler sağlanacaktır.</p> <p>Yol erişimi sağlanamazsa, YYEP-GKKGK Fonu'ndan yem desteği sağlanacaktır. Bu destek, kooperatifler ve ilgili kurumlarla iş birliği içinde doğrudan yem temini ve dağıtımı şeklinde sağlanabilir.</p> <p>KC İnşaat, inşaat sırasında ŞM'nin bu YYEP'deki haklarına erişmek isteyenler için her zaman açık olmasını sağlayacaktır.</p> <p>KC İnşaat, resmi ve gayri resmi PEH'lerin hak sahipliklerini sağlamaktan sorumludur ve PUB, PEK'lerin hak sahipliklerine erişimini kolaylaştırmada rol oynayacaktır. Bu</p>

No	PEK Kategorisi	YYEP bulguları	Kayıp türleri	Hak sahiplikleri	Sorumluluklar
					sorumluluğun ilk aşaması, YYEP açıklama sürecinin iyi bir şekilde yürütülmesi olacaktır.
11	Etkilenen arazilerdeki arıcılar	Etkilenen arazide 25 arı kovanları bulunmaktadır 108 kişi PEY'lerde arıcılık ile uğraşmaktadır	Arı kovanlarının taşınması	<ul style="list-style-type: none"> Arı kovanlarının başka bir araziye nakli için destek sağlanacaktır. Zarar ve hasarların tazmini: İnşaat faaliyetlerinin inşaat alanı dışındaki arı kovanlarına verdiği zararlar alt yüklenici firmalar tarafından tazmin edilmektedir. 	<p>Arı sahiplerinin talebi üzerine, etkilenen arazideki arı kovanları KC İnşaat tarafından aynı şehirdeki başka bir araziye taşınabilir.</p> <p>KC İnşaat, inşaat sırasında ŞM'nin bu YYEP'deki haklarına erişmek isteyenler için her zaman açık olmasını sağlayacaktır.</p> <p>KC İnşaat, resmi ve gayri resmi PEH'lerin hak sahipliklerini sağlamaktan sorumludur ve PUB, PEK'lerin hak sahipliklerine erişimini kolaylaştırmada rol oynayacaktır. Bu sorumluluğun ilk aşaması, YYEP açıklama sürecinin iyi bir şekilde yürütülmesi olacaktır.</p> <p>KC İnşaat'ın alt yüklenici sözleşmeleri, zarar ve ziyanların tazmini taahhüdünü ve sorumluluğunu içerecektir.</p>
12	Ana bileşenden etkilenen yerleşimler	54 PEY	Erişim yolları ve yaygın olarak kullanılan hizmetler üzerindeki etkiler	<ul style="list-style-type: none"> Mevcut altyapı ve hizmetler, kullanıcılarına ekonomik kayıp getirmeyecek şekilde korunacak ve düzenlenecektir. Arazilere erişim sağlamak için teknik ve uygulanabilir önlemler araştırılacak ve inşaat sonrasında erişimin yeniden sağlanması için uygun geçişler sağlanacaktır. 	<p>Geçmiş inşaat faaliyetlerinde hasar gören altyapı ve yollar AYGM'nin talimatıyla KC İnşaat tarafından onarılacaktır.</p> <p>KC İnşaat, inşaat sırasında ŞM'nin bu YYEP'deki haklarına erişmek isteyenler için her zaman açık olmasını sağlayacaktır.</p>

No	PEK Kategorisi	YYEP bulguları	Kayıp türleri	Hak sahiplikleri	Sorumluluklar
13	Geçici ve ilişkili tesislerden etkilenen yerleşim yerleri		Bu YYEP'de tanımlanan tüm etkiler	<ul style="list-style-type: none"> Yerleri bilinen Geçici Tesisler ve İlişkili Tesisler bu YYEP kapsamında zaten değerlendirilmiştir. Ancak, kesin konumları (parsel bazında) bilinmeyen bileşenler de olabilir. Bu HSM'deki bu YYEP'nin ilkeleri bunlar için de geçerlidir. 	İzleme ve değerlendirme faaliyetleri sırasında yeni hak sahipleri (resmi veya gayri resmi) tespit edilebilecek ve YYEP ilkeleri çerçevesinde önlemler geliştirilecektir.
14	Potansiyel PEK'ler	Saptanamadı	Tanımlanmamış etkiler	<ul style="list-style-type: none"> Tanımlanmamış bir etkiyle karşılaşırsa, YYEP tavsiyelerine uyulacak ve destek stratejileri geliştirilecektir. Revizyonlarla dahil edilen PEK'ler, bu rapordaki ilkeler çerçevesinde tazminat ve desteklere hak kazanacaktır. Ek Proje bileşenlerinden etkilenen kişileri belirlemek için YYEP'ye ek hazırlanacak ve belirlenen PEK'ler bu YYEP'ye uygun olarak tazminat ve önlem alma hakkına sahip olacaktır. 	<p>İzleme ve değerlendirme faaliyetleri sırasında yeni hak sahipleri (resmi veya gayri resmi) tespit edilebilecek ve YYEP ilkeleri çerçevesinde önlemler geliştirilecektir.</p> <p>KC İnşaat, revizyonlar (tasarım değişiklikleri) olması durumunda bu raporda yer almayan Proje bileşenleri için YYEP'ye ek yapacaktır.</p> <p>İç/dış izleme sırasında tespit edilen etkileri en aza indirmek veya geçim kaynaklarını eski haline getirmek için yetersiz önlemler, gerektiğinde iyileştirme için daha fazla takip edilecektir. Ayrıca, her türlü talep ŞM aracılığıyla ele alınacaktır.</p>
15	Bağımsız Hassas PEK'ler	557	Mevcut hassasiyet nedeniyle Projeden daha fazla etkilenme	<ul style="list-style-type: none"> Çeşitli hizmet desteği türleri de dahil olmak üzere hassasiyet yardımı sağlanacaktır Geçim Kaynaklarının Geri Kazandırılması Planı (GKGKP), aynı zamanda bağımlı hassas doğrudan PEK'ler olmaları halinde, kadın hane reisleri, yaşlı PEK'ler, engelli kişiler vb. 	<p>Hassasiyet Yardımı AYGM adına KC İnşaat tarafından sağlanacaktır. Ayrıntılar Bölüm 7. HASSASİYET DEĞERLENDİRMESİ'nde sunulmuştur.</p> <p>KC İnşaat HİT, hassas grupların ve kadınların paydaş katılımı fırsatlarına erişebilmeleri için etkinlikler düzenleyecektir.</p> <p>KC İnşaat, resmi ve gayri resmi PEH'lerin hak sahipliklerinin sağlanmasından sorumludur ve</p>

No	PEK Kategorisi	YYEP bulguları	Kayıp türleri	Hak sahiplikleri	Sorumluluklar
				<p>gibi bağımsız hassas doğrudan PEK'lere açık olacaktır.</p> <ul style="list-style-type: none"> Hassas durumdaki PEK'lerin ve kadınların paydaş katılım kanallarına ulaşması çok önemlidir. Bu nedenle ek önlemler alınacaktır. 	<p>AYGM PUB, PEK'lerin hak sahipliklerine erişimini kolaylaştırmada rol oynayacaktır. Bu sorumluluğun ilk aşaması, YYEP açıklama sürecinin bağımsız hassasiyeti olan PEK'ler ve kadınlar için önlemlerle birlikte iyi bir şekilde yürütülmesi olacaktır.</p>
16	Bağımlı PEK'ler	Hassas	Yaklaşık 155 PEK 37 PEY	<p>Proje ile ilgili hassasiyet nedeniyle Projeden daha fazla etkilenme</p> <ul style="list-style-type: none"> GKGKP kapsamında aşağıdaki gibi ek destekler sağlanacaktır: <ul style="list-style-type: none"> Geçiş dönemi geçim Desteği Yerel istihdam Tarımsal proje yardımı Emlak Vergisi desteği Geçim kaynağı ve yaşam bütünlüğü desteği Tarımsal eğitimler 	<p>GKGKP, bu YYEP kapsamında hazırlanmıştır. GKGKP destekleri AYGM tarafından YYEP-GKGKP fonundan karşılanacaktır. GKGKP uygulaması Bölüm 8'de açıklandığı şekilde gerçekleştirilecektir. AYGM ve KC İnşaat arasında imzalanacak protokole göre GEÇİM KAYNAKLARININ GERİ KAZANDIRILMASI PLANI bölümünde açıklandığı şekilde uygulanacaktır.</p>

7.0 HASSASİYET DEĞERLENDİRMESİ

7.1 Hassas Gruplar

Bu tür yatırım projelerinde genellikle iki tür hassasiyet durumu göz önünde bulundurulur. Bunlar kısaca bağımsız ve bağımlı hassasiyetler olarak adlandırılabilir:

- **Bağımsız hassasiyetler:** Bağlamdan bağımsız olarak her durumda hassas olan bireyleri içerir. Bu hassasiyetler bireyin veya grubun ırkı, rengi, cinsiyeti, dili, dini, siyasi veya diğer görüşleri, ulusal veya sosyal kökeni, mülkiyeti, doğumu veya diğer statüleriyle ilgilidir. Bu kişileri Proje arazi ediniminden etkilenen diğer kişilerden ayıran şey, fiziksel (engellilik), sosyal (cinsiyet) veya ekonomik (yoksulluk, topraksız olma) dezavantajları nedeniyle diğer günlük işlerde/rutinlerde başkalarının desteğine ihtiyaç duydukları gibi, kamulaştırma süreçlerine dahil olduklarında da desteklenmeye ihtiyaç duymalarıdır. Bu dezavantajlar nedeniyle, arazi edinimi ve inşaatın bazı aşamalarında (paydaş katılımı, ödemelere erişim, geçim kaynağı faaliyetleri veya şikâyet mekanizmasına erişim gibi) zorluklar yaşamaları beklenebilir.

Bağımsız hassas gruplar doğrudan PEK¹² veya dolaylı PEK¹³ olabilir.

- **Bağımlı hassasiyetler:** Bağlamsal olarak bu, mevcut proje veya yatırımın yarattığı dezavantajlı konumları ifade eder. Bağımlı hassasiyetler kümülatif etkiler veya dolaylı etkiler nedeniyle ortaya çıkabilir. Bu kişileri Proje arazi edinimi ve inşaatından etkilenen diğer kişilerden ayıran şey, ekonomik kayıplar dizisi nedeniyle diğerlerine göre daha fazla risk altında olmalarıdır. Başka bir deyişle, Projenin yüksek etkileri nedeniyle geçim kaynaklarını ve gelirlerini kaybetme riskiyle karşı karşıyadırlar. YYEP stratejileri, Projenin bu gruplar üzerindeki etkilerini ortadan kaldırmada tek başına yeterli olmayabilir. Bu nedenle, GKGGP kapsamında ek olarak desteklenmektedirler.

Tablo 64: Projenin hassas grupları

Bağımsız Hassasiyetler	Bağımlı Hassasiyetler
<ul style="list-style-type: none"> ■ Kadın hane reisi ■ Reşit olmayan hane reisi ■ Bakıma ve sosyal yardıma muhtaç yaşlılar ■ Engelli (Fiziksel / Zihinsel) ■ Dul/boşanmış kadınlar ■ Kronik Hastalık Nedeniyle Eve Bağlı Kişiler ■ Okuma yazma bilmeyen yetişkin ■ Mülteci/göçmen ■ Mevsimlik tarım işçileri 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Kalıcı ikametgahlarını kaybeden fiziksel olarak yerinden edilmiş PEH'ler ■ Evlerinin çevresindeki yaşam ve geçim bütünlüğünü kaybeden PEK'ler ■ Âtıl bir evi gayri resmi olarak kullanan çoban ve konut alanları Projenin arazi kullanımından etkilenen mevsimlik tarım işçileri ■ Toplam arazi varlığı Projeden %20'den fazla etkilenen çiftçiler

¹² PEK'in sahip olduğu veya kullandığı araziler, Projenin arazi ediniminden etkilenmektedir.

¹³ PEY'lerde yaşayan hassas durumdaki kişiler, etkilenen toplulukların bir üyesidir.

Arazi edinimi ve inşaat sürecindeki bazı dezavantajlar nedeniyle, hassas durumdaki kişilerin ödemeye erişimde zorluk vb. gibi çeşitli sorunlarla karşılaşması söz konusu olabilir. Bağımsız olarak hassas durumda olan PEK'ler için erişimde zorluk yaşanabilir:

- Bazı dezavantajlar nedeniyle arazi edinimi ve inşaat süreci boyunca yürütülen paydaş katılımı faaliyetleri,
- Proje faaliyetleri nedeniyle ekonomik yerinden edilmeye maruz kalmasına veya zarar görmesine rağmen şikâyet mekanizması,
- Yaşam düzenlerini ve geçim kaynaklarını yeniden tesis etme hizmeti,
- Arazi edinimi sürecindeki bazı dezavantajlar nedeniyle Proje için edinilen mahsulleri ve varlıkları için tazminat veya mahsul ödemesi,
- Özel arazilerde, kamu arazilerinde ve ortak mülklerde (mera ve orman) geçim faaliyetlerini sürdürmektedir,
- Altyapı ve sosyal hizmetler,
- Geçim kaynağının geri kazandırılması faaliyetleri.

7.2 Hassas Durumdaki PEK'lerin Belirlenmesi

7.2.1 Dezavantajlı hane halkı üyeleri

YYEP saha çalışması kapsamında, etkilenen tüm hane halkı üyelerinin dezavantajları incelenmiş ve 2885 kişilik toplam hane halkı nüfusu arasında 557 hassasiyet durumu tespit edilmiştir. Hassasiyetler için Tablo 65'e bakınız.

Tablo 65 : Hane halkı üyelerinin hassasiyetleri

Hassasiyetler	Yanıtlar		Hane halkı üyelerinin yüzdesi
	Sayı	Yüzde	
Kadın Hane Reisi	12	%2,2	%2,7
Bakıma ve sosyal yardıma muhtaç yaşlılar	59	%10,6	%13,2
Engelli (Fiziksel / Zihinsel)	62	%11,1	%13,8
İşsiz (iş aramasına rağmen)	122	%21,9	%27,2
Kayıp eş / boşanmış kadınlar	60	%10,8	%13,4
Kronik hastalık nedeniyle eve bağlı	33	%5,9	%7,4
Okula gidemeyen okul çağındaki çocuklar	5	%0,9	%1,1
Okuma yazma bilmeyen yetişkinler	194	%34,8	%43,3
Türkçe bilmeyenler	10	%1,8	%2,2
Toplam	557	%100	

Kaynak: YYEP saha çalışması (HHA), 2024

7.2.2 Mevsimlik işçiler

Yatırım projelerinin arazi kullanımları bazen mevsimlik tarım işçilerinin konaklama alanları ile çakışabilmektedir. Kars-İğdır YHT kapsamında böyle bir etkinin oluşup oluşmadığı sorgulanmıştır. Mevsimlik işçiler, tarımsal faaliyetlerin ve inşaatın çeşitli aşamalarında çalışmak üzere YYEP kapsamındaki yerleşim yerlerinin 22'sine gelmektedir. Yerleşim yeri bazında mevsimlik işçilere ilişkin detaylar Tablo 66'da verilmiştir. Mevsimlik işçiler arasında göçmen/mülteci bulunmadığı öğrenilmiştir. Mevsimlik işçilerin konaklama alanının Projenin arazi

kullanımından etkilenme potansiyeline sahip olduğu bir yerleşim yeri (Kars-Digor-Oyuklu) bulunmaktadır. İşçilerin Mustafa Paşa Bulvarı üzerinde çadır kurdukları öğrenilmiştir. Ancak aynı yerleşim yerinde mevsimlik işçilerin çadır kurabileceği aynı özelliklere sahip alternatif alanlar da bulunmaktadır. Mevsimlik işçiler inşaat öncesinde alternatif alanlarda konaklamaları konusunda bilgilendirilecektir.

Tablo 66 : PEY'lerdeki mevsimlik işçiler

No	Yerleşim	İlçe	İl	Mevsimlik işçiler geliyor mu?	Nereden geliyorlar?	Hangi aylarda geliyorlar?	Ne iş yapıyorlar ?	Gelen işçi sayısı	Kadın oranı	16 yaş altı çocuk oranı	Barındıkları alan Proje den etkileniyor mu?
1	Halefoğlu	Merkez	Kars	Hayır							
2	Subatan	Merkez	Kars	Hayır							
3	Kozluca	Merkez	Kars	Hayır							
4	Alaca	Merkez	Kars	Hayır							
5	Soylu	Merkez	Kars	Evet	İğdır	Mayıs-Ekim	Çobanlık	12	4	4	HAYIR
6	Atayurt(Söğütlü)	Merkez	Kars	Hayır							
7	Üçbölük	Merkez	Kars	Hayır							
8	Esenkent	Merkez	Kars	Hayır							
9	Eşmeyazı	Merkez	Kars	Hayır							
10	Mezra	Merkez	Kars	Hayır							
11	Hacıveli	Merkez	Kars	Hayır							
12	Halıkışlak	Digor	Kars	Evet	Diyarbakır, Tuzluca	Temmuz-Ekim	Tarımsal iş	80	20	20	HAYIR
13	Bayırbağı	Digor	Kars	Hayır							
14	Köseler	Digor	Kars	Hayır							
15	Arpalı	Digor	Kars	Evet	Diyarbakır-Mardin	Haziran-Ağustos	Biçerdöver	25	0	0	HAYIR
16	Sorguçkavaklı	Digor	Kars	Hayır							
17	Alem	Digor	Kars	Hayır			Tarımsal işler				

No	Yerleşim	İlçe	İl	Mevsimlik işçiler geliyor mu?	Nereden geliyorlar?	Hangi aylarda geliyorlar?	Ne iş yapıyorlar ?	Gelen işçi sayısı	Kadın oranı	16 yaş altı çocuk oranı	Barındıkları alan Projeden etkileniyor mu?
18	Kilittaş	Digor	Kars	Evet	İğdır-Diyarbakır	Haziran-Eylül	Biçerdöver	50	0	0	HAYIR
19	Düzgeçit	Digor	Kars	Evet	Diyarbakır-Mardin	Temmuz-Ağustos		4	0	0	HAYIR
20	Bacalı	Digor	Kars	Evet	Diyarbakır-Mardin	Haziran-Eylül	Biçerdöver	30	0	0	HAYIR
21	Karabağ	Digor	Kars	Hayır							
22	Yeniköy	Digor	Kars	Evet	Diyarbakır	Temmuz-Eylül	Biçerdöver	6	0	0	HAYIR
49	Oyuklu	Digor	Kars	Evet	Diyarbakır, Urfa	Temmuz-Ağustos	Biçerdöver	10	0	0	EVET
23	Köprübaşı	Tuzluca	İğdır	Hayır							
24	Cıyrıklı	Tuzluca	İğdır	Evet	İğdır	Haziran-Eylül	Kayısı ve Elma toplama	200	120	0	HAYIR
25	Orta	Tuzluca	İğdır	Evet	Nahçıvan, Diyarbakır, Mardin	Mayıs-Ekim	İnşaat	70	0	0	HAYIR
26	Kılıçlı	Tuzluca	İğdır	Hayır							
27	Sürmeli	Tuzluca	İğdır	Evet	Mersin, Urfa, Diyarbakır	Haziran-Temmuz	Kayısı toplama	60	%80	%10	HAYIR
28	Yeniköy (İğdır)	Tuzluca	İğdır	Hayır							
29	Turabi	Tuzluca	İğdır	Evet	Yakındaki iller	Haziran-Temmuz	Kayısı toplama	150	75	0	HAYIR

No	Yerleşim	İlçe	İl	Mevsimlik işçiler geliyor mu?	Nereden geliyorlar?	Hangi aylarda geliyorlar?	Ne iş yapıyorlar ?	Gelen işçi sayısı	Kadın oranı	16 yaş altı çocuk oranı	Barındıkları alan Projesinden etkileniyor mu?
30	Kiti / Çalpala	Merkez	İğdır	Evet	Diyarbakır-Mardin-Mersin	Haziran-Temmuz	Kayısı toplama	100	40	20	HAYIR
31	Erhacı	Merkez	İğdır	Hayır							
32	Yukarı Çarıkçı	Merkez	İğdır	Evet	Urfa-Diyarbakır	Haziran-Temmuz	Kayısı toplama	100	10	0	HAYIR
33	Suveren	Merkez	İğdır	Hayır							
34	Küllük	Merkez	İğdır	Hayır							
35	Faruktoka	Merkez	İğdır	Evet	Urfa-Batman	Haziran-Temmuz	Kayısı toplama	150	%40	%10	HAYIR
36	Aşağı Çarıkçı	Merkez	İğdır	Hayır							
37	Karakuyu	Merkez	İğdır	Hayır							
38	Yenimahalle (Hoşhaber)	Merkez	İğdır	Hayır							
39	Melekli (Karabağ)	Merkez	İğdır	Evet	Azerbaycan	Mart-Eylül	Hamallık	100	10	20	HAYIR
40	Yunus Emre (Halfeli)	Merkez	İğdır	Evet	Diyarbakır, Van, Bitlis	Nisan-Haziran	Kayısı toplama	150	75	10	HAYIR
41	Özvatan (Halfeli)	Merkez	İğdır	Evet	Ağrı, Batman, Siirt	Haziran-Temmuz	Kayısı toplama	500	%20	%10	HAYIR
50	Söğütlü (Hanego)	Merkez	İğdır	Hayır							
42	Taşburun	Karakoyunlu	İğdır	Hayır							

No	Yerleşim	İlçe	İl	Mevsimlik işçiler geliyor mu?	Nereden geliyorlar?	Hangi aylarda geliyorlar?	Ne iş yapıyorlar ?	Gelen işçi sayısı	Kadın oranı	16 yaş altı çocuk oranı	Barındıkları alan Projeden etkileniyor mu?
43	Ergenekon	Karakoyunlu	İğdır	Evet	Güneydoğu illeri	Haziran-Ağustos	Erik Toplama	100	60	30	HAYIR
44	Aşağı Aratan	Aralık	İğdır	Hayır							
45	Yukarı Çamurlu	Aralık	İğdır	Evet	Mardin, Diyarbakır	Haziran-Temmuz	Biçerdöver	5	0	0	HAYIR
46	Hasanhan	Aralık	İğdır	Evet	Mardin ve Afganistan	Haziran-Temmuz	Biçerdöver	20	0	0	HAYIR
47	Yukarı Topraklı	Aralık	İğdır	Hayır							
48	Ortaköy	Aralık	İğdır	Hayır							
51	Karşıyaka	Aralık	İğdır	Evet	Kağızman, Adana, Diyarbakır	Haziran-Eylül	Kayısı Toplama ve Biçerdöver	100	0	0	HAYIR

Kaynak: YYEP saha çalışması (TDA), 2024

7.2.3 Göçmenler/mülteciler

Projeden etkilenen arazi sahipleri ve kullanıcıları arasında mülteci/göçmen bulunmamaktadır. Suveren ve Erhacı yerleşimlerinin yakınındaki bölgede bir adet "geri gönderme merkezi" bulunmaktadır. Geri gönderme merkezi, bir ülkeye yasadışı yollardan girmiş veya kalış süresi dolmuş yabancıların göçmenlik yasası kapsamında tutulduğu bir tesistir. Bu merkezler genellikle yabancıların sınır dışı işlemlerinin yürütülmesi için belirli bir süre alınıldığı yerlerdir. Geri Gönderme Merkezi, yabancıların kendi ülkelerine geri gönderilmeleri veya uygun bir ülkeye yerleştirilmeleri için gerekli işlemleri yürütür. Bu merkezlerde yabancılar sağlık, barınma ve gıda gibi temel ihtiyaçlar sağlanmaktadır. Bu merkezlerin tam kapasitesi ve mevcut doluluk oranları hakkında Türkiye'nin açık kaynaklarında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Sosyal çalışma sırasında Suveren yerleşiminin muhtarından alınan bilgiye göre, bu merkezde 1.000 erkek ve 1.000 kadın olmak üzere yaklaşık 2.000 mültecinin bulunduğu bildirilmiştir. Muhtarlarla yapılan anketlerde Geri Gönderme Merkezi dışında bölgede mülteci yoğunluğundan bahsedilmemiştir. Geri Gönderme Merkezi Projeden etkilenmemektedir (Yeniden Yerleşimden etkilenmemektedir).

Tablo 67 : PEY'lerdeki mülteciler

No	Yerleşim	İlçe	İl	Mülteci kadınlar	Mülteci erkekler
33	Suveren	Merkez	İğdir	1000 (merkezde)	1000 (merkezde)
31	Erhacı			20	20
39	Melekli (Karabağ)			3	3
4	Alaca	Merkez	Kars	0	1
TOPLAM					1024

Kaynak: YYEP saha çalışması (TDA), 2024

7.2.4 Projeye bağlı hassas gruplar

7.2.4.1 Kendi daimî ikametgahlarını kaybeden fiziksel olarak yerinden edilmiş PEH'ler

Fiziksel olarak yerinden edilmiş PEH'ler Tablo 59'da listelenmiş ve Varlık Envanteri ve Nüfus Sayımına kaydedilmiştir Ek A1. Kendi daimî ikametgahlarını kaybeden fiziksel olarak yerinden edilmiş PEH'ler Bölüm 8'deki GKGKP haklarından yararlanabilecektir. Yapıların tespitine öncelik veren Varlık Envanteri gözlemlerine göre, şu anda daimî ikametgahlarını kaybederek fiziksel yeniden yerleşimin etkisi altında olan ev/hane sayısı 18'dir. Tablo 59 potansiyel veya beklenen fiziksel yeniden yerleşim risklerini de içermektedir. Buna göre, etkilenen alandaki ev sayısı 35'tir.

7.2.4.2 Evlerinin çevresindeki yaşam ve geçim bütünlüğünü kaybeden PEK'ler

Bölüm 5'te, Tablo 61 Projeden etkilenen yapıları göstermektedir. Tablo 59 Projeden etkilenen araziler üzerinde bulunan evleri göstermektedir. Proje'nin yapılara ve binalara çok yakın alanlara ihtiyaç duyması, yerel halkın geçim kaynakları ve yaşam bütünlüğü üzerinde olumsuz etkilere neden olabilir. Evlerinin çevresinde yaşam bütünlüğünü ve geçim kaynaklarını kaybeden PEK'ler Bölüm 8'deki GKGKP haklarından yararlanabilecektir.

7.2.4.3 Âtıl bir evi gayri resmi olarak kullanan çoban ve konut alanları Projenin arazi kullanımından etkilenen mevsimlik tarım işçileri

Âtıl durumda olan ve sahibi tarafından kullanılmayan bir ev, bir çoban tarafından çobanlık faaliyetlerini sürdürürken zaman zaman kullanılmaktadır. Evin (Kars-Merkez-Halefoğlu 135/233 Parsel) etkilenmesinin önüne geçilmesi beklenmektedir. Âtıl bir evi gayri resmi olarak kullanan çoban ve konut alanları Projenin arazi kullanımından etkilenen mevsimlik tarım işçileri, Bölüm 8'deki GKGKP haklarından yararlanabilecektir.

7.2.4.4 Toplam arazi varlığı Projeden %20'den fazla etkilenen çiftçiler

Toplam arazi varlığı Projeden %20'den fazla etkilenen çiftçiler, Bölüm 8'deki GKGKP haklarından yararlanabilecektir. Toplam arazi varlıklarının %20 veya daha fazlasının Projenin arazi ediniminden etkilendiğini düşünen çiftçiler, toplam arazi varlıklarını gösteren e-devlet verilerini HİS'ler aracılığıyla Proje yönetimine sunarak bir inceleme başlatabilirler. Bir çiftçinin toplam arazi varlığı üzerindeki etkinin önemli olduğu tespit edilirse, bu çiftçiler Bölüm 8'deki GKGKP haklarından yararlanabilecektir.

YYEP hazırlık saha çalışması kapsamında, beyanlara dayalı olarak PEK'lerin toplam arazi varlıkları öğrenilmiş, toplam arazi varlıkları ve Proje etki oranı Varlık Envanteri ve Nüfus Sayımına kaydedilmiştir (Ek A1). Bu etki oranlarının belgelenmesi halinde, tespit edilen PEK'ler, araziye dayalı geçim kaynaklarına sahip olmaları halinde uygun olacaktır. Ek A1'de kayıtlı PEK'ler tarafından kullanılan ve potansiyel olarak uygun olan etkilenen araziler Tablo 68'de listelenmiştir.

Tablo 68 : Kullanıcıların toplam arazi varlıklarının %20 veya daha fazlasının Projeden etkilendiğini beyan ettikleri araziler

İl-İlçe	Yerleşim	Blok	Parsel	Çiftçi türü	PEK'in toplam arazi varlığı (m ²)	Toplam arazi varlığı üzerindeki etki oranı (%)
İğdır-Merkez	Erhacı	146	456	Sadece kullanıcı	22.000	100
				Sadece kullanıcı	4.049	100
İğdır-Merkez	Erhacı	146	162	Sahip kullanıcı	4.049	36,91
İğdır-Merkez	Erhacı	146	161	Sahip kullanıcı	4.433	47,93
İğdır-Merkez	Erhacı	146	160	Hissedar kullanıcı	5.500	68,15
İğdır-Merkez	Erhacı	146	472	Sadece kullanıcı	0	100
				Sadece kullanıcı	5.500	90
İğdır-Merkez	Erhacı	146	433	Sadece kullanıcı	30.000	48,41
				Sadece kullanıcı	30.000	48,41
İğdır-Merkez	Erhacı	146	134	Sahip kullanıcı	6.750	58,62
İğdır-Merkez	Erhacı	146	133	Hissedar kullanıcı	13.403	40,96
İğdır-Merkez	Erhacı	109	259	Sadece kullanıcı	19.146	-
İğdır-Merkez	Erhacı	109	32	Hissedar kullanıcı	19.146	36,1

İl-İlçe	Yerleşim	Blok	Parsel	Çiftçi türü	PEK'in toplam arazi varlığı (m ²)	Toplam arazi varlığı üzerindeki etki oranı (%)
İğdır-Merkez	Halfeli	117	54	Sadece kullanıcı	15000	-
				Sadece kullanıcı	23.000	-
İğdır-Merkez	Küllük	188	4	Hissedar	19.000	25,96
İğdır-Merkez	Melekli/Karabağ	256	170	Sadece kullanıcı	26.000	-
İğdır-Merkez	Melekli/Karabağ	256	117	Sadece kullanıcı	30.000	21,34
İğdır-Merkez	Melekli/Karabağ	256	99	Hissedar kullanıcı	50.000	20,19
İğdır-Merkez	Özvatan	148	91	Sadece kullanıcı	8.000	-
				Sadece kullanıcı	0	100
İğdır-Merkez	Özvatan	148	62	Sahip kullanıcı	41.000	37,74
İğdır-Merkez	Yunus emre	122	2	Sahip kullanıcı	6.000	41,69
İğdır-Merkez	Yunus emre	121	50	Hissedar kullanıcı	15.000	26,91
İğdır-Merkez	Yunus emre	120	15	Hissedar kullanıcı	5.933	79,63
İğdır-Merkez	Yunus emre	120	16	Sahip kullanıcı	19.188	40,52
İğdır-Merkez	Yunus emre	120	19	Sahip kullanıcı	20.000	48,15
İğdır-Merkez	Yunus emre	124	35	Hissedar kullanıcı	10.000	24,57
İğdır-Merkez	Yunus emre	124	38	Sadece kullanıcı	18.000	25,99
İğdır-Merkez	Yunus emre	124	41	Sahip kullanıcı	12.000	54,32
İğdır-Merkez	Yunus emre	124	43	Sadece kullanıcı	5.000	-
İğdır-Merkez	Yunus emre	115	36	Sadece kullanıcı	4.000	-

İl-İlçe	Yerleşim	Blok	Parsel	Çiftçi türü	PEK'in toplam arazi varlığı (m ²)	Toplam arazi varlığı üzerindeki etki oranı (%)
İğdır-Merkez	Yunus emre	115	71	Sadece kullanıcı	4.000	50,35
İğdır-Merkez	Yunus emre	115	73	Sadece kullanıcı	4.000	-
İğdır-Merkez	Yunus emre	115	87	Sahip kullanıcı	10.000	22,49
İğdır-Merkez	Yunus emre	115	167	Sahip kullanıcı	10.000	21,4
İğdır-Tuzluca	Cıyıklı	107	110	Sadece kullanıcı	0	100
İğdır-Tuzluca	Köprübaşı	102	46	Hissedar	32.000	21,2
İğdır-Tuzluca	Sürmeli	107	365	Hissedar kullanıcı	34.000	20
İğdır-Tuzluca	Sürmeli	107	450	Hissedar kullanıcı	80.000	20,1
İğdır-Tuzluca	Sürmeli	111	113	Hissedar kullanıcı	13.000	52,29
İğdır-Tuzluca	Sürmeli	111	131	Hissedar	50.000	20,54
İğdır-Tuzluca	Turabi	101	339	Hissedar kullanıcı	15.000	36,63
İğdır-Tuzluca	Turabi	101	333	Sahip kullanıcı	7.261	36,42
İğdır Karakoyunlu	Taşburun	101	619	Hissedar kullanıcı	24.653	47,63
İğdır-Karakoyunlu	Ergenekon	189	105	Hissedar kullanıcı	8.745	49
İğdır-Karakoyunlu	Ergenekon	189	104	Hissedar kullanıcı	10.000	21,66
İğdır-Karakoyunlu	Ergenekon	189	530	Sadece kullanıcı	16.200	21,77
İğdır-Karakoyunlu	Ergenekon	189	513	Hissedar kullanıcı	6.224	57,61
İğdır-Karakoyunlu	Ergenekon	157	13	Hissedar kullanıcı	32.000	23,45
İğdır-Karakoyunlu	Ergenekon	189	612	Hissedar kullanıcı	20.000	25,66

İl-İlçe	Yerleşim	Blok	Parsel	Çiftçi türü	PEK'in toplam arazi varlığı (m ²)	Toplam arazi varlığı üzerindeki etki oranı (%)
İğdır-Karakoyunlu	Ergenekon	189	214	Sadece kullanıcı	10.829	25,41
İğdır-Karakoyunlu	Ergenekon	183	6	Sadece kullanıcı	16.000	38,82
İğdır-Karakoyunlu	Ergenekon	183	5	Sahip kullanıcı	11.000	21,41
İğdır-Karakoyunlu	Ergenekon	189	568	Hissedar kullanıcı	20.000	24,67
İğdır-Karakoyunlu	Ergenekon	189	573	Hissedar kullanıcı	6.000	43,29
İğdır-Karakoyunlu	Ergenekon	189	289	Hissedar kullanıcı	4.000	99,08
İğdır-Karakoyunlu	Ergenekon	189	360	Hissedar kullanıcı	28.000	26,59
İğdır-Karakoyunlu	Ergenekon	189	598	Sahip kullanıcı	5.000	20,88
İğdır-Karakoyunlu	Ergenekon	189	712	Sadece kullanıcı	5.000	36,13
Kars-Merkez	Alaca	104	2	Sahip kullanıcı	12.325	39,05
Kars-Merkez	Alaca	123	19	Hissedar kullanıcı	29.000	22,49
Kars-Merkez	Eşmeyazı	105	13	Sadece kullanıcı	10.300	20,66
Kars-Merkez	Eşmeyazı	105	30	Sadece kullanıcı	600	-
Kars-Merkez	Eşmeyazı	105	31	Sadece kullanıcı	600	-
Kars-Merkez	Eşmeyazı	105	35	Sadece kullanıcı	600	43,57
Kars-Merkez	Halefoğlu	133	22	Sadece kullanıcı	70.000	21,95
Kars-Merkez	Halefoğlu	133	21	Hissedar kullanıcı	20.000	26,06
Kars-Merkez	Kozluca	108	10	Sadece kullanıcı	34.000	34,07
Kars-Merkez	Kozluca	108	19	Sadece kullanıcı	34.000	26,16

İl-İlçe	Yerleşim	Blok	Parsel	Çiftçi türü	PEK'in toplam arazi varlığı (m ²)	Toplam arazi varlığı üzerindeki etki oranı (%)
Kars-Merkez	Subatan	101	347	Sadece kullanıcı	20.000	56,74
Kars-Merkez	Subatan	101	406	Sahip kullanıcı	10.000	93
Kars-Merkez	Subatan	109	111	Sahip kullanıcı	30.000	29,17
Kars-Digor	Alem	108	11	Sahip kullanıcı	8.000	44,56
Kars-Digor	Alem	108	164	Sadece kullanıcı	15.000	36,11
Kars-Digor	Alem	124	104	Sadece kullanıcı	15.000	80,74
Kars-Digor	Bacalı	101	16	Sadece kullanıcı	36.000	47,4
Kars-Digor	Bacalı	154	15	Sadece kullanıcı	36.000	23,09
Kars-Digor	Bacalı	154	14	Sadece kullanıcı	36.000	21,12
Kars-Digor	Bacalı	149	9	Sadece kullanıcı	19.000	29,08
Kars-Digor	Yeniköy	105	70	Sahip kullanıcı	36.000	20,34
İğdır-Aralık	Aşağıaratan	111	51	Sahip kullanıcı	12.000	28,3
İğdır-Aralık	Aşağıaratan	111	52	Sahip kullanıcı	6.000	51,51
İğdır-Aralık	Hasanhan	109	5	Sahip kullanıcı	61.000	20,99
İğdır-Aralık	Hasanhan	110	4	Sadece kullanıcı	5.000	-
İğdır-Aralık	Hasanhan	112	4	Sahip kullanıcı	77.000	20,67
İğdır-Aralık	Hasanhan	115	3	Sahip kullanıcı	84.159	25,96
İğdır-Aralık	Hasanhan	207	4	Sadece kullanıcı	600	-

Kaynak: YYEP saha çalışması, 2024

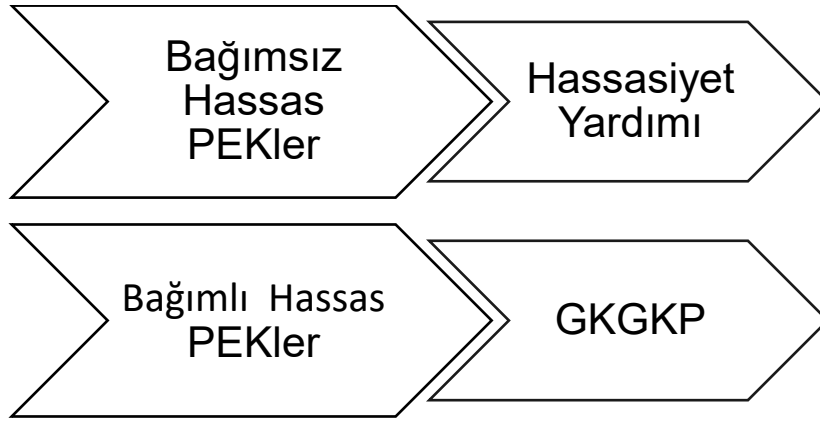
7.2.4.5 Meraların Projenin arazi ediniminden önemli ölçüde etkilendiği PEY'ler

Başlık "5.3.2. Mera Arazileri ve Hayvancılık" başlığı, meralar üzerindeki etkinin boyutunu ve yerleşim yerlerinin alternatif mera olanaklarını incelemektedir. Buna göre, yaklaşık 37 yerleşim yerinde meralar üzerinde potansiyel

olumsuz etkiler beklenmektedir. Meraların Proje'nin arazi ediniminden önemli ölçüde etkilendiği ve alternatif mera alanının bulunmadığı veya alternatif mera alanlarının yetersiz olduğu PEY'ler Bölüm 8'deki GKGKP hakları için uygun olacaktır.

7.3 Hassasiyet Yardımı

Projenin arazi edinimi ile hassas grup üyeleri olarak tanımlanan PEK'ler GKGKP kapsamında değerlendirilmektedir. Projeden bağımsız olarak mevcut bir hassasiyeti olan PEK'lere YYEP kapsamında Hassasiyet Yardımı sağlanacaktır. Bağımsız hassas gruplar üzerindeki ekonomik etkiler diğer PEK'ler gibidir. Ancak onları hassas kılan özellikleri nedeniyle bilgiye erişmek, yaşam ve geçim düzenlerini yeniden kurmak için ek çabaya ihtiyaç duyarlar. Bu nedenle bu gruplar için nakit destekleri yerine hizmet ve yardım destekleri planlanmıştır. Bu plan, paydaş katılım süreçleri ve geçmişteki benzer proje deneyimlerinin bir sonucu olarak seçilmiştir. Bağımsız hassas gruplar finansal destekten ziyade ekonomik varlıklarını yönetecek hizmetlere ihtiyaç duymaktadır.

Şekil 5: Hassas durumdaki PEK'ler için hak sahipliği türleri

Her bir hassas grup için yardımlar aşağıda Tablo 69'da sunulmuştur, ancak sağlanacak yardımlar bunlarla sınırlı olmayabilir. PEK'lerin talepleri her zaman PUB tarafından değerlendirilir ve hassasiyet ile Proje arasındaki ilişki değerlendirilerek ulaşılabilir.

Tablo 69 : Hassas gruplar başına hassasiyet yardımları

Hassasiyet kategorisi	Hassasiyet Yardımı
Kadın hane reisi	Kadınlar için güvenli paydaş katılımı fırsatları sağlanacaktır. Kadın HİS'ler bu gruplarla bire bir toplantılar düzenleyecek ve arazi edinimi, toplum sağlığı ve güvenliği ve toplumsal cinsiyet konuları da dahil olmak üzere tüm Proje hakkında bilgi verecektir. Tazminat veya çeşitli destekler elde etmek için yardım talepleri değerlendirilecektir.
Dul/boşanmış iş kadınlar	
Reşit olmayan hane reisi	Anket yapılan hanelerde bu gruba rastlanmamıştır. Nüfus Sayımı çalışmasında tespit edilen reşit olmayan hane reislerine yasal hakları ve yetkileri konusunda özel danışmanlık sağlanacaktır.
Bakıma ve sosyal yardıma muhtaç yaşlılar	Bu grupların bilgiye, tazminatlara ve diğer desteklere erişimde zorluklar yaşadıkları bilinmektedir. Bu nedenle, doğrudan veya dolaylı olarak Proje ile ilgili bir hizmete ulaşmak istediklerinde ancak hassasiyetleri nedeniyle ulaşmakta zorluk çektiklerinde; Projenin yerel birimlerinden yardım talep edebilirler. Bu Hassasiyet Yardımları bunlarla sınırlı olmamak üzere şunları içerir:
Engelli kişiler	

Hassasiyet kategorisi	Hassasiyet Yardımı
(Fiziksel / Zihinsel)	<ul style="list-style-type: none"> • Banka çalışanı ev ziyareti • Notere ulaşma • Noterden bilgi alma • Noter çalışanı ev ziyareti • Evrak gönderme ve alma (kargo, faks, e-posta vb.) • Evde herhangi bir belgeyi imzalamak • Ulaşım • Bilgi ve danışmanlığa erişim • Profesyonel, avukat, emlakçı vb. • Kamu hizmetlerinde kullanım • Evde katılım fırsatları <p>Yardım ihtiyaçlarını belirlemek için HİS'ler düzenli yerleşim yeri ziyaretleri yapacak ve iletişim bilgilerini kamuya açık alanlarda (afişler, broşürler vb. aracılığıyla) yayınlayacaktır. PEK'ler de yardım ihtiyaçlarını muhtarlar aracılığıyla HİS'lere iletebilirler. İletişim bilgileri için 9. Bölüm'e bakınız.</p> <p>Sayım çalışmasında belirlenen hassas durumdaki PEK'lere YYEP ve GKGKP'den elde ettikleri haklar hakkında özel bilgiler sağlanacaktır.</p> <p>Evleri veya çevreleri, ahırları veya geçim kaynakları Projeden etkilenen hassas bireyler (sol sütündeki gruplar) için ek destekler şunları içerebilir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tadilat, bahçıvan, mimar vb. desteği. • Taşınma sırasında sağlık ihtiyaçları ortaya çıkarsa destek. • Yollarının bozulması halinde günlük yaşamlarını kolaylaştıracak imkanların sağlanması. • Günlük yaşamın geri kazanılmasına ve hatta kolaylaştırılmasına hizmet eden tüm hizmetlerin sağlanması. • Yoksul haneler için harcamalara katılım. <p>Talepler HİS'ler tarafından saha ziyaretlerinde veya ŞM aracılığıyla alınır ve Ç&S Müdürü tarafından Proje ile ilişkisi ve hassasiyet açısından değerlendirilir.</p>
İşsiz (iş aramasına rağmen)	İşsiz ve yoksul köylüler için yerel istihdam olanakları sağlanacaktır. Bir yıldan uzun süredir sigortalı bir işte çalışmayan Doğrudan-PEK'lere yerel istihdamda öncelik verilecektir.
Okuma yazma bilmeyen yetişkin	Sözlü, yüz yüze ve görsel katılım olanakları ve gerektiğinde tercüman desteği sağlanacaktır.
Mülteci/göçmen	

8.0 GEÇİM KAYNAKLARININ GERİ KAZANDIRILMASI PLANI (GKGKP)

8.1 Geçim Kaynaklarının Geri Kazandırılması Stratejisi

Proje, potansiyel olarak ekonomik yerinden edilmeye neden olacak kamu ve özel tarım arazilerinin, ormanlık alanların ve mera alanlarının edinilmesini gerektirecektir. Bu nedenle, bu YYEP bir Ekonomik Yeniden Yerleşim Stratejisi içermektedir. Ancak, uzun vadeli sürdürülebilirlik ve geçim kaynaklarının esnekliği açısından PEY'lerin ve PEH'lerin/PEK'lerin desteklenmesi, uluslararası kalkınma ilkelerini benimseyen projeler için tercih

edilmektedir. Bu nedenle, YYEP'ye ek olarak, hassas¹⁴ geçim faaliyetlerinin restorasyonu ve PEH'lerin geçim kaynaklarının sürdürülebilirliği için GKGKP hazırlanabilir.

Ekonomik yeniden yerleşim stratejisi, arazi ediniminden etkilenen tüm haneler için benzer hükümler içermektedir. Ancak, bazı PEK'ler/PEH'ler çeşitli özellikleri nedeniyle Projeden diğerlerine göre daha fazla etkilenebilir ve mevcut geçim kaynaklarını sürdürmeyebilir. Bu alıcılar aşağıdaki Bölümde hassas gruplar olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle, GKGKP, YYEP'nin bir alt bölümü olarak hazırlanmıştır.

Projenin geçim kaynakları restorasyon stratejisi, geçim kaynaklarını fiziksel, ekonomik ve kültürel olarak güçlendirmek ve onları iklim değişikliği ve arazi bozulması gibi etkilerin yanı sıra Projenin etkilerine karşı dirençli hale getirmektir.

8.2 Geçim Kaynaklarının Geri Kazandırılması Araçları

GKGKP'nin araçları aşağıda sunulmuştur.

8.2.1 Geçiş Dönemi Geçim Desteği (GDGD)

GDGD, geçiş döneminde hanelerin geçim kaynaklarını desteklemek için sağlanmaktadır. Hassas durumdaki PEK'ler için aylık net asgari ücrete eşit GDGD ödemeleri YYEP-GKGKP Fonundan yapılacaktır.

İllerin orta ve alt-orta sosyo-ekonomik düzeyde olduğu ve Türkiye'de ücretli çalışanların %45'inin asgari ücretle çalıştığı düşünüldüğünde, geçiş dönemi geçim desteğinin hesaplanmasında asgari ücretin referans alınmasının uygun olduğunu göstermektedir. Türkiye'de asgari yaşam koşullarını sağlamak için referans alınabilecek iki ücret bulunmaktadır. Bunlar:

- Asgari ücret
- İşsizlik maaşı

İlki 22.104,67 TL (Ocak 2025) iken, ikincisi değişkendir. En yüksek işsizlik ödeneği ile asgari ücret hemen hemen aynıdır. Türkiye'de hazırlanan uluslararası standartlara dayalı YYEP'lerde yaygın olarak kullanıldığı üzere, farklı miktarlardaki geçiş dönemi desteklerinde her yıl devlet tarafından enflasyon oranına göre artırılan asgari ücret referans alınacaktır.

AYGM diğer yatırım projelerinde de Hassasiyet Değerlendirmesine dayalı GDGD ödemelerinde asgari ücreti referans olarak kullanmaktadır.

Fiziksel olarak yerinden edilmiş haneler ve toplam arazi varlığı %20'den fazla etkilenen PEK'ler GDGD almaya hak kazanır. Bir hanenin alacağı GDGD miktarı, Hassasiyet Puanına göre belirlenir. Hassasiyet Puanı Ek C2'ye göre hesaplanır ve toplanan puana uygun GDGD miktarı Ek C3'e göre ödenir.

8.2.2 Yerel İstihdamda Öncelik

Yerel istihdam, ÇSED kapsamında sunulan bir etki azaltma tedbiridir. Buna ek olarak, GKGKP kapsamında Proje'nin arazi ediniminden doğrudan etkilenen bağımlı hassas hane halkı üyelerinin istihdamına öncelik verilecektir. İş başvuru formlarında "Eviniz ve arazileriniz Projenin arazi ediniminden doğrudan etkilendi mi?" sorusu yer alacaktır. Geçici veya daimî istihdam olanaklarının sağlanması için, alt yüklenicilerle yapılacak sözleşmelerde yerel istihdam ve fiziksel olarak yerinden edilmiş kişilere öncelik verilmesi şart koşulacak ve KC İnşaat bu kişilere Projede istihdam olanakları sağlanmasını temin edecektir.

¹⁴ İklim değişikliği, kuraklık, siyasi ve ekonomik değişiklikler, savaş, göç, enerji modelinin değişmesi nedeniyle

KC İnşaat, inşaat çalışmaları sırasında yerel halkı istihdam etmeye özen gösterecektir. Bağımlı hassas PEK'ler de dahil olmak üzere, arazileri Proje'nin arazi ediniminden etkilenen doğrudan PEK'lerin istihdamına özellikle dikkat edilecektir. İzleme ve Değerlendirme faaliyetleri sırasında, yerel istihdam sayıları doğrudan PEK'ler ve dolaylı PEK'ler (yerel topluluklar) olarak raporlanacaktır.

8.2.3 Tarım ve hayvancılık proje yardımı

Tarım/çiftçilik projeleri geliştiren ancak kaynak yetersizliği nedeniyle bu projeleri hayata geçiremeyen hassas durumdaki PEK'lere hibe ve kredi başvuru desteği sağlanacaktır. Proje kapsamında ilçe merkezlerinde tarım ve hayvancılık proje yardımı eğitimleri düzenlenecek ve bir proje döngüsü uzmanı, hassas durumdaki PEK'lerin hibe/kredi bulma ve proje yazma süreçlerine katkıda bulunacaktır.

8.2.4 Emlak vergisi desteği

Toplam arazi varlığı Projeden %20'den fazla etkilenen çiftçiler yeni arazi satın almak isterlerse, yeni arazinin emlak vergisi (%2) Projenin YYEP-GKGKP fonundan ödenecektir. Bir PEK, satın alınacak arazinin büyüklüğüne bakılmaksızın, Projeden etkilenen arazinin büyüklüğünün on katına kadar vergi desteği alabilir.

8.2.5 Geçim kaynağı ve yaşam bütünlüğü desteği

Evlerinin çevresindeki yaşam ve geçim kaynaklarının bütünlüğünü kaybeden PEK'ler bütünlük desteğine hak kazanacaktır. Bu destek, arazinin hazırlanması, sürülmesi ve ekilmesi için gerekli olan tohum, mazot, nakliye, araç kiralama gibi hizmet ve masrafları kapsamaktadır. Hassas haneler, Projeden kaynaklanan masrafları için ŞM'den nakdi ve aynı destek talep edebilirler.

8.2.6 Tarımsal eğitimler

Tarımsal eğitimlerin temel amacı, doğrudan etkilenen PEK'lerin mevcut arazilerinin ve geçim kaynaklarının verimliliğini artırmalarına yardımcı olmaktır. Arazileri Projeden kısmen etkilenen çiftçilerin kalan arazilerini daha verimli kullanmalarını sağlamak, Projenin geçim kaynakları üzerindeki olumsuz etkisini azaltacaktır.

Aşağıdaki kurumlar halihazırda önemli eğitimler düzenlemektedir:

- İl Tarım ve Orman Müdürlükleri
- Tarım Reformu Genel Müdürlüğü
- Bölgesel Kalkınma Ajansları
- Türkiye Ziraat Odaları Birliği

Eğitim konuları bunlarla sınırlı olmamak üzere şunları içerir

- Kaynakların verimli kullanımı
- Verimlilik artırıcı tarım teknikleri
- Sürdürülebilirlik uygulamaları
- İklim değişikliği
- Alternatif tarımsal faaliyetlerin geliştirilmesi:
 - Ürün çeşitliliğini artırmaya yönelik eğitimler
 - Tıbbi ve Aromatik Bitki Yetiştiriciliği
 - Fenni Arıcılık, Kraliçe Arı Üretimi vb.
 - Sera Yetiştiriciliği

- Organik Yumurta Kümes Hayvanları vb.
- Alternatif ürünler
- Sağım teknikleri
- Hayvancılık uygulamaları

AYGM, PEK'lerin geçim kaynaklarını geri kazandıracak ve geliştirecek şekilde kamu kurumları tarafından sağlanan eğitimlere yönlendirilmesini sağlayacak; bilgilendirme faaliyetleri yürütecek ve kurumlarla iletişim kuracaktır. Faaliyet, Proje'nin internet sitesinde duyurulacak ve PEK'ler muhtarlar aracılığıyla HİS tarafından davet edilecektir. Öncelik Tablo 70'te yer alan gruplara verilecektir.

8.2.7 Mevsimlik işçilerin ve çobanların barınma koşullarının iyileştirilmesi

Mevsimlik tarım işçilerinin konaklama alanları Projeden etkilenecekse, KC İnşaat tarafından önceden bilgilendirilecek ve mevcut alternatif alanlarda barınak kurmaları sağlanacaktır. Alternatif alanın tuvalet, içme ve kullanma suyu ile elektrik imkanları açısından aynı veya daha iyi şartlarda olması gerekmektedir. Eğer önceden haber verilmezse ve mevsimlik işçilerin inşaat sırasında yer değiştirmesi gerekirse, ulaşım desteği sağlanacaktır.

Eğer çoban evi Proje'nin arazi ediniminden etkilenirse, konteyner gibi yeni bir çoban evi sağlanacaktır.

8.2.8 Mera ıslahı projesi

Türkiye'de doğal yapısı bozulan mera alanlarında yem üretimi ve kalitesinin artırılması, hayvancılık faaliyetlerinin artırılması ve erozyonun önlenmesi amacıyla Mera Islahı ve Yönetimi projeleri uygulanmaktadır. Çayır ve mera alanlarında mera bitkilerinin üretimini ve besin değerini artırmak, bitki örtüsünün yoğunluğunu sağlamak amacıyla toprak yapısına ve meranın doğal yapısına uygun gübre çeşidi belirlenerek gübre çalışmaları yapılmaktadır. Tohumlama ihtiyacı olan alanlarda mera bitki karışımı ekilerek yapay mera kurulur. Düzensiz otlatma sonucu artan ve meranın yapısını bozan yabancı bitkilerle mücadele edilir.

Mera alanlarında hayvanların sevk ve idaresini sağlayan gölgelik, suluk, tuzluk, otlatma direkleri, mera çitleri, hayvan barınakları ve mera yolları gibi otlatmayı kolaylaştırıcı tesislerin yapımında ıslah çalışmaları kapsamında yapılan işlerdir.

Mera Islahı ve Yönetimi çalışmalarından istenilen sonuçların alınabilmesi için otlatma sisteminin uygulanması gerekmektedir. Mera alanları otlatma kapasitelerine ve kritik dönemlerine dikkat edilerek otlatılmalıdır.

Mera Islahı ve Yönetimi Çalışmalarının uygulama sonrasında etkinliğini ve sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla meraların önemi ve otlatma sistemi konusunda eğitim çalışmaları yürütülmektedir. Hayvan sahipleri yem üretimine katkı sağlamak ve meralar üzerindeki baskıyı azaltmak amacıyla yem bitkisi ekimi konusunda bilgilendirilmektedir.

Proje, mera alanlarının veya mera erişiminin Projeden etkilendiği tüm PEY'ler için yukarıda listelenen ıslah ve yönetim faaliyetlerinden en az birini sağlayacaktır. Mera ıslah projesi İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlükleri ile iş birliği içinde yürütülecektir.

8.3 Geçim Kaynaklarının Geri Kazandırılması Programı

Yukarıda tanımlanan GKGKP araçlarının Projenin etkisi ve bölgenin ihtiyaçları doğrultusunda kullanılması ve PEK'lerin yararına olması iyi programlanmış bir uygulamaya bağlıdır. Projenin GKGKP'sinin uygulanması aşağıdaki program çerçevesinde gerçekleştirilecektir.

Tablo 70 : Geçim Kaynaklarının Geri Kazandırılması Programı

No	Bağımlı Hassas PEK Kategorisi	GKGKP aracının türü	Uygulama	Zaman
1	Kendi daimî ikametgahlarını kaybeden fiziksel olarak yerinden edilmiş PEH'ler	GDGD Yerel istihdam Tarımsal Proje Yardımı Emlak vergisi desteği Tarımsal eğitimler	Bu grup zaten YYEP kapsamında değerlendirilmiş ve hak sahibi olmuştur. Ancak yine de GKGKP desteklerinden yararlanma önceliğine sahip olacaklardır. YGUB (YYEP ve GKGKP Uygulama Birimi) görevlileri, YYEP ve GKGKP'den gelen hakları konusunda PEH'leri bilgilendirecektir. GDGD Ek C2'ye göre hesaplanacak ve Ek C3'e göre ödenecektir.	İnşaat öncesi ve sırasında
2	Evlerinin çevresindeki yaşam ve geçim bütünlüğünü kaybeden PEK'ler	Geçim kaynağı ve yaşam bütünlüğü desteği Yerel istihdam Tarımsal Proje Yardımı Emlak vergisi desteği Tarımsal eğitimler	YGUB görevlileri, YYEP ve GKGKP'den gelen hakları konusunda PEH'leri bilgilendirecektir.	İnşaat öncesi ve sırasında
3	Âtıl bir evi gayri resmi olarak kullanan çoban ve konut alanları Proje'nin arazi kullanımından etkilenen mevsimlik tarım işçileri	Barınma koşullarının iyileştirilmesi	YGUB görevlileri, PEK'leri YYEP ve GKGKP'den gelen hakları konusunda bilgilendirecektir.	İnşaattan önce
4	Projeden toplam arazi varlığı %20'den fazla etkilenen çiftçiler	GDGD Yerel istihdam Tarımsal Proje Yardımı Emlak vergisi desteği Tarımsal eğitimler	YGUB görevlileri, PEK'leri YYEP ve GKGKP'den gelen hakları konusunda bilgilendirecektir. GDGD Ek C2'ye göre hesaplanacak ve Ek C3'e göre ödenecektir.	İnşaat sırasında
5	Çiftçiler, meraların Projenin arazi ediniminden önemli ölçüde etkilendiği PEY'lerde yaşamaktadır.	Mera ıslahı projesi		İnşaat sırasında

9.0 TAMAMLAYICI UYGULAMA ARAÇLARI

9.1 Danışma ve Bilgilerin Açıklanması

IFC Performans Standartları ve Ekvator Prensiplerine göre, ilgili proje bilgilerinin açıklanması paydaşların Projenin risklerini, etkilerini ve fırsatlarını anlamalarına yardımcı olur. Bu YYEP açıklanacaktır ve paydaşların geri bildirimlerine açıktır. Taslak YYEP'nin elektronik kopyalarına etkilenen yerleşim yerlerinde Proje web sitesinden erişilebilecektir. Paydaşlar görüş, öneri ve taleplerini aşağıdaki iletişim kanalları aracılığıyla iletebilirler:

- Yazışma adresi: KC İnşaat Merkez Ofisi [Topçular Mh. Sultan Alp Arslan Bulvarı 64 1/A Merkez / İĞDIR]
- Proje web sitesi: [www.kiadyht.com]
- E-posta: [bilgi@karsyht.com]

Telefon: [Kadın HİS Zülal Yalçın + 90 501 810 08 73, Erkek HİS Tarık Aslanbaş +90 535 248 29 49]

YYEP-GKGKP uygulama çalışmaları sırasında PEK'lerle yüz yüze görüşmeler yapılacak ve hak sahiplikleri hakkında bilgi verilecektir.

9.2 Şikâyet Mekanizması (ŞM)

Şikâyet, Projenin uygulanması ve Proje faaliyetlerinin etkisine ilişkin herhangi bir şikâyet veya görüştür (yorumlar/geri bildirimler/sorular/öneriler/talepler dahil). Şikâyet Giderme Mekanizması, paydaşların Proje ile ilgili geri bildirim, endişe ve şikâyetlerini iletmelerini sağlayan ana araçtır. Şikâyet mekanizması, paydaşların ihtiyaçlarına yanıt vermeyi ve uygun etki azaltma stratejileri geliştirerek paydaşlarla güvene dayalı ve yapıcı bir ilişki kurulmasını kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Şikâyet mekanizmasının hedefleri şunlardır:

- Etkilenen kişilerin Proje süresince (saha hazırlığından işletmeden çıkarmaya kadar) şikâyetlerini ifade edebilmeleri için kültürel açıdan uygun yollar ve araçlar sağlamak,
- Şikâyetlerin gizli tutulmasını ve süreç dışında paylaşılmamasını sağlamak,
- Topluluklarla şeffaf ve karşılıklı saygıya dayalı ilişkiler kurmak,
- Düzeltici eylemlerin belirlenmesini ve uygulanmasını sağlamak,
- Etkilenen kişilerin alınan düzeltici önlemlerden memnun olduğunu doğrulamak; ve
- Yasal işlem ihtiyacından kaçınmak; ancak şikâyet mekanizması paydaşların yasal sisteme erişimini engellemez.

KC İnşaat, faaliyetleri için PKP'ye uygun olarak Proje için benimsenecek ve uygulanacak olan yerleşik bir şikâyet mekanizmasına sahiptir. Bu mekanizma, paydaşların şikâyetlerini eksiksiz, doğru ve zamanında çözmeyi amaçlayan yönetim sürecinin ana hatlarını çizmektedir. Proje için uygulanacak Şikâyet Mekanizmasının detayları aşağıdaki bölümlerde sunulmaktadır.

KC İnşaat, Proje için harici şikâyet mekanizması geliştirecek ve uygulayacaktır. Dış şikâyet mekanizması yönetim sisteminin bir parçası olacaktır. Özellikle etkilenen paydaşlar ve topluluklardan gelen her türlü endişe ve şikâyete yanıt verecektir. Şikâyet giderme mekanizmasının yönetiminde yer alan atanmış personelin eğitimine özel önem verilecektir. Şikâyet Mekanizmasının genel amacı, tüm paydaşlara KC İnşaat'ın faaliyetleri ve tesisleri hakkında bilgi edinme, şikâyetlerini ve endişelerini yapılandırılmış ve resmi bir şekilde sunma ve hızlı, adil ve etkili yanıtlar alma fırsatı sağlamaktır.

Yorumlar veya endişeler Şirkete sözlü olarak, yazılı olarak (posta veya e-posta yoluyla) veya bir Şikâyet Formu doldurarak iletilir. Şikâyet formu, şikâyet mekanizmasının bir açıklamasıyla birlikte Proje web sitesinde, Proje sahasında ve muhtarlıklarda hazır bulundurulacaktır. Şikâyet formları daha sonra PKP'de listelenen irtibat noktalarına gönderilebilir.

KC İnşaat'ın şikâyet mekanizmasını geliştirirken ve uygularken izleyeceği ilkeler PKP'de sunulmuştur. Tüm şikâyetler:

- teslim alındıktan sonra yedi gün içinde onaylanmış olacak ve
- alındıktan sonra en geç 30 gün içinde yanıtlanacaktır.

Geçim kaynaklarının kaybını önlemek adına, zarar ve hasarlara ilişkin şikâyetlerin birkaç gün içinde çözüme kavuşturulması ideal kabul edilmektedir. Mülk zararı veya yaralanma gibi önemli konuları içeren şikâyetler ise genellikle yedi gün içinde hızlı bir şekilde ele alınmalıdır.

Özellikle dış şikâyetlerle HİS'ler ilgilenecektir. HİS'e yardımcı olan atanmış ve eğitimli personel, şikâyetlerle ilgili bilgileri şikâyet kaydına kaydedebilir. Şikâyet kaydındaki bilgiler, şikâyetin ayrıntılarını ve nasıl ve ne zaman sunulduğunu, kabul edildiğini, yanıtlandığını ve kapatıldığını içerecektir.

Kişiler isimlerinin gizli kalmasını talep edebilir ve bu mekanizma paydaşların şikâyetlerini diğer yasal yollarla takip etme hakkını engellemez.

- Adım 1: Şikâyetin alınması,
- Adım 2: Değerlendirme,
- Adım 3: Şikâyetin kabul edilmesi,
- Adım 4: Şikâyetin araştırılması ve çözümü,
- Adım 5: Kapanış ve
- Adım 6: Düzeltici faaliyet sonuçları.

Şikâyet mekanizması, Projeden etkilenen topluluklar için düzenlenen paydaş toplantıları ile geniş çapta duyurulmuştur. Kadın PEK'ler ve hassas gruplar için, isimsiz şikâyetlere de izin veren şikâyet giderme mekanizması hakkında bilgi paylaşmak üzere ek toplantılar düzenlenecektir.

KC İnşaat tarafından atanacak HİS ekibi en az bir erkek ve bir kadından oluşacaktır. Bu sayı inşaat yüküne bağlı olarak artırılacaktır. Şikâyetler, Proje'nin şikâyet mekanizmasına uygun olarak ekip tarafından incelenecektir.

Halk her türlü sorun, şikâyet ve talebini CİMER aracılığıyla dile getirebilir. Bu merkez, halk ile hükümet arasındaki iletişim kanallarını açık tutmak için İletişim Müdürlüğü tarafından geliştirilen 24 saat aktif çevrimiçi bir ulusal sistemdir. Halk istediği zaman ve istediği yerden sorunlarını, şikâyetlerini ve taleplerini dile getirebilir. Sorunlar, şikâyetler ve talepler bu ulusal çevrimiçi sistem aracılığıyla hem alınabilir hem de yanıtlanabilir.

CİMER sistemi, paydaşların inşaat aşamasında AYGM ile, işletme aşamasında ise TCDD Taşımacılık ile doğrudan iletişim kurmasına olanak sağlamaktadır. Bununla birlikte, paydaşların yanıt alabilmeleri ve şikâyetlerini yerel olarak adresine iletebilmeleri için Proje için ayrı bir proje düzeyinde şikâyet giderme sistemi özelleştirilecektir. Proje düzeyindeki bu şikâyet giderme sistemi, inşaat aşamasında AYGM, Proje Uygulama Birimi ("PUB") ve KC İnşaat tarafından kurulacak, uygulanacak ve izlenecektir.

Halkla ilişkiler Sorumluları tarafından çözülemeyen şikâyetler, değerlendirilmek üzere doğrudan AYGM PUB Sosyal Uzmanına iletilecektir. Sosyal Uzman bu başvuruları dikkatle inceleyecek, gerekirse AYGM Üst

Yönetimine iletecek ve çözüm sürecine aktif olarak katılacaktır. Bu yaklaşım, tüm tarafların haklarını korurken şikayetlerin etkili bir şekilde ele alınması için yeterli esneklik ve kapsam sağlar.

Ayrıca, ilgili şikayetlerin değerlendirilmesi ve çözümlenmesi süreçlerinde, ihtiyaç duyulması halinde dış paydaşlara da (örneğin, yerel STK'lar, sendika temsilcileri) danışılabilir. Bu sayede karmaşık ve hassas konuların ele alınmasında daha geniş bir bakış açısı sağlanması amaçlanmaktadır.

AYGM-PUB ve KC İnşaat arasındaki aylık Çevresel ve Sosyal Kurul toplantıları sırasında, AYGM-PUB-KC İnşaat Çevresel ve Sosyal Ekip üyelerinden oluşan bir kurul oluşturulacak ve bu konular üyeler tarafından ayrıntılı olarak tartışılacaktır.

Yönetim kurulu üyelerinin görev ve sorumlulukları Tablo 71'de sunulmaktadır.

Tablo 71 : Çevresel ve Sosyal Yönetim Kurulu Üyelerinin Rol ve Sorumlulukları

Rol	Sorumluluklar
Proje Uygulama Direktörü/AYGM (Başkan)	Kurulun sorunsuz çalışmasını ve prosedürlere uyulmasını sağlayarak kurula liderlik eder. Şikâyet çözüm süreçlerini denetler ve sorunların zamanında ve etkili bir şekilde ele alınmasını sağlar.
Proje Uygulama Birimi (PUB) Çevresel ve Sosyal Lider (Başkan Yardımcısı)	Kurul başkanı/başkan yardımcısı olarak şikayetlerin uygun şekilde ele alınmasını sağlar, toplantıları yönetir ve kararların uygulanmasını denetler. Proje hakkında stratejik görüş sağlar ve üst yönetim ile iletişimi sürdürür. Yönetim kuruluna genel yönlendirme ve karar alma konusunda rehberlik eder.
Sosyal Uzman (PUB)	Sosyal etkileri analiz eder ve toplum ilişkilerini yönetir. Sosyal adalet ve eşitlik için şikayetlerin değerlendirilmesine yardımcı olur.
Halkla İlişkiler Sorumlusu (KC İnşaat)	Şikayetlerin doğru ve etkili bir şekilde iletilmesini sağlar. İletişim stratejileri geliştirir ve şikâyet sahiplerine geri bildirim sağlar. Şikâyet sahipleri ile etkili iletişimi kolaylaştırır ve şikâyet başvuru sürecinde şeffaflığı sağlar.
Çevre Uzmanları (PUB/KC İnşaat)	Çevresel şikayetleri değerlendirir ve Proje faaliyetlerinin çevresel etkilerini izler. Çevre düzenlemeleri, doğal kaynak kullanımı ve çevrenin korunması ile ilgili çözümler önerir. Çevresel şikayetlerin uygun şekilde ele alınmasını sağlar ve çevreye duyarlı çözümler önerir.
İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanları (PUB/KC İnşaat)	İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili şikayetleri değerlendirir. Projenin güvenlik yönetmeliklerine uygunluğunu izler, işçi haklarını gözden geçirir ve güvenlik önlemlerini değerlendirir. İşçi sağlığı ve güvenliği ile ilgili şikayetlerin hızlı ve uygun şekilde çözülmesini sağlar.
Hukuk Danışmanı (AYGM/KC İnşaat)	Şikayetlerin yasal boyutlarını değerlendirir ve yasal düzenlemelere uyum konusunda rehberlik eder. Proje ile ilgili yasal sorunlara çözüm önerileri getirir. Şikayetlerin yasal olarak yönetilmesine yardımcı olur ve yasal yükümlülüklere uyulmasını sağlar.
İnsan Kaynakları Uzmanları (PUB/KC İnşaat)	İK süreçlerini uygulayarak çalışanlarla ilgili şikayetleri ele alır ve işçi hakları sorunlarını çözer.

Rol	Sorumluluklar
	İşgücü ile ilgili şikayetlere müdahale eder, çalışan memnuniyetini ve çalışma koşullarını iyileştirir.
Yönetim Temsilcisi (Üst Yönetim Temsilcisi)	Yönetim kurulu tarafından önerilen kararları ve çözümleri üst yönetime raporlar. Üst yönetimden gelen stratejik talimatları yönetim kuruluna iletir. Kararların Proje stratejisi ile uyumlu olmasını sağlar ve tüm Proje departmanları arasında koordinasyon sağlar.

9.3 Arazi Edinimi Rehberi (AER)

Arazi Edinimi Rehberi (AER) Proje tarafından yayınlanacak ve hak farkındalığını artırmak için PEK'lere dağıtılacaktır.

KC İnşaat, AER'nin PEY'lerde yaygınlaştırılmasında rol oynayacaktır. AER aşağıdaki bilgileri içerecektir:

- Kamulaştırma süreci,
- PEK'lerin hakları ve sorumlulukları,
- Sıkça Sorulan Sorular,
- YYEP ve GKGKP'den gelen haklar,
- Şikâyet Mekanizması,
- İletişim bilgileri.

9.4 İzleme ve Değerlendirme

PKP'ye göre, bu planın PUB tarafından dahili olarak denetlenmesi, inşaat döneminde her 6 ayda bir gözden geçirilmesi ve güncellenmesi gerekmektedir. Gözden geçirme sürecinde, YYEP'de yapılan herhangi bir değişiklikte, bu değişikliğin nedeni belgelenmeli, sunulmalı ve güncel olmalıdır.

9.4.1 İzleme Sıklığı

İç izleme PUB, HİS'ler, Hukuk Departmanı, Finans Departmanı ve diğer ilgili iç paydaşlar tarafından yürütülmektedir. Bu taraflar, paydaş katılımı, tazminat dağıtımı, şikâyet yönetimi gibi faaliyetlerin ilerlemesini denetlemekten ve izlemekten ve YYEP'nin genel olarak uygulanmasını sağlamaktan sorumludur. Dış izleme, bağımsız üçüncü taraf uzmanlar tarafından gerçekleştirilir. Bu dış taraflar, Projenin YYEP'ye uygunluğunu değerlendirir, Proje standartlarının karşılandığından emin olur ve iç izleme faaliyetlerinin etkinliğini gözden geçirir.

Plan izlenirken, planın hedeflere ulaşıp ulaşmadığı ve ilgili onay koşullarının gerekliliklerini yerine getirip getirmediği değerlendirilecektir. İnceleme yapılırken çevresel izleme kayıtları, etki azaltma eylemleri ve denetim sonuçları dikkate alınacaktır. Değerlendirme: Yapılan planın sonuçlarını belgeleme ve potansiyel iyileştirme alanlarını belirleme.

İzleme ve değerlendirme kapsamında, Proje faaliyetlerinden özellikle hassas gruplar olarak etkilenen paydaşlara dikkat edilecektir.

YYEP kapsamında gerçekleştirilecek tüm faaliyetler Projeye kaydedilecek (gizlilik gerektirenler hariç) ve saklanacaktır. İzleme faaliyetlerinin sonuçları ayrıntılı bir şekilde belgelenecek ve tespit edilen tüm sorunlar ele

alınacaktır. Bu kapsamda, Anahtar Performans Göstergeleri (APG'ler) gibi izleme hedefleri gözden geçirilecek ve gerektiğinde gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

9.4.2 Anahtar Performans Göstergeleri (APG'ler)

İzleme ve Değerlendirme faaliyetlerine atıfta bulunacak, YYEP uygulamasına ilişkin APG'ler Tablo 72'de sunulmuştur.

Tablo 72 : YYEP'nin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi için APG'ler

YYEP Göstergeleri / İzleme Faaliyeti	Sıklık	Hedef	İzleme Türü
Proje bileşenine ve/veya arazi edinim türüne göre fiziksel ve ekonomik olarak yerinden edilen hanelerin ve bireylerin sayısı,	6 ayda bir	Etkilenen hanelerin %100'ü tespit edildi ve tazmin edildi	İç
Arazi edinimi ve geçim kaynaklarının restorasyonu konusunda YYEP uygulaması sırasında ihtiyaç duyulan kamu bilgilendirme ve istişare sayısı,	YYEP süresince devam ediyor	Etkilenen paydaşların %100'üne danışıldı	İç
Tamamlanan tazminat ödemelerinin sayısı,	Üç Aylık	Uygun PEK'lerin %100'ü tazmin edildi	İç
Mahkeme işlemleri nedeniyle yapılan ödemelerin ve müzakereler sonucunda yapılan ödemelerin miktarı ve yüzdesi,	Üç Aylık	Mahkeme yoluyla toplam tazminatın <%5 olması	İç
Toplam davalar arasında devam eden / açık / tamamlanmış dava sayısı	Devam ediyor	Devam eden vakaları her 6 ayda bir %20 oranında azaltma	İç
Arazi edinimi, tazminat süreci ve arazi kullanımı sorunlarıyla ilgili şikayetlerin sayısı ve türü	Aylık	Çözülmemiş şikayetlerin <%5 olması	İç
Şikayetlerin durumu (açık, kapalı), kapanış zamanı ve çözüm durumu,	Aylık	Şikayetlerin %90'ının 30 gün içinde kapatılması	İç
Herhangi bir tazminat ödemesi ve/veya harcırah alan PEK sayısı,	Üç Aylık	Uygun PEK'lerin %100'ünün tazmin edilmesi	İç
YYEP Uygulaması sırasında iletişime geçilen paydaş sayısı (paydaş türleri, gündeme getirilen / tartışılan konular ve katılımın cinsiyet dağılımı) ve İstişarelerden alınan geri bildirimler,	YYEP süresince devam ediyor	İstişarelerde %50 cinsiyet dengesinin sağlanması	İç
YYEP-GKGKP Fonu ödemelerinin miktarı ve sayısı,	Devam ediyor	İlgili geri bildirimlerin %90'ının belgelenmesi ve bunlara göre hareket edilmesi	İç
Geçim kaynağı geri kazandırma faaliyetlerinin sayısı ve uygun PEK'lerin türleri,	Üç Aylık	Uygun PEK'lerin %100'ünün YYEP-GKGKP ödemelerini alması	İç
Yeniden yerleşim konularıyla ilgili şikayetlerin sayısı ve türleri,	Üç Aylık	Geçim kaynağı restorasyon faaliyetlerinin %100'ünün uygulanması	İç
Uygunsuzluk tespitleri ve çözümlerin uygunluğu.	Aylık	Şikayetlerde bir önceki yıla göre %80 azalma	Dış

9.4.3 Tamamlama Denetimi

YYEP'nin tamamlanması, kapsamlı bir değerlendirme sürecinin parçası olarak hem iç hem de dış denetime tabi olacaktır. YYEP-GKGKP Tamamlama Denetimi, dış denetim programının önemli bir bileşenidir ve yeniden yerleşim ve geçim kaynaklarının yeniden sağlanması faaliyetlerinin tam kapsamını değerlendirmek üzere bağımsız üçüncü taraf uzmanlar tarafından gerçekleştirilecektir. Bu denetim, Proje YYEP'sinin başarıyla tamamlanıp tamamlanmadığını, hedeflerine ulaşıp ulaşılmadığını ve YYEP 'de verilen tüm taahhütlerin yerine getirilip getirilmediğini belirleyecektir.

Tamamlama Denetimi ayrıca, yeniden yerleşim faaliyetlerinin etkilenen nüfusun haklarına saygılı bir şekilde uygulanıp uygulanmadığını da değerlendirecektir. Denetim, geçim kaynaklarının yeniden tesisine yönelik çabaların başarısını değerlendirecek ve toplulukların YYEP 'de belirtilen taahhütlere uygun olarak yeterince yeniden tesis edildiğini veya tazmin edildiğini garanti edecektir.

Denetim, YYEP ile ilgili tüm belgelerin incelenmesini, PEK'lerle görüşmelerin yapılmasını ve YYEP'nin hedef ve taahhütlerinin yerine getirilip getirilmediğinin incelenmesini içerecektir. Geçim kaynaklarının yeniden sağlanması, tazminat ödemeleri ve şikâyet mekanizmasının değerlendirilmesi de denetime dahil olacaktır.

Tamamlama Denetimi, tüm yeniden yerleşim ve tazminat faaliyetleri tamamlandıktan ve etkilenen bireyler ve haneler tam tazminat aldıktan veya yeniden yerleştirildikten sonra, YYEP uygulama aşamasının sonunda gerçekleştirilecektir. Denetim, YYEP uygulama sürecinin etkinliğinin değerlendirilmesini, çözülmemiş olabilecek sorunların belirlenmesi ve programın başarısını sağlamak için düzeltici eylemler veya önlemler önerilmesini içerecektir.

Ayrıca, denetim, amaçlanan sonuçların tam olarak elde edilmesi için herhangi bir düzeltici eylemin gerekli olup olmadığını değerlendirecektir. Tamamlama denetiminin bulguları belgelenecek ve yeniden yerleşim ve geçim kaynaklarının geri kazandırılması faaliyetlerinin Proje hedeflerine uygun olmasını sağlamak için gerekli tüm önlemler alınacaktır.

10.0 UYGULAMA SORUMLULUKLARI VE FİNANSMAN

10.1 Resmi Düzenlemeler

AYGM birçok projesinde UFK kredileri kullanmakta ve müteahhitlerle MTİF anlaşmaları yaparak büyük yatırımlar gerçekleştirmektedir. AYGM bu projelerde uluslararası çevresel ve sosyal standartları uygularken, yeniden yerleşim uygulamalarında da uluslararası standartlara uygun ilkeleri benimsemektedir. Türkiye'nin farklı bölgelerindeki benzer projelerde de aynı ilkelerin uygulanabilmesi için Altyapı ve Ulaştırma Bakanlığı, ulusal mevzuata ek olarak uluslararası kriterlerin de uygulanmasını resmi olarak onaylamıştır.

Söz konusu 29 Kasım 2023 tarihli resmi yazı ile (Bkz. Ek A2) aşağıdaki konularda uluslararası standartların uygulanması onaylanmıştır:

- Kamulaştırma tazminatının yerine koyma maliyeti üzerinden ödenmesi,
- Etkilenen yapılar için tam yerine koyma maliyeti üzerinden tazminata ek olarak ek destek (kira, taşınma desteği gibi) sağlanması,
- Geçim kaynağı kayıplarını telafi etmek için topluluk ve hane temelli destek sağlanması,
- Kamu arazilerinin gayri resmi kullanıcılarının dikkate alınması,
- Arazi bölünmesi, erişim sorunları, toz, gürültü vb. gibi dolaylı etkilerden kaynaklanan geçim kaynağı kayıplarının dikkate alınması,
- İhtiyaç duyulduğunda savunmasız kişilere yardım sağlanması,

- İzleme ve denetim faaliyetlerinin yürütülmesi.

10.2 Roller ve Sorumluluklar

YYEP-GKGKP uygulamasında gerekli olan roller ve sorumluluklar Tablo 73'te sunulmuştur.

Tablo 73 : YYEP uygulaması için Roller ve Sorumluluklar

Seviye/Birim	Roller	Sorumlu
Üst Yönetim		
AYGM Üst Yönetimi	<p>AYGM Üst Yönetimi, Proje uygulamasıyla ilgili raporları ve belgeleri inceleyip onaylayacak ve PUB'nin kurulmasından ve bu YYEP de dahil olmak üzere çevresel, sosyal ve sağlık ve güvenlik önlemlerinin ve süreçlerinin uygulanmasını etkin bir şekilde denetlemek için teknik uzmanların atanmasından sorumlu olacaktır.</p> <p>AYGM, ilgili tüm faaliyetlerin ilgili ulusal mevzuata ve PS5 gerekliliklerine uygun olarak yürütülmesini sağlayacaktır. Bu YYEP'ye özel olarak, AYGM Üst Yönetimi şunları yapacaktır: YYEP'yi onaylama (Kredi Veren onayından sonra).</p> <p>Projeyi uygulamak için bir PUB kurulması.</p> <p>Ulusal mevzuat ve YYEP-GKGKP Fonu aracılığıyla yeniden yerleşim ve tazminat için yeterli bütçenin sağlanması.</p> <p>AYGM, genel YYEP-GKGKP bütçesinden ve YYEP-GGKP'nin uygulanmasından sorumlu olacaktır.</p> <p>Tam yerine koyma değeri için ek ödemeler YYEP-GKGKP Fonundan ödenecektir.</p>	AYGM - UFK
AYGM Kamulaştırma Birimi	<p>Kamulaştırma kararı alınacak</p> <p>Değerleme süreci tamamlanacaktır.</p> <p>Proje Kamulaştırması tamamlanacaktır.</p> <p>PUB ile koordinasyon içinde çalışılacaktır.</p>	AYGM
Genel Proje Yönetimi		
PUB	<p>AYGM, KC İnşaat ve alt yüklenici personeli tarafından YYEP-GKGKP'nin etkili bir şekilde uygulanması için liderlik ve tam bağlılık üstlenmek.</p> <p>Proje Standartları doğrultusunda Proje boyunca YYEP-GKGKP'nin etkili bir şekilde uygulanması için yeterli mali ve insan kaynağının tahsis edilmesinin sağlanması.</p> <p>Ç&S politikalarını ve temel Ç&S yönetim/eylem (örn. PKP, ÇSYP, YYEP-GKGKP) planlarını, gerektiğinde güncellemeler de dahil olmak üzere gözden geçirme ve onaylama.</p> <p>YYEP uygulamasından önce üst düzey/kilit paydaş katılım stratejilerinin onaylanması (örneğin, merkezi ve yerel hükümet paydaşları, parlamenterler, siyasi parti temsilcileri, STK'lar, medya ile katılım).</p> <p>Genel Proje Yönetimi - ÇSY ekibi tarafından sunulan raporlara dayanarak YYEP uygulamasının periyodik olarak gözden geçirilmesi.</p> <p>AYGM üst yönetimi ve kamulaştırma birimi ile koordineli çalışmak</p> <p>Altı ayda bir iç denetim raporlarının hazırlanması</p>	AYGM

Seviye/Birim	Roller	Sorumlu
PUB Sosyal Uzmanı ¹⁵	Projenin sosyal performansının (PKP, ŞM, ÇSYP ile ilgili önlemlerin/eylemlerin uygulanması dahil) Proje Standartlarına uygunluğunu denetlemek. Proje ÇSY'nin bir parçası olarak PKP'nin ve şikâyet mekanizmasının uygulanmasına ilişkin sosyal yönetim/eylem planı güncellemelerinin ve eğitim dokümanlarının hazırlanması. İç ve dış paydaşlarla etkin ve periyodik iletişim sağlamak.	AYGM
PUB'nin Arazi Edinimi, YYEP ve GKGKP Uzmanı	Arazi edinim ekibi ile koordinasyonu sağlamak YYEP-GKGKP'nin uygulanmasını sağlamak. Hak sahiplerine ulaşılması ve haklarının sağlanması Yeniden yerleşim ve gelir kaybıyla ilgili kamu şikâyetlerinin incelenmesi ve saha ekiplerinin kamu şikâyetlerini/düzeltilici eylemleri uygun zaman dilimlerinde ele almasının sağlanması/doğrulanması. GKGKP ve Hassasiyet Yardımı uygulamalarını sağlamak. YYEP/GKGKP uygulamasına ilişkin altı ayda bir iç denetim raporlarının hazırlanması.	AYGM
Bölgesel Proje Yönetimi (Ç&S Pozisyonları)		
Ç&S Müdürü	İç ve dış şikâyetleri gözden geçirmek ve varsa gerekli düzeltici eylemleri Proje PKP'sine uygun olarak ve PUB'nin onayı ile uygun zaman dilimlerinde uygulamak için YGUB ve HİT üyeleri olan HİS'ler ile koordineli olarak çalışmak. YYEP-GKGKP, ÇSYP ve PKP uygulaması da dahil olmak üzere Projenin Ç&S Performansı ve temel Ç&S konuları hakkında PUB'ye rapor vermek. PUB'nin YYEP-GKGKP uygulamasını desteklemek.	KC İnşaat
YYEP ve GKGKP Uygulama Birimi (YGUB)	İnşaat öncesinde arazilerde YYEP-GKGKP gereklilikleri hakkında bilgi verilmesi. Paydaşlar ve muhtarlarla istişare ederek YYEP-GKGKP gereksinimlerinin belirlenmesi. Kamulaştırma ve değerlendirme raporlarını inceleyerek PS5 ile uyumlu olmayan tazminatlar için YYEP fonundan ek tazminatlar ve destekler için bütçelerin hazırlanması ve onay için PUB'a sunulması. PEK'lerin YYEP'deki haklarına erişimlerinin sağlanması. Üç aylık YYEP-GKGKP uygulama raporlarının hazırlanması ve altı aylık denetim raporlarının yazılmasında PUB'ye yardımcı olunması.	AYGM
Halkla İlişkiler Takımı (HİT)	Projenin sosyal performansının (PKP, ŞM, YYEP-GKGKP ile ilgili önlemlerin/eylemlerin uygulanması dahil) Proje Standartlarına uygunluğunun sağlanması. İnşaat aşamasında dış paydaşlarla etkin ve periyodik iletişimin sağlanması. İşe alım sırasında Proje için geliştirilen iç ve dış şikâyet mekanizmasının uygulanmasına ilişkin eğitimler (örneğin, iç şikâyetlerin nasıl sunulacağı, dış şikâyetlerin nasıl yönetileceği vb.)	KC İnşaat

¹⁵ Arazi Edinimi, YYEP ve GKGKP Uzmanı ve Sosyal Uzman aynı kişi olabilir.

Seviye/Birim	Roller	Sorumlu
	YYEP-GKGKP'nin uygulanmasında Ç&S Müdürünü ve YGUB'yi desteklemek. Gerektiğinde iç şikayetlerin yönetimi. Paydaşlarla düzenli istişarelerde bulunmak. Poster, broşür, AER gibi bilgilendirici materyallerin PEY'lerde yaygınlaştırılması.	
Alt Yükleniciler		
Alt Yükleniciler	Sözleşme gereklilikleri doğrultusunda YYEP-GKGKP, ÇSYP ve PKP dahil olmak üzere Projeye özgü Ç&S politikalarına, Ç&S yönetim planlarına ve Proje Standartlarına uyulmasını sağlamak. PKP'nin uygulanması için yetkin ve eğitimli Ç&S personelinin tahsis edildiğinden emin olunması.	KC İnşaat

10.3 Zaman Çerçevesi

Zaman çerçevesi YYEP uygulamasının altındadır.

Tablo 74: YYEP-GKGKP Uygulama Takvimi

Uygulama Konuları	Tarihler
Nüfus Sayımı ve Varlık Envanterinin hazırlanması (resmi-gayri resmi kullanıcılar ve hassas durumdaki PEK'ler dahil)	Kamulaştırmadan önce
YYEP'nin Açıklanması	Kamulaştırmadan önce
PEK'lere uygunluk ve hak sahipliklerinin duyurulması	Kamulaştırmadan önce
Ulusal mevzuata göre tazminatlar	Kamulaştırma sırasında
Uluslararası gerekliliklere göre tazminatlar	Kamulaştırma sırasında
Fiziksel yeniden yerleşimin tamamlanması	Kamulaştırma sırasında
Yüklenici ve alt yüklenicilerin mobilizasyonu	Kamulaştırmadan sonra
Geçici olarak etkilenen araziler için arazi giriş protokolleri	Kamulaştırma sonrası, inşaat öncesi
YGUB faaliyetleri, PEK'lerle müzakereler ve ŞM'nin işletilmesi	Proje süresince
Topluluk düzeyinde destekler	Proje süresince
Zarar ve ziyanların tazmini	Proje süresince
İzleme ve Değerlendirme (İ&D)	Proje süresince, periyodik olarak
Tamamlama Denetimi	YYEP'nin uygulanmasından sonra

10.4 Tahmini Bütçe

Ulusal mevzuata uygun bir arazi edinim sürecinin gerçekleştirilmesi PS5'in gereklilikleri ile tamamlanacak ve ek iyileştirmeler ve ödemeler gerektirecektir. Bu ek ödemeler için AYGM tarafından bir YYEP-GKGKP Fonu oluşturulacaktır.

Ek C1'deki bütçe, Bölüm 2'de ele alınan ulusal ve uluslararası mevzuat arasındaki boşluğu doldurmak için YYEP-GKGKP Fonu'nun harcamalarını içeren tahmini bir rakamdır. Varlık değerlendirme süreci henüz başlamadığından, ilave ödemelerle ilgili yaklaşık bir tahmin yapılmıştır. Asıl bütçe hesaplaması YYEP-GKGKP uygulama aşamasında yapılacaktır.

PS5'e uygun olarak etkilenen yapılar için tam yerine koyma değeri sağlanabilmesi amacıyla, ulusal Kamulaştırma Kanunu uyarınca kamulaştırma bedelinden yapılan amortisman (değer düşüklüğü) kesintileri, YYEP-GKGKP bütçesinden mülk sahiplerine ödenecektir. Ağaçlar ve sabit varlıklar için PS5'e uygun olarak yerine koyma bedeli kapsamında yapılan ödemelerde, ulusal Kamulaştırma Kanunu doğrultusunda yapılan kesintiler (amortisman, kesim maliyetleri vb.) dikkate alınacaktır.

ŞM, GKGKP uygulama ve açıklama ve İ&D aşamalarındaki taahhütlerle ilgili faaliyetler bütçeye eklenmiştir. YYEP-GKGKP bütçe tahmininin ayrıntıları için Ek C1'e bakınız.

İmza Sayfası

WSP Danışmanlık ve Mühendislik Ltd. Şti.

Esra Güven
Sosyolog

Gizem Altinkaya Kurtulmuş
Proje Müdürü

Türkiye'de Tescilli Tescil No. 53/3069

KDV No. 396 056 79 79

EK B

YYEP Hazırlama Saha Çalışması

B2. Yerleşim yerlerindeki mevcut/alternatif meraların iyileştirilmesine yönelik öneriler

No	Yerleşim	İlçe	İl	Otlatma faaliyeti üzerindeki etki	Alternatif mera fırsatı mı?	Görüş ve Öneriler (TR)
1	Halefoğlu	Merkez	Kars	Evet	Mevcut değil	Köye ait mera etkilenmiyor, ama civar köylerle ortak kullanılan mera amaçlı yayla etkileniyor. Mera alanımız yetersiz, devletin mera alanları tahsis etmesi gerekiyor. Çocukların ve hayvanların demiryolu inşaatına girmemesi için güvenlik tedbirleri alınmalıdır.
2	Subatan	Merkez	Kars	Evet	Mevcut ancak yeterli değil	Köyde toplulaştırma oluşturulursa mera alanımız da büyüyecektir. 500 kovana sahip 5 gezici arıcı yerleşime gelir.
3	Kozluca	Merkez	Kars	Evet	Mevcut ve yeterli	
4	Alaca	Merkez	Kars	Evet	Mevcut ve yeterli	Mera alanları yeterli, sadece geçişlerimiz zorlaşabilir. Köye gelen asfalt anayol da o bölgeden geçiyor. Toplulaştırma yapıldığı için varlıkların değerlendirilmesi sırasında hak sahipliklerine dikkat edilmeli.

No	Yerleşim	İlçe	İl	Otlatma faaliyeti üzerindeki etki	Alternatif mera fırsatı mı?	Görüş ve Öneriler (TR)
5	Soylu	Merkez	Kars	Evet	Mevcut ancak yeterli değil	Mera alanlarımız şu anda da yetersiz. Demiryolundan dolayı mera alanı daha da artarsa yem masrafımız artar. Alternatif alanlarda çimlendirme yapılmalı ya da yem desteği sağlanmalıdır. Demiryolu ile araziler bölünürse 2025'te tamamlanacak olan toplulaştırmanın anlamı kalmaz.
6	Atayurt(Söğütlü)	Merkez	Kars	Evet	Mevcut ve yeterli	
7	Üçbölük	Merkez	Kars	Evet	Mevcut ancak yeterli değil	Eleme tesisi ve taş ocağı mera alanını azaltabilir. Dolaylı yoldan yem masrafımız artar. Başka mera alanlarının çimlendirilmesi gerekiyor.
8	Esenkent	Merkez	Kars	Hayır	Mevcut ve yeterli	Meradan dolayı sorun yaşayacaklar, mera alanı yeterli.
9	Eşmeyazı	Merkez	Kars	Evet	Mevcut değil	Yeni mera alanları için tarım alanlarının düzenlenmesi lazım.
10	Mezra	Merkez	Kars	Evet	Mevcut ancak yeterli değil	Toplulaştırmayla beraber mera alanları genişler. Mera demiryolu ile ikiye bölünecek. Hayvancılık faaliyetinin yanında yaklaşık 700 at var.

No	Yerleşim	İlçe	İl	Otlatma faaliyeti üzerindeki etki	Alternatif mera fırsatı mı?	Görüş ve Öneriler (TR)
11	Hacıveli	Merkez	Kars	Hayır	Mevcut ve yeterli	Söz konusu 173/1 ada parseli biz kullanmıyoruz.
12	Halıkışlak	Digor	Kars	Evet	Mevcut ancak yeterli değil	Çimlendirme gerekiyor, Hayvanların su ihtiyacı için gölet yapılmalı. Sulama kanalına düşen hayvanlar telef oluyor. Arpaçay mera alanı yakın ama askeri bölge olduğu için hayvan otlatmamız yasak.
13	Bayırbağı	Digor	Kars	Evet	Mevcut ve yeterli	Döküm sahası mevcut mera alanını daraltıyor, tren yolu için geçitler gerekli.
14	Köseler	Digor	Kars	Hayır	Mevcut değil	Komşu köyleri meralarını paylaşabiliriz.
15	Arpalı	Digor	Kars	Evet	Mevcut ancak yeterli değil	Başka köylerden arazi alınabilir. Eskiden köy merası olarak geçen yer, şimdi hazine arazisi oldu.
16	Sorguçkavaklı	Digor	Kars	Evet	Mevcut değil	Kamu arazisi çok fazla, devlet buraları mera vasfında çevirebilir. Çobanlar ve çocuklar için güvenlik tedbirleri alınmalı.
17	Alem	Digor	Kars	Evet	Mevcut ancak yeterli değil	Toplulaştırma sonrası ancak mera alanımız olur. Hayvan geçişlerinde mera alanı kullanımında çok zorlanacağız. Tarım alanları için ve hayvanlar için farklı geçişler verilmeli.

No	Yerleşim	İlçe	İl	Otlatma faaliyeti üzerindeki etki	Alternatif mera fırsatı mı?	Görüş ve Öneriler (TR)
18	Kilittaş	Digor	Kars	Evet	Mevcut değil	Hayvan sulama alanlarımız tren yolunun karşısında kalacak, eğer yeterli sayıda geçiş verilmezse hayvancılık çok zarara girer.
19	Düzgeçit	Digor	Kars	Evet	Mevcut değil	Döküm sahası olarak planlanan alanda (111/21 ada parsel) hayvanlar 5-6 ay boyunca kalıyor ve burada besleniyorlar. Buraya geçişler zorlaşacak ve mera alanı çok yetersiz kalacak. 5000'e yakın hayvan ve 50 hane bu alanı kullanıyor. Demiryolu güzergahına yeni mezarlık ve taziye evi yapılmıştır. Bu arazi etkilenirse eski mezarlıkta yer kalmamış durumda.
20	Bacalı	Digor	Kars	Evet	Mevcut ancak yeterli değil	Toplulaştırma yapılmalı ve mera alanı taşlarından arındırılmalı. Mera alanı demiryolundan dolayı ikiye bölünüyor, hayvan sayısı yetersiz imkanlardan dolayı zaten günden güne azalıyor, bu durum da etkileyecek
21	Karabağ	Digor	Kars	Evet	Mevcut değil	Su ve çimlendirme sağlanabilir.
22	Yeniköy	Digor	Kars	Evet	Mevcut ve yeterli	Mera alanlarımız yeterli; fakat geçişlerimiz zorlaşacak. hayvan tüketimi amaçlı su kaynağı bulunmalı.

No	Yerleşim	İlçe	İl	Otlatma faaliyeti üzerindeki etki	Alternatif mera fırsatı mı?	Görüş ve Öneriler (TR)
23	Oyuklu	Digor	Kars	Evet	Mevcut ancak yeterli değil	Son 2 senedir meralarımızda ot çıkmıyor, Projeyle beraber daha da yetersiz olacak.
24	Köprübaşı	Tuzluca	İğdır	Evet	Mevcut ancak yeterli değil	Mera alanlarımız diğer köylere satılmış, başka alternatif alanımız yok. Tren yolunun karşı tarafında Karasu Nehri var, hayvanlar su ihtiyaçlarını buradan karşılıyor. Uygun yerlerden hayvan geçişleri sağlanmalı.
25	Cıyrıklı	Tuzluca	İğdır	Evet	Mevcut değil	
26	Orta	Tuzluca	İğdır	Evet	Mevcut ancak yeterli değil	
27	Kılıçlı	Tuzluca	İğdır	Hayır	Mevcut ve yeterli	
28	Sürmeli	Tuzluca	İğdır	Evet	Mevcut değil	Mera ıslahı yapılmalı
29	Yeniköy (İğdır)	Tuzluca	İğdır	Evet	Mevcut ancak yeterli değil	Mera alanımızdan tren yolu geçecek. Hem alan daralacak hem de geçişler zorlaşacak. Heyelan felaketi sonrası nüfus çevre köylere taşınmış.
30	Turabi	Tuzluca	İğdır	Evet	Mevcut ancak yeterli değil	Meralar tren yolundan çok etkilenirse hem hayvan sulama hem de besleme çok zorlaşır.

No	Yerleşim	İlçe	İl	Otlatma faaliyeti üzerindeki etki	Alternatif mera fırsatı mı?	Görüş ve Öneriler (TR)
						Sürmeli Köyü'ndeki heyelan sonrası civarda yeni köyler kurulmuş. Yeniköy de bunlardan birisi.
31	Kiti / Çalpala	Merkez	İğdır	Evet	Mevcut ancak yeterli değil	Mevcut mera alanı verimsiz, otlak yok. OSB ve Kent Ormanı da mera alanını kullanıyor. Tren yolu da bu alanı daraltacak.
32	Erhacı	Merkez	İğdır	Evet	Mevcut değil	Mera ıslahı yapılmalı.
33	Yukarı Çarıkçı	Merkez	İğdır	Bilinmiyor	Mevcut ve yeterli	Güzergahın yanlış olduğu Tahliye Mevkii'nden geçmesi gerektiği söyleniyor. Yakınlarda mülteci kampı var.
34	Suveren	Merkez	İğdır	Evet	Mevcut ve yeterli	
35	Küllük	Merkez	İğdır	Evet	Mevcut ancak yeterli değil	Geçiş engeli yaşanabilir. Önlem gerek. Köyde mülteci kampı var. Yaklaşık 2000 kişi kapasiteli.
36	Faruktoka	Merkez	İğdır	Evet	Mevcut değil	Asma Köyü mahkemeye mera alanını aldığı için zaten mera sıkıntısı var. Bu mera bize geçerse yeterli olur.
37	Aşağı Çarıkçı	Merkez	İğdır	Evet	Mevcut ve yeterli	

No	Yerleşim	İlçe	İl	Otlatma faaliyeti üzerindeki etki	Alternatif mera fırsatı mı?	Görüş ve Öneriler (TR)
38	Karakuyu	Merkez	İğdır	Evet	Mevcut ve yeterli	Kalan mera alanı yeterli ama su sıkıntısı var. Hayvanların su içebileceği alan yok. Tankerlerle su getirmeleri gerekiyor.
39	Yenimahalle (Hoşhaber)	Merkez	İğdır	Evet	Mevcut ancak yeterli değil	Mera alanında hayvanların tüketimi için su alanı yok. Gölet isteniyor.
40	Melekli (Karabağ)	Merkez	İğdır	Evet	Mevcut ve yeterli	Tüp geçit olarak üst geçit istiyoruz. Köyün merayla olan bağlantısı kesilmemeli. Alt geçitler su doluyor, istemiyoruz.
41	Yunus Emre (Halfeli)	Merkez	İğdır	Evet	Mevcut değil	Alternatif mera alanları oluşturulmalı.
42	Özvatan (Halfeli)	Merkez	İğdır	Evet	Mevcut ancak yeterli değil	Kars'tan, Artvin'den, Van'dan yayla kiralyoruz hayvanları oralara götürüyoruz. Buradaki merayı kullanan haneler trenden dolayı çok etkilenir.
43	Söğütlü (Hanego)	Merkez	İğdır	Hayır	Mevcut ancak yeterli değil	Proje mera ya da tarla alanlarımızı etkilemeyecek; ama mera alanlarımızın otu çok az.
44	Taşburun	Karakoyunlu	İğdır	Evet	Mevcut ancak yeterli değil	Hayvan geçişleri çok zorlaşacak. Yaklaşık 30 adet maliye hazinesi (mera vasfında) kullanılamaz olacak. Hayvanların sulandığı kanal da tren yolunun karşısında kalacak.
45	Ergenekon	Karakoyunlu	İğdır	Hayır	Mevcut değil	Mera kullanımı yok.

No	Yerleşim	İlçe	İl	Otlatma faaliyeti üzerindeki etki	Alternatif mera fırsatı mı?	Görüş ve Öneriler (TR)
						BOTAŞ tarlaları çok tahrip etmiş. Bu Projede de aynısının yaşanmasından endişeliler. BOTAŞ tarlaları yok etmiş.
46	Aşağı Aratan	Aralık	İğdır	Evet	Mevcut ancak yeterli değil	Mera alanı kısıtlanıyor, zaten yetersiz ve geçişler zorlaşacak.
47	Yukarı Çamurlu	Aralık	İğdır	Evet	Mevcut ancak yeterli değil	Şu anki mera alanı yetersiz. Demiryoluyla daha da yetersiz olacak ve geçişler zorlaşacak.
48	Hasanhan	Aralık	İğdır	Evet	Mevcut ancak yeterli değil	Meralar çok çorak, sulanmalı.
49	Yukarı Topraklı	Aralık	İğdır	Hayır	Mevcut değil	Mera yetmiyor. Arazilere yağmurlama sistemleri olursa hayvan otlakları olur. Sıcaktan meralar hemen kuruyor. Köydeki en büyük kaygı sulama kanalının tahrip olma ihtimali.
50	Ortaköy	Aralık	İğdır	Hayır	Mevcut ancak yeterli değil	Mera alanını verimsizliğinden dolayı kullanamıyoruz. Bu mahalle özelinde mera etkisi söz konusu değil.
51	Karşıyaka	Aralık	İğdır	Evet	Mevcut ve yeterli	Mayıs-Ekim ayları arasında küçükbaş hayvan otlağı olarak proje güzergahının diğer tarafında kalan alan kullanılıyor,

No	Yerleşim	İlçe	İl	Otlatma faaliyeti üzerindeki etki	Alternatif mera fırsatı mı?	Görüş ve Öneriler (TR)
						geçişleri sorun olmazsa projenin bize bir zararı olmayacaktır.
52	Alhanlı	Tuzluca	İğdır	Evet	Mevcut ve yeterli	Aras Nehri ve köy arasından tren geçecek, hayvanların su ihtiyacı için geçişler sağlanmalı

Kaynak: YYEP Saha çalışması (TDA, KPG), 2024

B3. Etkilenen hane halkı nüfusunun özellikleri

Etkilenen hane halkı üyelerinin yaşa göre dağılımı

Yaşlar	Sıklık	Yüzde
25 yaş altı	1155	40,0
26-35	362	12,5
36-45	340	11,8
46-55	346	12,0
56-65	328	11,4
66-75	181	6,3
75 +	131	4,5
Toplam	2843	98,5
Bilinmiyor	42	1,5
Toplam hane halkı üyeleri	2885	100,0

Etkilenen hane halkı üyelerinin cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Sıklık	Yüzde
Kadın	1386	48,0
Erkek	1482	51,4
Toplam	2868	99,4
Bilinmiyor	17	0,6
Toplam hane halkı üyeleri	2885	100,0

Etkilenen hane halkı üyelerinin medeni durumlarına göre dağılımı

Medeni durum	Sıklık	Yüzde
Evli	1371	47,5
Bekar	1493	51,8
Toplam	2864	99,3
Bilinmiyor	21	0,7
Toplam hane halkı üyeleri	2885	100,0

Etkilenen hane halkı üyelerinin eğitim durumuna göre dağılımı

Eğitim durumu	Sıklık	Yüzde
Henüz bir eğitim seviyesini tamamlamamış çocuk	374	13
Eğitimsiz yetişkin	292	10,1
İlkokul veya ortaokul mezunu	1522	52,8
Lise mezunu	466	16,2
Üniversite mezunu	204	7,1
Toplam	2858	99,1
Bilinmiyor	27	0,9
Toplam hane halkı üyeleri	2885	100

Etkilenen hane halkı üyelerinin çalışma durumuna göre dağılımı

Çalışma durumu	Sıklık	Yüzde
Ücretli	256	8,9
Serbest Çalışan	68	2,4
Çiftçi	656	22,7
Ev Hanımı	783	27,1
İşsiz	178	6,2
Emekli	72	2,5
Öğrenci, çocuk	849	29,4
Toplam	2862	99,2
Bilinmiyor	23	0,8
Toplam hane halkı üyeleri	2885	100

EK C

YYEP-GKGKP Fon Ödemeleri

C1. Tahmini Bütçe

Ayrı olarak iletilmiştir

C2. Hassasiyet Puanlama Tablosu

PEK Kategorisi	Skor	Hak Sahipliği
Projeden Bağımsız Hassasiyetler		
Kadın hane reisi, Dul veya boşanmış, bekar	15	Paydaş katılımı için çaba
Bakıma ve sosyal yardıma muhtaç yaşlılar, Kronik Hastalık nedeniyle eve/yatağa bağımlı olanlar	10	Geçim desteklerine öncelikli erişim
Engelli (Fiziksel / Zihinsel)	15	Fiziksel yerinden edilme ve toplam arazi varlıkları üzerinde %20'den fazla etki olması durumunda hassasiyet puanına göre GDGD.
İşsizler (iş aramasına rağmen) ve Sosyal güvencesi olmayanlar, Yoksul ve/veya topraksız köylüler	10	
Etnik azınlık gruplarından PEK'ler, Farklı din ve mezheplerden PEK'ler, Mülteci haneler	10	
Okuma yazma bilmeyen insanlar	10	
Proje alanı çevresindeki mevsimlik işçiler	Saptanamadı	Konaklama alanlarının Projenin arazi ediniminden etkilenmesi durumunda, benzer bir alan sağlanacaktır.
Projeye Bağlı Hassasiyetler		
Kendi daimî ikametgahlarını kaybeden fiziksel olarak yerinden edilmiş PEH'ler	20	Taşıma desteği Kira yardımı (yeni ev inşa eden PEK'ler için) Hassasiyet puanına göre GDGD Geçim desteklerine öncelikli erişim
Evlerinin çevresindeki yaşam ve geçim bütünlüğünü kaybeden PEK'ler	10	Geçim kaynağı ve yaşam bütünlüğü desteği Geçim desteklerine öncelikli erişim
Geçim kaynakları Projeden %20'den fazla etkilenen PEK'ler (Arazilerin ikiye bölünmesinden kaynaklanan etkiler dahil)	15	Hassasiyet puanına göre GDGD Geçim desteklerine öncelikli erişim
Gayri resmi olarak âtil bir evin kullanıcısı olan çoban	Saptanamadı	Yapıdan kaçınılacaktır. Eğer kaçınmak mümkün değilse, çoban için

PEK Kategorisi	Skor	Hak Sahipliği
		yeni bir barınak sağlanacaktır (bir konteyner olabilir).

C3. GDGD Hesaplama Tablosu

Hassasiyet Puanı	GDGD
15-20 puan	1 aylık GDGD
25-30 puan	2 aylık GDGD
35-40 puan	3 aylık GDGD
45-50 puan	4 aylık GDGD
55-60 puan	5 aylık GDGD
65-70 puan	6 aylık GDGD
75-80 puan	7 aylık GDGD
85-90 puan	8 aylık GDGD
95-100 puan	9 aylık GDGD
105-110 puan	10 aylık GDGD
115-120 puan	11 aylık GDGD
125-130 puan	12 aylık GDGD

wsp

wsp.com